

PÖYTÄKIRJA

*Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n
kymmenennestä sääntömääräisestä edustajakokouksesta
29. 6.-2. 7. 1971*

Laatinut
Simo Elomaa

Pöytäkirja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n kymmenennestä sääntömääräisestä edustajakokouksesta, joka pidettiin 29. 6.-2. 7. 1971 Espoossa Dipolin juhlasalissa alkaen ensin mainittuna päivänä kello 11.00. Saapuvilla olivat päätösvaltaisina edustajina pöytäkirjaan merkityt 444 SAK:n jäsenliittojen valitsemaa edustajaa sekä 22 SAK:n hallituksen jäsentä, neljä tilintarkastajaa, hallituksen henkilökohtaisia ja yleisvarajäseniä ja ammattiyhdistysliikkeen toimitsij oita.

ENSIMMÄINEN KOKOUPÄIVÄ

Tiistaina kesäkuun 29. päivänä 1971 klo 11.00

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön X edustajakokous alkoi tiistaina kesäkuun 29. päivänä 1971 klo 11.00 Espoossa Dipolin, juhlasalissa, joka oli tilaisuutta varten koristettu kukka-asetelmin. Puhujakorokkeen yläpuolella oli suurikokoinen SAK:n merkki ja tunnusjuliste: "DEMO-KRATIA, YHTEISTYÖ, TURVALLISUUS." Korokkeen sivuilla oli sal-koihin kiinnitettyinä Suomen ja SAK:n liput. Parvekkeen kaiteessa oli juliste: "Meitä on yli 670.000." Kokoustalon edustalla oli juhhaliputus.

Avajaisohjelma

Sen jälkeen kun kokousedustajat, koti- ja ulkomaiset kutsuvieraat sekä muut kokouksen osanottajat olivat asettuneet paikoilleen, Helsingin Työväenyhdistyksen Puhallinorkesteri kapellimestari Olavi Rajasalon johdolla esitti Pethmanin Juhlararssin ja Merikannon Työväenmarssi.

Kokouksen avaus, kutsuvieraiden esittely ja tervehdyksiä

Musiikkiesitysten päätyttyä puhujakorokkeelle astui SAK:n puheenjohtaja Niilo Hämäläinen, joka suoritti kokouksen avauksen seuraavin sanoin:

Eduskunnan herra puhemies!
Herra pääministeri!
Herrat ministerit!
Arvoisat koti- ja ulkomaiset kutsuvieraat!
Hyvät ammattiyhdistystoverit!

Lausun teidät tervetulleiksi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön edustajakokoukseen, joka on ensimmäinen eheytyneen ammattiyhdistysliikkeen yhteisvoiman osoitus vuoden 1969 eheyttämiskokouksen jälkeen. Te, hyvät kokouksen osanottajat, edustatte täällä lähes 700.000 jäsenen ammattiyhdistysliikettä, joka on ainutlaatuista maamme keskitetyn ammattiyhdistystoiminnan historiassa.

Kun katsomme taaksepäin työntäyteisiin eheyttämiskauden vuosiin, voimme olla ylpeitä siitä, että olemme nyt sivuuttaneet vaikeimman ja pystyneet yhteisin voimin todella mittavaan saavutukseen, jota edellisessä edustajakokouksessa saatoimme ainoastaan toivoa.

Viime vuosien kehitys ei ole kuitenkaan merkinnyt ainoastaan ammattiyhdistysliikkeen eheytymistä vaan myös sen laajentumista.

Tästä eteenpäin on päähuomio kiinnitettävä SAK:n laajentumiseen ja tämän tiellä olevien esteiden poistamiseen. Vaikka SAK:n jäsenmäärä onkin voimakkaasti noussut, on sen ulkopuolella vielä useita suuriakin työntekijäryhmiä, joiden luonnollinen paikka kuitenkin olisi SAK:ssa.

SAK:n on omilla teoillaan avattava portit näille ulkopuolisille työntekijäryhmille. Sen on toimittava niin, että näissä ryhmissä syntyy riittävä luottamus SAK:ta kohtaan. Tällainen luottamus syntyy siten, että keskusjärjestön toiminta rakentuu selkeästi ilmaistuille tavoitteille ja siten, että samalla on selvästi nähtävissä tavoitteiden yhteys toisiinsa ja ammattiyhdistystoiminnan kokonaisvaltaisuus.

Erityisesti tässä mielessä tämä kymmenes edustajakokous on sängen tärkeä. Tähän kokoukseen on valmisteltu erittäin kauaskantoisia tavoiteohjelmia. Jo niiden valmisteluvaiheessa on pyritty asioiden syvällenkäypään erittelyyn ja ohjelmien kytkemiseen toisiinsa. On toivottavaa, että edustajakokous paneutuu koko voimallaan näiden kauaskantoisten periaatekysymysten käsittelyyn. Jos lyhyesti ja täsmällisesti halutaan ilmaista tämän kokouksen päätehtävä, niin se on ideologisen selkärangan rakentaminen SAK:lle.

Edustajakokousta varten valmistellut asiakirjat osoittavat selvästi, että SAK on paljon muutakin kuin pelkkä palkka-asioiden hoitaja. Sen toiminta-alue on jatkuvasti laajentunut ja erilaisia yhteiskunnallisia asioita koskevien tavoitteiden määrä on kasvamistaan kasvanut. Samalla on kuitenkin kasvanut vaara siitä, että ammattiyhdistysliikkeen toiminnalle alkaa antaa leimaa irrallisten kysymysten liiallinen painottuminen, minkä vuoksi toiminnan kokonaiskuvan hahmottuminen käy vaikeaksi.

On tärkeää, että samalla kun toiminnan eri alueilla saavutetaan menestystä, jokaisella ammattiyhdistysliikkeen jäsenellä on selvä kuva siitä, miten tavoitteet kytkeytyvät toinen toisiinsa. Ajan mittaan käy mahdottomaksi saavuttaa menestystä osa-alueilla, ellei tavoitteita ole asetettu kokonaisvaltaisesti.

Kun edustajakokous nyt joutuu päättämään sille valmistellut ohjelmavoitteet, myös edustajakokouksen tulisi käsitellä näitä asioita siltä pohjalta, että päätökset eri kysymyksistä muodostavat eheän aatteellisen kokonaisuuden.

Samalla kun SAK:n merkitys on kasvanut sisäpoliittisesti, on sen arvovalta kasvanut myös kansainvälisesti. Yhtenä osoituksena tästä on se ainutlaatuinen kutsuvierasjoukko, joka on saapunut tätä edustajakokousta seuraamaan. Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisen yhteis-

työn tarve pysyvän rauhan saavuttamiseksi, asevarustelun lopettamiseksi ja ylikansallisen pääoman vaikutusvallan supistamiseksi on viime vuosina kasvanut, ja sen laajentaminen on välttämätöntä. Mitä päämäärätietoisempaa on SAK:n toiminta, sitä voimakkaamman panoksen se pystyy antamaan myös kansainvälisessä yhteistyössä.

Työntekijöiden edut eivät tule hoidetuiksi, ellei ammattiyhdistysliike jatkuvasti laajenna toiminta-alueitaan ja ellei se voi toimia kaikilla yhteiskuntapolitiikan alueilla. Vaikkei ammattiyhdistysliike ole aikonutkaan omaksua poliittisten puolueiden roolia, niin selvästi on sanottava, ettei sellaista yhteiskunnallista aluetta ole olemassakaan, johon ammattiyhdistysliike ei puuttuisi, silloin kun työväestön etu sitä vaatii.

Ammattiyhdistysliike ei hyväksy sitä porvarillista näkemystä, että SAK:n tulisi rajoittaa toimintaansa hyvin suppealle yhteiskuntapolitiikalle lohkolle. Päinvastoin ammattiyhdistysliike pyrkii aktiivisesti laajentamaan toimintaansa ja näin tietoisesti muuttamaan yhteiskuntapolitiikan vallanjakoa koko työväestön eduksi.

Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan oleellinen tunnus on riippumattomuus. Tämä ei kuitenkaan merkitse eristäytymistä muista yhteiskunnallisista liikkeistä. Suhteet valtioon ja erilaisiin järjestöihin riippuvat ensisijaisesti siitä, missä määrin SAK:n tavoitteet käyvät yksiin muiden asettamien tavoitteiden kanssa.

Muita läheisempää on ammatillisen liikkeen yhteistyö poliittisen työväenliikkeen kanssa. Tämä johtuu näiden samansuuntaisista yhteiskunnallisista tehtävistä ja tavoitteista.

Työväenliikkeen kahden poliittisen valtavirtauksen olemassaolo on historiallisesti pysyväksi katsottava ilmiö. Yksi ammattiyhdistysliikkeen tehtävistä on kehittää sekä omissa järjestöissään että osaltaan koko yhteiskunnassa näiden poliittisten liikkeiden välille sellaista yhteistyötä* etteivät ristiriidat vahingoita työväestön yhteisiä etuja.

Laajaa yhteiskuntapolitiista ohjelmaansa luodessaan SAK:n on etsittävä niitä kysymyksiä, jotka työväenliikettä yhdistävät. Sen on myös kyettävä esittämään näistä kysymyksistä täsmälliset ohjelmalliset vaatimukset.

Keskusjärjestömme jäsenmäärä on tällä hetkellä lähes 700.000. Tällaiseen lukuun emme olisi näin nopeasti päässeet, ellei erityisesti nuorten aktiivinen järjestäytyminen olisi ollut antamassa sille pontta. Nuorten voimakas mukaantulo oikeuttaa heidät myös asettamaan ammattiyhdistysliikkeelle vaatimuksia, jotka meidän on otettava vakavasti huomioon.

Ammattiyhdistysliikkeen keskeisenä tavoitteena tulee olla nuorten sijoittuminen tasavertaisina työelämään ja niitten erityisepäkohtien poistaminen, jotka tämän päivän nuori kokee ikään perustuvan palkkauksen eriarvoisuutena, puutteellisina työolosuhteina ja puutteellisena työturvallisuutena, koulutusmahdollisuuksien vähyytenä ja vapaa-ajanvieton suunnittelemattomuutena.

On sanottava suoraan, että emme aina ymmärrä nuorisoamme ja sen oikeutettuja vaatimuksia ja nykyaikaisia mielipiteitä. Tällaista ymmärtämystä on kuitenkin löydettävä ja sen tulee erityisesti näkyä edellä mainittujen tavoitteiden tukemisena. Vain tätä kautta voimme olla varmoja pitkälle ulottuvien pyrkimystemme toteutumisesta. Tässä työssä me onnistumme vain käymällä aktiivisesti toimiin työelämässä jo olevien ja siihen tulevien nuorten aseman "korjaamiseksi ja, nuorten aktivoimiseksi mukaan jo tämän päivän päätöksentekoon.

Hyvät, edustajakokouksen osanottajat! ;*

Kun tänään aloitamme edustajakokouksemme ja tarkastelemme menneitä työntäyteisiä vuosia suunnaten samalla katseemme kohti uusia tavoitteita, meidän on syytä muistaa niitä ammattiyhdistystovereita, jotka

ovat arvokkaan päivätyön jälkeen tai kesken vilkkaan työpäivänsä poistuneet joukostamme annettuaan parhaansa ammattiyhdistysliikkeen hyväksi.

Vuoden 1966:n edustajakokouksen jälkeen on joukostamme poistunut ministeri Eero A. Vuori, keskusjärjestömme entinen puheenjohtaja, joka monella tavoin vaikutti järjestömme kehitykseen sen ehkä kaikkein vaikeimpina aikoina. Samoin on tuoni vienyt joukostamme ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisen rohkean, värikkään ja väsymättömän puolestapuhujan, puheenjohtaja Niilo Wällärin, jonka nimi säilyy kauan liikkeerhme historian lehdillä.

Menetyksemme kuolemalle ovat olleet todella raskaat. Edellä mainittujen lisäksi ovat joukostamme poistuneet SAK:n valtuuston jäsenet Viljo Hälikkä, Erkki Mäkinen, Pekka Silander ja Hugo Vanhanen.

Ammattiyhdistysliikkeen toimitsijoista olemme menettäneet hyvät toverimme A. Kesti-Helian, Kauno Liukkosen, Viljo Pennasen, Ahti Sallin, Taimi Vallan, Nils Westerbergin, Pekka Ylivuoren ja Olli J. Uotin.

Pyydän kokousta hetken hiljaisuudella kunnioittamaan joukostamme poistuneita, joiden työn arvo yhteisen asiamme hyväksi on ollut todella merkittävä.

Arvoisat kokousedustajat!

Tästä edustajakokouksesta riippuu paljolti, millaiseksi SAK:n vaikutus yhteiskunnassa muodostuu, miten selkeitä tavoitteita ammattiyhdistysliike esittää ja miten työväestön edut tulevat vastaisuudessa hoidetuiksi. Tämä edustajakokous voi myös selkeillä ohjelmapäämäärillään lisätä SAK:n luottamusta yhteiskunnassa ja raivata näin tietä sen laajentumiselle.

Haluan vielä kerran lausua kaikki kutsuvieraamme, kokousedustajat, SAK:n hallituksen jäsenet, tilintarkastajat ja julkisen sanan edustajat tervetulleiksi kokoukseemme.

Kokouksen avatuksi julistaminen

Julistan täten Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK) r.y.:n kymmenennen edustajakokouksen avatuksi.

Kokous todettiin avatuksi puheenjohtajan nuijankopautuksella.

Puhetta ryhtyi johtamaan Niilo Hämäläinen.

Valtiovallan tervehdys

Pääministeri Ahti Karjalainen: Herra puheenjohtaja! Kunnioitettavat kutsuvieraat! Hyvät kokousedustajat! Pyydän esittää nyt työskentelynsä aloittavalle SAK:n 10. edustajakokoukselle valtioneuvoston parhaan tervehdyksen. Toivotan kokouksen tärkeälle työlle kaikinpuolist menestystä.

Kun keskusjärjestön ulkopuolelta, erityisesti valtioneuvoston suunnalta tarkastelee päättävän edustajakokouksen tapahtumia, voi todeta, että kuluneeseen viisivuotiskauteen 1966—1971 mahtuu monia koko maan ja palkansaajien kannalta merkittäviä vaiheita. Työmarkkinain keskusjärjestöjen välillä on saatu aikaan lukuisia laajakantoisia sopimuksia. Ne ovat monella tavoin parantaneet työntekijäin taloudellista asemaa sekä sosiaali- ja oikeusturvaa ym. olosuhteita työpaikoilla. Monet sopimuksista ovat sisältäneet ehdotuksia myös lainsäädännön muutoksiksi. Ne ovat toteutuneet järjestöjen, hallituksen ja eduskunnan yhteistyön tuloksina. Edustajakokouks kautena on valmisteltu ja lainsäädäntötoimipavattu kokonaan uusi sopimuspolitiikan toimintakenttä, sopimusvapau-

den periaatteelle rakentuva virkaehtosopimusjärjestelmä. Sen toimivuudesta on saatu ensimmäiset kokemukset. Ne ovat käsittäakseni voittopuolisesti myönteisiä. Tämän vuoden alussa voimaantullut uudistettu työsopimuslaki laajentaa työehtosopimusten tosiasiallista sovellutusaluetta siten, että valtaosa työntekijöistä, toimihenkilöistä ja virkamiehistä kuuluu nyt kollektiivisten sopimusten piiriin. Työmarkkinajärjestöjen ennestäänkin keskeinen rooli työ- ja palkkaehtojen säätelijänä on siten edelleen vahvistunut.

Tälle edustajakokouskaudelle on ollut merkittävää myös palkkatyöntekijäin järjestökentässä tapahtunut eheytyminen. Sen seurauksena SAK on nyt jäsenmäärältään suurempi ja joukkovoimaltaan painavampi kuin milloinkaan aikaisemmin. Samalla kun tämä keskusjärjestö on kasvanut, on sen toiminta laajentunut ja monipuolistunut. Se on saanut merkittävän aseman talous- ja yhteiskuntapolitiikan päätöksenteossa. Tunnustaessamme SAK:n ja muiden työmarkkinajärjestöjen vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisen on syytä korostaa, että myös niiden välitön ja välillinen vastuu koko yhteiskunnan asioista on kasvanut. Tämän vastuun mukaisesti niiden on päätöksiä tehdessään koko ajan koetettava nähdä näiden kannanottojen monitahoiset vaikutukset talous- ja muuhun yhteiskuntapolitiikkaan.

Vastuu kokonaisuudesta ei tietenkään ole lisääntynyt yksipuolisesti. Myös valtiovallan elinten sekä työmarkkinajärjestöjen ulkopuolella olevien muiden etujärjestöjen ja päätöksentekijöiden on laajakantoisia päätöksiä tehdessään luonnollisesti kiinnitettävä vakavaa huomiota niihin näkökohtiin, joita työmarkkinasektorilta esitetään. Tätä ei kukaan järkevä poliitikko enää Suomessa kiellä. Ilman tätä molemminpuolista mielipiteiden huomioonottamista ja tietynlaista yhteenpeluuta ajaudumme helposti avoimiin eturiitatilanteisiin, joista kärsivät lopulta kaikki osapuolet eli koko maa.

Kunsaan neljännesvuosisadan maassamme jatkuneen nykyaikaisen työmarkkinapolitiikan aikana on omaksuttu, ja käsitykseni mukaan varsin yleisesti myös palkansaajapuolella, tunnustettu periaate, että tehdyt sopimukset on pidettävä. Tähän velvoittaa jo työehtosopimusten juriidinen sitovuus.¹ Tämä periaate pätee luonnollisesti muussakin sopimustoiminnassa jo silloin kun sopimuksilla tai välipuheilla ei ole varsinaista oikeudellista sitovuutta. Ilman tämän periaatteen omaksumista ja toteuttamista työmarkkinapolitiikassa tai muussa yhteiskuntapolitiikassa, että sopimukset ja välipuheet eri ryhmien ja heidän edustajiensa välillä pidetään — ei juuri voida ajatella pitkäjännitteistä sopimus- eikä yhteiskuntapolitiikkaa. Tämän tosiasian kanssa olemme joutuneet vastakkain myös vakauttamissopimusten kaudella. Käsitykseni kuitenkin on, että niin L-sopimusten aikana kuin UKK-kaudellakin on kyetty verrattain hyvin, joskaan ei täysin kitkattomasti, viemään läpi ne vakautusratkaisut, joista on enemmän tai vähemmän sitovasti sovittu. Näihin kuuluvat työehtosopimukset, monet valtuuslainsäädäntötoimenpiteet, hintojen, maksujen ja vuokrien säännöstely, maatalouden hintaratkaisut jne. Eri puolilla on kylläkin niin sanoakseni matkan varrella tehty tai jouduttu tekemään myös sellaisia päätöksiä, joiden voidaan ainakin väittää josakin määrin muuttaneen alkuperäisiä perusasetelmia. Voitaneen kuitenkin todeta, että poikkeamat ovat johtuneet osaksi monista ulkopuolisista tekijöistä. Elämmehän talouspoliittisestikin alituisesti muuttuvassa maassa ja maailmassa. Osaksi ne selittyvät sopimuspolitiikan normaalina pidettävästä joustavuudesta.

Esimerkkeinä tällaisista poikkeamisista mainittakoon hintatason kohoaminen kansainvälisten hintojen ja suhdannemuutosten seurauksena, jota emme voi välttää. Palkkojen liukuminen ammattitaitoisen työvoiman puutteen johdosta ja paikallisten työtaistelujen vuoksi, eri alojen

toisistaan poikkeavat ja osaksi yleissuositusten rajat ylittävät sopimusratkaisut ym. tällaiset ilmiöt, niitä ei kehittyvässä taloudessa ilmeisesti voida koskaan kokonaan välttää.

Meneillään olevan UKK-sopimuskauden aikana hallitus on joutunut kamppailemaan monia taloudellisia häiriötekijöitä vastaan. Taloudellinen kasvuvauhti, josta meidän kaikkien reaaliainsiotasomme nouseminen on viime kädessä riippuvainen, on monista, osaksi kansainvälisistä, osaksi kotoisista syistä hidastunut enemmän kuin viime syksynä ennakoitiin. Ulkomaankaupan ja vaihtotaseen alijäämät, joista juuri julkitulleet luvut kertovat karua kieltään, ovat pakottaneet vastuunsa tuntevan hallituksen ja Suomen Pankin ryhtymään voimakkaisiin toimenpiteisiin makсутaseen tasapainon parantamiseksi. Eräät tehdyistä ratkaisuista eivät ymmärrettävästi ole olleet kenellekään mieleen, ja se on niitä tehtäessä hallituksessa erinomaisen hyvin ennakolta ymmärretty. Niitä valmisteltaessa hallitus on kuitenkin vakavasti käynyt läpi kaikki, todella kaikki tarjolla olleet toteuttamiskelpoiset vaihtoehdot, joilla voitaisiin parantaa vaihtotasekehitystä ja tehdä tilaa senlaatuiseen investointitoiminnan jatkumiselle, joka heikkenevissä suhdanteissa turvaisi korkean työllisyyasteen sekä lyhyellä että pitemmällä tähtäyksellä.

Samanaikaisesti hallitus on pyrkinyt pitkällä tähtäyksellä kehittämään keinoja, jotka antaisivat nykyistä paremmat mahdollisuudet tasapainottaa suhdannevaihteluista johtuvia heilahteluja. Tässä suhteessahan lain mahdollistama talouspoliittinen koneisto on meillä puutteellinen. Lisäksi on monesti myöhästytty toimenpiteissä. Tähän on ollut synnä nopeasti käyttöön saatavien keinojen puute ja päätöksenteossa ilmenneet poliittiset ja muut vauhtia hidastavat vaikeudet. Siitä saimme viimeksi kokemusta kevään vaihtotase- ja työllisyyspaketin käsittelyssä.

Tarkastellessamme tulevaisuutta voimme havaita, että kuluvan vuoden lopulla ja ensi vuoden alussa olemme jälleen uuden tärkeän valintatilanteen edessä, UKK-sopimuksen, työehtosopimukset, maataloustulolainsäädännön ja valtuuslainsäädännön mainitakseni. Joudumme kysymään 'ja' kukin kohdaltamme ratkaisemaan, onko mahdollista jatkaa yhteistoimintaa valtiovallan ja etujärjestöjen kesken eri puolilla tehtävien talouspoliittisten päätösten koordinoimiseksi, yhteensopeuttamiseksi siten, että voisimme tulevissakin tilanteissa varmistaa mahdollisimman edullisen kasvun, reaalityulojen nousun, taloudellisen aktiviteetin ja työllisyyden sekä myös ulkomaisen vaihtotaseen tasapainon. Vai olisiko jokin toinen toimintamuoto kuin yhteistoiminta ja yhteisymmärrys ja yhteenpeluu valtiovallan ja järjestöjen välillä tuloksiltaan parempi esimerkiksi palkansaajien kannalta? Nämä ovat kysymyksiä, joihin tulevan syys- ja talvikauden aikana ammattiyhdistysliike ja muut työmarkkinajärjestöt ja etujärjestöt auttamattomasti joutuvat.

Hallitus on ohjelmassaan ja toiminnassaan omaksunut kannan, että talouspoliittista neuvotteluyhteistyötä olisi jatkettava ja sen toimintaedellytyksiä entisestään parannettava. Nykyisessä menettelyssä ja niissä kokonaisvaltaisissa ratkaisuissa, joita viime vuosina on tehty, on kylläkin voitu havaita edellä jo mainittuja ja eräitä muitakin heikkouksia. Ne olisi nyt voitava poistaa niin pitkälle kuin mahdollista. Tulopoliittikan neuvotteilyyhteistyön kehittämisessä tulisi tavoitteena olla sellaisen järjestelmän aikaansaaminen, jonka puitteissa voitaisiin tietopohjaisesti seurata tulojen ja tulonjaon kehitystä, asiallisiin vaikutuksiin nojailtuen arvioida erilaisten tulopoliittisten ratkaisujen vaikutuksia talouselämään ja tulon jakoon sekä pitää avoimina riittävät yhteydenpito-kanavat toisaalta valtiovallan omien elinten — hallituksen, eduskunnan ja Suomen Pankin välillä —/toisaalta näiden valtiovallan päättäentäelin-ten ja etujärjestöjen välillä, ja kolmanneksi myöskin eri etujärjestöjen kesken.

<

Mikään järjestelmä ei saa tietenkään muodostua itsetarkoitukseksi. Sen tulee olla aina joustava, sen toimivuuden tulee perustua organisaatioiden ja järjestöjen normaaliin toimintaan sekä siihen, missä laajuudessa ne haluavat käyttää hyväkseen neuvottelujärjestelmän avaamia mahdollisuuksia. Mikään pakotus niin sanoakseni ylhäältä päin ei tässä suhteessa johda tulokseen, ellei kullakin järjestöllä ole omaa vakaumusta, että yhteistoiminta ja neuvotteleminen tuottavat parempia tuloksia kuin kaikkien sota kaikkia vastaan. Joka tapauksessa olisi toteutettava suunnitelmat monipuolisen informaation, tietojen tuottamisesta ja jake-
lusta asianomaisille päätöksentekijöille. Hallituksen näistä ongelmista valmistuttamat suunnitelmat ovat näinä päivinä lähdössä järjestöihin lausunnolle. Syksyn kuluessa hallituksen tarkoituksena on valmistella lopulliset ehdotukset tällaisen monitasoisen neuvotteluyhteistyön kehittämistoimenpiteiksi.

Jokin aika sitten SAK:n johto tiedusteli pääministeriltä hallituksen talouspoliittisia tulevaisuuden suunnitelmia. Tiedustelu sinänsä oli erinomaisen merkittävä asia näissä muuttuvissa oloissa. Toivon edellä sanotun antavan eräitä viitteitä näistä suuntaviivoista. Hallitus tulee varmasti tekemään kaikkensa reaalityulojen, ei nimellispalkkojen ja hintojen, vaan reaalityulojen nousun turvaamiseksi niin suureksi kuin se tilapäisesti heikkenneissä suhdanteissamme nyt on mahdollista, työllisyyden selvittämiseksi korkealla tasolla ja suhdannevarausvaroja käyttöön vapauttamalla, pyrkii julkisia työllisyystöitä järjestämällä ja ammattikoulutusta tehostamalla työllisyyttä edelleen tukemaan, koska se on huolestuneena seurannut ulkomaisen vaihtotaseemme kehitystä. Toivon, että hallituksen määrätietoisin linjan vilpittömyyteen uskotaan ja että luotamusellinen yhteydenpito hallituksen ja etujärjestöjen, ei vähiten hallituksen ja suuren SAK:n, välillä säilyisi vaikeissakin tilanteissa. Samalla toivon, että kaikilla tahoilla ymmärretään se tosiasia, että aina on yhteiskunnassamme myös vaikuttamassa joukkovoimasta, ideologiasta, jopa talousjärjestelmästä riippumattomia taloudellisia tosiasioita, sidonnaisuuksia ja välttämättömyyksiä, jotka eivät ole meidän kenenkään päättävällä, ja joita enempiä valtiolta kuin etujärjestötkään eivät pysty kokonaan kumoamaan, vaan joihin harjoitettava talouspolitiikka täytyy suhteuttaa ja sopeuttaa.

Siksi juuri tarvitaan eri tahojen jatkuvaa, elävää yhteydenpitoa, yhteispeliä tietyssä mielessä ja tiettyä yhteisymmärrystä kaikkien osapuolten vaikeuksiin nähden, jotta saavutettaisiin kaikille osapuolille paras mahdollinen tulos.

Vielä kerran, herra puheenjohtaja, toivotan mitä parhainta menestystä tälle SAK:n 10. edustajakokoukselle. Koitukoon kokouksen työ SAK:n jäsenten ja heistä heikoimpienkin hyväksi sekä myös koko maamme taloudellista, sosiaalista ja sivistyksellistä kasvua hyödyttäväksi.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Kiitos, heVra pääministeri, että Te kiireiltänne olette antaneet meille hetken aikaa. Se on meille suuri kunnia ja antaa arvoa tälle kokoukselle. Kuten todettiin, hallitus on ollut kolmas osapuoli tässä sopimusjärjestelmässä, ja toivon mukaan tämä sopimusjärjestelmä ja tämä kolmiomaisuus edelleenkin jatkuu voimakkaana ja yhtä pitävänä taikka paremminkin pitävänä kuin tähän asti.

Kutsuvieraiden esittelyn suorittaa SAK:n sihteeri AhtiXFredriksson.

Kutsuvieraiden esittely

Sihteeri Fredriksson: Toveri puheenjohtaja! Arvoisa edustajakokous! Kokouksessamme jo tervehdyksensä esittäneen pääministeri Ahti Karjalaisen ja työministeri Veikko Helteen lisäksi minulla on, kunnia

esitellä kokouksemme muut kutsuvieraat.

Kunta, jossa kokous työskentelee tai jonne me olemme kokoontuneet, ei ole suinkaan Helsinki, vaikka noin äkkipäätä saattaisi niin uskoa. Tämä kunta on Espoon kauppala. Espoon kauppalanvaltuuston puheenjohtaja Seppo Westerlund on täällä kauppalan edustajana. Hän esittää Espoon kauppalan tervehdyksen kokoukselle.

Lisäksi meillä on kutsuvierainamme valtakunnansovittelija Paavo J. Paavola, Suomen Kommunistisen puolueen puheenjohtaja Aarne Saarinen, Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattisen Liiton puheenjohtaja Uuno Nokelainen, Kulutusosuuskuntien Keskusliiton pääjohtaja Jorma Jalava, Työväen Sivistysliiton pääsihteeri Olavi Hurri, Työväen Urheiluliiton pääsihteeri Ossi Sjöman, ammattiyhdistysliikkeen eheytystoimissa varsin merkittävää osaa näytellyt ja vaikuttavan jälkensä ammattiyhdistysliikkeen kehitykseen jättänyt professori Heikki Waris.

Ulkomaiset kutsuvieraat

Kansainvälisen toimintamme yhteys on tuonut meille vieraita ulkomailta. Heistä pyydän saada esitellä seuraavat: Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton edustajana on koulutussasiain osaston päällikkö Daniel Pedersen. Edelleen meillä ovat kutsuvieraina Ruotsin Ammattiyhdistysten Keskusliiton puheenjohtaja Arne Geijer ja toimitsija Arvid Lundström. Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusjärjestön edustajina ovat puheenjohtaja A. N. Shelepin, sihteeri P. T. Pimenov ja kansainvälisen osaston päällikkö B. A. Averianov, Itävallan Ammattiyhdistysten Keskusliiton edustajana on sihteeri Paul Koch, Saksan Demokraattisen Tasavallan edustajina Ammattiliittojen Keskusjärjestön puheenjohtaja Herbert Waruke ja järjestön kansainvälinen sihteeri Wolfgang Beyreuther, Tanskan Ammattiyhdistysten Keskusliiton edustajina puheenjohtaja Thomas Nielsen ja sihteeri Kund Christensen. Norjan Ammattiyhdistysten Keskusliiton edustajina sihteeri Tor Halvorsen ja toimitsija Rikhard Haugen, Unkarin edustajina Unkarin Ammattiliittojen Keskusneuvoston pääsihteeri Sandor Gáspár ja kansainvälisen osaston varajohtaja Janos Lázár, Romanian edustajina Romanian Ammattiliittojen Keskusneuvoston varapuheenjohtaja Oliviu Rusu ja kansainvälisen osaston työntekijä Gavrilă Henter, Jugoslavian edustajina keskusneuvoston sihteeri Raif Dizdarevic ja kansainvälisen osaston työntekijä Lazar Codovoc.

Täällä esiteltujen vieraittemme keralla ovat myös eräiden rouvat ja tulkkeja, jotka ovat tulleet vieraittemme mukana. He tulevat olemaan meidän kokouksessamme läsnä kokouksen ajan.

Kutsuvieraiden tervehdyksiä

Seppo Westerlund (Espoon kauppalanvaltuuston puheenjohtaja): Arvoisa puheenjohtaja! Hyvät edustajakokouksen osanottajat!

Minulla on todella ilo Espoon kauppalan ja sen asukkaiden puolesta toivottaa Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön 10. edustajakokouksen osanottajat tervetulleiksi kauppalaamme. Toivomme, että Te viihdytte täällä. Toivomme myös, että kauppalamme voisi tarjota miellyttävät puitteet edustajakokouksellenne.

Ensi vuoden alusta kaupungiksi muuttuvaa Espoota voidaan luonnehtia sanalla "uudenaikainen". Väkilukumme, joka vielä 30 vuotta sitten oli runsaat 10 000 asukasta, on tällä hetkellä jo 100 000 ja kymmenen vuoden kuluttua meitä ennustetaan olevan lähes 200 000. Kauppalassam-

me tapahtuvaa rakentamista kuvaavat mm. seuraavat luvut. Tänä vuonna Espoossa valmistuu noin 3 000 uutta asuntoa. Tämän vuosikymmenen keskimääräinen asuntotuotanto on noin 3 500 asuntoa vuodessa kohoten vuonna 1980 noin 4 000 uuteen asuntoon. Mutta me emme täällä Espoossa rakenna kuitenkaan yksinomaan vain asuntoja, vaan rakennamme myös työpaikkoja. Alkaneena kymmenvuotiskautena valmistuvien työpaikkatilojen määräksi on arvioitu runsaat 1 milj. kerrosneliömetriä. Tämä luku tarkoittaa sitä, että jokaista uutta asukasta kohti rakennamme vastaavana aikana myös yhden uuden työpaikan.

Espoon kehityskuva poikkeaa siis monessa suhteessa monista muista Suomen kunnista. Rohkenemme kutsua Espoota uudenaikaiseksi. Kauppalamme neljä pääkeskusta, Tapiola, Leppävaara, Muurla ja Kivenlahti, on suunniteltu nykyaikaisten suunnitteluperiaatteiden mukaisesti. Jo lähes valmiiksi rakennettu Tapiola on tästä esimerkkinä.

Arvoisat vieraamme! Toivon, että Te näiden päivien'aikan tullette vakuuttuneiksi siitä, että Te olette tervetulleita Espooseen.

Puheenjohtaja Hämäläinen: Kiitos tervetuloitovituksista, Espoo. Luovutan puheenvuoron sihteeri Daniel Pedersenille.

Daniel Pedersen (VAKL):

Herra puheenjohtaja, rakkaat ystävät ja kollegat. Meillä on suuri ilo tuoda teille, SAK:n 10:nneille kongressille ystäväallinen tervehdys kansainväliseltä ammattiyhdistysliikkeeltä.

VAKL haluaa täten onnitella Suomen ammattiyhdistysliikettä niistä suurista saavutuksista, joita te olette saavuttaneet viime vuosien aikana, ja saavutuksista, jotka alkoivat eheytyksestä v. 1969 ja jotka yhä edelleen nostavat jäsenmääräännne.

Teidän liittymisenne VAKL:on vuonna 1970 oli lisäaskel ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyteen. Sellainen tilanne, että kansallisesti on useampia keskusjärjestöjä, on ainoalaatuinen ammattiyhdistysliikkeen historiassa. Todellisuudessa se on pohjoismaainen ilmiö, ja toivomme, että kerran pääsemme tilanteeseen, jossa kaikki palkannauttijat samassa maassa kuuluvat yhteen ja ainoaan keskusjärjestöön.

Nykyisessä maailmassa olemme yhä enemmän ja enemmän riippuvaisia toisistamme sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Lamakausi yhdessä maassa uhkaa toisen maan hyvinvointia. Poliittiset muutokset yhdessä maassa vaikuttavat poliittiseen vapauteen toisessa maassa. Kansallinen työväenliike on ensimmäinen aalto kansainvälistä kapitalismia vastaan, joka on merkinnyt monien kansallisten yhtiöiden siirtymistä maasta toiseen — yhtiöiden, joiden liikevaihto on suuri, monessa tapauksessa suurempi kuin maan valtiobudjetti.

Kansainvälinen solidaarisuus työväenliikkeessä on tullut yhä tärkeämmäksi ei ainoastaan siksi, että se turvaa ja parantaa meidän omaa kansallista hyvinvointiamme, vaan myös osoittamalla solidaarisuutta yli rajojemme, koska rajat ylittävää solidaarisuutta tarvitaan. Työntekijät maailman kaikissa eri kolkissa ovat joka päivä kysymysten edessä, jotka merkitsevät paljon juuri tässä mielessä.

Vapauden puolesta taistelevat ja vankiloissa istuvat ammattiyhdistysjäsenet monessa maassa kääntyvät useasti meidän puoleemme ainoana toivonaan, että me antaisimme heille apua.

VAKL rakentaa voimansa ylläpitämällä kansallisia yhteyksiä kaikkien maiden yhteisöihin ja myöskin kansainvälisiin yhteisöihin kuten esimerkiksi ILO ja UNESCO.

Puolustaakseen alikehittyneitä maita on VAKL useasti kehottanut rikkaita valtioita täyttämään osuutensa Yhtyneiden Kansakuntien asettamien tavoitteiden puitteissa ja asettamaan yhden prosentin kansantuo-

Kansallisten yhteyksien vahvistamiseksi VAKL yrittää parhaansa ra-

kentaakseen vahvan demokraattisen ammattiyhdistysliikkeen.

Haluun käyttää tilaisuutta hyväkseni ja kiittää Suomen ammattiyhdistysliikettä sen avusta rakentaessamme kansainvälistä solidaarisuutta yli 3 miljoonan työntekijän keskuudessa, jotka kaikki kuuluvat VAKL:in.

Herra puheenjohtaja, rakkaat ystävät ja kollegat. VAKL:in puolesta haluan toivottaa mitä parhaita menestystä kokouksellenne, (suosio-osoituksia).

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Kiitoksia, sihteeri Pedersen.

Seuraavana luovutan puheenvuoron Arne Geijerille.

Arne Geijer (Ruotsin LO): Arvoisat kongressin osanottajat. Edustajakokouksen avajaisten yhteydessä tahdon pohjoismaiden keskusjärjestöjen puolesta esittää lämpimän tervehdyksen ja onnentoivotuksen edustajakokoukselle ja suomalaiselle veljesjärjestölle.

Tahdon selvästi ilmaista sen, että Tanskan, Norjan ja Ruotsin keskusjärjestöissä vallitsee suuri tyytyväisyys siitä, että suomalainen ammattiyhdistysliike on uudelleen koottuna yhteen järjestöön. Monivuotisen hajaannuksen jälkeen on vielä kerran ollut mahdollista koota Suomen työläiset yhteen järjestöön, minkä täytyy merkitä suomalaisille ystävillemme arvokasta ja innoittavaa tekijää, joka aikaansaa sen, että suomalainen työväenliike voi katsoa tulevaisuuteen suuremmalla toiveikkuudella kuin pitkiin aikoihin.

Ei ole ensimmäinen kerta, että Suomen ammattiyhdistysliike on ollut hajanainen, mutta joka kerta kun hajanaisuus on vallinnut, on se työväenliikkeen kokonaisuuden kannalta ollut raskasta ja traagista. Toivomuksemme on, että nyt tapahtunut eheytyminen merkitsee vakiintumista ja että ammattiyhdistysliike kykenee oikealla tavalla täyttämään tehtävänsä työntekijöiden edustajana suomalaisessa elinkeinoelämässä.

Yhteistä pohjoismaiselle ammattiyhdistysliikkeelle on se, että me kaikki työskentelemme suhteellisen pienissä maissa. Me olemme tästä johtuen myös suuresti riippuvaisia kussakin maassa vallitsevasta taloudellisesta kehityksestä. Kaikilla Pohjoismailla on ulospäin suuntautuva talous. Tästä johtuen on välttämätöntä, että ulkomaankauppa kasvaa vuodesta toiseen, sillä ilman kasvavaa ulkomaankauppaa olisivat mahdollisuutemme jäsenistön työolosuhteiden todelliseen parantamiseen pienet. Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on tästäkin johtuen seurata ja vaikuttaa edistyksellisen ja menestyksellisen teollisen ja taloudellisen kehityksen puolesta maissamme.

Pohjoismaiden keskinäinen kauppavaihto on viime vuosina lisääntynyt ilahduttavasti. Milloinkaan aikaisemmin maittemme historiassa ei keskinäinen kauppavaihto ole kasvanut niin voimakkaasti kuin viimeisten 5–6 vuoden aikana.

Pohjoismaat tulevat yhä enemmän riippuvaisiksi toinen toisistaan ja tätä taustaa vasten tulee tarkastella laajennetun pohjoismaisen taloudellisen yhteistyön puolesta tehtävää työtä.

Tähän asti ei ole ollut mahdollista luoda yhtenäistä pohjoismaista talouspolitiikkaa, mutta käytännöUistaloudellisella alueella tapahtuva kaupanvaihto maittemme välillä kasvaa sellaisella voimalla, ettei enää kauan ole mahdollista välttää poliittisella tasolla syntyvää säännöstöä ja instituutiota. Edellä kuvatussa yhteistyössä ammattiyhdistysliike voi näytellä tärkeätä osaa. Tässä ja tähänastisissa keskusteluissa ammattiyhdistysliikkeen tasolla voimme todeta, että pysyvästi pohjoismaisesta taloudellisesta yhteistyöstä Pohjoismaiden välillä vallitsee suuri yksimielisyys. Maamme ovat todellisuudessa niin läheisesti toisiinsa sidotut ja yhteydet järjestötasolla sekä myös henkilötasolla niin tiiviit, että me haluamme ja meidän täytyy tarkastella tulevaisuutta Pohjoimaissa yhä enemmän yksikkökäyttätymisenä kansainvälisellä tasolla.

Esitän lämpimän tervehdyksen Skandinavian maiden keskusjärjestöjen

puolesta. Läsnä ovat kolmen veljesliiton puheenjohtajat, ja haluamme täten selvästi ilmaista yhteenkuuluvuutemme suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen kanssa ja toivomme, että tämä edustajakokous selvästi korostaisi yhtenäisyyttä suomalaisessa työväenliikkeessä ja tällä tavoin lisäksi korostaisi vallitsevaa kiinteyttä.

Niilo Hämäläinen: Kiitoksia Sinulle, Arne, tervehdyksestäsi ja ennen kaikkea siitä arvokkaasta tuesta, jonka olemme saaneet taistellamme hajanaisuuttamme vastaan. Aivan oikein totesit sen, että yhteistyö ja vaihto pohjoismaisella tasolla, ennen kaikkea Ruotsin tasolla, on mahdollista. Meillä on hyvät naapurisuhteet ja hyvät henkilösuhteet ja uskon ja toivon, että nämä suhteet edelleenkin säilyvät vähintään yhtä hyvinä kuin ne ovat tänä päivänä. Mutta samalla minä pyydän myös esittää kiitokset Tanskan ja Norjan LO:lle siitä samanlaisesta yhteistyöstä ja kanssakäymisestä, mitä meillä on ollut.

Seuraavaksi luovutan puheenvuoron Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston puheenjohtajalle A. N. Shelepinille.

A. N. Shelepin (VZSPS): Kunnioitettava toveri puheenjohtaja, hyvät toverit, ystävät. Sallikaa minun VZSPS:n ja maamme kaikkien työtekevien nimessä esittää Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön 10. edustajakokouksen osanottajille ja maanne työtekeville mitä sydämmellisimmät tervehdykset ja parhaimmat menestyksen toivotukset. He ovat erittäin kiitollisia Suomen ammattiliitoille siitä, että nämä ovat kutsuneet edustajakokoukseensa Neuvostoliiton Ammattiliittojen valtuuskunnan, samoin kuin myös osaksemme tulleesta vieraanvaraisuudesta.

Neuvostoliiton ja Suomen työväenluokkaa, ammattiliittoja ja kaikkia työtekeviä yhdistävät toisiinsa monivuotinen ystävyys, kiinteä yhteistoiminta, keskinäinen luottamus ja kunnioitus. Hyvä tahto ja molempinpuolinen kiinnostus yhteistoimintaa kohtaan ovat viimeksi kuluneen neljännesvuosisadan aikana auttaneet meitä kohottamaan keskinäiset suhteemme yhteisponnistuksin vähitellen tasolle, joka on ityydyttänyt täysin molempia osapuolia. Tämä on merkki siitä, että me olemme kansanne osanneet valita varman tien, joka tulee turvaamaan vastaisuudessaakin sopuisan yhteistyömme.

Neuvostoliiton ammattiliitot toteavat tyydytyksellä, että Neuvostoliiton ja Suomen ystävyys-, yhteistyö- ja keskinäisen avunantosopimuksen pohjalla maidemme välillä on kehittynyt lujat, ystävälliset ja hyvät naapurisuhteet. Maidemme molemminpuolisesta hyödyllisestä yhteistoiminnasta on olemassa lukuisia esimerkkejä ja ne tunnetaan hyvin. Uusia näköaloja tässä mielessä avaavat jokin aikaa sitten allekirjoitettu sopimus Neuvostoliiton ja Suomen välisen taloudellisen, teknisen ja teollisen yhteistoiminnan kehittymisestä, samoin myös sopimukset neuvostoliittolaisen maakaasun toimittamisesta, toisen atomivoimalan rakentamisesta Neuvostoliiton avulla, Suomen osallistumisesta Pääjärven metsäteollisuuskeskuksen rakentamiseen jne.

Me tiedämme, että maanne työtekevät ovat horjumattomasti valtioittemme välisen ystävyys- ja yhteistyön lujittamisen kannalla, arvostavat suuresti uusia sopimuksia, ymmärtävät, miten arvokkaita ne ovat Suomen taloudellisen elämän kehittämiselle ja tuhansille suomalaisille työmiehille, joille ne turvaavat pitkäksi aikaa töitä ja ansioita. "Valitettavasti, kuten me tiedämme, Suomessa löytyy vielä tiettyjä piirejä, jotka tahtoisivat kylvää epäluottamusta kansojemme välisiin suhteisiin. Tahdomme kuitenkin uskoa siihen, että Suomen työtekevä kansa ja ammattiliitot eivät tule sallimaan sitä. Neuvostoliiton ja Suomen ammattiliitoilla on syytä olla ylpeitä siitä, että niiden yhteistoiminta on täysin valtioittemme ja hyvien naapuruussuhteiden kehittymisen mukaista ja muodostuu arvokkaaksi panokseksi tähän jaloön asiaan. Suuri ansio tässä suhteessa on ollut Suomen ja Neuvostoliiton ammattiliittojen vaki-

naisen neuvottelukunnan toiminnalla. Tärkeä osuus keskinäisten suhteittemme ja yhteistoimintamme lujittamisessa on ollut SAK:n puheenjohtajalla, toveri Hämäläisellä. Me pidämme suurella arvossa Suomen ammattiliittojen toimintaa ystävyyssiteidemme lujittamiseksi.

Mitä Neuvostoliiton ammattiliittoihin tulee, niin meillä on tahtoa ja pyrkimystä tehdä kaikemme vastaisuudessakin ystävyyden ja yhteistyön lujittamiseksi Suomen työtätekeviin, ja ammattiliittojen tulevaisuus avaa hyviä näköaloja yhteistoimintamme lujittamiselle, sen rikastuttamiselle ja monipuolistamiselle niin muotoon kuin sisältöönkin nähdén. Kaikki tämä on maittemme työtätekevien ja heidän ammattiliittöjensä elinotujen mukaista.

Maailman työväen- ja ammattiyhdistysliikkeen johtavana tendenssinä on nykyisin pyrkimys yhtenäisyyteen, mutta tämän yhtenäisyyden saavuttaminen ei ole helppoa. Se vaatii aikaa ja suuria ponnisteluja. Neuvostoliiton ammattiliitot ovat täysin solidaarisia muiden maiden, mukaanluettuna myös Suomen, ammattiliittojen kanssa taistelussa työväenjoukkojen etujen puolesta. Jokaisella toiminnan yhtenäisyyden lujittamiseksi saavutetulla menestyksellä, saavutetaanpa se jonkin yksittäisen maan tai maanosan työväenluokan ja ammattiliittojen toimesta, on kansallinen ja kansainvälinen merkitys. Tässä suhteessa teidän kokemukseenne, samoin kuin myös Neuvostoliiton ja Suomen ammattiliittojen yhteistoiminnan alalla saavutetut kokemukset ovat hyödyllisiä ja opettavia. Suomen ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden palautuminen SAK:n puitteissa on kiistämättä Suomen työväenliikkeen suuri voitto. Se on lisännyt entisestään ammattiliittojen merkitystä taistelussa työtätekevien aineellisten ja yhteiskunnallisten etujen puolesta. V. I. Lenin puhui aina suurella kunnioituksella Suomen työväenluokasta, totesi sen kehittyneisyyden, sen pitkäaikaisen poliittisen koulutuksen ja korosti erikoisesti sitä seikkaa, ettei työväenluokka hevin luovu saavuttamistaan voitoista. Tämän Leninin antaman korkean arvon Suomen työväenluokka on vahvistanut oikeaksi taistelullaan yhtenäisyyden puolesta.

Toverit, yhdessä teidän kanssanne Neuvostoliiton ammattiliitot toteavat tyydytyksellä, että Suomen ammattiyhdistysliikkeen sisäinen yhtenäisyys on lujittunut, sen jäsenmäärä on jyrkästi kasvanut ja sen vaikutus ja arvovalta yhteiskunnassa ja kansainvälisessä ammattiyhdistysliikkeessä on huomattavasti lisääntynyt. Tällä menestyksellä on myös kansainvälinen merkitys. Se kumoo kerta kaikkiaan kestäättömät "konseptit", käsitykset erilaisten ammattiliittojen yhteistyön laajentumisen mahdottomuudesta. Maittemme työtätekevien, ammattiliittojen ja kansojemme hyvät keskinäiset suhteet on oleellinen tekijä rauhan lujittamisessa Itämerellä, Pohjois-Euroopassa ja koko Euroopan mantereella. Meidän mielestämme yhtenäisyyden lujittamista voisivat huomattavasti edistää pyöreän pöydän neuvottelut, joissa MAL:n ja VAKLin ja MTL:n edustajat tapaisivat toisensa, Euroopan ammattiliittojen konferenssi, jossa käsiteltäisiin työtätekeviä ja ammattiliittoja kiinnostavia sosiaalisia ja taloudellisia kysymyksiä, ammattiliittojen maailmankonferenssin koollekutsuminen Skandinavian maiden ammattiliittojen aloitteesta Indokiinan kansojen tukemiseksi, samoin Aasian ja Latinalaisen Amerikan ammattiliittokonferenssin koollekutsuminen. Kaikki tämä tulee edistämään parempaa yhteisymmärrystä ja ammattiliittojen yhtenäisyyttä. Me olemme valmiit tukemaan kaikkia muitakin ehdotuksia, joiden tarkoituksena on työväenluokan etujen ja ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden varjeleminen.

Arvoisat toverit! Te tiedätte, että NKP:n keskuskomitean pääsihteerin Leonid Breshnevin puolueen 24. edustajakokoukselle pitämässä toimintaselostuksessa esitettiin rauhan ja kansainvälisen yhteistoiminnan, kansojen vapauden ja itsenäisyyden puolesta käytävän taistelun laaja ja

realistinen ohjelma. Neuvostoliiton ammattiliitot antavat yksimielisen hyväksymisensä ja tukensa tälle ohjelmalle ja tulevat tekemään kaikkensa sen menestyksellisen toteuttamisen hyväksi. Me tulemme vastaisuudessaakin kulkemaan luokkasolidarisuuden tietä maailman työväen- ja ammattiyhdistysliikkeen kaikkien demokraattisten ja imperialisminvastaisten voimien ja toiminnan yhtenäisyyden lujittamisen tietä, taistellen imperialismiin aggressiivisia pyrkimyksiä vastaan ja monopolien työväenluokan elinettujen kaventamiseksi käymän hyökkäyksen torjumiseksi. Kaikkien neuvostoihmisten, samoin kuin myös ammattiliittojen, tarmolla ja ponnistuksilla on yksi ainoa tavoite: täyttää mahdollisimman nopeasti puolueen edustajakokouksen lähimmälle viisivuotiskaudelle hahmoittelema maamme taloudellisen, sosiaalisen ja poliittisen kehittämisen valtava ohjelma.

Viisivuotissuunnitelman tärkeimpänä tehtävänä on neuvostokansan taloudellisen ja sivistystason huomattava kohottaminen sosialistisen tuotannon kaikinpuolisen hopean kehittämisen apuna. Työpalkkojen alalla edellytetään minimikuukausipalkkojen sekä keskinkertaista palkkaa nauttivien ansioitten ja palkkojen merkittävää kohottamista, työtyöstä maksettavien palkkalisien kaksinkertaistamista ja muita toimenpiteitä.

Monien työläisryhmien palkoista perittävät verot poistetaan tai niitä alennetaan huomattavasti. Vanhuuseläkkeitten määrää kohotetaan työläisille ja virkailijoille puolitoista kertaa ja kolhoosilaisille 1,7-kertaiseksi. Myös invalidieläkkeitä ja huoltajansa menettäneille maksettavia eläkkeitä kohotetaan. Kaikille työssäkäyville naisille maksetaan äitiysajalta täysi palkka. Lapsen sairastuessa äiti saa lapsen hoitoa varten palkallista lomaa kymmeneltä päivältä. Suurille lapsiperheille tullaan maksamaan lapsiavustusta. Opiskelijoitten stipendejä kohotetaan korkeakouluissa 25 %:lla ja ammattiopistoissa 50 %:lla. Sanatorioitten, lomakotien ja virkistyspaikkojen verkosto tullaan kaksinkertaistamaan pelkästään ammattiliittojen toimintapiirissä, niissä hoitoa ja virkistystä saavien kokonaismäärän noustessa 150 miljoonaan henkeen. 60 miljoonaa ihmistä pääsee parantamaan asuinolojaan. Sangen paljon tullaan tekemään työtä työturvallisuuden, lääkintä-, sosiaali- ym. olojen parantamiseksi.

Laaja työkenttä odottaa maamme ammattiliittoja. Maamme taloudelliseksi kehittämiseksi suoritettavan työn, joka tapahtuu työtätekevien elintason kohottamiseksi, laajuus on suorastaan valtava. Mutta tämä vain ilahduttaa neuvostokansalaisia, sillä kaikki tämä tapahtuu heidän etujensa nimessä heidän hyväkseen. Me olemme syvästi vakuuttuneita siitä, että tehdyt suunnitelmat tulevat menestyksellisesti toteutetuiksi.

Hyvät toverit, ystävät! SAK:n 10. edustajakokous muodostuu huonotavaksi tapahtumaksi koko maanne työtätekevän luokan ja ammattiyhdistysliikkeen kannalta. Me pidämme osallistumistamme teidän edustajakokoukseenne ei ainoastaan Suomen ammattiliittojen meille osoittamana suurena kunniana, vaan myös uutena askeleena eteenpäin ystävyys- ja yhteistyömme kehittämisessä.

Esittäessäni teille tästä syvän kiitollisuutemme sallikaa minun, hyvät toverit, vielä kerran toivottaa edustajakokoukselle ja Suomen ammattiliitolle hyvää menestystä sen työssä ja taistelussa työväenluokan perusetujen puolesta sekä esittää varmuutemme siitä, että valtioittemme ammattiliittojen veljessuhteet tulevat kehittymään entistäkin lujemmiksi. (Suosionosoituksia).

Sallikaa meidän tässä yhteydessä jättää teille VZSPS:n nimissä pieni muistolahja.

Tämän jälkeen VZSPS:n edustajat luovuttivat lahjana maljakon, jonka puheenjohtajisto otti vastaan. (Suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Kiitoksia toveri Shelepin. Sinun kanssasi on

aina reilua keskustella ja neuvotella. Se ei merkitse sitä, että meidän tarvitsisi olla aina samaa mieltä, mutta erilaiset näkemykset eivät ole suinkaan keskustelua haitanneet. Keskinäiset vaihto- ym. ohjelmat todistavat sen, että yhteiskuntajärjestelmiemme erilaisuus ei ole esteenä suhteittamme kehitykselle. Toivomme, että suhteemme edelleen kehittyvät ja paranevat. Kiitoksia.

Kiitokset teille, ulkomaiset kutsuvieraat. Olen ennen kaikkea kiitollinen siitä, että teillä on jäänyt aikaa edustajakokouksellemme. Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisyys on tulevaisuudessa vieläkin tärkeämpää kuin mitä se on tällä hetkellä. Työtä nimenomaan tällä sektorilla on jatkuvasti kehitettävä. Siitä pitää huolehtia ja sitä tulee edelleen vaalia.

Tämän jälkeen siirrymme kotimaisiin tervehdyksiin.

Ensimmäisenä esittää SDP:n tervehdyksen puheenjohtaja Rafael Paasio.

Puhemies Rafael Paasio (SDP): Puheenjohtaja! Arvoisat edustajakokouksen osanottajat! Hyvät toverit!

Sosialidemokraattisen puolueen nimissä kiitän kutsusta tulla seuraamaan tämän edustajakokouksen työtä. Ammattiyhdistysliike on Suomesa kokenut monia kovia koettelemuksia, syviä lankeemuksen hetkiä, jotka ovat merkinneet työväenluokalle taisteluvoiman heikentymistä ja taloudellisia menetyksiä. Viime kymmenvuotiskauden aikana on ay-liike viimeksi kokenut tämän vaiheen, mutta kokemuksen kovassa koulussa olemme myös oppineet niin paljon, että olemme kyenneet kokoamaan hajalle ajautuneet joukot jälleen yhteen siinä määrin, että tämän uudelleen rakennetun SAK:n jäsenluku lähentelee jo 700 000:n määrää, joka on Suomen oloissa valtava luku.

Ammattiyhdistysliikkeen jäsenluvun lisääminen on tärkeä asia liikkeen tehtävissään menestymisen kannalta, mutta yhä tärkeätä on — sen me uskoakseni olemme toki myös oppineet — liikkeen yhtenäisyyden varjeleminen. Uskon, että tämä nyt alkava edustajakokous on suorittava työnsä sekä ohjelmakysymyksissä että käytännön ammattiyhdistyspolitiikassa silmällä pitäen liikkeen menestystä, sen yhtenäisyyden turvaamista.

Me Sosialidemokrattisessa puolueessa annamme suuren arvon sille, että olemme voineet viime vuosien aikana myötävaikuttaa ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden palautumiseen. Ammattiyhdistysliikkeellä on yhteiskunnassamme tärkeä asema jo nyt, mutta sen merkitys on kasvamassa ei vain työehto- ja palkkapolitiikassa vaan myös lainsäädännön monilla alueilla, jotka läheisesti koskevat palkkatyöväen asemaa ja oikeuksia. Vain vahva, terveesti johdettu ja kansanvaltaisia menettelytapoja noudattava amatillinen liike pystyy toisaalta pitämään laajat jäsenjoukot koossa, toisaalta takaamaan toiminnan tuloksellisuuden, mutta myös kantamaan sen vastuun, joka lankeaa järjestölle, jolla on jo sellainen joukkovoima toiminnan perustana kuin SAK :lla tällä hetkellä on.

Olemme puolueessamme korostaneet, että amatillinen liike on itsenäinen, puolueista ja puoluesidonnaisuuksista vapaa, riippumaton palkkatyöväen etujärjestö ja että sen menestymisen ehto on, että sen asema tällaisena säilytetään. Samalla kun toivotan edustajakokouksellenne menestystä, toivon että SAK:n ja puolueemme suhteet kehittyvät yhä edelleen hyvään suuntaan, hyvän yhteistyön pohjalla.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Kiitoksia, toveri Paasio. Sinun kansasi on aina turvallista ja asiallista neuvotella, ja toivon mukaan nämä neuvottelut ja keskustelut tulevat jatkumaan. Valitettavasti Te, eduskunnan puhemies, joudutte nyt lähtemään täältä suorittamaan yhteiskunnallisia tehtäviä.

Seuraavan tervehdyksen esittää SKP:n puheenjohtaja Aarne Saarinen. Puheenjohtaja Aarne Saarinen (SKP): Toveri puheenjohtaja, arvoisat edustajat! Milloinkaan aikaisemmin ei maamme työväenluokka ole ollut niin laajasti edustettuna yhdessä ja samassa tilaisuudessa kuin nyt alkavassa SAK:n 10. edustajakokouksessa. Te tänne kokoontuneet edustajat edustatte nyt ensimmäisen kerran ja selvästi maamme palkkatyöntekijäin enemmistöä. Tässä mielessä tällä edustajakokouksella on historiallista merkitystä. Tässä edustajakokouksessa on myös poikkeuksellisen laaja ja arvovaltainen ulkomainen edustus kahdesta erilaisesta yhteiskuntajärjestelmästä. Nämä molemmat merkittävät seikat heijastavat niitä muutoksia, joita omassa maassamme ja Euroopassa on viimeksi kuluneiden vuosien aikana tapahtunut. Ne ovat tulosta työväen puolueitten lähentymisestä täällä omassa maassamme eräissä kysymyksissä sekä yhteistyöhaluisuuden kasvusta maanosassamme, jonka perimmäisenä syynä on yhteisen vastuun lisääntyminen kansojen turvallisuudesta ja rauhan lujittumisesta.

Kuten tunnettua, on kommunistinen puolue ponnistellut kauan ja johdonmukaisesti hajaannuksen voittamiseksi, yhtenäisyyden palauttamiseksi ja lujittamiseksi maamme ammattiyhdistysliikkeessä. Se ei tietenkään olisi ollut mahdollista, ellei sosialidemokraattisessa puolueessa olisi voittanut tätä pyrkimystä suosiva mielipide. Tänä päivänä työväenpuolueet voivat tyydytyksellä todeta neuvottelujen johtaneen hyvin tuloksiin, mutta meillä ei ole kuitenkaan syytä huolettomuuteen eikä passiivisuuteen tulevaisuudsakaaan. Tilanne työväenliikkeessä on edelleen sellainen, että yhtenäisyyttä on jatkuvasti vaalittava ja lujitettava. Järjestöllisen yhtenäisyyden saavuttaminen on vain osa, joskin tärkeä osa yhtenäisyyttä. Vielä tärkeämpi on yhtenäinen päämäärä järjestöllisen yhtenäisyyden sisällä. Koko työväenliikkeen on taisteltava yhteiskunnallisen eriarvoisuuden täydellisen poistamisen ja demokratian laajentumisen puolesta yhteiskunnallisen turvallisuuden ja tasa-arvoisuuden toteuttamiseksi kaikille kansalaisille sekä kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi, pysyvän rauhan ja yhteistoiminnan edistämiseksi.

Minulla on suuri ilo ja kunnia esittää SAK:lle, sen johdolle ja kokousedustajille Suomen Kommunistisen Puolueen ja SKDL:n sydämellinen, veljellinen tervehdys sekä toivottaa suurelle ja arvokkaalle työläiselle mitä parhaita menestystä.

Puheenjohtaja: Kiitoksia, toveri Saarinen. Sinä tunnet tämän järjestön. Ei ole kovin kauan siitä, kun rakentajista menit politiikan salalle.

Seuraavana on TPSL:n tervehdys, Uno Nokelainen.

Uno Nokelainen (TPSL): Toveri puheenjohtaja, kunnioitetut kutsuvieraat, hyvät toverit! Suomen ammatillisesti järjestäytyneen palkkatyöväen ja koko työväenluokan katseet ovat tänään ja lähipäivinä kohdistuneet tähän kokoussaliin ja siinä tehtäviin päätöksiin. Sadattuhannet työnsä ääressä ahertavat elävät mukana tämän edustajakokouksen työssä, vaikka eivät voikaan siihen välittömästi osallistua. He kuitenkin tietävät, että järjestövoimaltaan oloissamme mahtavaksi paisuneen SAK:n korkeimman päättävällän päätökset tulevat viitoittamaan suunnan ja luomaan periaatelinjan niille ratkaisuille, joiden kautta määrättyvät heidän toimeentulonsa edellytykset vastaisuudessa.

Palkkatyöväki ja muu vähävarainen kansa on viime aikaisten talouspoliittisten ratkaisujen seurauksena joutunut porvarillisen talouspolitiikan kuristavaan kierteeseen, jonka työläisille haitallisten seurausten lopulliset vaikutukset eivät ole vielä arvioitavissa. Työpaikoilla vallitsee työntekijäin keskuudessa levottomuus ja huoli sen johdosta, että hallituksen virheellisen talouspolitiikan laskut jälleen pyritään maksattamaan ensi sijaisesti palkkatyöntekijäin pussista. Tästä ovat verojen ko-

rotukset sekä päivittäiset jatkuvat maksujen ja hintojen korotukset kiistattomana ilmauksena. Työläiset katsovat, että heidän mielestään jo liikaakin tingityt palkkojen korotukset joko jo ovat tai pian tulevat hallituksen talouspoliittisten ratkaisujen seurauksena mitätöidyiksi. Miin on joutunut hallituksen UKK-sopimuksen yhteydessä antama sitova lupaus hintatason vakaana pitämisestä. SAK:n johdon välitön yhteys hallitukseen koetaan helposti tekijäksi, jonka pelätään merkitsevän hilaista hyväksyttyä sidonnaisuutta jo toteutettuihin ja suunnitteilla oleviin talous- ja veropoliittisiin ratkaisuihin.

Työpaikoilla odotetaan tältä kokoukselta päätöksiä, jotka myös käytännössä ohjaavat keskusjärjestön itsenäisyyden korostumista niin työehtosopimusratkaisuissa kuin porvarijohtoisen hallituksen politiikan suhteen. Siellä odotetaan selväpiirteisiä päätöksiä tulopoliittisissa ratkaisuissa sovittujen taloudellisten ja sosiaalisten tulosten reaaliarvojen säilyttämiseksi ja palauttamiseksi. Siellä odotetaan niin ikään tukea paikallisesti tapahtuville välttämättömille ponnisteluille työläisten oikeuksien turvaamiseksi työpaikoilla työnantajain mielivaltaa vastaan, mikä on ilmennyt mm. luottamusmiesten erottamisten muodossa, joustamattomuutena työehtosopimusratkaisujen paikallisissa soveltamisneuvotteluissa ja monessa muussakin muodossa. Sanalla sanoen tältä kokoukselta työpaikoilla odotetaan raudanlujia päätöksiä työväenluokan puolesta sen taistelussa kapitalismia vastaan sekä sosialistisen tulevaisuuden hyväksi.

Tervehdin teitä toverit, Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattisen Liiton eli TPSL:n puolesta ja toivotan kokouksen työskentelylle mitä parhaita menestystä. Toivon, että kokouksen päätökset koituvat Suomen työväenluokan parhaaksi sekä rauhan ja sosialismin menestykseksi.

Puheenjohtaja Hämäläinen: Entisenä SAK:n työntekijänä tunnet tämän liikkeen tarpeeksi hyvin ja tästä syystä osaat asettaa vaatimukset oikeaan järjestykseen.

Sihteeri Ahti Fredrikssonilla on seuraava puheenvuoro.

Saapuneita sähköitä

Sihteeri Ahti Fredriksson: Arvoisa edustajakokous! Tälle kokoukselle on saapunut muutamia sähköitä, jotka pyydän saada lukea.

SAK:n edustajakokoukselle

Hyvät toverit,

Toivotamme teidän kokouksellenne, joka on koolla näinä päivinä, paljon menestystä työskentelyssä Suomen työväen ja kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen hyväksi.

Uskomme, että kokouksessa tehtävät päätökset auttavat huomattavasta teidän pyrkimyksiänne Suomen työväenluokan vaatimusten toteuttamiseksi ja SAK:n yhtenäisyyden vahvistamiseksi. Toivomme innokkaasti Suomen ja Tshekkoslovakian ammattiliittojen ystävällisten suhteiden kehittämistä molempien maiden työläisten eduksi.

TSHEKKOSLOVAKIAN AMMATTIJÄRJESTÖ.

SAK:n edustajakokoukselle

Edustajakokouksenne johdosta Ranskan C.G.T. tervehtii teitä veljellisesti ja toivoo uusia menestyksiä toiminnassanne Suomen työväen oikeuksien ja etujen puolesta. Vakuutamme olevamme syvästi haluk-

kaita kehittämään järjestöjemme välistä yhteistyötä ja Ranskan ja Suomen työtätekevien välistä solidaarisuutta.

C.G.T:n hallituksen puolesta

Rene Duhamel

C.G.T:n sihteeri

SAK:n 10. edustajakokous

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto tervehtii edustajakokoustanne ja toivoo siltä työväenluokan yhtenäisyyttä edistäviä ja yhteiskunnallista taistelua voimistavia päätöksiä. Työväen poliittisten ja ammatillisten järjestöjen yhteistyö sekä työväen joukkojen aktiivinen ja järjestäytynyt toiminta ovat demokratian ja sosialismin puolesta käytävän taistelun onnistumisen ehto.

ELE ALENIOUS

AIMO HAAPANEN

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y.

Yhteiskuntamme kehittäminen edellyttää työmarkkinoilla eheyttä, edustavaa järjestökenttää sekä hyvin toimivaa neuvottelu- ja sopimusjärjestelmää. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on kuluneen kauden aikana sekä eheytyntä että ollut kehittämässä neuvottelu- ja sopimussuhteita maassamme. Esitämme kunnioittavat tervehdyksemme Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön edustajakokoukselle ja toivotamme sille menestystä.

SUOMEN TYÖNANTAJAIN KESKUSLIITTO

Erkki Partanen

Timo Laatonen

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, 10. edustajakokous. Ammattiyhdistysliikkeelle sen tärkeässä tehtävässä menestystä toivottaen.

KIRKON YHTEISKUNNALLINEN TOIMIKUNTA

Erkki Niinivaara

T. I. Palo

Ammattiyhdistyspankki toivoo menestystä SAK:n edustajakokoukselle.

OSUUSPANKKI YHTEISTUKI

Pekka Oivio

Yrjö Karisalmi

Rauno Kousa

Toivotamme parhainta menestystä edustajakokouksellenne.

SUOMEN TYÖVÄEN SÄÄSTÖPANKKI

Ilmari Lavonsalo,

Pentti Laaksonen

Parhainta menestystä kokouksellenne.

PERUSPANKKI

SAK:n edustajakokous

Toivotamme mitä parhainta menestystä edustajakokouksellenne. Annamme tukemme SAK:n taistelulle demokraattisemman yhteiskunnan puolesta. Tämän päivän ammattikoululainen on huomisen työläinen. Pyrkikäämme siis entisestään laajentamaan ja tehostamaan järjestöjemme välistä yhteistyötä.

AMMATTIKOULULAISTEN LIITTO R.Y.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö

Edustajakokous

Parhaimmat menestyksen toivotukset 10 edustajakokouksellenne. Toi-

vomme kokouksenne päätösten lujittavan Suomen ja Neuvostoliiton keskistä ystävyyttä.
Kunnioittaen

SUOMI-NEUVOSTOLIITTO-SEURA

Eero Salmi, toimitusjohtaja

N

SAK:n 10. edustajakokous

Työväen liikuntatoiminnan palveluksia kehittään toivomme voivamme tukea niin SAK:n tämän päivän kuin tulevaisuudenkin ohjelmaa ja alleviivaten edustajakokoukselle tunnuksen "Demokratia yhteistyö turvallisuus" lähetämme kokouksellenne ja sen osanottajille parhaimmat tervehdyksemme.

TYÖVÄEN URHEILUSEUROJEN KESKUSLIITTO TUK

SAK:n edustajakokous

Edustajakokouksellenne menestystä toivottaen

RADIO- JA TELEVISIOTOIMITTAJIEN LIITTO

Olavi Laine

Thomas Romantschuk

Suomen Ammattijärjestöjen Keskusliitto

X edustajakokous

Esitämme tervehdyksemme tärkeälle kokouksellenne sekä kauttanne maamme järjestäytyneelle palkkatyöläisjoukolle. Samalla toivotamme kokoukselle ja keskusliitolle menestystä kamppailussa paremman tulevaisuuden puolesta.

TEKNILLISEN KORKEAKOULUN YLIOPPILASKUNTA

Eero Kaitainen Veikko Kanerva Mikko Roos Christer

Granskog Alpo Jokelainen Martti Tieaho Juhani Artto.

Puheenjohtaja: Kiitoksia sähköistä, jotka merkitään pöytäkirjaan. Tämän jälkeen kutsuvieraiden osuus on tällä kertaa päättynyt. Kiitoksia. Merkittiin.

2 §

Läsnäolevien kokousedustajien toteaminen

Puheenjohtaja Hämäläinen: SAK:n hallituksen laatiman työjärjestysehdotuksen mukaan siirrytään tämän työjärjestyksen 2. kohtaan läsnäolevien kokousedustajien toteamiseksi. Edustajille on lähetetty ilmoittautumista koskeva kortti, joka on allekirjoitettuna jätetty kokouskansliaan. Onko paikalla ketään sellaista edustajaa tai edustajan varamiestä, joka ei ole korttia saanut tai joka ei ole korttia jättänyt kansliaan? — Ei taida olla.

Muita ilmoittautumisia ei ole. Merkitään pöytäkirjaan edustajaluettelo.

Liittojen edustajat

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.

Pekkalainen Matti, Kemppainen Eino, Seppänen Lauri, Lantee Aarne, Nysten Nils, Suomalainen Martti, Palm Kaarlo, Lindeman Pekka, Nyholm Heikki, Lumme Reino, Lehtonen Reijo, Pekola Lauri, Liimatainen Kaarlo, Valio Veikko, Elomaa Lauri, Antikainen Seppo.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.

Vehviläinen Matti, Poutanen Matti, Korhonen Pauli, Rimmi Eila, Immonen Irma, Grönlund Esko, Rantanen Toivo, Heikkinen Paavo, Myllymäki Aira, Rautio Toivo, Back Åke, Hakala Kalevi, Oravainen Raili, Ray Arne, Turunen Erkki, Hokka Lilja.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto r.y.

Karisalmi Yrjö, Haapakoski Matti, Permanto Nisse, Tuominen Erik, Rahikka Kirsti, Leino Kaino, Lindh Aili, Mäki Edith, Frilander Aino, Vilonen Eeva.

Ilmailualan Unioni r.y.

Henriksson Weikko, Nurmi Raimo.

Suomen Jalometallityöntekijäin Liitto r.y.

Saari Eino.

Järjestötoimitsijain Liitto r.y.

Suikkanen Esko.

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.

Koski Eija-Liisa, Tarvainen Muisto, Vuori Esko, Kulmala Kalervo, Holmström Birger, Vallin Toivo, Jukola Maire, Huhtakangas Olavi.

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.

Janhonen Kauko, Virkkunen Mikko, Tani Esko, Lankila Alvar, Nummelin Reino.

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.

Moilanen Eino, Virtanen Veikko, Lehto Erkki, Iso-Kulmala Olavi, Rantanen Viljo, Vuori Urho, Koskinen Aarne, Hiiri Kalervo, Suominen Toive, Tuomi Tauno, Lahtinen Pekka, Rauhala Raimo, Nissinen Eila.

Suomen kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain Liitto r.y.

Salmi Erik, Bussman Hugo, Ovaskainen Saimi, Nisonen Väinö, Salonen Pekka, Nyström Börje, Helvola Hellin, Heinonen Helvi, Blomberg C-G, Kaivola Kauko, Leino Aimo, Johansson Helge, Vikström Erik, Juutilainen Erik, Lehtonen Sirkka, Pöyhönen Oiva, Oravainen Vilho, Taipale Toivo, Pihl Heikki, Kainlauri Urho, Valtonen Voitto, Ronkainen Osmo, Porkka Hugo, Kallioinen Viljo, Salli Martta, Siren Helge, Aarto Ossi, Huovinen Jaakko, Nahkiaisola Onni, Riikonen Jaakko, Dahl Olavi, Salo Mauno, Ollikainen August, Hurme Uolevi, Westerlund Erkki, Sinisalo Viljo, Sainio Eero, Pöyry Eero, Turunen Toivo, Salo Mauno S, Jääskeläinen Veikko, Laulunen Pentti, Rintamäki Veikko, Hakala Kauko.

Suomen Lasi- ja Posliiniväen Liitto r.y.

Rintama Mirjam, Ilen Tauno, Juvonen Valtter A, Hietanen Voitto, Partanen Toivo.

Liiketyöntekijäin Liitto r.y.

Peltonen Antero, Ryyänän Kaija, Keskinen Ebba, Viita Erkki, Heino Sirpa, Suhonen Kauko, Karhima Uolevi, Jylhä Jarl, Mäkinen Osmo,

Laurikainen Leo, Hanka Elvi, Vuorio Kosti, Himmelmä Urho, Salomaa Pauli, Roslakka Matti, Korpi Tyyne, Vuori Taimi, Talvisilta Kullervo, Kaukoniemi Kaarina, Säkkinen Uuno, Ollanketo Lilli, Saarela Yrjö, Kuokkanen Maija, Tenhovirta Mauno, Puutio Jouko, Arkivuo Onni.

Suomen Maaseututyöväen Liitto r.y.

Immonen Teuvo, Juntunen Olavi, Jylhä Veikko, Kinnunen Antti, Korhonen Aarre, Kultanen Einari, Lindlöf Aatto, Merikukka Sakari, Mäki-paaso Lauri, Penttinen Kalevi, Saarre Eelis, Tuomi Tauno, Pettersson Pauli, Jokinen Lauri.

Suomen Merimies-Unioni r.y.

Heiniö Arvo, Herdin Bobert, Löfström Holger, Nikula Lauri, Imppu Antero, Anttila Reijo, Taberman Martti, Raanti Ensio.

Suomen Metallityöväen Liitto r.y.

Hännikäinen Onni, Eerola Elli, Linden Pertti, Vuorinen Tero, Halme Kalervo, Lepistö Esko, Päivärinta Hilka, Kuusio Matti, Impola Osmo, Pohjolainen Matti, Malm Armas, Heinänen Matti, Nieminen Ilkka, Vepsäläinen Pentti, Helminen Olli, Nakari Aarre, Lehtiniemi Sakari, Rossi-lahti Matti, Kuivanen Toivo, Raudasoja Juhani, Vinkka Martti, Jaakkonen Matti, Koskinen Jorma, Vallenius Kai, Fest Pentti, Husso Unto, Kaunisvirta Esko, Kaurio Matti, Kivelä Veikko, Käppi Hilka, Piilonen Esko, Pumperi Martti, Sainio Heimo, Silvennoinen Martti, Sinivaara Aatos, Tani Olavi, Suuronen Antti, Valkama Tauno, Hartikainen Matti, Pannila Veikko, Kontkanen Veikko, Kallström Arvi, Degerstedt Olavi, Mickelsson Aarne, Salama Auvo, Koivisto Reino, Hellström Sven-Erik, Koski Pentti, Mäkelä Kalevi, Sirmelä Tauno, Lehtonen Väinö, Salminen Mikko, Ropanen Arvo, Talvitie Helge, Juurinen Terttu, Moilanen Kalle, Koski Helvi, Asikainen Viljo, Haverinen Otto, Hänninen Leevi, Kukkonen Pauli, Anttila Eino, Kilpeläinen Arvo, Saarela Matti, Palosaari Veikko, Maisonvaara Erkki, Naulapää Pentti.

Muurarien Liitto r.y.

Ojala Matti, Ekholm Väinö, Ratilainen Tauno, Halme Sole, Westerlund Leo.

Kumi- ja Nahkityöväen Liitto r.y.

ent. Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto r.y.

Pyhältö Usko, Tuominen Hilka, Salonen Petri, Heinonen Voitto, Rau-tiainen Mauno, Vihermaa Reino, Hautala Liisa.

Nahka- ja Kumialojen Ammattiliitto r.y.

Lassinen Erkki, Tuominen Jaakko, Nurmilaakso Eino, Rantanen Pentti.

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.

Järvinen Irma, Simanainen Aili, Pöysä Teuvo, Mänttari Heikki, Viinanen Tauno, Puhakka Paavo, Surakka Juhani, Leppänen Pentti, Koponen Matti, Anttila Arto, Lagerkrantz Toivo, Pantsar Anssi, Lindroos Aku, Karimaa Esko, Pirkkalainen Ossi, Oksanen Aarre, Kurkisuo Pentti, Vihersalo Lasse, Hassinen Vilho, Jantunen Martti, Kalliomäki Uolevi, Nykänen Jorma, Raivio Simo, Karjalainen Paavo, Leppänen Heikki, Antikainen Väinö, Stenberg Ismo.

Suomen Puunjalostusteollisuustyöntekijäin Liitto r.y.

Lilja Eero, Tusa Sakari, Vesala Arvo, Äyräväinen Raimo, Haltsonen Gabriel, Kuparinen Kalevi, Mitikka Einari, Hiltunen Vilho, Pirttikangas Pentti.

Puuliitto r.y.

Saikkonen Reino, Haverinen Pekka, (1-2. 7. 71) Tingander Erkki, Hietasaari Veikko, Ylitalo Hannu, Kauppinen Arttu, Tiainen Vilho, Mäkelä Leevi, Särkelä Onni, Rantanen Esa, Vesimäki Kauko, Rytty Onni, Hautala Olavi, Myllylä Eero, Kotilainen Esko, Anttila Airi, Verronen Taisto, Sailas Eino, Hoffren Heikki (29-30. 6. 71), Kivistö Olavi.

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Virtanen Harras, Hakamäki Lauri, Korhonen Veikko, Pyykkönen Onni, Siekkinen Erkki, Tuunanen Alpo, Holopainen Simo, Liljander Ahti, Henttu Eino, Junkkari Kyösti, Saikkonen Tauno, Arometsä Lasse, Elf Arvo, Jääskeläinen Erkki, Junno Veikko, Lasanen Väinö, Kontio Kalevi, Kunnasmäki Pentti, Leppikangas Niilo, Minkkinen Aarne, Kivistö Risto, Haapasaari Jaakko, Vainio Raini, Hasa Ossian, Niiranen Erkki, Peltonen Erkki, Tamminen Kauko, Ronkainen Väinö, Mutanen Asser, Ceder Veikko, Vahala Yrjö, Ojanen Leo, Vaittinen Martti, Värinen Kaarlo, Kauppinen Eino, Oksanen Kauko, Turunen Eero, Nurmi Lauri, Teräväinen Veijo, Nieminen Mauno, Laine Veikko, Välimaa Erkki, Kyllönen Niilo, Juutilainen Aarne, Lampi Eero, Uitto Pauli, Rötö Paavo Yrjö, Mieltinen Onni, Jalonen Matti, Vilenius Atte, Kolu Keijo, Rantakaulio Esko, Kiljain Aaro, Koponen Vilho.

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.

Haaja Tapani.

Suomen Säliköäläntyöntekijäin Liitto r.y.

Varjonen Heikki, Kallio Toivo, Hakala Pekka, Talala Paavo, Karvinen Urpo, Puholainen Esko, Jäppinen Pertti, Vähä-Savo Jukka, Särkikangas Viljo, Koskinen Eino.

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.

Kanninen Kalervo, Vesanen Väinö.

Suomen Tekstiililaitosmiesten Hitto r.y.

Hyvönen Matti, Leino Antti.

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.

Aaltojärvi Pauli, Haukka Kauko, Järvinen Aura, Kalliomäki Elli, Kauppila Olavi, Kaukovaara Kalevi, Lahtinen Greta, Lehtinen Maire, Marjamäki Kauko, Niemi Harry, Oksanen Veikko, Portin Lars, Reiman Kerttu, Reimari Irja, Riitakorpi Erkki, Rostedt Eino, Räsänen Leena, Sylgren Taisto, Tuomola Viljo, Vainionpää Siinto, Virnes Armas, Virta Irja, Virtanen Aarne, Välimaa Aleks.

Toimittajaliitto r.y.

Kivinen Sulo.

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.

Koski Onni, Niittoaho Keijo, Aalto Veikko, Kahila Lauri, Karttunen Viljo, Pesu Sulo, Kola Seppo, Leskinen Aarne, Myyrä Johannes, Ukko-

nen Viljo, Tattari Emil, Mäenpää Kauko, Sandelin Kyösti, Markkola Paavo, Rantanen Ensio, Merikari Heikki, Aikio Eelis, Karvonen Tauno, Heleskoski Armas, Löytönen Yrjö, Kiuru Tauno, Honkala Frans, Sallinen Aarne, Manninen Urho, Koskinen Paavo, Roivas Väinö, Ruohola Tuovi, Pirhonen Teuvo P., Arvola Väinö, Oivio Pekka, Häikiö Eino, Kangas Esko, Lehtinen Toivo, Soininen Tenho, Kääpä Helmi, Santamäki Ture, Laari Kaarlo, Luotola Unto, Martikainen Olavi, Toivonen Kaarlo, Toivonen Vankka.

Yleinen Lehtimiesliitto r.y.

Wallin Arvo.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Voimassaolevien SAK:n sääntöjen 14 §:n 2. momentissa on seuraavia määräyksiä: "Edustajain ja heidän varamiestensä valtakirjat antaa kunkin jäsenliiton hallitus, joka myös ilmoittaa järjestölle näiden nimet ja osoitteet sen määräämällä tavalla ja määräämänä aikana."

Nämä valtakirjat ovat saapuneet liitoista SAK:n toimistoon ennen asetettua määräaika, joten voimme todeta, että kokouskansliaan ilmoittautuneet 432 edustajaa ovat liittojensa valtuuttamia edustajia tähän edustajakokoukseen. Poissa on tällä hetkellä vielä 14 edustajaa.

Todettiin.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Todetaan, että sääntöjen 14 §:n 3. momentin määräysten mukaan on järjestön puheenjohtajalla ja hallituksen muilla jäsenillä sekä toimihenkilöillä ja tilintarkastajilla läsnäolo- ja puheoikeus kokouksessa.

Todettiin.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Kokouskanslian jättämän luettelon mukaan sinne on ilmoittautunut entisen SAK:n työvaliokunnan jäseniä 11 ja nykyinen hallitus kokonaisuudessaan, jäseniä 22 ja varajäseniä 21.

Merkittiin.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Kokouskanslian ilmoituksen mukaan tilintarkastajista ovat paikalla Matti Kanerva, Erkki Korhonen, Aarne Sistonen ja Martti Rauhamo.

Merkittiin.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Lisäksi todetaan paikalla olevan keskusliiton ja liittojen toimihenkilöitä.

Todettiin.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Näin ollen läsnäolevien toteaminen suoritettu.

Vahvistettiin nuijankopautuksella.

3 §

Kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : 3. asiana on kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen. SAK:n sääntöjen 12 §:n 1. momentissa mainitaan seuraavaa: "Järjestö kokoontuu hallituksen kutsusta varsinaiseen edustajakokoukseen joka viides vuosi joko touko-kesä- tai syys-lokakuun välisenä aikana". Samoin 12 §:n 2. ja 3. momentissa on lisäksi seuraavat määräykset: "Varsinaisesta edustajakokouksesta on annettava jäsenliitoille kirjallisesti ennakkoilmoitus 6 kuukautta ennen kokousta. Varsinainen kokouskutsu, jossa on ilmoitettava jäsenliitoille kokouksessa käsiteltävät asiat, on toimitettava jäsenliitoille kirjallisesti viimeistään 1 kuukausi ennen kokousta. Esityksiä varsinaiselle edustajako-

koukselle saavat tehdä hallitus ja jäsenliitot. Edustajakokouksessa käsiteltäväksi tarkoitetut asiat on esitettävä hallitukselle kirjallisesti vähintään 3 kuukautta ennen kokousta." Lisäksi on sääntöjen 14 §:ssä seuraavia määräyksiä: "Edustajakokoukseen valitsee kukin jäsenliitto yhden edustajan kutakin alkavaa 1 000 henkilöjäsentään kohti kahtentuhanteen henkilöjäsenen asti ja siitä yli menevältä jäsenmäärän osalta yhden edustajan kutakin alkavaa 1 500 henkilöjäsentä kohti. Hallituksen on edustajakokousta koskevan ennakkoilmoituksen yhteydessä ilmoitettava edeltäneen vuosineljänneksen jäsenmaksutilityksen perusteella jäsenliitoille, kuinka monta edustajaa se saa lähettää edustajakokoukseen."

Joulukuun 16. päivänä 1970 on SAK:n hallitus lähettänyt seuraavan sisältöisen kirjeen:

No 22/-70

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n jäsenliitoille.

ASIA: ENNAKKOILMOITUS SAK:n 10. SÄÄNTÖMÄÄRÄISESTÄ EDUSTAJAKOKOUKSESTA.

SAK:n hallitus on päättänyt, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n 10. sääntömääräinen edustajakokous pidetään Espoossa Otaniemen Dipolissa alkaen kesäkuun 29. päivänä 1971 klo 11.00 ja jatkuen sitä seuraavana päivänä.

SAK:n sääntöjen 14 §:n 1. momentissa on määrätty valintaperusteet, joiden mukaan jäsenliitot valitsevat edustajansa keskusjärjestön edustajakokoukseen. Sääntöjen mukaisesti SAK:n hallitus on päättänyt, että edustajain valinta määräytyy jäsenliiton vuoden 1970 kolmannelta vuosineljännekseltä keskusjärjestölle tekemän jäsentilityksen perusteella. Kun liitonne on sanotulta neljännekseltä tehnyt jäsentilityksen jäseneltä, on se oikeutettu lähettämään SAK:n 10. edustajakokoukseen edustajaa. Sen johdosta, että useiden jäsenliittojen jäsentilitys kuluvaan vuoden II neljännekseltä perustuu uuden jäsenmaksujen perintäjärjestelmän takia arvioon, on SAK:n hallitus päättänyt pidättää itselleen tarkistushetken suorittamalla tarpeelliset vertailut vuoden 1970 II ja IV neljänneksen jäsentilityksiin. Mikäli edustajain määrästä syntyy erimielisyyksiä, ratkaisee riidan edustajakokous.

Edustajain ja heidän varamiestensä valtakirjat, jotka antaa kunkin jäsenliiton hallitus, sekä näiden nimet ja osoitteet on toimitettava keskusjärjestön hallitukselle viimeistään 17. päivänä toukokuuta 1971.

Edustajakokoukselle tarkoitetut jäsenliittojen esitykset tulee toimittaa SAK:n hallitukselle kirjallisesti viimeistään 26. päivänä maaliskuuta 1971.

Jäsenliitoille tiedotetaan, että SAK on varannut kaikille kokousedustajille majoituksen Otaniemestä.

Helsingissä 16. päivänä joulukuuta 1970

Ammattiyhdistysterveisin

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ R.Y.

Hallitus

Niilo Hämäläinen

Simo Elomaa."

Toukokuun 24. päivänä 1971 on SAK:n hallitus lähettänyt seuraavan sisältöisen kirjeen:

„No 12/71

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n jäsenliitoille.

ASIA: KUTSU SAK:n 10, EDUSTAJAKOKOUKSEEN.

Arvoisa jäsenliitto!

Viittaamme keskusjärjestömme edustajakokousta koskeneeseen ennakkoilmoitukseemme, jonka lähetimme jäsenliitoille 16. 12. 1970 päivätyllä kiertokirjeellä No 22/70, ja järjestömme sääntöjen 12 §:n 3. momentin mukaisesti kutsumme tätä liitonne edustajiensa välityksellä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n kymmenenteen varsinaiseen edus-

tajakokoukseen. Kokous pidetään Espoossa, Otaniemen Dipolissa alkaen 29. päivänä kesäkuuta 1971 klo 11.00 ja jatkuen sitä seuraavina päivinä. Samalla ilmoitamme, että kokouksessa käsitellään oheisessa työjärjestyksessä tarkemmin ilmenevät, keskusjärjestömme sääntöjen 13 §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestömme sääntöjen muuttamisesta.

Ilmoitamme, että olemme samanaikaisesti tämän kutsun kanssa lähettäneet kokouskutsun myös liiton valitsemille edustajille.

Helsingissä 24. päivänä toukokuuta 1971

Ammattiyhdistysterveisin

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ R.Y.

Hallitus

Niilo Hämäläinen

Arvo Hautala."

Niinkuin tästä todettiin, SAK:sta lähti kirje myös edustajille, jota kirjettä ei ajan voittamiseksi tarvinne lukea? Merkittäneen tämäkin kirje pöytäkirjaan?

Merkittiin, ja kirjeen teksti on seuraava:

"No 13/71

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n 10. edustajakokoukseen valituille edustajille.

ASIA: KUTSU SAK:n 10. EDUSTAJAKOKOUKSEEN.

Arvoisa kokousedustaja!

Keskusjärjestömme on 16. 12. 1970 päivätyllä kiertokirjeellä No 20/70 ilmoittanut jäsenliitoilleen, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n kymmenes sääntömääräinen edustajakokous pidetään Espoossa, Otaniemen Dipolissa alkaen 29. päivänä kesäkuuta 1971 klo 11.00 ja jatkuen sitä seuraavina päivinä. Samalla kiertokirjeellä ilmoitimme edustajakokousedustajain valintaperusteet ja niihin pohjautuen sen edustajamäärän, jonka jokainen jäsenliitto on oikeutettu valitsemaan mainittuun edustajakokoukseen.

Saatuamme SAK:n hallituksen asettamana määräaikana jäsenliittojen antamat edustajain valtakirjat ja todettuamme, että Teidät on valittu liiton edustajaksi, kutsumme Teidät keskusjärjestömme sääntöjen 12 §:n 3. momentin mukaisesti Espoossa, Otaniemen Dipolissa kesäkuun 29. päivänä 1971 kello 11.00 alkavaan Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n kymmenenteen varsinaiseen edustajakokoukseen. Samalla ilmoitamme, että kokouksessa käsitellään oheisesta työjärjestyksestä tarkemmin ilmenevät, keskusjärjestömme sääntöjen 13 §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestön sääntöjen muuttamisesta.

Pääosa edustajakokoukselle tarkoitetuista asiakirjoista seuraa tämän kutsun liitteenä. Esitykset talouspoliittiseksi ohjelmaksi ja sääntöjen muuttamiseksi lähetetään myöhemmin. Muu aineisto jaetaan edustajille kokouksen alkaessa.

Liitoille on aikaisemmin ilmoitettu, että SAK on varannut kokousedustajille majoituksen Otaniemestä.

Edustajien matkakulut ja päiväraha suoritetaan SAK:n varoista. Matkakulut korvataan halvimman matkustustavan mukaisesti (rautateiden II lk tai linja-auto).

Toivotamme Teidät tervetulleeksi edustajakokoukseen ja kehoitamme varautumaan siihen, että kokous kestää neljä päivää.

Helsingissä 24. päivänä toukokuuta 1971

Ammattiyhdistysterveisin

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ R.Y.

Hallitus

Niilo Hämäläinen

Arvo Hautala."

SAK on lähettänyt entisille SAK:n työvaliokunnan jäsenille ja varajäsenille sekä nykyisen hallituksen jäsenille ja varajäsenille kirjeet, jotka sisältävät kutsun saapua tähän edustajakokoukseen. Näitä kirjeitä ei tarvitse lukea.

Onko kokouksen koollekutsumistapaan mitään huomauttamista?

Huomautuksia ei esitetty.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Voitaneen yksimielisesti todeta kokous sääntöjen edellyttämällä tavalla koollekutsutuksi ja päätösvaltaiseksi 432 edustajan läsnäollessa käsittelemään niitä asioita, jotka kokouskutsussa on mainittu.

SAK:n 10. edustajakokous todettiin yksimielisesti sääntöjen määrämällä tavalla koollekutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

4 §

Kokousvirkillijain valitseminen

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Listalla on 4. asiana kokousvirkillijain valitseminen. Hallituksen ehdotus kokousvirkillijoiksi on jaettu edustajille.

Kokousvirkillijat valittiin hallituksen ehdotuksen mukaisesti yksimielisesti seuraavasti:

a) Puheenjohtajat (S)

Edustajakokouksen puheenjohtajiksi valittiin Niilo Hämäläinen, SAK; Arvo Hautala, SAK; Pekka Oivio, VTY; Pekka Virtanen, Maaseututyöväen Liitto; Arvo Elf, Rakennustyöläisten Liitto.

b) Sihteerit (5)

Edustajakokouksen sihteeriksi valittiin Ahti Fredriksson, Simo Elo-maa, Helvi Raatikainen, Tarja Halonen ja Kalervo Hanka.

c) Pöytäkirjan tarkastajat (2)

Edustajakokouksen pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin Börje Nyström, KTV ja Erkki Viita, Liiketyöntekijäin Liitto.

d) Ääntenlaskijat (6)

Edustajakokouksen ääntenlaskijoiksi valittiin Yrjö Karisalmi, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto; Matti Pekkala, AKT; Arne Ray, Elintarviketyöläisten Liitto; Veikko Henriksson, Ilmailualan Unioni; Lauri Puustinen, AKT ja Maire Jukola, Kemian Työntekijäin Liitto.

Kokouksen johtamista jatkoi Niilo H ä m ä l ä i n e n .

5 §

Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana asiana on kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen. Se on jaettu. Voitaneen kuitenkin tehdä niin, jos

sopii, että työjärjestyksestä poiketen kohdasta 7 käsitellään ensin järjestävän valiokunna sekä vaali- ja menettelytapavalioikunnan valitseminen nyt, mutta muiden valiokuntien valitseminen jäisi huomisaamuun. Kohdasta 8 pitäisi nimittäin talousosaston esityksestä ottaa nimenomaan tänä päivänä esille, jotta pystyttäisiin hoitamaan laskennalliset tehtävät. Halutaanko puheenvuoroja?

Keskustelu:

Aarne Koskinen (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Arvoisat edustajat! Puheenjohtaja totesi kokouksen päätösvaltaisuuden ollessa esillä SAK:n säännöistä, että varsinainen kokouskutsu, jossa on ilmoitettava jäsenliitoille kokouksessa käsiteltävät asiat, on toimitettava jäsenliitoille kirjallisesti viimeistään 1 kuukausi ennen kokousta. Työjärjestyksessä 17. kohtana käsitellään hallituksen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta. Me olemme saaneet kaikki muut esitykset ennen edustajakokousta, mutta vain maininnan siitä, että sääntöihin tullaan esittämään muutoksia, ja nämä sääntömuutokset on jaettu vasta kokouspaikalla. Minä en halua millään tavalla protestoida tätä menettelytapaa siinä mielessä että haluaisin tehdä mitättömäksi sääntöjen muutoksen käsittelemisen, mutta toteaisin, että ainakin vastaisuudessa myöskin sääntöesitykset ovat esityksiä ja niistä on ilmoitettava kuukautta ennen, kuten säännöt edellyttävät, ja toteaisin, että tämä keskusliiton mainittu sääntökohta, että on ilmoitettava jäsenliitoille kokouksessa käsiteltävät asiat, tarkoittaa sitä, että ne asiat todella ovat kokousedustajien tiedossa sellaisina kuin ne esitetään, eikä vain riitä se, että ilmoitetaan, että sellainen ja sellainen asia tulee kokouksessa käsiteltäväksi.

Mikko Laaksonen (SAK): Toveri puheenjohtaja, arvoisat edustajat. Kirjatyöntekijäin Liiton sihteerin Aarne Koskisen tulkinta SAK:n säännöistä on ymmärtääkseni paikkansa pitävä. SAK:n hallitus valittaa sitä, että sääntömuutosesitykset ovat vasta nyt jaetut. Se johtuu osittain teknisistä seikoista, osittain epähuomiosta. Katson, että sääntöihin esitettävät muutokset ovat kuitenkin puhtaasti teknillisiä ja käsitykseni mukaisesti teillä on kaikki mahdollisuudet päästä yksimieliseen tulokseen sääntöjen muutoksen osalta. Kun tämä yksimielisyys voidaan pöytäkirjaan todeta, on lain viimeinenkin kirjain ja pilkku myös tältä osin tullut täytetyksi.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Työjärjestys niine varauksineen, joita äsken esitettiin, voitaneen hyväksyä.

Kokous hyväksyi yksimielisesti seuraavan hallituksen ehdotuksen kokouksen työjärjestykseksi:

TYÖJÄRJESTYS

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n kymmenennessä varsinaisessa edustajakokouksessa kesäkuun 29. ja sitä seuraavina päivinä 1971:

1. Kokouksen avaus, kutsuvieraiden esittely ja tervehdyksiä
2. Läsnäolevien kokousedustajien toteaminen
3. Kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen
4. Kokousvirkaillajain valitseminen:
 - a) puheenjohtajat (5)
 - b) sihteerit (5)
 - c) pöytäkirjan tarkistajat (2)
 - d) ääntenlaskijat (6)
5. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

6. Kokouksen työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen
7. Kokouksen valiokuntien valitseminen:
 - a) järjestävä valiokunta (iO)
 - b) päätös- ja julkilausumavaliokunta (8)
 - c) raha-asiaain valiokunta (8)
 - d) sääntövaliokunta (8)
 - e) vaalivaliokunta (8)
 - f) järjestömuotovaliokunta (8)
 - g) periaateohjelma valiokunta (8)
 - h) talouspoliittinen ohjelmavaliokunta (8)
 - i) työehtoasiain valiokunta (8)
 - j) sosiaalipoliittinen ohjelmavaliokunta (8)
 - k) rationalisointiasiaain valiokunta (8)
 - l) koulutusasiain valiokunta (8)
 - m) naisasiain valiokunta (8)
 - n) nuorisoasiain valiokunta (8)-
8. Päätetään edustajain päivärahan suuruudesta ja matkakulujen korvaamisesta
9. Käsitellään kertomukset järjestön toiminnasta vuosilta 1966—1970
10. Käsitellään järjestön tilinpäätökset vuosilta 1966—1970
11. Vahvistetaan järjestön tilinpäätökset vuosilta 1966—1970 ja päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle (työvaliokunnalle) ja muille tilivelvollisille
12. Katsaus toimintaan vuosina 1966—1971 sekä lähiajan toimintalinjat — puheenjohtaja 'Niilo Hämäläinen
13. Valitaan keskusjärjestön puheenjohtajat sekä muut hallituksen varsinaiset ja varajäsenet:
 - a) puheenjohtaja
 - b) II puheenjohtaja
 - c) III puheenjohtaja
 - d) muut hallituksen varsinaiset jäsenet
 - e) heidän henkilökohtaiset varajäsenensä, sekä
 - f) yleisvarajäsenet
14. Valitaan valtuuston puheenjohtaja ja varsinaiset jäsenet sekä heille kullekin kaksi henkilökohtaista varajäsentä
15. Valitaan tilintarkastajat ja heidän varamiehensä
16. Käsitellään liittojen esitykset
17. Käsitellään hallituksen esitys järjestön sääntöjen muuttamisesta
18. Käsitellään hallituksen esitys periaateohjelmaksi
19. Käsitellään hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi:
 - a) talous- ja työehtosopimuspolitiikan lähiajan tavoitteet
 - b) sosiaalipoliittiset lähiajan tavoitteet
 - c) ammattiyhdistysliike ja rationalisointi
 - d) ammattiyhdistysliikkeen aikuiskoulutusohjelma
 - e) järjestöpoliittiset lähiajan tavoitteet
 - f) ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoitteet
 - g) ammattiyhdistysnuorten lähiajan tavoitteet
20. Kokouksen päätös ja järjestyssääntöjen hyväksyminen

Hyväksyttiin yksimielisesti edustajakokousedustajille Työjärjestys ja esitykset -vihkoseen sisältynyt hallituksen ehdotus edustajakokouksen työ- ja järjestyssäännöiksi:

EDUSTAJAKOKOUKSEN TYÖ- JA JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

1. Istunnot aloitetaan kunakin päivänä läsnäolevien toteamisella.
2. Puheenvuorot on pyydettyä puheenjohtajalta kirjallisesti.
3. Puheenvuorot annetaan siinä järjestyksessä kuin ne on pyydetty. Hallituksen puolesta selityksen antaja saa kuitenkin puheenvuoron yleisestä puheenvuorjärjestyksestä riippumatta.
4. Puheenvuoro saa kestää, alustajien esityksiä lukuunottamatta, enintään 10 minuuttia. Kokouksella on oikeus rajoittaa puheenvuorojen käyttö ja aika.
5. Puheenvuorojen rajoittamisen jälkeenkin on hallituksen puolesta selityksen antajalle suotava tilaisuus vastata keskustelun kuluessa tehtyihin huomautuksiin ja tiedusteluihin.
6. Puheenvuorot on pidettävä puhujakorokkeelta.
7. Puheenvuoron antaessaan mainitsee puheenjohtaja kenellä on seuraava puheenvuoro, jolloin asianomainen siirtyy valmiiksi odottamaan puheenvuoroaan tätä tarkoitusta varten varatun pöydän luo puhujakorokkeen välittömään läheisyyteen.
8. Puheenvuorossa on puhuttava vain esillä olevasta asiasta. Jos puhuja poikkeaa varsinaisesta aiheesta, on puheenjohtajan kehotettava häntä palaamaan asiaan. Ellei puhuja noudata puheenjohtajan kehoitusta, voi puheenjohtaja keskeyttää hänen puheenvuoronsa.
9. Päätösehdotukset on jätettävä puheenjohtajalle kirjallisesti.
10. Äänestys suoritetaan edustajakorttia näyttämällä tai nimenhuudolla. Äänen mennessä tasan asia ratkaistaan arvalla.
11. Vaali toimitetaan suljetuin lipuin ellei se ole yksimielinen. Äänen mennessä tasan ratkaisee arpa.
12. Äänioikeus on ainoastaan keskusjärjestön jäsenliittojen valitsemilla edustajilla. Varsinaisten edustajien lisäksi kokouksessa on puhe- ja esitysoikeus hallituksen jäsenillä sekä keskusjärjestön tilintarkastajilla ja toimitsijoilla.
13. Mikäli edustaja aikoo poistua istunnosta yhtä tuntia pidemmäksi ajaksi, on hänen sovittava siitä järjestävän valiokunnan kanssa, joka tiedottaa asian kokouksen pöytäkirjaan merkittäväksi.
14. Kokoussaliin pääsee ainoastaan asianomaista korttia näyttämällä.

7 §

Kokouksen valiokuntien valitseminen

Puheenjohtaja: Äsken esityslistaan tehdyn korjauksen johdosta otetaan nyt esille järjestävän valiokunnan kokoonpano, sen jälkeen jätetään päättämällä vaali- ja menettelytapavalioikunnan kokoonpano.

Valiokuntien jäsenten lukumäärät ja jäsenet hyväksyttiin keskusteluta SAK:n hallituksen ehdotuksen mukaisesti seuraavasti:

a) **JÄRJESTÄVÄ VALIOKUNTA**, 10 jäsentä: Niilo Hämäläinen, Arvo Elf, Arvo Hautala, Pekka Oivio, Pekka Virtanen, Ahti Fredriksson, Simo Elomaa, Tarja Halonen, Kalervo Hanka ja Helvi Raatikainen;

b) **VAALI- JA MENETTELYTAPA VALIOKUNTA**, 8 jäsentä: Onni Koski, Pentti Koski, Erkki Nissilä, Matti Ojala, Hilkka Päiväranta, Sakari Tusa, Heikki Varjonen ja Tauno Viinanen.

Puheenjohtaja: Muut tämän kohdan asiat jätetään huomiseen. Todettiin.

8 §

Edustajain päivärahan suuruus ja matkakulujen korvaamisesta päättäminen

Puheenjohtaja: Käsitellään päivärahan suuruus ja matkakulujen korvaaminen. Hallitus esittää, että kokouspalkkiot olisivat 20 mk kokouspäivältä ja korvaus työansioden menetyksestä 40 mk kokouspäivältä niille, joille koituu ansion menetyksiä kokouksen johdosta. Päiväraha olisi 30 mk matkapäivältä, kokouspäivältä ei päivärahaa makseta. Hallituksen jäsenille ja toimitsijoille maksettaisiin kokouspalkkiota 20 mk kokouspäivältä.

Matkakustannukset korvataan rautateiden II luokan tai linja-autotaksan mukaisesti mahdollinen makuuvaunupaikka mukaan lukien sekä niille, jotka ovat käyttäneet lentokonetta ja siihen liittyvää kuljetusta, ko. lentolipun hinta.

Keskustelua ei syntynyt.

Hallituksen esitys edustajakokousedustajille maksettavista päivärahoista ja matkakuluista hyväksyttiin.

Kokouksen keskeyttäminen

Puheenjohtaja: Nyt on ylitetty jo tätä ensimmäistä kokousjaksoa. Lounasaika olisi ollut kello 12.30. Kello 14.15 kokoontuvat ryhmät siten, että Hautalan ryhmä kokoontuu teatterisalissa ja toiset ryhmät jäävät tähän saliin.

Kokous keskeytettiin kello 12.50.

TOINEN KOKOUPÄIVÄ

Keskiviikkona 30. 6. 1971 kello 9.00

Puhetta johti Pekka Virtanen ja sihteerinä toimi Helvi Raatikainen.

Puheenjohtaja: Järjestävä valiokunta toivottaa kokouksen osanottajille hyvää huomenta. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön edustajakokouksen toinen kokouspäivä alkaa.

Ehdotetaan pöytäkirjaan merkittäväksi, että tänään klo 9.00 on kokouspaikalla saapuvilla 429 kokousedustajaa sekä 20 hallituksen jäsentä. Merkittiin.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Ennen kuin aloitamme varsinaisen kokoustyöskentelyn tämän päivän osalta, ilmoitetaan että vaalivaliokunta kokoontuu välittömästi Onni Kosken johdolla pitämään kokousta.

Niin ikään ilmoitetaan, että eilen jaetut laskulomakkeet, joita ei vielä ole kokouskansliaan palautettu, pyydetään täyttämään ja varaamaan esille, että ne minä hetkenä tahansa voidaan edustajilta kerätä pois.

Edelleen ilmoitetaan, että kokousedustajia kehoitetaan varautumaan mahdolliseen ilmaistuntoon. Vaikka tämä on jo ehdollisesti asiakirjoissa mainittu, niin haluamme sen tässä yhteydessä vielä tuoda esille.

Kokouksen valiokuntien valitseminen

Puheenjohtaja: Jatketaan työjärjestyksen 7. kohdan käsittelyä. Tästä asiaryhmästä on käsitelty kohdat a) järjestävä valiokunta ja e) vaalivaliokunta. Käsittelemme nyt kohtaa c) raha-asiainvaliokunta.

Raha-asiainvaliokunnan vahvuudeksi ehdotetaan kahdeksan henkeä, samoin kuin täällä muidenkin valittaviksi tulevien valiokuntien vahvuus ehdotetaan kahdeksaksi hengeksi. Voitanee hyväksyä?

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Siirrymme nyt käsittelemään kohtaa b) pää- tö- ja julkilausumavalioikunta.

Pyydämme seuraamaan asiakirjakansiossa olevaa luetteloa ja huomauttamme, että tähän luetteloon on tullut eräitä muutoksia eilispäivänä pidettyjen kokousten perusteella.

PÄÄTÖS- JA JULKILAUSUMAVALIOKUNNAN kokoonkutsujaksi ehdotetaan seuraavaa: Montonen, Sakari, SAK; Simanainen, Aili, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto; Hakala, Kalevi, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto; Hakala, Pekka, Suomen Sähköalantöyöntekijäin Liitto; Kinha, Pentti, Puuliitto; Tuomi, Tauno, Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto; Nikula, Lauri, Suomen Merimies-Unioni ja Wallin, Arvo, Yleinen Lehtimiesliitto. Voitanee hyväksyä?

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Seuraavana olisi päätettävä RAHA-ASIAINVALIOKUNNAN kokoonpano. Ehdotus tämän valiokunnan kokoonpanoksi on seuraava: Kousa, Rauno, SAK; Arvola, Väinö, VTY; Marjamäki, Kauko, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto; Pyhättö, Usko, Kumi- ja Nahka työ väen Liitto; Rimmi, Eila, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto; Salonen, Pekka, KTV; Sinivaara, Aatos, Suomen Metallityöväen Liitto; ja Tuominen, Erik, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto. Voitanee hyväksyä?

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Kokoonkutsujaksi jo valituille valiokunnille ja myöhemmin esitettävälle ehdotetaan ensiksi mainittua henkilöä.

Puheenjohtajan ehdotus hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: **SÄÄNTÖ VALIOKUNTA:** Laaksonen, Mikko, SAK, Holopainen, Simo, Rakennustyöläisten Liitto, Hyvönen, Matti, Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto, Karimaa, Esko, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Koski, Helvi, Suomen Metallityöväen Liitto, Lankila, Alvar, Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto, Sailas, Eino, Puuliitto ja Suhonen, Kauko, Liiketyöntekijäin Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi tähän valiokuntaan ehdotetaan Puranen, Matti, SAK.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: **JÄRJESTÖMUOTO VALIOKUNTA:** Riikonen, Jaakko, KTV, Aaltojärvi, Pauli, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto, Hietanen, Voitto, Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto, Himmelmä, Urho, Liiketyöntekijäin Liitto, Lindlöf, Aatto, Suomen Maaseututyöväen Liitto, Huhtakangas, Olavi, Kemian Työntekijäin Liitto, Suominen, Toive, Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto ja Vehviläinen, Matti, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto.,

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi tähän valiokuntaan ehdotetaan Ete- lä, Aarne, SAK.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: PBRIAATEOHJELMAVALIOKUNTA: Fredriksson, Ahti, SAK, Hassinen, Vilho, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Henttu, Eino, Rakennustyöläisten Liitto, Herdin, Robert, Suomen Merimies-Unioni, Kuivanen, Toivo, Suomen Metallityöväen Liitto, Reiman, Kerttu, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto, Särkelä, Onni, Puuliitto ja Turunen, Toivo, KTV.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi ehdotetaan Aaltonen, Elsa, SAK ja asiantuntijaksi Lehtinen, Veli, TTT.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: TALOUSPOLIITTINEN OHJELMAVALIOKUNTA: Nilsson, Nils, SAK, Haverinen, Otto, Suomen Metallityöväen Liitto, Lasanen, Väinö, Rakennustyöläisten Liitto, Lilja, Eero, Suomen Puunjalostusteollisuustyöntekijäin Liitto', Lindroos. Aku, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Salo, Mauno, KTV, Vainionpää, Siinto, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto ja Vuori, Esko, Kemian Työntekijäin Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi ehdotetaan Lindblom, Seppo, TTT ja asiantuntijoiksi Luimula, Ismo ja Morri, Pekka SAK.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: TYÖEHTO ASIAINVALIOKUNTA: Penttilä, Sulo, Suomen Metallityöväen Liitto, Haukka, Kauko, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto, Heikkinen, Paavo, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto, Junkkari, Kyösti, Rakennustyöläisten Liitto, Kanninen, Kalervo, Teknisten ja Erikoisammattien Liitto, Lassinen, Erkki Nahka- ja Kumi-alojen Ammattiliitto, Markkola, Paavo, VTY ja Mäkelä, Leevi, Puuliitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi Sulkunen, Olavi sekä asiantuntijoiksi Puranen, Matti, SAK, Koskela, Sulo, VTY ja Dahl, Olavi, KTV.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: SOSIAALIPOLIITTINEN OHJELMAVALIOKUNTA: Uitto, Pauli, Rakennustyöläisten Liitto, Anttila, Arto, Suomen Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Eerola, Elli, Suomen Metallityöväen Liitto, Frilander, Aino, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto, Halme, Sole, Muurarien Liitto, Niittoaho, Keijo, VTY, Palm, Kaarlo, AKT ja Vallin, Toivo, Kemian Työntekijäin Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi Savola, Matti, SAK sekä asiantuntijoiksi Kaipainen, Osmo, SAK ja Kansikas, Veikko, SAK sekä Veli Lehtinen, TTT.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: RATIONALISOINTI ASIAIN VALIOKUNTA: Tarvainen, Muisto, Kemian Työntekijäin Liitto, Hännikäinen, Onni, Metallityöväen Liitto, Ilen, Tauno, Lasi- ja Posliinityöväen Liitto, Kotilainen, Esko, Puuliitto, Rönkkö, Paavo, Rakennustyöläisten Liitto, Rautiainen, Mauno, Sole, Nahkatyöväen Liitto, Räsänen, Leena, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto ja Vesala, Arvo, Suomen Puunjalostusteollisuustyöntekijäin Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi ehdotetaan Honkanen, Teuvo, SAK. Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: KOULUTUS ASIAIN VALIOKUNTA: Pennanen, Antti O., VTY, Antikainen, Väinö, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Ceder, Veikko, Rakennustyöläisten Liitto, Haapakoski, Matti, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto, Hanka, Elvi, Liiketyöntekijäin Liitto, Jylhä, Veikko, Suomen Maaseututyöväen Liitto, Koski, Eija-Liisa,

Kemian Työntekijäin Liitto ja Vihermaa, Reino, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi ehdotetaan Pikkusaari, Jussi, SAK sekä asiantuntijoiksi Strand, Emil ja Säiniö, Markku, Ay-opistot.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: NAISASIAIN VALIOKUNTA: Ovaskainen, Saimi, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Anttila, Airi, Puuliitto, Juurinen, Terttu, Suomen Metallityöväen Liitto, Kalliomäki-, Ella, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto, Myllymäki, Aira, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto, Nissinen, Eila, Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto, Ryynänen, Kaija, Liiketyöntekijäin Liitto ja Tuominen, Hilikka, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi Raatikainen, Helvi, SAK sekä asiantuntijoiksi Degerman, Svea, SAK ja Yrjälä, Irene, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: NUORISOASIAIN VALIOKUNTA: Sandelin, Kyösti, VTY, Linden, Pertti, Suomen Metallityöväen Liitto, Mäkinen, Osmo, Liiketyöntekijäin Liitto, Nurmi, Raimo, Ilmailualan Unioni, Pirkkalainen, Ossi, Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto, Juutilainen, Aarne, Rakennustyöläisten Liitto, Salonen, Petri, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto ja Sylgren, Taisto, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto.

Keskustelu:

Sulo Penttilä: (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Koska tämän valiokunnan kokoonpanossa on perusteena pidetty nuorisosiain tuntemusta, on ymmärrettävää, että valiokuntien uudelleen kokoaminen kohtaa suuria vaikeuksia. Siksi ehdottaisin, että tähän nimettäisiin asiantuntijaksi myös naispuolinen nuorisoa edustava jäsen, Tuulikki Kannisto.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Valiokunnan kokoonpano voitaneen hyväksyä.

Hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Sihteeriksi Ihalainen, Lauri, SAK sekä asiantuntijaksi Tuulikki Kannisto, Suomen Metallityöväen Liitto.

Hyväksyttiin.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Äsken valittujen valiokuntien puheenjohtajille ilmoitetaan, että valiokunnan työskentelyhuoneen varaamista varten tulisi ottaa yhteys toimitsija Onni Puustiseen, joka on tämän kokoussalin uloskäytävän äärellä.

Merkittiin tiedoksi.

9 §

Kertomukset järjestön toiminnasta vuosilta 1966—1970

Puheenjohtaja: Seuraavana otetaan käsiteltäväksi työjärjestyksen 9. kohta: Toimintakertomukset vuosilta 1966—1970.

Toimintakertomukset on kokousedustajille jaettu etukäteen tutustumista varten. Sen vuoksi rohkenemme ehdottaa, että me voisimme käsitellä kunkin vuoden toimintakertomuksen yhtenä kokonaisuutena. Niinpä ehdotan, että jos jollakulla on vuoden 1966 Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y:n vuosikirjan johdosta jotain sanomista, niin

pyytäisi puheenvuoron.

Menettelytapa hyväksyttiin.

Vuoden 1966 vuosikirja hyväksyttiin keskustelutta; niin ikään vuoden 1967 vuosikirja hyväksyttiin keskustelutta.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y:n vuosikirja vuodelta 1968.

Keskustelu:

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Vuoden 1968 toimintakertomus sellaisenaan on asiallisesti hyvin koottu, mutta on jätetty ratkaisevasti huomioimatta 1968 toimintakertomuksessa se, että aloitettiin ns. sosiaalisen palkkapolitiikan ja kokonaisratkaisujen kausi.

Ensimmänen Liinamaa-sopimus syntyi devalvaation jälkeen v. 1968. Tässä SAK:n hallitus lähti siltä linjalta, että työehtosopimuksista poistetaan indeksiturva. Periaatteelliselta kannalta se, että kolmas osapuoli lähtee sopimuspolitiikassa siltä linjalta, että mitätöi ne, jotka kaksi osapuolta on saavuttanut työehtotoiminnassa, on minusta henkilökohtaisesti sekä juriidiikan kannalta erittäin väärin.

Kun tätä asiaa käsiteltiin SAK:n hallituksessa, istuin silloin Hotelli - ja Ravintolahenkilökunnan Liiton Karisalmen henkilökohtaisena varajäsenenä SAK:n hallituksen kokouksessa. Tämän puheenvuoron olen pyytänyt sen takia, että SAK:n hallitus ei yksimielisesti tätä hyväksynyt, vaan se syntyi äänestyksen jälkeen. Kun allekirjoittanut ehdotti, että tämä asia alistetaan korkeimmalle päättäväntävaltelimelle, nimenomaan SAK:n valtuuston käsiteltäväksi ylimääräisessä valtuuston kokouksessa, niin enemmistöryhmä — kommunistit ja osa sosialidemokraatteista — oli sitä mieltä, että tätä järjestömanööveria ei tarvitse suorittaa.

Nimenomaan SAK:n toinen puheenjohtaja Hautala mainitsi, että se ei muutu. Tämä on sovittu, äänestystulos aivan sama. Oli periaatteessa kysymys siitä, että mitätöidään voimassaolevista työehtosopimuksista indeksiturva. SAK:n toinen puheenjohtaja Hautala katsoi, että tätä manööveria, valtuustoon viemistä ei kannata suorittaa, ja äänestyksen päätös oli se, että 11 oli sitä mieltä, ettei valtuustoa kutsuta tämän takia koolle, ja 6 oli sitä mieltä, että se kutsutaan allekirjoittaneen tekemän esityksen pohjalla.

Toinen esitys tuli sitten tämän jälkeen; että Liinamaa I hylätään kokonaisuudessaan, jolloinka aivan ivallisesti kommunistien taholta sanottiin, että mitä tuollaisesta indeksiturvasta on hyötyä, ettei se kannata palkanansaitisijoille mitään työehtosopimuksessa, vaan voimakas ja yhtenäinen SAK takaa, että reaaliansiot nousevat. Minä muistutan, koska tässä salissa tullaan keskustelemaan työmarkkinapolitiikasta toisessa vaiheessa, kun tullaan indeksiturvaan, että sen takia olen pyytänyt puheenvuoron, ettei sanota, että mitä varten vuonna 1968 ei myöskään puhuttu tästä. Tämä toinen äänestys oli niin, että 11 oli sitä mieltä, että hyväksytään, 4 oli sitä mieltä, että hylätään, ja 2 pidättäytyi äänestämästä. Sen takia olen arvostellut näiden vuosien aikana kokonaispolitiikkaa, ettei tämäkään unohtuisi tässä salissa ja teiltä, jotka korkeinta päättäväntävaltaa käyttäte. Kiitos!

Sulo Penttilä (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, arvoisat edustajat. Kun joutuu vuosina 1968 ja 1969 tarkastelemaan neuvottelujen keskusliittojen välisistä ratkaisuista eräänä neuvottelukunnan jäsenenä, on vaikea ymmärtää, että keskustelun kohteeksi tulee asia, joka koskee esim. niitä menettelytapakysymyksiä, jotka liittyvät asian käsittelyjärjestykseen SAK:n hallituksessa tai numeroerittelyihin siitä, miten enemmistö ja vähemmistö on tässä asiassa muodostunut. Luulen niin, että ammattiyhdistysliikkeen on syytä yleensä ja myös näissä tapauksissa todeta se, että kysymys on päätöksistä ja vähemmis-

tön kannanotoilla päätösten yhteydessä on vain se merkitys, mitä vähemmistö kussakin asiassa edustaa:

Mitä itse asiaan tulee, johon puheenjohtaja Kanninen täällä puuttui ja jossa hän erityisen suurena virheenä piti indeksijärjestelmän poistamista vuonna 1968, minä luulen, että kokousedustajille on kokemuksesta tunnettua se, mitä tämä indeksijärjestelmä käytännössä todella merkitsi. Niinpä vuoden 1968 alusta voimaantullut 3 % työntuottavuuskorotus ja 2,8 % hyvitys elinkustannusindeksin noususta merkitsi yhdistettynä 5,9 % yleistä korotusta. Jos tämän korotuksen suuruutta verrataan eri palkkatuloihin meidän maassamme, voitiin todeta, että edullisimmassa asemassa olivat ne, joilla olivat suurimmat kuukausipalkat ja huonoimmassa asemassa esim. ne, jotka ammattiopetuksensa ohella osallistuivat työelämään ja työskentelivät hieman yli markan tuntipalkalla. Me voimme karkeasti sanoa, että tämä elinkustannusindeksin hyvitys saattoi merkitä Helsingin kaupungin johtoasemassa toimivalle henkilölle 160 markan korotusta ja vastaavasti metallialan ammattioppilaalle 11 markan korotusta kuukausipalkoissa. Luulen niin, että tämän elinkustannusten noususta saadun hyvityksen käyttäminen ehkäpä karkeasti sanottuna saattoi merkitä sitä, että tuo kaupunginjohtaja osti viskiä sillä korotuksella yhtä paljon kuin tuo ammattioppilas maitoa tai muuta hänen tarvitsemaansa elintarviketta. Kysymys oli vuoden 1968 olosuhteista ja vuoden 1967 jälkeen käänteentekevästä muutoksesta nimenomaan palkkapolitiikkaan kohdistuvissa asennekysymyksissä.

Minä luulen, että meidän maassamme oli aihetta ei vain puheilla vaan teoilla herättää keskustelu siitä, onko oikein jatkuvissa soveltaa mm. elinkustannushyvityksiä prosenttikorotuksina ja yleensäkin pitää yllä palkkatuloissa tapahtuvia eroja kasvattavia järjestelmiä, ja vuoden 1968 Liinamaa I ratkaisussa tämä keskustelu herätettiin niillä käytännön toimenpiteillä, jotka koskivat pennimääristä palkankorotusta ja vieläpä sen soveltamista niin, että ne, joilla oli asemansa takia lyhyin työaika, esim. 37,5 tunnin työaika, saivat vain 37,5 kertaa tämän pennimääräisen korotuksen, ja vastaavasti ne, joilla oli pitempi työaika, pääasiassa 40-tuntinen viikko, 40 kertaa tämän tuntipalkan korotuksen viikkoa kohiti. On ollut havaittavissa tämän jälkeisissä olosuhteissa, että meidän maassamme yleensä on käyty laajentunut keskustelu tuloeroista ja tuloerojen kaventamisen välttämättömyydestä. Tämä ei koske yhteiskunnan tuloja yleensä, vaan myös meidän on otettava huomioon se, että palkkatyöntekijöillä, silloin kun me luemme mukaan korkeapalkkaiset virkamiehet ja erityisesti ne, jotka päättävät omasta palkastaan, ovat palkkaerot muodostuneet liian suuriksi. Luullakseni tämä keskustelu, jota on yhteiskunnassamme tämän jälkeen käyty verrattain laajana, on omiaan edistämään sitä kehityssuuntaa, johon ammattiyhdistysliikkeen tulee sekä teollisuustyöntekijäin että alempitasoisten palveluammattitehtävissä toimivien henkilöiden palkansaaajajärjestöinä toimia.

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit. Kun puutuin äsken vuoden 1968 toimintakertomukseen, en lähtenyt siitä, että indeksiturva kokonaisuudessaan katkaistiin, vaan lähdin siitä, että saa käyttää puhevaltaa myös myöhemmässä vaiheessa, kun puhutaan solidaarisesta palkkapolitiikasta ja kokonaisvaltaisista ratkaisuista. Silloin vuonna 1968 lähdettiin periaatteesta siitä, että SAK:n hallitus mitätöi liittokohtaiset sopimusratkaisut, mutta se liittyi tähän kokonaiskysymykseen. Niin toveri Penttilä kuin monet muut muistavat, että vuonna 1966 nimenomaan devalvointia pelattaessa saimme sopimukseen indeksiturvan, niin että devalvoinnin sattuessa palkanansaitsijoiden ansiotasoa pystytään jollain tavalla korvaamaan, ja nyt kun vuonna 1967 tapahtui devalvointi, niin vuonna 1968 SAK:n hallitus mitätöi tämän indeksiturvan. Mitä tu-

lee tähän pennimäärään, mitä toveri Penttilä mainitsi, muistakaa aina se, että se tuli vuonna 1969 tammikuun 1. päivänä tämä 16 penniä. Minä en puolusta sitä, että prosentuaalinen korotus sellaisenaan on oikea, mutta se, joka saavutettiin liittokohtaisessa neuvottelussa vuonna 1966 devalvoinnin ansiosta, mitätöitiin vuonna 1968 SAK:n hallituksen kokouksessa alistamatta asiaa edes valtuuston käsittelyyn. Tämän takia, kun tullaan käsittelemään tulevaa työehto- ja palkkasopimuspolitiikkaa tässä kokouksessa, olen pyytänyt tämän puheenvuoron, että muistutan niille henkilöille, jotka tänä päivänä puhuvat siitä, että indeksiturva on saavutettava ja saatava työehtosopimuksiin, muistutan niille henkilöille, että ne samaiset olivat vuonna 1968 mitätöimässä sen, mitä varten me olimme vaatineet sitä liittokohtaiseen ratkaisuun, ja Hautala näytteli suurta roolia tässä kysymyksessä.

Aarne Koskinen (Suomen Kirjatyöntekijäin liitto r.y.): Minun käsitykseni mukaan näitä sopimuksia Liinamaa ykköstä ja Liinamaa kak- koska ja nyt viimeksi solmittua UKK-sopimusta on katsottava jollain tavalla kokonaisuuksena. Nehän ovat sekä luonteeltaan että myös sisäl- löltään jonkin verran samanlaisia. Niissä tietysti on eri asioita ja to- dettakoon, että tämä UKK-sopimus on laajempi kuin mitä ovat Liina- maa I ja Liinamaa II. Tosiasiassa kuitenkin voidaan todeta, että ni- menomaan nämä sopimukset, joissa määriteltiin palkat tälläkin tavoin kuin ne määriteltiin, ovat tuoneet meille solidaarisen palkkapolitiikan. Jos me katsomme esim. liittojemme jäsenrakennetta ja toteamme siinä, mitkä ovat heikosti palkatut alat tai ammatit tai mitkä ovat hieman paremmin palkatut ammatit, niin me voimme todeta, että tämä ero on kasvanut näiden sopimusten johdosta huomattavasti. Minun käsitykseni mukaan Liinamaa I ja Liinamaa II menivät suurin piirtein niinkuin ne oli ajateltu, mutta tässä UKK-sopimuksessahan sitten menttiin aika pal- jon pieleen ensinnäkin siinä suhteessa, että monet liitot, jotka hyväk- syivät sen, eivät irtisanoutuneet siitä keskusliiton sääntöjen mukaan ja kuitenkin lähtivät omille linjoilleen tässä asiassa. Toiselta puolelta voi- daan todeta, että ei tämä UKK-sopimus nyt kuulu tämän vuoden toi- mintakertomukseen, mutta se liittyy läheisesti näihin kahteen edelliseen sopimukseen, ja ovat nämä kolme sopimusta niinkuin samantapaisia. Se on mennyt pieleen myös sen vuoksi, että valtiovalta ja Suomen Pankki ovat lähteneet vesittämään sitä.

Minä uskon, että tästä tullaan keskustelemaan tässä kokouksessa vie- lä enemmän. Muistan, että SAK:n sääntöjen mukaan jokaisen liiton, joka ei hyväksy keskusliittojen välistä sopimusta, pitää siitä irtisanou- tua ja lähteä omille linjoilleen. Jos Kanninen ei ollut valmis arvostele- maansa sopimusta hyväksymään, niin minun käsittääkseni hänen liit- tonsa olisi voinut irtisanoutua siitä ja lähteä omille linjoilleen hoitele- maan asioita sillä tavoin kuin katsoo sen parhaaksi. Minun käsittääk- seni tämä ei ole arvostelua, vaan jälkiviisautta, mitä nyt näissä asiois- sa puhutaan.

Arvo Hautala (SAK): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. En aiko- nut puuttua tähän, mutta kun toveri Kanninen käytti niin vapaasti tätä torvea, niin suotaneen tilaisuus hiukan oikaista. Minä luulen, että tämän kokouksen aikaa ei kannata kuluttaa saivarteluilla. Minä luulen, että nämä asiat tulevat esille sellaisina kuin ne ovat olleet. Voimme Kanni- sen kanssa tarkistaa nämä hallituksen pöytäkirjoista, mitä mieltä kin- kein meistä on ollut. Totean vain, että kun Liinamaa I:stä solmittiin, se tapahtui tilanteessa, jolloin ammattiyhdistysliikkeen voimat olivat pa- hoin hajalla. Toiseksi se tapahtui aikana, jolloin sellainen si- donnaisuus, että esim. korkokanta oli sidottu elinkustannusindeksiin, sa- moin oli kaikki sidottu sillä tavalla, että aina palkkatyöväestö joutui kärsimään. Sen vuoksi oli keksittävä keino, jolla tuo automaatti riko-

taan. Palkkojen indeksisidonnaisuus oli olemassa, mutta se oli kaikista epäedullisin näistä sidonnaisuuksista ja epäedullisuus kohdistui tappiona nimenomaan palkkatyöväestöön.

Kun Kanninen sanoi, että joku nyt vaatii indeksiehtoa, ilmeisesti hän tarkoitti allekirjoittanutta. Olen Liinamaa-sopimusten aikana, sen jälkeen ja tänä päivänäkin sitä mieltä, että ammattiyhdistysliikkeen tärkein tehtävä on suojella palkkatyöväestön reaali-palkkatasoa, ja parhain keino ei ole indeksisidonnaisuus vaan sellaisen talouspolitiikan tukeminen, joka tekee mahdolliseksi inflatorisen kehityksen pitämisen aisiossa. Sen vuoksi täällä kokouksessa jälkeinpäin varmaan tullaan esittämään tästä konkreettisia ehdotuksia. Minä vain toivon, että Kanninen puhuisi omista mielipiteistään, eikä allekirjoittaneen, tässä kokouksessa. Minä en pyrikään tulkitsemaan sitä, mitä Kanninen ajattelee. Se on hänen oma asiansa. Totean vain, että jos tässä maassa voitaisiin hoitaa asiat niin, että tänne pönttöön tulemalla ja julistamalla asiat voitaisiin selvittää, niin se olisi kovin helppoa, mutta työmarkkinapolitiikka vaatii nimenomaan järjestöjen voimaa ja arvovaltaa. Luulen, että on paljallaan, että nämä asiat selvitetään sen jälkeen, kun puheenjohtaja Härmäläinen on pitänyt katsauksen, jolloin päästään paremmin asiapohjalta käsittelemään asiaa (suosionosoituksia).

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Pyysin puheenvuoroni jo ennen Hautalan käyttämää puheenvuoroa, koska huomasin että lähdetään juuri tälle linjalle. Sanoin, että myös Härmäläisen katsauksen jälkeen voidaan paneutua näihin, mutta korostan vielä tässä kolmannessa puheenvuorossani sitä, että pyysin puheenvuoron vuoden 1968 toimintakertomuksesta sen takia, että tämä kokous tulee tekemään päätöksiä siitä, mitä linjaa lähdetään kulkemaan. Kertasin myös sen, mitä tapahtui SAK:n hallituksen kokouksessa, kun Hautala sanoi, että asia voidaan katsoa SAK:n hallituksen pöytäkirjoista. Vaikka minulla on hyvä muisti, niin onneksi tarkistin myös SAK:n hallituksen pöytäkirjoista, millä tavalla tämä tapahtui. En puutu tähän siinä mielessä, että katsoisin kokonaispolitiikkassa tapahtuneen jotakin virheellisesti, vaan puutun sen takia, koska tämä kokous joutuu ottamaan kantaa myös siihen, mitä tulevaisuudessa pitää tehdä. Katson että liittokohtaiset sopimusratkaisut ovat ainoat oikeat, joilla voidaan mennä eteenpäin, eivätkä nämä kokonaisratkaisut.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa ei ole tehty varsinaisesti muutosesitystä vuoden 1968 vuosikirjaan. Se mitä on puhuttu, tulee merkityksi tässä kokouksessa tehtävään pöytäkirjaan, joten asia voidaan pitää vuoden 1968 toimintakertomuksen osalta loppuun käsiteltynä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n vuosikirja ja toimintakertomus 1969 hyväksyttiin keskustelutta sellaisenaan.

Puheenjohtaja: Seuraavana käsittelemme Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n vuosikirjan 1970.

Keskustelu:

Eino Moilanen (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Haluaisin kosketella muutamalla sanalla ns. UKK-sopimusta ja sen noudattamista. Minun käsitykseni ja monen muun käsityksen mukaan silloin, kun SAK tekee tällaisen kokonaisratkaisun niinkuin UKK-sopimus, on liittojen noudatettava sitä, elleivät ole siitä irtisanoutuneet sääntöjen edellyttämässä järjestyksessä. Mikäli ei tähän päästä, tulee Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto omalta osaltaan harkitsemaan irtisanoutumista kokonaisratkaisuista. SAK:n hallituksen esityksistä Suomen Pankille korkopäätöksen peruuttamisesta ja valtioneuvostolle esitetystä vaatimuksesta UKK-sopimuksen mukaisten sopimusten noudattamisesta on pidettävä tiukasti kiinni. Tässä on ky-

symys SAK:n jäsenistön luottamuksesta järjestöön, pystyykö se hoitamaan tehdyt sopimukset, että jokainen osapuoli, tänä päivänä nimenomaan valtiovalta ja Suomen Pankki myös omalta osaltaan tätä tulisivat noudattamaan. Lisäksi on kysymys SAK:n arvovallasta.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Tämä puheenvuoro tuli kirjatuksi ja toimintakertomus vuodelta 1970 on hyväksytty.

Työjärjestyksen kohta 9. oli loppuun käsitelty.

10 §

Järjestön tilinpäätökset vuosilta 1966—1970

Puheenjohtaja: Otamme käsiteltäväksi työjärjestyksen kohdan 10 tilinpäätökset vuosilta 1966—1970.

Tilikertomukset on jaettu kokousedustajille. Tilikertomukset ovat varsinaisen tilinpäätöksen ja taseitten liitteenä. Jokaisella on ollut mahdollisuus lukea ne. Paikalla ovat myös tilintarkastajat, jotka voivat todistaa näiden kertomusten alkuperäisyyden ja paikkansapitävyyden.

Keskustelua ei syntynyt.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö r.y:n tilinpäätökset vuosilta 1966—1970 hyväksyttiin yksimielisesti keskustelutta.

11 §

Tilinpäätösten vahvistaminen vuosilta 1966—1970 ja vastuuvapauden myöntäminen

Puheenjohtaja: Seuraavana asiana on kohta 11: Vahvistetaan järjestön tilinpäätökset vuosilta 1966—1970.

Kaiken sen perusteella, mitä edellä on todettu, voitaneen yksimielisesti päättää vastuuvapauden myöntäisestä hallitukselle, SAK:n työvaliokunnalle ja muille tilivelvollisille vuosilta 1966—1970?

Tilinpäätökset vuosilta 1966—1970 vahvistettiin, SAK:n hallitukselle, työvaliokunnalle ja muille tilivelvollisille myönnettiin vastuuvapaus yksimielisesti keskustelutta.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Sen johdosta, että vaalivaliokunta ei ole vielä tältä erää saanut työskentelyään valmiiksi ja koska seuraavan kohdan osalta esiintyjät tällä hetkellä puuttuvat, ehdotan että pidämme kymmenen minuutin tauon. Kokoonnumme tasan klo 10.10.

Kokous keskeytettiin kello 10.00 ja sitä jatkettiin kello 10.10.

12 §

Katsaus toimintaan vuosina 1966—1971 sekä lähiajan toimintalinjat

Puheenjohtaja: Siirrymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 12, katsaus toimintaan vuosina 1966—1971 sekä lähiajan toimintalinjat. Puheenjohtaja Niilo Hämäläisellä on puheenvuoro.

Niilo Hämäläinen: Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokous-

toverit. SAK:n 9. edustajakokous asetti useita merkittäviä toimintatavoitteita, jotka kuluneena edustajakokouskautena on kyetty saavuttamaan. Ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen ja laajeneminen ovat vihdoinkin antaneet suomalaisellekin palkkatyöntekijälle riittävät voimavarat kamppailla taloudellisten elinehtojensa parantamiseksi sekä yhteiskunnallisen yhdenvertaisuutensa lisäämiseksi. Viime vuosien kehitys on myös johtanut ammattiyhdistysliikkeen harjoittaman sopimuspolitiikan tehostumiseen ja monipuolistumiseen. Järjestömme vaikutusvalta on sekä yleisissä yhteiskuntapoliittisissa että varsinkin talous- ja työehtosopimuspoliittisissa kysymyksissä kasvanut. Tästä myönteisestä kehityksestä huolimatta meiltä vaaditaan edelleen ponnisteluja kyetäksemme lisäämään ammattiyhdistysliikkeen toimintavalmiutta, jäsenistömme keskinäistä solidaarisuutta ja kykyä tiedostaa yhteiskunnallisia epäkohtia. Ammattiyhdistysliikkeen yhteiskuntapoliittinen vaikutusvalta ei myöskään ole niin suuri, etteikö sen pitäisi kyetä toimimaan yhteistyössä nimenomaan niiden poliittisten puolueiden ja ryhmien kanssa, jotka pyrkivät samantilaisiin tavoitteisiin kuin ammattiyhdistysliike. Tämän tosiasian lienee kulunutkin edustajakokouskausi osoittanut, sillä ilman työväenpuolueiden hyviä palveluksia emme olisi voineet päästä niihin tuloksiin, joihin on päästy.

Kehitystä vuodesta 1969 lähtien voidaan tarkastella sekä yleisen yhteiskunnallisen kehityksen että järjestömme sisäisen kehityksen kannalta. Jälkimmäisen osalta selvän käännekohdan muodosti kesäkuussa 1969, kaksi vuotta sitten pidetty ammattiyhdistysliikkeen eheyttämiskokous. Yleisen yhteiskuntapolitiikan osalta on kuluneelta edustajakokouskaudelta vaikea löytää yhtä selvää kiintopistettä, joskin vuoden 1967 devalvaatio ja sitä seurannut vakauttamispolitiikka muodostivat talous- ja työehtosopimuspolitiikassa erään käännekohdan, joka johti myös ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvallan kasvuun talouspolitiikassa.

Vuoden 1969 eheytykokouksen jälkeen keskusjärjestötason eheytyminen toteutui nopeasti SAK:n ja SAJ:n sopimuksella, joka solmittiin 9. 10. 1969. Tämä sopimus joiltakin osin täydensi edustajakokouksen hyväksymää liittotason yhdistämisohjelmää. Nämä asiakirjat ovat olleet SAK:n toimintaohjeena liittotason eheytystä toteutettaessa. Liittotason eheytyminen onkin muutamaa vaikeaa poikkeusta lukuun ottamatta saatu toteutetuksi, ja käsitykseni mukaan uusien tai laajentuneiden liittojen toiminta on sujunut varsin hyvin. Uskoisin, että siirtymävaiheessa tietyissä tapauksissa ilmenneet kitkatekijät ajan mittaan poistuvat.

Tällä hetkellä liittotason eheytyminen on toteutumatta puu- sekä nahka- ja kumialalla. Myös muurarien liittyminen Rakennustyöläisten liittoon on tähän asti kohdannut vaikeuksia. Puu- sekä nahka- ja kumialojen osalta SAK:n hallituksen oli pakko myöntää asianomaisille liitoille lisääaikaa 1. 11. 1971 saakka yhdistymissopimuksen tekemiseen. Lisäksi hallitus edellytti, että käytännön ratkaisut tehdään näiden alojen suurempien liittojen v. 1972 pidettävissä sääntömääräisissä edustajakokouksissa. Muurarien osalta SAK:n valtuusto päätti, että ellei liitto määräaikaan mennessä yhdisty Rakennustyöläisten liittoon, se katsotaan eronneeksi SAK:n jäsenyydestä. Kun eheytystoimet saadaan myös näiltä osin edustajakokouksen yksimielisesti hyväksymän ohjelman mukaisesti päätökseen, alkavat järjestörakenteemme pääkehykset olla kunnossa.

Ammattiosastotason eheytyminen on liittotason eheytyksen mukana sujunut suhteellisen hyvin. Samaa ei voi sanoa paikallisyjärjestöjen eheytymisestä. Vaikka siltä osin ei olekaan laadittu kiinteää ja yksityiskohdista eheyttämisaikataulua, on SAK määrätietoisesti pyrkinyt paikallisyjärjestötason hajaantumisen poistamiseen. Monilla paikkakunnilla onkin eheytyminen toteutunut, mutta muutamilla paikkakunnilla nyt paikallisyjärjestötason hajaantumisen poistamiseen. Monilla paikka-

kunnilla onkin eheytyminen toteutunut, mutta muutamilla paikkakunnilla ei ole päästy vielä eteenpäin. Eheytyminen toteuttamista on pidettävä määrätietoisena tavoitteena, eihän kahdesta paikallisjärjestöstä samalla paikkakunnalla ole mitään muuta kuin haittaa.

Ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen suotuisat vaikutukset näkyvät järjestäytymisen nopeana kasvuna. Tätä kuvaa se, että v. 1968 SAK:hon nykyisin järjestäytyneiden ammatillisten järjestöjen yhteinen jäsenmäärä oli 521 663, v. 1969 vastaava luku oli 566 263 ja v. 1970 650 233. Tällä hetkellä jäsenmäärä ylittää 670 000, ja vuoden vaihteessa tultaneen ylittämään 700 000 jäsenen raja. Järjestäytymisasteen nousu on ollut niin nopea, että vastaava kasvu on saavutettu vain ennen kansalaissotaa ja toisen maailmansodan jälkeen vallinneissa epätavallisissa oloissa.

Järjestäytymisasteen nopea kasvu on merkinnyt, että jo aiemmin perinteisesti voimakkaasti järjestäytyneillä aloilla lähestytään tilaa, jossa vain työntekijäin määrässä tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa jäsenmäärään. Sen sijaan työvoimavaltaisilla teollisuuden aloilla ja palveluelinkeinoissa on edelleenkin runsaasti tilaa järjestäytymisen kasvulle, ja näiden alojen erityisongelmiin, tulee SAK:n kiinnittää erityistä huomiota. Juuri näillä aloilla tapahtuneeseen järjestäytymisen nopeaan nousuun on eheytyminen ohella ilmeisesti vaikuttanut viime vuosien solidaarinen työehtosopimuspolitiikka, joka on mahdollistanut mainittujen alojen palkka- ja muiden etuisuuksien huomattavan parantamisen.

Palkansaajien mielenkiinto SAK:ta kohtaan ei ole rajoittunut pelkästään niille aloille, jotka perinteisesti ovat järjestäytyneet järestömmee piiriin. Monet, aikaisemman käsityksen mukaan toimihenkilöjärjestöihin kuuluvat palkansaajaryhmät ovat olleet kiinnostuneita SAK:n jäseneksi liittymisestä.

Vaikka eheytyminen yhteydessä suoritettu järjestörakenteen kehityksen uudelleenrakentaminen ja eheytymistä seurannut järjestäytymisen nopea kasvu ovatkin huomattavasti parantaneet ammattiyhdistysliikkeen toimintaedellytyksiä, emme kuitenkaan voi olla nykyiseen organisaatioomme täysin tyytyväisiä. Nopea kasvu on tuonut myös ongelmia, joita ei ole vielä kyetty ratkaisemaan. Ammattiyhdistysliikkeen järjestörakenne on pääosaltaan muovautunut silloin, kun jäsenmäärä oli huomattavasti pienempi ja ammattiyhdistysliikkeen toiminta-ala huomattavasti suppeampi. Tämän vuoksi järjestötoiminnan jatkuva kehittäminen vaatii voimakasta huomiota osakseen.

Erään ongelmakentän muodostaa SAK:n ja liittojen organisaatioiden osittainen päällekkäisyys alueellisella ja paikallisella tasolla. Tällä hetkellä tuntuu alueellisen itsehallinnon kehittäminen olevan eräiden piirien voimakkaassa suosiossa koko yhteiskuntamme hallinnossa. Esim. yhteiskuntasuunnittelun alalla alueellisen suunnittelun merkitys kasvaa. Kun ammattiyhdistysliike pyrkii yhä kiinteämmin vaikuttamaan yhteiskunnan suunnitelmalliseen kehittämiseen, ei sen keskusjärjestöllä ole vaikuttamista varten tarvittavaa organisaatiota. Liittojen alue- ja piiriorganisaatiot eivät kykene tätä tehtävää täyttämään. Sitä paitsi liittojen alue- ja piiriorganisaatioiden ja ammatillisten paikallisjärjestöjen välinen työnjako on epäselvä ja täsmentämätön. Nämä ovat kysymyksiä, jotka tulevaisuudessa vaativat ratkaisua.

Yleensäkin työnjako keskusjärjestöjen ja liittojen välillä vaatii täsmentämistä. Ammattiyhdistysliikkeen tehtävien laajentuessa ja muutessa paine organisaatiota kohtaan jatkuvasti kasvaa. SAK:lta on aina tähän saakka puuttunut taloudelliset edellytykset uusien tehtävien tehokkaaseen hoitamiseen ja liittojen vaatimusten mukaiseen palveluun. SAK:n valtuuston jäsenmaksupäätös tältä keväältä huomattavasti parantaa näitä edellytyksiä, joskin on todettava, että senkään avulla SAK ei kykene läheskään kaikkia siihen kohdistuvia odotuksia täyttämään.

Myös liittojen keskinäinen työnjako vaatii jatkuvasti uudelleenarviointia. Liittokohtaisen järjestäytymisalueen ja samanaikaisesti työehtosopimuskentän täsmentäminen poistaa liittojen keskinäisen epäterveen kilpailun ja tarpeettomat, epäselvistä liittörajoista johtuvat työtaistelut. Tälle edustajakokoukselle tehty esitys, että SAK asettaisi pysyvän sovitteluelimen ratkaisemaan liittojen välillä syntyviä liittorajakiistoja, on SAK:n hallituksen mielestä hyödyllinen, edellyttäen, että elimen päätöksillä on myöskin velvoittavuutta. Pysyvä elin on vankasti perusteltu senkin vuoksi, että elinkeino- ja ammattirakenteen muuttuessa rajausongelmia tulee jatkuvasti esiintymään.

Vaikka viime aikojen poliittiset tapahtumat ovatkin heijastaneet vaikutustaan myös ammattiyhdistysliikkeeseen, olemme käsitykseni mukaan kyenneet välttämään eri mielipidesuuntien keskinäiset voimakkaat kiistat. Tuntuu siltä, että julkisuudessa helposti suurennellaan niitä luonnollisia mielipide-eroja, jolta ammattiyhdistysliikkeen sisällä aina tulee esiintymään. On tietysti mahdotonta vaatia täyttä yksimielisyyttä ammattiyhdistysliikkeen sisällä, mutta korrektit ja luottamukselliset yhteistyösuhteet ovat välttämättömiä, mikäli aiomme tehtävistämme menestyksellisesti selviytyä. Tässä suhteessa ei käsitykseni mukaan ole tapahtunut olennaista muutosta eri mielipidesuuntien keskinäisissä suhteissa, ja meidän on kyettävä pitämään huoli siitä, ettei muutosta huonompaan suuntaan tule tapahtumaan.

Palkkatyöntekijäin kannalta ei maamme taloudellista kehitystä kulu-neena viisivuotiskautena voida pitää tyydyttävänä. Taloudellisen kasvun ja työllisyyden heilahtelut ovat nimittäin olleet aivan liian rajuja. Vuosina 1966—1968 kansantuotteen kasvu oli keskimäärin vain 2,5 prosentin suuruusluokkaa. Kahtena viihte vuonna tuotantokapasiteetti on ollut jokseenkin täydessä käytössä. Niinpä vuonna 1969 kansantuotteen määrä kasvoi 8,5 prosenttia ja vuonna 1970 vastaavasti 6,5 prosenttia. Sen sijaan kuluvana vuonna kasvu jäänee jälleen vain 3 prosentin tasolle.

Syynä epätasaiseen kehitykseen ovat olleet maksutasevaikeudet. Niiden varjolla on pyritty tietoisesti harjoittamaan kasvua rajoittavaa politiikkaa maksutaseen tasapainottamiseksi. Perimmäisenä syynä taustalle ovat luonnollisesti myös olleet ne kauppapoliittiset ratkaisut, joihin kuusikymmenluvulla päädyttiin. Niiden seurauksena maamme suhdannepoliittinen haavoittuvuus lisääntyi vientimme monipuolistumisesta huolimatta. Samoin teollisuuspoliittinen liikkumatilamme olennaisesti kaventui. Kun tuotantomme rakenne ei ole riittävän nopeasti kyennyt sopeutumaan sen paremmin kotimaiseen kuin ulkomaiseenkaan kysyntään, on seurauksena ollut tuotannon kasvun voimakas heilahtelu ja siitä johtuvat työllisyysongelmat valuuttavarannon uhkaavasti supistuessa.

Kauppapoliittisilla ym. ratkaisuilla luodut puitteet ovat asettaneet maassamme harjoitetun talouspolitiikan ylivoimaisten ongelmien eteen. Kun myöskään esityksiä perustavaa laatua olevista talouspoliittisen välineistön parannuksista, esimerkiksi pysyvän suhdannetasausjärjestelmän aikaansaamista, ei ole kyetty toteuttamaan, on tasainen taloudellinen kehitys jäänyt saavuttamatta. Erityisesti eräiden talouspoliittisten ratkaisujen edellyttämä perustuslainsäätämisyjärjestys on osoittautunut tasapainoista kehitystä jarruttavaksi tekijäksi.

Tuotantoelämässämme on kuitenkin kyetty lähinnä valtiovallan aloitteesta saavuttamaan eräitä uusia merkittäviä aluevaltauksia. Metallin perusteollisuuden voimakas laajeneminen sekä petrokemian teollisuuden perustaminen ovat saavutuksia, joita on syytä tervehtiä tyydytyksellä. Investointien suuntautumisessa pääomavaltaisille teollisuusaloille on kuitenkin ollut myös omat varjopuolensa. Uusia teollisia työpaikkoja ei ole syntynyt riittävästi- jotta työttömyys ja maastamuutto olisivat jääneet toteutunutta vähäisemmiksi.

Maatalouden ylituotanto voi-, vilja- ja lihavuorineen on ollut jatkuva ongelma. Maatalouden ylituotannon markkinointi ulkomaille on sitonut siinä määrin valtion varoja, että rahaa ei eräissä vaiheissa tahtonut löytyä moneen tärkeään kohteeseen. Esimerkiksi työvoimapolitiikan kehittäminen ja asuntotuotannon edistäminen osaltaan helpottavat myös maatalouden ongelmien ratkaisua.

Vaikka maatalouspolitiikan tavoitteeksi on lähes yksimielisesti hyväksytty kotimaista kulutusta vastaava maataloustuotannon määrä, ollaan tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavista keinoista eri mieltä. Asiantuntijoiden mukaan maassamme on peltoa noin 500 000 hehtaaria liikaa. Lienee selvää, että tällaista määrää peltoa ei voida kovinkaan nopeassa tahdissa saada pois tuotannosta, vaikka peltojen paketointi-, luopumiskorvaus- ja luopumiseläkejärjestelmät toimisivatkin mahdollisimman tehokkaasti ja vaikka peltojen metsitysvauhti nopeutuisikin huomattavasti nykyisestäään. Eräänlaisena valopilkkana on kuitenkin maatalouden työvoiman ikärakenne, joka viittaa siihen, että maatalouden rakennemuutos voisi tapahtua suhteellisen nopeasti. Jäljellä olevasta maatalouden työvoimasta, joka vuonna 1970 oli noin 420 000, lähes puolet on yli 50-vuotiaita, kun vastaava suhdeluku muissa elinkeinoissa on vajaat neljännes.

Maataloutta jouduttaneen lähivuosinakin jatkuvasti tukemaan. Tavoitteena pitäisi kuitenkin olla, että tuki suunnataan nykyistä tarkoituksenmukaisemmin siten, että sitä annetaan nimenomaan sellaiselle osalle viljelijäväestöstä, joka sitä tosiaan tarvitsee. Tällä hetkellähan tukea saavat hintapolitiittisen tuen muodossa myös sellaiset viljelijät, joiden tulotaso on muutoinkin jo vähintään kohtuullinen. Vaikka maatalouden saama tuki peltohehtaaria tai tuoteyksikköä kohti ei olisikaan kansainvälisesti verraten keskimääräistä korkeampi, niin maatalousväestön suuri osuus koko työvoimasta — noin viidennes — merkitsee tuen kokonaismääränä melkoista räsistystä koko kansantaloudelle ja erityisesti hille aloille, jotka maataloudesta poiketen ovat kovan kansainvälisen kilpailun kohteena. Edellä mainituista syistä maatalouden saaman tuen kokonaismäärä, joka on noin 2,5 prosenttia bruttokansantuotteesta, on maassamme huomattavasti suurempi rasite kuin monessa muussa maassa, jossa maataloutta vastaavasti tuetaan.

Työllisyystilanne on kuluneena viisivuotiskautena ollut jatkuvasti heikompi kuin kuusikymmenluvun alkupuolella. Vuosien 1967 ja 1968 vaihteessa koettiin sodanjälkeisen ajan vaikein työttömyys. Tammikuussa 1968 oli ns. jatkuvan työvoimatutkimuksen mukaan työttömänä 125 000 henkilöä. Työttömyysaste eli työttömän työvoiman osuus koko työvoimasta oli noin 5,8 prosenttia. Tuolloin työttömyyden vallitessa ilmeisesti kypsyivät maastamuuttopäätökset, jotka Ruotsin työvoimapula kahtena viime vuotena teki mahdolliseksi toteuttaa. Maastamuutto muodostuikin korkeasuhtannevuosina ennätysmäiseksi ollen esimerkiksi vuotena 1970 nettomääräisesti lähes 35 000 henkeä. Kaikkiaan kuusikymmenluvulla muutti ulkomaille 170 000 henkilöä. Maastamuutosta johtuen maamme väkiluku kasvoi vastaavana ajanjaksona vain 150 000 henkilöllä.

Työttömyyttä, joka on ankarimmin koetellut sellaisia tynötekijöitä, joiden ammattikoulutus on ollut puutteellinen ja jotka ovat asuneet kehitysalueilla, ei voida tarkastella viime vuosien elinkeinorakenteen muutoksesta erillisenä ilmiönä. Maa- ja metsätalouden työvoiman osuus koko työvoimasta oli vuonna 1966 vielä 29 prosenttia. Tällä hetkellä se lienee noin 21 prosenttia. Viiden vuoden kuluessa maa- ja metsätalouden työvoiman määrä on vähentynyt peräti 170 000 henkilöllä. Rakennemuutos on koitunut teollisuuden ja erityisesti palveluselinkeinojen hyväksi. Teollisuuden työvoimaosuus on kasvanut vain parilla prosenttiyksiköllä 25 prosentista 27 prosenttiin, rakennustoiminnan työvoimaosuuden py-

syssä ennallaan 9 prosenttina. Sen sijaan palveluelinkeinojen työvoimaosuus on noussut 38 prosentista 43 prosenttiin.

Vaikka rakennemuutos on ollut näinkin nopea, ei käytettävissä ole ollut kuin vasta aivan viime aikoina sellaisia työvoimapolitiittisia keinoja, kuten työllisyyskoulutus, jotka olisivat lieventäneet rakennemuutoksen työnteekijöille aiheuttamia haittavaikutuksia. Työvoimaministeriön perustaminen sekä aktiivisen työvoimapolitiikan valitseminen ovat olleet toimia, joita ammattiyhdistysliike jo kuusikymmenluvun alussa piti välttämättöminä. Niidenkään avulla ei kuitenkaan kyetä maamme työllisyysongelmia ratkaisemaan, ellei yleisellä talouspolitiikalla ja siihen liittyvillä muilla poliittisilla ratkaisuilla, mm. ulkomaankauppapolitiikalla tueta kotimaisen tuotannon kehitystä ja työllisyyttä.

Jos taloudellinen kasvu kyetään tällä vuosikymmenellä pitämään tyydyttävällä tasolla, saattaisi työvoiman tarjonnan enemmyyks muuttua työvoiman niukkuudeksi, joka samalla myöskin vahvistaisi palkansaajien asemia pääomanomistajiin verrattuna. Tähän mahdollisuuteen on vaihtanut se, että

- 1960-luvun viimeisinä vuosina työikäisen väestön vuotuinen kasvu oli enää puolet vastaavasta kasvusta vuosikymmenen alkupuolella;
- työhönosallistumisen aste on laskenut jatkuvasti; nuorissa ikäluokissa laajenevan ja pitenevän koulutuksen takia ja vanhoissa ikäluokissa parantuvan eläketurvan takia;
- maastamuutto oli erittäin laajaa 1960-luvun jälkipuolella.

Eräiden ennusteiden mukaan — riippuen maastamuuton suuruudesta — 1960-luvun alkupuolen työvoiman tarjonnan runsaus on päättynyt ja mahdollisten työvoimareservien merkittävä käyttöönsaaminen lyhyellä aikavälillä olisi epätodennäköistä. Mikäli taloudellinen kasvu jatkuu, lisääntyisi työvoiman niukkuus näin ollen maan kasvukeskuksissa. Tällöin olisi kasvun turvaamiseksi kiinnitettävä tähänastista enemmän huomiota työvoiman tehokkaaseen käyttöön, ammatilliseen ja alueelliseen liikkuvuuteen sekä työvoimareservien, lähinnä kotirouvien saamiseen työelämän piiriin.

On selvää, että tällainen tilanne ei voisi myöskään olla heijastumatta työmarkkinapolitiikkaan. Varsinkin ammattitaitoisen työvoiman puute saattaisi johtaa siihen, että työnantajien henkilöstö- ja työsuhdetpolitiikka voisi muuttua nykyistä pitkäjännitteisemmäksi. Tällöin työnantajapuolen rikkomusten vuoksi ei myöskään matalasuhdannevaiheissa pääsisi syntymään samassa määrin patoutumia kuin esimerkiksi viimeisen suhdannekierron aikana. Tällöin patoutumat eivät myöskään ilmeisesti samassa määrin kuin viime aikoina purkautuisi työehtosopimusten vastaisina työriitoina, vaan erimielisyydet kyettäisiin neuvottelemalla ratkaistamaan.

Maamme tuotanto- ja työllisyyspoliittiset ongelmat edellyttävät entistä määrätietoisempaa ja suunnitelmallisempaa talouspolitiikkaa sekä yhteiskunnan vaikutusvallan lisäämistä talouselämässä. Valtiovallan aktiivisuus on mm. teollisuuspolitiikassa ilahduttavasti lisääntynyt viime vuosina. Tarvitaan kuitenkin kaikkien yhteiskunnan vaikutusvallan lisäämistä kannattavien voimien, niin työväenpuolueiden kuin ammattiyhdistysliikkeenkin aktiivisia toimia. Ei riitä, että tarkkailemme, mitä ympärillämme tapahtuu ja esitämme voimakastakin kritiikkiä suoritettuja yhteiskunnallisia ratkaisuja ja yhteiskunnallista kehitystä kohtaan, vaan ammattiyhdistysliikkeen on kaikella mahdollisella aktiivisuudellaan myös oltava mukana yhteiskunnan, erityisesti talouselämän kehittämisessä esittämällä omat vaihtoehdot.

Tulopoliittinen kehitys

Kuluneena edustajakokouskautena muodosti devalvaatio eräänlaisen käännekohtan, joka pakotti tarkistamaan ainakin joksikin aikaa yleisen talouspolitiikan suuntaa. Devalvaation toteuttamishetkellä olivat voimassa kolmivuotiset työehtosopimukset, jotka koskivat vuosia 1966–68. Vuonna 1964 toteutettu liikevaihtoveron uudistus oli johtanut inflaation nopeutumiseen ja siitä johtuen indeksisidonnaisuuksien laajenemiseen. Työntekijäin palkat, virkamiespalkat, maataloustulo, rakennusurakat, otto- ja antolainaus jne. olivat erilaisin indeksiehdoin kytketyt toisiinsa. Jossain hinnassa tai jonkin tulonsaajaryhmän tuloissa toteutettu muutos heijastui välittömästi kaikissa muissakin hinnoissa ja tuloissa. Devalvaation nopeuttama inflaatio, josta sidonnaisuudet uhkasivat tehdä kertaantuvan, osoitti, että ilman vastatoimia ei olisi voitu välttää erittäin voimakasta inflaatiokierrettä, joka olisi nopeasti tehnyt tyhjäksi devalvaation kautta saavutetun kilpailuedun. Tällöin myös mahdollisuudet harjoittaa nopeaan tuotannon kasvuun tähtäävää talouspolitiikkaa olisivat kaventuneet ja erittäin laajasta työttömyydestä ei olisi kyetty pääsemään eroon.

Liinamaa I-sopimuksen tarkoituksena oli inflaation pysäyttäminen ja taloudellisen kasvun käyntiin saattaminen luopumalla indeksiautomaattista, säännöstelemällä hintojen, maksujen ja vuokrien kehitys sekä sopimalla finanssipolitiikasta ja eri tulonsaajaryhmien tulojen kehityksestä. Tässä onnistuttiin ainakin tyydyttävästi. Vaikka Liinamaa II-sopimus jatkoihin edellisen sopimuksen linjaa, poikkesi se eräiden keskeisten kohtien osalta siitä. Mm. maataloustulo tuli määräytymään vuoden 1969 kesäkuussa säädetyllä maataloustulolailla, jonka sisältöä ammattiyhdistysliike ei hyväksynyt. Valtiovalta sitoutui myötävaikuttamaan molempien vakauttamissopimusten syntyyn toteuttamalla tarvittavat lainsäädäntötoimet, mm. valtalain. On selvää, että ilman valtiovallan mukanaoloa ei sopimuksia olisi kyetty aikaansaamaan, koska ne edellyttivät laajoja lainsäädäntötoimia.

Vakauttamissopimukset olivat tietyllä tavalla joustamattomia, eikä niissä riittävästi kyetty ottamaan huomioon liittokohtaisia ongelmia. Toisaalta tulojen korotukset varsinkin Liinamaa II-sopimuksessa toteutettiin ilmeisesti liian tiukoissa rajoissa, semminkin kun korkeasuhtanne jatkui arvioitua pitempään eikä vientimaksujärjestelmää kyetty jatkaamaan. Toisaalta hintapolitiikassa jouduttiin noudattaman erittäin tiukkaa linjaa, josta syystä lähinnä maailmanmarkkinahintojen noususta aiheutunutta hintapainetta on kuluvana vuonna jouduttu purkamaan.

UKK-sopimus sen sijaan poikkeaa vakauttamissopimuksista. Tulojen korotukset toteutettiin arvioitua koko kansantalouden keskimääräistä tuottavuuden nousua* suurempina. Hintasäännöstelyn avulla oletettiin edelleen voitavan vaikuttaa kehitykseen ns. hallitun inflaation puitteissa. Hintapolitiikassa onkin saavutettu eräitä edistysaskeleita. Teollisuuden ja kaupan järjestöjen kanssa on kyetty neuvottelemaan ja sopimaan eräiden hintapolitiittisten periaatteiden ja käytännön ratkaisujen toteuttamisesta siten, että ammattiyhdistysliikkeen tavoite, tuottavuuden nousua vastaava reaaliansioiden nousu toteutuisi kuluvalla sopimuskaudella. Kun kuitenkin valtiovallan sopimusvelvoitteet ovat UKK-sopimuksessa huomattavasti väljempiä kuin vakauttamissopimuksissa ja kun hallituskin on vaihtunut ja eduskunta muuttanut kokoonpanoan, on tämä johtanut valtiovallan suorittamiin yksipuolisiin toimiin maksutaseen tasapainoittamiseksi. Niiden toteuttaminen vaarantaa kieltämättä useiden palkansaajaryhmien kohdalla tuottavuuden nousua vastaavan reaaliansioiden nousun. Hintasäännöstelystä, syksyn maataloustuloratkaisuista, vuokrien mahdollisesta yleiskorotuksesta sekä hallituksen budjet-

tiesityksestä riippuu, millaiseksi reaaliansioiden kehitys tulee muodostumaan ja minkälaisin edellytyksin seuraavia työehtosopimusneuvotteluja ryhdytään käymään. On selvää, että jos; lähiaikoina tehdään ratkaisuja ammattiyhdistysliikettä kuulematta ja Sen kanssa neuvottelematta, niin mahdollisuudet päästä talouspolitiikassa kaikkia osapuolia tyydyttävään tuloksiin muodostuvat suhteellisen vähäisiksi.

Eri vuosien vuosikertomuksista sekä kokouksen osanottajille jaetusta, eräiden keskeisten taloudellista kehitystä kuvaavien suureiden muutoksia käsittelevästä monisteesta käy ilmi reaaliansioiden kehitys kuluneena edustajakokouskautena. Se on ollut eri vuosina varsin epäyhtenäinen ja samankin vuoden kuluessa varsin erilainen eri palkansaajaryhmissä. Vuosina 1966—1970 toteutettu työajan lyhentäminen viideksi päiväksi ja 40 tunniksi viikossa on hidastanut tuntipalkkaisten työntekijöiden vuosiansioiden kasvua. Kuvaavaa myös on, että ennen vakauttamissopimuksia toimihenkilöiden ansiot mm. prosentuaalisista palkankorotuksista, indeksitarkistuksista, virkamiespalkkajärjestelmän ansiotasoindeksisidonnaisuudesta sekä ns. lähtötarkistuksista johtuen nousivat selvästi nopeammin kuin työntekijöiden ansiot. Sen sijaan vakauttamiskautena, jolloin vaikutti myös korkeasuhdanne ansioiden liukumiseneen, työntekijöiden ansiotaso on noussut toimihenkilöiden ansiotasoa nopeammin. Jos työajan lyhennyksen vuosiansioita supistava vaikutus otetaan huomioon, niin esimerkiksi teollisuustyöntekijöiden keskimääräiset reaaliset vuosiansiot supistuivat vuonna 1967. Sen sijaan vuosina 1969 ja 1970 teollisuustyöntekijöiden reaaliansioiden nousu myös vuositasolla oli nopeinta koko kuusikymmenluvulla.

Devalvaatiosta ja kansainvälisestä korkeasuhdanteesta johtuen pääomatulojen osuus kansantulosta on kasvanut tötulojen kustannuksella, joskin kehitys kuluvana vuonna on todennäköisesti päinvastainen. Hinta-säännöstelyn ansiosta pääomatulojen ja samalla yritysten voittojen kehitys ns. suljetussa sektorissa — ts. niillä aloilla, jotka eivät ole kansainvälisen kilpailun alaisia — muodostui hitaammaksi kuin siinä tapauksessa, että mainittujen alojen hintataso olisi seurannut kiinteästi maailmanmarkkinahintojen kehitystä. Kansainvälisen korkeasuhdanteen vaikutusta ns. avoimen sektorin pääomatulojen kehitykseen olisi voitu vähentää vain tehokkaan suhdannetasausjärjestelmän avulla.

Vakautuksen yhteydessä toteutettujen pennimääräisten palkankorotusten tarkoituksena oli pienentää suhteellisia tuloeroja. Eräiden laskelmien mukaan palkkaerot työntekijäin kesken ovatkin kaventuneet, joskin lievästi, sillä ansioiden liukuminen on ilmeisesti ainakin osaksi kompensoinut penninlinjan palkkaeroja tasoittavaa vaikutusta. Kuitenkaan mitään lopullisia johtopäätöksiä tuloerojen kaventumisesta tai laajentumisesta ei liene syytä tehdä ennen kuin seuraava kotitaloustiedustelu valmistuu.

Ammattiyhdistysliike on osa työväenliikettä, joka näkee yhteiskunnan perustotuudet toisenlaisina kuin ne jossakin muualla nähdään. Ammattiyhdistysliikkeen tavoitteena on palkkatulojen suhteellisen osuuden lisääminen erityisesti verrattuna erilaisiin ilman työtä saatuihin tuloihin ja samalla palkkaerojen kaventaminen eri palkansaajaryhmien välillä. Tavoitteena on myös, ettei käytännön ansiotason ja sopimuksissa määritellyn palkkatason välinen ero muodostu niin suureksi, että se vaikeuttaa määrätietoisien sopimuspolitiikan harjoittamista. Nämä tavoitteet voidaan pyrkiä saavuttamaan periaatteessa kahta tietä: joko keskitetyn tai liittokohtaisen sopimuspolitiikan avulla. Liittokohtaisissa sopimuksissa ammattiyhdistysliikkeen "puhevalta" yleisissä talouspoliittisissa kysymyksissä, kuten hintapolitiikan ja muiden kuin palkkatulojen kehityksen osalta jää vähäisemmäksi kuin keskitetyn sopimuspolitiikan puitteissa. Lisäksi liittokohtaisissa ratkaisuissa solidaarisen palkkapolitiikan

harjoittaminen vain ammattiyhdistysliikkeen toiminnan sisäiseen koordinoitiin turvautumalla saattaa olla vaikeata. Myös keskitetyissä kokonaisvaltaisissa sopimuksissa on omat selvät heikkoutensa. Ammattiryhmätoimiala- ja liittokohtaisia ongelmia ei kyetä aina ottamaan riittävästi huomioon. Syntyy erilaisia paineita: jäsenistö kokee osallistumismahdollisuutensa vähäiseksi, sopimusten käytännön ansioiden kehitys etääntyy työehtosopimusten mukaisista palkoista jne.

Mikäli ammattiyhdistysliike kuitenkin pyrkii — kuten se periaatekannotoissaan kertoo — perustavaa laatua oleviin muutoksiin yhteiskunnassa, ei se liene mahdollista kuin keskitetyn, solidaarisen työehtosopimuspolitiikan puitteissa. Jos pyrimme jatkamaan kokonaisvaltaista politiikkaa, on meidän kyettävä vastaamaan eräisiin kysymyksiin. Mikä on tällaisen politiikan "väljyys", jotta erilaiset ammattiryhmä-, toimiala- ja liittokohtaiset ongelmat, joita työehtosopimuspolitiikassa aina syntyy, kyettäisiin joustavasti ratkaisemaan? Minkälaisia menettelytapoja tulisi noudattaa, jotta ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyys ja toimintavalmius lisääntyisivät? Toisin sanoen samanaikaisesti olisi työpaikka- ja liittotasolla kyettävä löytämään riittävä liikkumatila lisäämällä jokaisen jäsenen mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin ratkaisuihin ja samalla olisi kuitenkin keskusjärjestön toimesta kyettävä koordinoimaan liittojen toimintaa ja kyettävä säilyttämään ja jopa lisäämäänkin ammattiyhdistysliikkeen vaikutusta koko yhteiskuntapolitiikassa. Tehtävä ei ole helppo, eikä siihen löytynyt myöskään minkäänlaista patenttiratkaisua. Se edellyttäisi ammattiyhdistysliikkeeltä melkoista toimintayhtenäisyyttä ja yksimielisyyttä, jota emme ole vielä kyenneet saavuttamaan. Siihen on kuitenkin syytä kaikin voimin pyrkiä, sillä muutoin niiden tavoitteiden saavuttaminen, joita käsiteltävinä olevissa luonnoksissa periaateohjelmaksi talous- sekä työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi on asetettu, saattaa muodostua varsin vaikeaksi.

Kysymykseen ammattiyhdistysliikkeen toimintaperiaatteista, -tavoitteista ja -vaihtoehtoista liittyy läheisesti kysymys ns. tulopolitiikasta. Tulopolitiikan hyvyyden tai huonouden määrittelee sen sisältö, eikä siinä itse sanalla tulopolitiikka ole suurtakaan merkitystä kuten poliittisessa keskustelussakin on joskus annettu ymmärtää. Ammattiyhdistysliikkeen tulopolitiikalla voi olla vain kaksi toisiinsa kiinteästi liittyvää tavoitetta: tulojaon tasoittaminen ja erityisesti pientuloisille haitallisen inflaation hillitseminen. Jälkimmäiseen ei voitane päästä ilman hintasäännöstelyä, mikäli samanaikaisesti pyritään myös tuloerojen kaventamiseen. Siten hintasäännöstely liittyy oleellisena osana ammattiyhdistysliikkeen tulopolitiikkaan. Tällöin joudutaan myös väistämättömästi siihen, että eräät lait, mm. säännöstelylait, vaativat perustuslainsäätämisjärjestyksen. Ammattiyhdistysliikkeen tavoitteiden toteutumista ajatellen valtiosääntömme määrävähemmistösäännökset muodostavat useissa talouspoliittisissa kysymyksissä liian korkean aidan, jonka ylittämisen tuottaa vaikeuksia. Sen vuoksi aitaa olisikin tältä osin pyrittävä madaltamaan.

Edellä esitettyyn perustuen on pakko todeta, ettei viime vuosinakaan ole kyetty tyydyttävästi saavuttamaan niitä talouspolitiikan tavoitteita, nimittäin tasaista kasvua, korkeata työllisyysastetta ja vakaita hintatasoa, joista vallitsee pitkälle menevä yksimielisyys. Devalvaation, vakauttamispolitiikan ja korkeasuhdanteen ansiosta kyettiin em. tavoitteet vuosina 1969—1970 suureksi osaksi saavuttamaan. Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole takeita kehityksen jatkumisesta lähivuosina edes tyydyttävänä. Tämä johtuu siitä, ettei taloudellisia ratkaisuja ole kyetty nivel-tämään toisiinsa sellaisella sopusointuisella tavalla, joka takaisi maamme sisäisen ja ulkoisen taloudellisen tasapainon jatkuvasti korkean tuotannon työllisyyden tasolla. Silmiinpistävin tasapainottomuus on vallinnut ulkomaankaupassa. Kun vaihtotase on ollut alijäämäinen melkein

koko kuusikymmenluvun ajan sekä korkea- että matalasuhdanteissa, ja kun vaje on jälleen varsin suuri poikkeuksellisen hyvistä kilpailuedellytyksistä huolimatta, pakottaa se arvioimaan perusteellisesti uudelleen maamme ulkomaankaupan edellytyksiä ja niitä keinoja, joilla tasapaino olisi pyrittävä saavuttamaan. Kokemukset ovat osoittaneet, että klassiset keinot: kokonaiskysynnän sääntely kireän raha- ja finanssipolitiikan avulla, eivät johda toivottuihin tuloksiin. Lisäksi näillä toimilla on varsin vakavia haittavaikutuksia hintojen, tuotannon, investointien ja työllisyyden kehitykseen.

Kun kauppataseen alijäämä on jälleen kasvanut poikkeuksellisen edullisista kilpailuedellytyksistä huolimatta, on se osoitus siitä, ettei ulkomaankaupan tasapainoa voida turvata pääasiassa tulopolitiikan avulla kuten aikaisemmin kuviteltiin. Tulopolitiikka voi vain tarjota hengähdystauon tuotantokoneiston tehokkuuden lisäämiseksi. Kustannusten vakaannuttamiseen tähdänneestä vakauttamispolitiikasta on saatu lähes kaikki mahdollinen hyöty. Tässä tilanteessa maksutaseen tasapainottaminen kokonaiskysynnän ja tuotannon kasvua voimakkaasti jarruttavilla toimilla johtaisi vain ojasta allikkoon. Maksutaseongelma olisi ratkaistava tuotantoa tehostamalla eikä kehitystä jarruttamalla, joskin valikoiden keinojen soveltaminen tiettyjen hyödykkeiden tuonnin rajoittamiseksi voi olla paikallaan.

Kasvua ylläpitävän politiikan välttämättömyyttä korostaa erityisesti väestön ja työvoiman kehitys. Monesta syystä, jotka eivät, ole pelkästään taloudellisia, väestön kasvu on viime vuosina voimakkaasti hidastunut. "Luonnollisten" syiden lisäksi on siihen vaikuttanut maastamuutto, joka on merkinnyt erityisesti parhaassa perheenmuodostamisiässä olevien nuorten siirtymistä ulkomaille. Näiden tekijäin yhteisvaikutuksesta väestönkasvun säilyminen nykyisellään ei liene mahdollista, vaikka maastamuutto huomattavasti vähenisikin.

Viitaten tähän kehitykseen, SAK:n valtuusto keväällä 1970 korosti niitä seikkoja, joihin maastamuuton supistamiseksi pitäisi kiinnittää huomiota. Ne kiteytyivät kolmeen keskeiseen tavoitteeseen: turvattuun työhön, kunnon palkkaan ja kunnon asuntoon. Nämä periaatteet eivät sinänsä riitä. Väestön ja työvoiman ikärakennekehitys huomioonottaen on syytä kiinnittää huomiota erityisesti nuoriso- ja perhepolitiikkaan. Perus- ja ammattikoulunsa päättäneen nuoren sopeutuminen yhteiskuntaan ja työelämään on usein vaikeata. Tätä sopeutumista pitäisi yhteiskunnan kaikin keinoin tukea. Neuvottomuuden ja turvattomuuden yhteiskunnalliset seuraukset ovat nuorten kohdalla usein varsin kielteisiä, puhumattakaan niiden vaikutuksesta esimerkiksi maastamuuttohalukuuteen.

Viime vuodet ovat ulkomaankauppapolitiikassa olleet varsin draamattisia. Suomi on joutunut monta kertaa arvioimaan uudelleen asemansa kansainvälisen kaupan kentässä ja aivan viime aikoina on tullut eteen kysymys koko kauppapoliittisen filosofiamme tulevaisuudesta.

SAK on kuusikymmenluvulla varoittanut valtiovaltaa useasti niistä vaaroista, jotka saattavat ulkomaankaupan täydellisestä vapauttamisesta johtuen uhata Suomen kaltaista pientä teollistuvaa maata. Varoituksista ei ole kuitenkaan sen kummemmin pitattu. Varsinkin viime vuosina on näiden varoitusten aiheellisuus tullut yhä selvemmäksi.

Maamme markkinat avattiin kovalle kansainväliselle kilpailulle varsin nopeassa tahdissa ensin kansainvälisen kauppajäsenyyden tullisopimuksen (GATT) puitteissa ja sen jälkeen FINEFTA-sopimuksella. Näin ollen aikaisemmin tullimuurien suojassa ja kiintiöiden turvaamana toimineet elinkeinoalat joutuivat sopeutumaan aivan uusiin olosuhteisiin.

Varsinkin suomalainen suurteollisuus on määrätietoisesti tukenut pyrkimyksiä, jotka läheisesti nivELYTÄVÄT läntisten pääomapiirien ajatteluta-

paan. Se on pyrkinyt poistamaan niitä kansainvälisen kaupan esteitä, joita ammattiyhdistysliike on pitänyt tarpeellisina maamme taloudellisen kehityksen turvaamiseksi.

Myös pohjoismaiden välisen taloudellisen yhteistyön kehittämistä ja laajentamista ruvettiin uudelleen suunnittelemaan muutama vuosi sitten. Nordek-hanke lähti käyntiin lähinnä Tanskan aloitteesta ja ehti päästä varsin pitkälle ennen kuin Suomessa vedettiin johtopäätökset sen kytkeytymisestä EEC-neuvotteluihin.

Suomi käy parhaillaan neuvotteluja kaupallisten suhteiden kehittämistä EEC:n kanssa. Nämä neuvottelut ovat erittäin tärkeitä maamme taloudellisen kehityksen kannalta. Niiden tuloksilla saattaa olla vuosiksi eteenpäin suuria vaikutuksia maamme taloudelliseen liikkumavapauteen. Sen vuoksi myös ammattiyhdistysliikkeen on seurattava näiden neuvottelujen kehitystä erittäin tarkasti ja kyettävä tarpeen vaatiessa esittämään myös vaihtoehtoisia ratkaisumalleja.

SAK on arvostellut varsinkin sitä tapaa, jolla maassamme valmistettiin FINEFTA-sopimusta. Myöhemmin on käynyt ilmi, etteivät suomalaiset yrittäjät ja elinkeinoelämä ole olleet riittävän sopeutumiskykyisiä ja siten myöskään riittävän kilpailukykyisiä monilla varsinkin työllisyyden kannalta merkittävillä elinkeinoaloilla. Yhdessä muiden tekijäin kanssa seurauksena kovaan kansainväliseen kilpailuun osallistumisesta ovat olleet maksutasevaikeudet, suhdanneheilahtelujen voimistuminen, yhä vakavammat kehitysalueongelmat, palkansaajille epäedullinen tulonjaon kehitys, voimakas maastamuutto jne.

Kun nyt valtnistellaan sopimusta kaupallisista järjestelyistä EEC:n kanssa, on muistettava että EEC on paljon voimakkaampi ja vaativampi yhteistyökumppani kuin EFTA. Ottaen huomioon kokemukset EFTA-kaudelta on ilmeistä, että mahdollinen EEC-sopimus täydellisen vapaan kilpailun pohjalta saattaisi olla palkansaajille tai ainakin eräille palkansaajaryhmille kova koettelemus. Eräät pääomavaltaiset teollisuuden alat hyötyisivät ehkä aluksi, mutta on varsin perusteltua olettaa, että suuri osa työvoimavaltaisesta teollisuudesta joutuisi kärsimään.

Ammattiyhdistysliike on korostanut sosialististen maiden kanssa käytävän kaupan edullisuutta maallemme. Siksi on valittaan todettava, että sen osuus on viime vuosina laskenut. Kaupan lisäämiseksi sosialististen maiden kanssa tarvitaan voimakkaita toimia mm. taloudellisesti yhteistyön edelleen kehittämiseksi ja uusien yhteistyömuotojen löytämiseksi.

Tähän mennessä on keskustelu kauppapolitiikasta ollut maassamme verrattain vaatimatonta. Ammattiyhdistysliikkeen on sen vuoksi jälleen pakko korostaa, että tärkein tehtävä taloudellisen yhdentymisen tässä vaiheessa on löytää maallemme ja varsinkin sen palkansaajaväestölle mahdollisimman hyvä kauppapoliittinen vaihtoehto. Kaupan vapauttamisella on tähän mennessä ollut myös varsin kielteisiä vaikutuksia, eivätkä myöskään EEC-vaihtoehdot näytä lupaavan parempaa. Sen vuoksi on syytä suhtautua varsin varauksellisesti käynnissä oleviin EEC-neuvotteluihin.

Tässä vaiheessa on vielä mahdotonta sanoa, mitkä ovat ne ehdot, jotka EEC näissä neuvotteluissa maallemme asettaa. Sen vuoksi SAK ei ole vielä virallisesti ottanut tähän asiaan kantaa. SAK ei voi suhtautua ns. vapaakauppaan vanhentuneiden ideologisten fraasien pohjalta, vaan ainoastaan jäsenistönsä etujen mukaisesti. Kysymys maamme kauppapolitiikan vaikutuksista palkkatyöntekijäin toimeentuloon ja turvallisuuteen on niin vakava, että ammattiyhdistysliike voi olla pakotettu vaatimaan muutoksia koko ulkomaankauppapoliittiseen perustinjaamme sen jälkeen kun neuvottelujen tulokset ovat käytettävissä ja ratkaisuvaihtoehtojen vaikutukset on tarkoin tutkittu.

Sosiaalipoliittikka

Edellisen varsinaisen edustajakokouksen jälkeen on sosiaaliturvan kentällä suoritettu useita merkittäviä parannuksia. Vaikka sosiaaliturvapolitiikkamme peittää kohta koko ajateltavissa olevan alueen, on sen voimakkuudessa vielä paljon toivomisen varaa. Kuluvalle vuosikymmenellä onkin sosiaalivakuutusta pyrittävä lähinnä syventämään siten, että kansaneläkkeet, työsuhde-eläkkeet, perhe-eläkkeet jne. todella takaavat työntekijöille heidän toimeentulonsa riskitilanteessa. Se että työkyvytön eläkkeensä lisäksi joutuu turvautumaan kunnan huoltoapuun, ei ole mitenkään oikeudenmukaista eikä edes tarkoituksenmukaistakaan.

Sosiaaliturvapolitiikkamme on kasvanut lähes räjähdyskennomaisesti toisen maailmansodan jälkeen. Perustan tälle kasvulle on luonut kansantaloutemme kasvu ja ennen kaikkea sen nousun jatkuminen. Kun sosiaalisten tulonsiirtojen osuus nettokansantulosta 60-luvun vaihteessa ohitti 10 %, nousi se 70-luvun vaihteessa 18 %:iin ja sen arvioidaan saavuttavan 20 %:n raja lähivuosina.

Merkittävä piirre sosiaalipoliittisessa kehityksessämme on ollut ammattiyhdistysliikkeen kasvava mielenkiinto sosiaalisia kysymyksiä kohtaan. Työehtosopimusten yhteydessä tehdyissä kokonaisratkaisuissa on entistä enemmän kiinnitetty huomiota sosiaalisiin parannuksiin.. Nämä ovat etuja, jotka yleensä säilyvät työntekijöillä inflaatiosta huolimatta. Palkan reaaliarvo voi laskea, mutta esim, työajan lyhennys on etu, joka säilyy taloudellisista suhdanteista huolimatta.

Edellisen varsinaisen edustajakokouksen jälkeisistä sosiaalipoliittisista uudistuksista mainittakoon, että työsuhde-eläkelakien yhteyteen saatiin vuoden 1967 alusta perhe-eläketurva. Vuonna 1970 myös kansaneläkejärjestelmään liitettiin perhe-eläke, joten tämä tärkeä sosiaalipoliittinen lohko oli saanut kipeästi tarvitsemansa lait. Vuoden 1968 työehtosopimusratkaisun perusteella työeläkkeiden vähimmäiseläke nousi 16 %:sta 22 %:iin ja työkyvyttömyyskassaan järjestyneille eläkettä ryhdyttiin laskemaan myös työttömyysajalta. Vuonna 1970 siirryttiin maksamaan erorahaa taloudellisista ym. syistä erotetuille työntekijöille. Saman vuoden alusta tulivat voimaan yrittäjäeläkelaki ja maatalousyrittäjäeläkelaki. Viimeksi tehdyn työehtosopimusratkaisun perusteella muutettiin työsuhde-eläkelakeja mm. siten, että työeläkkeisiin siirtymisen karenssi aika lyhennettiin yhteen kuukauteen ja lapsiperheille annettiin lapsikorotus. Lapsiperheet voivatkin nyt saavuttaa 66 %:n yhteensovitusrajan eli saman kuin valtion eläkkeissä.

Suomen työikäisen väestön terveydentila on heikko verrattuna muuhun Eurooppaan. Sairastuvuusluvut ovat korkeat varsinkin työikäisten miesten ja eräiden ammattialojen työntekijöiden keskuudessa. Huomatava osa väestöstä potee työikäisenä sairauksia ja tapaturmia, jotka pitkäaikaisesti tai pysyvästi alentavat ja rajoittavat työkykyä ja haittaavat työn saamista. Eräillä aloilla siirtyminen työkyvyttömyyseläkkeelle on mieluummin sääntö kuin poikkeus. Tähän on osaltaan vaikuttamassa se, että terveydenhuoltopalveluksia on työpaikoilla tarjolla aivan riittämättömästi. Työpaikkojen terveydenhuollon ja turvallisuuden kehittäminen ovatkin tämän vuosikymmenen avainkysymyksiä työpaikoilla. Koska kehitys maassamme ei työväensuojelun, työturvallisuuden ja työterveystoiminnan alueilla näytä etenevän ajan vaatimalla tavalla, on SAK viimeisten vuosien aikana joutunut kiinnittämään runsaasti näihin huomiota ja aktiivisesti puuttunut niiden kehittämiseen.

SAK:n aloitteesta Koiviston hallitus asetti työterveyskomitean, joka jätti mietintönsä tänä keväänä. Komitea esitti lakisääteistä työterveyshuoltoa, johon myös SAK:n taholta on moneen otteeseen pidetty tärkeänä päästä. Työturvallisuuden tehostamiseksi allekirjoitettiin vuonna

1969 pitkien neuvottelujen jälkeen työmarkkinajärjestöjen välillä kaksi sopimusta, joilla luotiin yhteinen työturvallisuusorganisaatio ja sovittiin työturvallisuusasioita hoitavien yhteisten elinten asettamisesta. Sopimuksen mukaan työpaikoilla nimitettiin turvallisuuspäälliköt ja valittiin työturvallisuusasiamiehet. Edelleen perustettiin työsuojelun keskustoimikunta käsittelemään työturvallisuusasioita.

Maaliskuussa 1971 allekirjoitettiin keskusjärjestöjen välillä SAK:n pitkään vaatima työterveys sopimus, jonka mukaisesti STK:n jäsenyrytyksissä toteutuva työterveyshuolto vastaa jo sisällöltään kansainvälistä tasoa. Periaatteessa kuitenkin työterveyshuollon tulee olla lakisääteistä toimintaa ja laki työterveyshuollosta onkin kiireesti säädettävä. Työmarkkinajärjestöjen välinen sopimus noudattaa niitä periaatteita, joita tulisi ottaa huomioon työterveydenhuoltolaisia laadittaessa.

Mainittakoon edelleen, että valmistumisvaiheessa on laki työsuojelun valvonnasta, joka tulee korvaamaan vanhentuneen ammattientarkastuslain ja parantamaan tilnnetta työsuojelun valvonnan osalta. Työturvallisuustyön rahoittamiseksi on vuonna 1969 muutettu tapaturmavakuutuslakia siten, että se sallii sosiaali- ja terveysministeriön määrätä vakuutusyhtiöt keräämään turvallisuustoimintaan tietyn rahasumman vuosittain. Tänä vuonna ko. varoja kerätään noin 2,32 miljoonaa markkaa, joka ylittää huomattavasti sen rahamäärän, jonka kuntien ja valtion ammattitarkastajat saavat vuosittain varoja käyttöönsä.

SAK pitää kaikkia edelläolevia ratkaisuja erittäin myönteisenä ja on omalta osaltaan vaikuttanut näiden ratkaisujen syntymiseen.

Tässä asiassakaan emme kuitenkaan voi antautua tyytyväisyyden valtaan. Tilanne ei sitä missään suhteessa edellytä. Huolimatta työturvallisuus sopimuksesta; joka velvoittaa kaikkia STK:n jäsenyyteen kuuluvia työnantajia joiden palveluksessa on 10 työntekijää, ei ole organisatorisesti havaittavissa kuin vähäisessä määrin parannusta. Vain 'U' osa järjestäytyneistä työnantajista on perustanut työturvallisuustoimikunnan, eli noin 500 työnantajaa, kun sen sijaan 3 800 työnantajaa ei ole kiinnittänyt asiaan juuri nimeksikään huomiota. Kun työturvallisuus sopimuksen solmimisesta on kulunut kolmatta vuotta, voitaneen tulla siihen tulokseen, että sosiaali- ja terveysministeriön on ehkä annettava työturvallisuuslain nojalla määräykset työturvallisuustoimikuntien valitsemisesta työpaikoilla, samoin kuin määräykset siitä, mitä niiden tulee tehdä työturvallisuuden edistämiseksi työpaikoilla. Emme voi hyväksyä tilannetta, että tapaturmien ja ammattitautien lisääntyminen jatkuvasti maassamme tuhoaa työntekijöiden terveyttä. Millään ei ole puolusteltavissa se, että esimerkiksi vuodesta 1969 — vuoteen 1970 on työtapa-
turmien määrä lisääntynyt 14 prosentilla eli 190000:sta 216 000:een. Ammattitautitilanne on työntekijän kannalta monesti varsin surkea sekä ammattitautitilain tulkinnan ahtauden että ammattitautitutkimusmahdollisuuksien vähäisyyden takia.

Keskusjärjestömme taholta on esitetty viime syksynä STK:lle tilanteen korjaamiseksi useita eri ratkaisuja, joilla voidaan merkittävällä tavalla parantaa työntekijöiden turvallisuutta. Tällaisina toimenpiteinä on mainittava työturvallisuustoimikuntien päättäväisyyden lisääminen entisestään ja työturvallisuusasiamiesten joko osittain tai kokonaan vapauttaminen työturvallisuustyöhön, ottaen huomioon työpaikan koko ja vaara-alttius. Mielestäni harkinnan arvoinen on sopimusmahdollisuus siitä, että työturvallisuusasiamiehille annetaan velvoittavassa mielessä riittävästi aikaa työturvallisuustyöhön. Tässä voitaneen pitää esimerkkinä eri ammattiliittojen sopimuksia luottamusmiehen toimen järjestämisestä.

Valitettavan monet ammattiliitot suhtautuvat vielä välinpitämättömästi työturvallisuustyöhön. Meidän kolmestakymmenestä ammattiliitostamme

vain pari kolme on valinnut toimitsijan, joka pääasiallisesti hoitaa liittonsa työturvallisuustyötä. Elleivät ammattiliitot palkkaa mainittuun tehtävään työturvallisuussihteeriä, emme kohdaltamme voi kovinkaan suuressa määrässä vaikuttaa tilanteen, muuttumiseksi työntekijäin turvallisuudelle parempaan suuntaan. 216 000 vakuutettua työtapaturmaa, näistä yli 2 000 pysyvää invaliidia ja lähes 400 kuolemantapausta vuonna 1970 eivät oikeuta sulkemaan silmiä työturvallisuustyön suhteen ammattiliittojenkaan taholla. Ottaen huomioon työturvallisuuden suuren merkityksen työntekijäin sosiaaliselle ja taloudelliselle sekä inhimilliselle hyvinvoinnille, emme yleensäkään voi suhtautua välinpitämättömästi työturvallisuustyön kehittämiseen.

Tässä edustajakokouksessa tulee esille kysymys koko valtakuntaa käsittelevistä työturvallisuustoiminnan kehittämishelmistä. SAK:n hallitus esittää työturvallisuustoiminnan kehittämistä aukottomaksi järjestelmäksi.

SAK on jo aikaisemmin mm. tuonut esiin kantansa työsuojelun kes- » kittämisestä työsuojeluhallitukseen. Myös läntisen naapurimaamme esimerkki osoittaa, että työsuojeluhallituksen kautta saadaan asiat parhaiten eteenpäin.

Työntekijäin eläkeiän osalta kiinnitettiin SAK:n yhdeksännessä edustajakokouksessa huomiota erityisesti raskaissa ja terveydelle vaarallisissa ammateissa työskentelevien eläkeiän alentamiseen työolosuhteitten edellyttämälle tasolle. Myöhemmin on eläkeikään jouduttu kiinnittämään huomiota myös työllisyyspoliittisena säännöstelijänä etsittäessä keinoja työttömyyden aiheuttamien taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisuun. Maassamme tuskin päästään yleiseen eläkeiän alentamiseen lähivuosina. Mutta olisi kiinnitettävä erityistä huomiota raskaissa ja terveydelle vaarallisissa töissä työskentelevien eläkeiän alentamiseen sekä tutkittava mahdollisuuksia siirtä osaeläkejärjestelmään ja liukuvaan eläkeikään.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen välillä käydään UKK-sopimuksen velvoitteiden pohjalta neuvotteluja työeläkelakeihin sisältyvien puutteiden korjaamiseksi. Esillä ovat mm. työeläkkeiden karttumisen nopeuttaminen ja vähimmäiseläkkeiden taso. Samalla selvitetään myös mahdollisuudet työeläkejärjestelmän yksinkertaistamiseksi ja työntekijöiden edustuksen lisäämiseksi hallinnossa. Kun kehitys on kulkenut siihen suuntaan, että työehtosopimusneuvottelujen yhteydessä tehdään muutoksia työsuhte-eläkelakeihin ja niissä liikkuvat varat liittyvät työntekijöiden palkkaan, on tärkeätä, että työntekijöiden osuutta työsuhte-eläkejärjestelmän hallinnossa ja varojen käytössä lisätään.

Merkittäviä 70-luvun alkupuolen sosiaalipoliittisia haasteita ammattiyhdistysliikkeelle ovat sosialivakuutuksen tällä hetkellä antaman eläketurvan riittämättömyys, työturvallisuus- ja työterveystoiminnan kehittämistarve, työntekijöiden eläkeiän alentaminen, työsuhte-eläkejärjestelmän keskittäminen ja matalapalkkaisten elinmahdollisuuksien parantaminen. Näihin haasteisiin meidän tulee vastata.

Koulutustoiminta

Ammattiyhdistysliikkeen koulutustoiminta on ainakin määrällisesti mennyt voimakkaasti eteenpäin kuluneena viisivuotiskautena. Ammattiyhdistysliikkeen piiristä ilmoittautui opintokautena 1965—66 Työväen Sivistysliittoon 367 opintokerhoa. Opintokautena 1970—71 ilmoittautuneiden opintokerhojen määrä oli yli 1100. Vuonna 1966 pidettiin Ammattiyhdistysopistossa 14 vähintään viiden vuorokauden ammattiyhdistyskurssia. Vuonna 1970 järjestettiin Ammattiyhdistysopistossa ja Pohjolan Opis-

tossa kursseja 60. Liittojen kurssitoiminnan osalta olisi varmasti löydetävissä yhtä kauniita lukuja.

Kurssitoiminnan laajentaminen on johtanut siihen, että SAK on tämän vuoden alusta lähtien ollut Kiljavan Ammattiyhdistysopiston lisäksi Pohjolan Opiston omistaja. Molemmat opistot ovat valtionapua nauttivia kansanopistoja, Ammattiyhdistysopisto oikeammin sanottuna kansankorkeakoulu. Ammattiyhdistysopiston ensi vuoden kurssitoimintaa silmälläpitäen käyty keskusteluja eräiden ammattiliittojen kurssikeskusten saamisesta käytettäväksi sen vuokratiloina ja siten myös niissä järjestettävät vähintään viiden vuorokauden pituiset kurssit valtion tuen piiriin.

On ilmeistä, että koulutustoiminta on mennyt myös laadullisesti eteenpäin, vaikka sitä ei voikaan yhtä yksiselitteisesti osoittaa. Niin kurssi- kuin opintokerhomuotoakin on pyritty määrätietoisesti kehittämään. Koulutuksen käytössä oleva opintoaineisto on huomattavasti parantunut, vaikka siinä edelleenkin on toivomisen varaa. Havaintovälineitä käytetään yhä enemmän kurssimuotoisessa koulutuksessa. TSL on viime vuosina voimakkaasti lisännyt opintokerhojen vetäjinä toimivien opinto-ohjaajien koulutusta.

Koulutustoiminnan voimakkaalle etenemiselle on löydetävissä luonnolliset syynsä. Ennen muuta on todettava se vaikutus, mikä ammattiyhdistysliikkeen eheytymisellä on ollut tässä suhteessa. Ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvallan kasvu on saattanut koko jäsenistön tietoiseksi, että vallan oikea käyttäminen edellyttää myös tietoa, eikä vain johtajilta vaan myös rivimiehiltä. Työnantajapuolen kanssa solmitut rationalisointi-, työturvallisuus- ja luottamusmiessopimukset ovat synnyttäneet konkreettista koulutustarvetta, jonka tyydyttämistä on omalta tärkeältä osaltaan edesauttamassa työnantajapuolen kanssa solmittu koulutusyhteistyösopimus. Tänä vuonna järjestettäneen SAK:n opistoissa kaikkiaan 30 työnantajien taloudellisesti tukemaa kurssia ilman, että SAK:n koulutustoiminnan itsenäisyys siitä vähänkään kärsii.

Kaksi lainsäädännöllistä tapahtumaa on ammattiyhdistysliikkeen koulutustoiminnan taloudellisen pohjan kannalta ollut erityisen merkittävää. Vuoden 1965 alusta lähtien on ollut voimassa laki, jonka turvin opintokerhot ovat valtion taloudellisen tuen piirissä. Tätä tukea on vain nykyisestäään voimakkaasti ja nopeasti lisättävä. Vuoden 1970 alusta astui voimaan kansanopistolain muutos, joka saattaa valtionavun alaisiksi niinkin lyhyet kuin viiden vuorokauden kansanopistoissa tai kahsjtn-korkeakouluissa järjestettävät kurssit. On myös tyydytyksellä todettava, että ammattiyhdistysliike on myös itse ollut valmis lisäämään varojensa käyttöö koulutukseen.

Tässä kokouksessa on käsiteltävänä ammattiyhdistysliikkeen suhdetta aikuiskoulutukseen käsittelevä ohjelmaluonnos. Se ei merkitse sitä, et. *. teikö ammattiyhdistysliike olisi kiinnostunut myös muusta koulutuksesta. SAK tervehti ilolla maassamme tapahtuvaa peruskoulu-uudistusta ja niitä ponnistuksia, joita suoritetaan nuorisooasteen koulutuksen uudistamiseksi, nuorison erilaisten koulutusväylien tasa-arvoistamiseksi ja ammatillisen koulutuksen takaamiseksi kaikille työelämään tuleville nuorille. SAK:n puolesta on todettava tyydytyksellä se yhteistoiminta, joka on saatu käyntiin sen ja Ammattikoululaisten liiton kanssa ja se lähentyminen, joka ylioppilaiden taholta on tapahtunut ammattiyhdistysliikettä ja koko työväenliikettä kohti.

On kuitenkin luonnollista, että ammattiyhdistysliike kiinnittää pääasiallisen koulutuspoliittisen huomionsa aikuiskoulutukseen. Se itsekin sitä suorittaa ja sillä on omien jäsentensä edut vaalittavana tässäkin asiassa. Ammattiyhdistysliikkeen aikuiskoulutuspoliittisia näkökohtia ja oman koulutuksen kehittämisen näköaloja ei ole kuitenkaan tässä yh-

teydessä syytä yksityiskohtaisesti käsitellä. Viitattakoon niiden osalta asianomaiseen ohjelmaluonnokseen.

Tutkimustoiminta

Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan laajentuessa myös kysymys oman tutkimustoiminnan kehittämisestä on tullut koko ajan tärkeämmäksi. Viime vuoden syksyllä SAK ja KK solmivat yhteistyösopimuksen, jonka mukaan nämä järjestöt puoliksi rahoittavat Kansan Markkinatutkimuslaitoksesta uudelleen organisoidun ja laajennetun Työväen Taloudellisen Tutkimuslaitoksen toiminnan. Tämä tutkimuslaitoksen pohja vahvistui äskettäin, kun Suomen Työväen Säästöpankki tuli mukaan toimintaan.

Tutkimuslaitos on parhaillaan aloittamassa toimintaansa, etsimässä työmuotojaan ja määrittelemässä tutkimuspoliittisia tavoitteitaan. Näiltä näkymiltä laitoksen henkilökunta nousee parin kolmen vuoden tähtäyksellä noin viiteentoista, joista noin kaksi kolmannesta tulee olemaan varsinaisia tutkijoita.

On selvää, ettei laitos voi tässäkin laajuudessa täyttää kaikkia ammattiyhdistysliikkeen tutkimustarpeita, mutta tärkeätä on, että saadaan muutamakin sellainen tutkimusprojekti liikkeelle, jossa kysymykset on asetettu nimenomaan ammattiyhdistysliikkeen tarpeita silmällä pitäen. Laitos voi lisäksi palvella ammattiyhdistysliikettä tärkeissä käytännön ratkaisuissa. Samoin tutkijat osallistumalla eri muodoissa yhteiskuntapolitiittiseen suunnittelu- ja tutkimustyöhön, voivat muuttaa sitä selvää porvarillista painostusta, mikä tähän saakka on tässä kentässä vallinnut.

Työlainsäädäntö

Kulunut edustajakokouskausi on ollut myös työlainsäädännön kehittämisen kautta. Lienee syytä hahmotella yleisestikin niitä näkymiä, joita, keskusliitolla tulee olla lainsäädäntöpolitiikan yleisessä kehittämisessä, koska on todettavissa, että kysymys on koko yhteiskuntaa säännöstävistä ratkaisuista.

Työlainsäädäntö on osa maan lainsäädäntöä. Nimenomaan ne osat, jotka viime vuosien aikana ovat olleet muutoksen alaisia, liittyvät olennaisesti maan yleiseen lainsäädäntöön — velvoiteoikeuteen ja prosessioikeuteen. Täten ei ole yhdentekevää, minkälaisia muotoja esimerkiksi työsopimuslaki saa ja miten oikeudenkäynnin varmuutta, tehokkuutta ja taloudellisuutta työtuomioistuinlain yhteydessä kehitetään. Kun työelämän lainsäädäntö on osa valtakunnan lainsäädäntöä ja kun se liittyy siihen olennaisesti, sen tulee olla myös sen kanssa terveesti sopusoinnussa. Tällä korostan nimenomaan sitä, että yleisen sopimusoikeudellisen lainsäädännön ja työsopimusta koskevan lainsäädännön tulee olla sopusoinnussa keskenään. Kun kuitenkin on kysymys työlainsäädännöstä, johon liittyvä esimerkiksi työsopimuslaki on, on luonnollisesti selvä, että se sisältää runsaasti sellaisia normeja, jotka on asetettu työsuojelullisessa tarkoituksessa.

Työsuojelulliset tarkoitukset eivät kuitenkaan voi olla sellaisia, että niitä olisi vaikea noudattaa tai että ne suorastaan johtaisivat tilanteeseen, jossa lain soveltaja pakotetaan lainrikkoksi tai epäselvyyteen siitä, ovatko tekijän toimenpiteet lainmukaisia. Vai sen vastaisia.

Järjestöjen valitsemien luottamusmiesten asema on varsin hankala heidän joutuessaan soveltamaan huonoa lainsäädäntöä. Eteen tulevat ongelmat ovat väliin sangen vaikeita, sillä jonkin seikan välttäminen

lainvastaiseksi silloin, kun laki on vähintään epäselvä, johtaa vaikeaan ristiriitaan ja aiheuttaa monesti turhaa ajanhukkaa ja vaivannäköä.

Työlainsäädäntö on se kulkakivi-, jolle työehtosopimukset rakentuvat ja tässä suhteessa nimenomaan työehtosopimuslainsäädäntö on se, joka antaa liitoille ja keskusliitoille velvollisuuden säännöstää työelämää lakiin verrattavalla normistolla. Tämän säännöstelyvallan ja lainsäädäntövallan suhde on jossakin määrin hämärtynyt. Perinteisesti on SAK katsonut, että sopimustie on helpoin ja nopein tapa säännöstää työelämää. Lainsäädäntö on aina kankea ja mahdollisuudet lainsäädännön nopeaan ja tarpeiden vaatimaan uudistamiseen ovat monesti kiinni sellaisista poliittisista seikoista, jotka eivät ole työmarkkinaosapuolten hallittavissa. Tällöin nopeat muutokset useinkin jäävät vihreän veran alle. Tästä on tyyppillisenä esimerkkinä ammattientarkastusta koskevan lainsäädännön kehittäminen, jossa tarpeet ja puutteet tunnetaan ja tunnus-tetaan, mutta lainsäädännön kokonaisuudistaminen on ollut pysähdyk-sissä vuosikymmeniä.

Työlainsäädännön ja sopimustoiminnan kehittämisen tulee olla sopu-soinnussa keskenään eikä työlainsäädännön pidä olla esteenä työelämän nopealle sopimusperusteiselle kehittämiselle. Täten alueilla, joilla työ-suojelulliset periaatteet eivät vaadi pakottavan lainsäädännön kehittä-mistä, on pyrittävä joustavanormiseen menettelyyn.

Työmarkkinajärjestöjen säännöstysvalta ei kuitenkaan kata koko työ-markkinakenttää, vaan siinä on selviä aukkoja, joissa säännöstyksen on tapahduttava lainsäädäntöteitse. Tässä suhteessa lainsäädännön on katettava eräiltä alueilta koko kenttää, jotta esimerkiksi irtisanomis-suojaan oikeutettuja ovat periaatteessa kaikki palkansaajaryhmät.

Toimintakauden keskeisimpänä lainsäädännöllisenä uudistuksena on pidettävä työsopimuslain voimaantuloa. Lakia ryhdyttiin aloitteestamme uudistamaan ja se saatiin eduskuntaan huhtikuun lopussa 1970. Lain syntyvaihetta edelsi kiire, jolloin sen esityöt jäivät suhteellisen hätäi-siksi. Tästä syystä lakiin tuli säännöksiä* jotka antavat aihetta vaka-vaan kritiikkiin nimenomaisesti sen vuoksi, että jäsenistölle ja ammat-tiosastojen edustajille tuottaa suurta vaikeutta lain tulkinta siihen tul-leiden epäjohtomukaisuuksien ja huonosti valmistelluiden säännösten vuoksi. Tästä syystä on keskusjärjestön toimesta ryhdytty toimiin lain korjaamiseksi.

Ensinnäkin on aihetta puuttua lain 17 §:ään, joka ei ole tyydyttävä vähimmäispalkkasäännös, koska menettely monimutkaisuutensa ja au-kollisuutensa vuoksi jättää juuri ne palkansaajat ulkopuolelle, joilla vä-himmäispalkalla vähimmäistoimeentulon turvaamiseksi olisi eniten mer-kitystä. Lisäksi 17 §:n mukainen menettely on osoittautunut vaikeaksi toteuttaa varsinkin yksittäistapauksissa, vaikkakin eräillä aloilla on säännöksen turvin päästy kollektiiviseen työehtosopimusten noudattami-seen. Lähinnä näistä syistä on hallitus päätöksellään ryhtynyt kannatta-maan asetetun ansiotas- ja toimeentulokomitean mietintöä laiksi vä-himmäispalkan määramiseksi ja työsopimuslain 17 §:n muuttamiseksi. Lisäksi on valmisteilla yleistä irtisanomissuojaa koskeva lainsäädäntö sekä työsopimuslain ainakin 13. kohdan muuttamiseen tähtäävä muutos-esitys, joilla pyritään saattamaan työsopimuslaki selkeään ja ammatti-yhdistysliikettä tyydyttävään muotoon.

Työsopimuslakiin otettujen irtisanomissuojaa koskevien määräyksien on väitetty ulottuvan huomattavasti pidemmälle kuin irtisanomissuojaa kos-keva sopimus edellyttää. Kuitenkin voidaan sanoa, että lain soveltami-nen nykyisellään on hankalaa ja ne perusteet, joilla irtisanomisoikeutta on rajoitettu, menevät osittain lähelle purkuperusteita. Tuntuu välillä siltä, että työsopimuksen nykyisen lain pohjalta voi purkaa helpommin kuin irtisanoa. Ainakin kentältä kuuluu jo ääniä, joiden mukaan työso-

pimuksen lakkaamiseksi haetaan mieluummin purkuperuste kuin asiallinen irtisanomisperuste. Näin on tultu siihen tilanteeseen, että asiallisen sopimuksen irtisanomisen tultua tulkinnanvaraiseksi, ei lakia enää noudateta, vaan etsitään kiertotietä.

Tässä suhteessa on muutosta tapahtumassa, sillä kehitteillä on lain-säädäntö irtisanomissuojasta ja tämä säädäntö on alustavissa keskusteluissa saanut työmarkkinoiden keskusjärjestöjen myönteisen kannanoton. Laki lähtee selkeämmältä pohjalta ja on paremmin sopusoinnussa yleisten sopimusoikeudellisten näkemysten ja työsopimuksen purkamista koskevien säännösten kanssa. Lisäksi on soveltamisperiä laajennettu irtisanomissuojasopimukseen verrattuna ja vahingonkorvausta on laajennettu kymmenen vuoden palvelussuhteen perusteella siten, että kymmenen vuoden työsuhteen jälkeen asiattomasti irtisanotulla on mahdollisuus saada aina 12 kuukauden palkkaa vastaava vahingonkorvaus.

Työtuomioistuimen toimintaan on kiinnitetty varsin laajaa huomiota ja näyttää siltä, että sen toiminta tulee saamaan yhä keskeisemmän merkityksen nimenomaan sopimustulkintojen ratkaisijana. Tästä syystä on osin meidän toimenpiteistämme saatu jo aikaan merkittävä muutos siinä, että työtuomioistuimella on nykyisin päätoiminen puheenjohtaja ja sihteeri, joka tekee asioiden valmistelun ja ratkaisun nopeammaksi ja tehokkaaksi, sillä on vaikea sulattaa tilannetta, että ratkaisu saattaa kestää tärkeässä asiassa jopa 3–4 kuukautta. Tämä jo osaratkaisuna on ollut omiaan tehostamaan työtuomioistuimen toimintaa. Lisäksi on valmistunut komiteamietintö työtuomioistuinlaista, jota koskeva esitys lähitulevaisuudessa tulee eduskunnan käsittelyyn. Komiteamietintö pitää sisällään periaatteissa suuria oikeudenkäyntiä koskevia muutoksia ja siinä on pyritty saattamaan esikäsittelyn ja todistusmenettelyn kautta nimenomaan työntekijäpuoli tasavertaiseen asemaan oikeudenkäynnissä.

Rationalisointi

Maamme tuotantoelämän ongelmat ovat teknisten ja taloudellisten pulmien lisäksi myös monella tavalla inhimillisiä. Ihmistä olisi tarkasteltava tuotantoelämässä rakenteeltaan muuttumattomana. Hän voi oppia uusia asioita ja toimia uusilla tavoilla, mutta hän on pohjimmaltaan samojen periaatteiden mukaan toimiva kuin ennenkin. Tekninen kehitys on muuttanut ja muuttamassa työympäristöä, -menetelmiä ja -välineitä. Näitä muutoksia ei ole toteutettu niin, että ihmisen toimintaa koskevat lainalaisuudet olisi otettu huomioon. Tämä on johtanut ristiriitaisuuksiin, joka on ollut haitaksi sekä ihmiselle että koko tuotantoelämälle.

Periaatteena työn järjestämisessä olisi pidettävä sitä, että jokaisen ihmisen työkyky säilyy läpi koko työiän hänen ominaisuuksiaan ja ikäänsä vastaavalla tavalla. Näin ei tällä hetkellä tapahdu.

SAK:n ja STK:n välillä solmittiin v. 1968 rationalisointia koskeva sopimus, jossa on määritelty ne yleisperiaatteet, joita noudattaen rationalisointia pitäisi suorittaa. On valitettavaa, että käytännössä ei ole voitu valvoa työntekijöiden taholta sopimuksen määräyksiä niin tehokkaasti kuin olisi tarvinnut, vaan työnantajat ovat toteuttaneet rationalisointitoimenpiteet sangen yksipuolisesti. Tuotannon rationalisointi on taloudellisen vaurastumisen ja siten myös useiden elintason liittyvien tekijöiden parantamisen edellytys. Koska työvoimakustannukset muodostavat vielä monilla aloilla huomattavan osan tuotantokustannuksista on työvoiman mahdollisimman järkipäiväinen käyttö eräs työn tuottavuuden ja näin myös elintason kohottamisen edellytyksistä.

Vuosien kuluessa on voitu havaita, että työn fyysinen kokonaiskuor-

mitus on keventynyt. Olisi odottanut, että ylikuormitukseen viittaavien hankaluuksien määrä vastaavasti olisi vähentynyt. Näin ei kuitenkaan ole käynyt. Työntekijöiden keskuudessa esiintyy tällä hetkellä kokemuksiin perustuvaa huolestumista yksipuolisen, joskin keveän ruumiillisen työn ylikuormittavuudesta. Jatkuvasti samanlaisina pysyvät tai yksitoikkoisina toistuvat, mutta suurta tarkkaavaisuutta vaativat työt ovat yleistyneissä. Näissä töissä kokevat työntekijät olevansa henkisesti ylikuormitettuja. Nämä havainnot viittaavat siihen, että työntekoa ja olosuhteita muutettaessa ei ole riittävästi otettu huomioon ihmisen ominaisuuksia. Tämän vuoksi joudumme entistä enemmän tulevaisuudessa kiinnittämään huomiota teknisen kehityksen seurausilmiöiden selvittelyyn. Tässä edustajakokouksessa esille tulevaan rationalisointia koskevaan SAK:n hallituksen esitykseen viitaten haluan todeta, että vain voimakkaasti SAK:n omaa koulutus- ja tutkimustoimintaa sekä sopimusmenettelyä kehittämällä voidaan päästä teknisen kehityksen seuraamisessa ja sen haittavaikutuksien korjaamisessa tyydyttävälle tasolle.

Työntekijäin päätäntävällän lisääminen

Vuoden 1966 edustajakokouksen jälkeen on yritysdemokratia tullut erittäin keskeiseksi työmarkkinapolitiikan kehittämisen selvittelyn kohteeksi. Tähän on voimakkaasti vaikuttanut se, että 1960-luvun loppupuolelta lähtien on miltei jokaisessa pitkälle teollistuneessa maassa ilmennyt suuria rauhattomuuksia työmarkkinoilla. Työmarkkinapolitiikan kriisi-tila on pakottanut etsimään työehtosopimusjärjestelmän puutteita ja aukkoja sekä tekemään esityksiä tämän järjestelmän täydentämiseksi ja kehittämiseksi. Vaikka yritysdemokratian ei missään ole katsottu olevan ainoa vastaus esiintyviin ongelmiin, sen kehittäminen on kuitenkin nähty yhtenä tärkeänä osatekijänä yhteiskunta- ja työmarkkinapolitiikassa, joka tähtää toisaalta suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen toimintaan ja toisaalta päätäntä- ja valvontamahdollisuuksien ulottamiseen niille, jotka nykyisessä järjestelmässä pääasiallisesti ovat päätöksenteon kohteina: työntekijöille.

Meillä yritysdemokratiaa on vuodesta 1967 selvitetty monella eri taholla: Silloinen Paasion hallitus asetti ns. professorikomitean laatimaan selvitystä työntekijäin osallistumisjärjestelmästä ja tekemään esityksiä työpaikka- ja yritysdemokratian kehittämiseksi. Vähän myöhemmin aser tettiin SAK:ssa työryhmä luonnostelemaan keskusjärjestön kannanottoa, yritysdemokratiaan.

SAK:n työryhmä sai mietintönsä valmiiksi tammikuussa 1969. Mietintö selkeytti ammattiyhdistysliikkeen kannan yritysdemokratian käsitteeseen sekä osoitti ne alueet, jotka kuuluvat yritysdemokratian kehittämisen piiriin. Mietintö osoitti, ettei yritysdemokratian kehittäminen ole erilliskysymys vaan liittyy elimellisesti yhteiskunnan muuhun kehitykseen. Poliittisen ja taloudellisen vallan eriytyminen, suuri kuilu demokraattisten periaatteiden ja miltei kokonaan valvonnan ulkopuolella tapahtuvan taloudellisen päätöksenteon välillä, työntekijäin kohoavan koulutustason ja vähäisen osallistumisasteen aiheuttama ristiriita sekä yhä nopeutuvat tekniset ja hallinnolliset muutokset ja niiden kasvava merkitys työntekijäin turvallisuudelle ja viihtyvyydelle ovat tekijöitä, jotka pakottavat yritysdemokratiaan johtaviin uudistuksiin.

Työryhmän mietintö sai aikaan voimakkaan keskustelun perusjärjestäsoa myöten SAK:n silloisen työvaliokunnan päätettyä lähettää sen laajaan järjestökäsittelyyn. Mietintö ei ole SAK:n virallinen kannan-

otto sen vuoksi, että se on luonteeltaan enemmän tutkimus kuin ohjelmallinen asiakirja. Mietinnön sisältö on kuitenkin ohjannut SAK:n kantaa ja sen vaikutus näkyy selvästi myös SAK:n hallituksen esityksestä tälle edustajakokoukselle.

SAK:n mietintö aiheutti myös voimakkaita paineita yritysdemokratian kehittämiseksi sopimustoimin. Vuoden 1969 keväällä pyrittiin lähinnä työnantajapuolen aloitteesta pääsemään keskusjärjestöjen väliseen sopimukseen. Nopeasti käydyt neuvottelut johtivat neuvottelijain suosittelemaan sopimusluonnokseen, jonka SAK:n työvaliokunta lähetti jäsenliittoihin lausunnolle. Yksikään liitoista ei kuitenkaan ollut valmis ilman suuria muutoksia sopimusluonnosta hyväksymään, minkä vuoksi siinä vaiheessa ei ollut mahdollisuuksia edetä käytännön sopimuksen asteelle.

Samanaikaisesti SAK osoitti suurta aktiivisuutta sopimuspolitiikassa, jonka tarkoituksena oli lähinnä yritysdemokratian edellytysten luominen. Jo v. 1968 syntyi rationalisointitoimintaa koskeva keskusjärjestöjen välinen sopimus, ja v. 1969 solmittiin työturvallisuus- ja luottamusmiessopimukset sekä sopimus ulkopuolisen työvoiman käytöstä. V. 1970 lisättiin luottamusmiesten mahdollisuuksia saada tietoja ja solmittiin koulutus- ja tiedotussopimukset, jotka parantavat luottamusmiesten sekä turvallisuus toimikuntien ja tuotantokomitean jäsenen toimintamahdollisuuksia yrityksissä. Lainsäädännöllisistä muutoksista merkittävoin on ollut uusi työsopimuslaki.

Professorikomitea sai mietintönsä valmiiksi v. 1970. Komitea suosittaa useita käytännön toimia yritysdemokratian edellytysten lisäämiseksi ja esittää tuotantokomiteajärjestelmän korvaamista henkilökuntaneuvostoilla ja yhteistyökomiteoilla, jotka käyttäisivät päätösvaltaa yrityksen henkilöstö- ja sosiaalipolitiikassa. Vasemmistopuolueet ovat laatineet komitean suositusten pohjalta lakiesityksen yritysdemokratian kehittämiseksi. Komitean suosituksilla on myös selvä vaikutus SAK:n hallituksen yritysdemokratiaa koskevaan esitykseen tälle edustajakokoukselle.

Professorikomitean mietintö edellytti jatkotoimia, joiden pohjalta voitaisiin lähteä käytännön uudistuksiin. Tämän vuoksi asetettiin v. 1970 toinen, työmarkkinajärjestöjen edustajista kokoonpantu komitea, jonka tehtävänä on käytännön ratkaisuesitysten tekeminen professorikomitean suositusten pohjalta. Komitean työtä on hidastuttanut työnantajapuolen pitäytyminen vanhoihin käsityksiin ja asenteisiin. Mikäli työnantajilta puuttuu kyky ja halua paneutua yritysdemokratian ongelmiin, on olemassa hyvin vähän mahdollisuuksia asian järkevään ja työmarkkinapolitiikan hoidon kannalta tarkoituksenmukaiseen ratkaisemiseen. Kysymys on tietenkin viime kädessä vallasta, mutta vallan säilyttämisen halukaan ei saisi estää välttämättömiä uudistuksia, jotka kuitenkin aikaan tavalla tai toisella pakottavat itsensä läpi.

SAK:n hallituksen esitys tälle edustajakokoukselle rakentuu realistiselle pohjalle. Kiireellisimpinä uudistustavoitteina siinä nähdään yritysdemokratian edellytysten lisääminen ja tuotantokomiteajärjestelmän korvaaminen päätösvaltaa käyttävillä henkilökuntaneuvostolla ja yhteistyökomitealla. Esitystä laadittaessa on oltu tietoisia työntekijäin käsityksistä, jotka ovat tulleet esiin paitsi lukuisissa tätä asiaa käsitellessä tilaisuuksissa myös useissa tutkimuksissa. Tutkimukset osoittavat yhtäpitävästi, että muutospaineet ovat erittäin voimakkaita. Ammattiyhdistysliikkeen tulee tässä tilanteessa kyetä ohjaamaan tämä paine siten, että vaarantamatta työehtosopimuspolitiikan ja yritystoiminnan edellytyksiä toteutetaan asteittain uudistuksia, jotka takaavat työntekijöille todellista valtaa heitä keskeisimmin koskevilla asioilla. Edustajakokouksen tehtävänä on nyt hahmottaa suuntaviivat tässä työntekijäin etujen kannalta erittäin tärkeässä kysymyksessä.

Hyvät toverit!

Ammattiyhdistysliikkeen toiminta on kuluneena edustajakokouskautena ollut niin laajaa ja ne yhteiskunnalliset kysymykset, joihin ammattiyhdistysliike on pyrkinyt vaikuttamaan ovat olleet niin monilukuisia, ettei pitkässäkään toimintakatsauksessa voi käsitellä edes kaikkia tärkeitä asioita.

Olemme jälleen vaikeasti ratkaistavien kysymysten edessä hahmottaessamme toimintalinjaamme tulevaa viisivuotiskautta varten. Linjamme selkeydestä, toimintakyvystämme ja yksimielisyydestämme tulee riippumaan, minkälaisiin tuloksiin tulemme pääsemään (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Kokouksen puolesta kiitän toveri Hämäläistä alustuksesta.

Ennen kuin ryhdymme keskusteluun on joitakin asioita.

Tiedotus Neuvostoliiton kosmonauttien kuolemasta

Puheenjohtaja: Arvoisat vieraamme, hyvät edustajatoverit. koko maailma on mielenkiinnolla ja jännityksellä seurannut Neuvostoliiton viimeisimmän Saljut-avaruusaluksen matkaa. Tämän aamun radiouutisista olemme saaneet kuulla murheellisen tiedon, että Neuvostoliiton kosmonautit ovat menehtyneet paluumatkallaan ennen maahan saapumista. Esitän että hetken hiljaisuudella kunnioittaisimme avaruuslentäjä-sankarien Georgi Dobrovolskin, Vladislav Volkovin ja Viktor Patsajevin muistoa.

Kokous kunnioitti seisaalleen nousten neuvostoliittolaisten kosmonauttien muistoa.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Ilmoitetaan, että nuorisoasiainvaliokunta kokoontuu kello 12 huoneessa n:o 7. Järjestömuotovaliokunta kokoontuu myös tänään kello 14 valiokuntahuoneessa n:o 19.

Yleiskeskustelua:

Puheenjohtaja: Työjärjestyksen 12 kohtaan on pyydetty jo 14 puheenvuoroa. Keskustelun aloittaa Arvo Hautala.

Arvo Hautala (SAK): Arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit. Kulunut toimintakausi on ollut monilla tavoin erikoislaatuinen. Talous- ja veropolitiikan kehitystä tarkastellen voidaan todeta, että maassamme on harjoitettu puhdaspiirteistä porvarillista talouspolitiikkaa. Työttömyys oli suurin vuonna 1968, jolloin tilastojen mukaan työvoimasta oli työttömänä 4 %. Viime vuonna oli työttömiä 1,9 % työvoimasta, mutta todellisuudessa työttömyyslukuja pienentää se, että maastamme muutti 44 000 työnhakuun lähinnä Ruotsiin. Väkiluvun alentuminen ja samalla maaseudun autioituminen vaikeilla työttömyysalueilla on vakava kehitysnäkökymä. Kapitalistinen markkinatalous riisuu itseään. Yhä selvemmin niin työntekijät kuin toimihenkilöt näkevät, ettei työvoimavaroja kyetä käyttämään suunnitelmallisesti. Työttömyys on lisääntynyt ja vaikeudet asetua työelämään. Tämä kasvattaa epätietoisuutta ja turvattomuuden tunnetta erityisesti nuorison ja opiskelijoitten keskuudessa.

Maamme liittyminen EFTA:aan on kiihdyttänyt pääomien keskittymistä. Myös erityisesti verolainsäädäntö on helpottanut pääomien muodostumista teollisuudessa. Saahan vientiteollisuus huomattavaa tukea luottojen muodossa. Samalla on verotusta muutettu siten, että palkka-

työväestö ja toimihenkilöt maksavat jatkuvasti suurentuvan osan valtion ja kuntien perimistä veroista.

Kehitysaluelait sekä maassamme harjoitettu maatalouspolitiikka nielevät huomattavia summia valtion varoista. Ammattiyhdistysliike on tietoinen siitä, että valtion varoja tarvitaan maatalouden tukemiseen ja myös kehitysalueitten työpaikkojen luomiseen. Samalla meidän on kuitenkin tehtävä poliittisten päätösten tekijöille selväksi, ettei verorasituksen lisäys palkkatuloista tue tervettä, tasasuhtaista kansantalouden kehitystä. Vielä vähemmän soveltuu käytäntöön arvonlisävero, joka on tyyppilinen hintaverro.

Verouudistuksen tulisi kohdistua ensiksi kunnallisveroon, jotta voitaisiin vapautua epäoikeudenmukaisesta jakoverosta. Valtion veroasteikkoa olisi muutettava siten, että todella suurista tuloista ja omaisuuksista perittäisiin huomattavasti enemmän veroja kuin niiltä palkkatyöläisiltä, jotka huolehtivat perheestään alle 2 000 markan kuukausituloilla.

Suomi on ulkomaankaupasta riippuvainen maa. Me emme voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, että erityisesti kauppamme Länsi-Saksan ja Ruotsin kanssa on suuresti tuontivoittoista mistä aiheutuu vaikea maksutasevajauksemme. **Parhaillaan hallitus** ja Suomen Pankki pyrkivät tasapainottamaan kauppasetta uusilla hintoja korottavilla veroilla ja korkokannan yleisellä korottamisella. Toimenpiteitten tarkoituksena on reaali-palkkatason alentaminen.

Samanaikaisesti valmistellaan kauppasuhteitten järjetelyä EEC-maitten kanssa. Huomiotta emme voi jättää sitä, että kauppamme suhteellinen osuus sosialististen maitten kanssa on supistunut. Vuonna 1967 oli sosialististen maitten osuus koko kaupasta 21,1 %, kun viime vuonna se oli enää 16,2 %.

Neuvostoliiton kaupassa oli vientimme osuus vuonna 1967 koko viennistä 71,1 %, mutta vuonna 1970 enää 11,9 %. Länsi-Saksa sitä vastoin toi maahamme 829 milj. markan arvosta enemmän tuotteita kuin osti meiltä. Näin siitä huolimatta, että EECrhen kuuluvan Länsi-Saksan tuotteista jouduttiin maksamaan tullia. Mitä tapahtuukaan sitten, jos tullit poistuvat Länsi-Saksan kaupasta ja samaan aikaan jäisivät tullimuurin taakse sosialistiset maat Neuvostoliittoa lukuunottamatta. Kun sosialistinen sektori on ainoa alue, jonka kanssa voidaan käydä kauppaa suunnitelmiin ja pitkäaikaisiin kauppasopimuksiin perustuen, ja kun näiden maiden suunnitelmataloutta eivät heilahduta kapitalismin pulakaudet, on välttämätöntä, että kauppaa lisätään sosialististen maiden kanssa, jotta kapitalistisen sektorin kausiheilahtelut eivät meitä järkyttäisi. SAK:n tulisi käyttää määrätietoisemmin arvovaltaa, jotta voisimme omalla osuudellamme vaikuttaa siihen, etteivät kapitalistien muodostamat saartorenkaiden kestä sosialististen maiden ympärillä.

Olemme ilmaisseet mielipiteenämme sen, että olemme blokkiutumattoman vapaakaupan kannalla. Eri kansainvälisiin järjestöihin kuuluvien kansallisten järjestöjen tulisi yhdessä vapaasti tutkia sitä, minkälaiseksi tilanne muodostuu, jos myös ammattiyhdistykset jäävät sille tasolle, että suhteemme määräytyvät eri kauppaliittoutumiin vain sitä tarkastellen, miten joku jäsenyys tuottaa tuotannonharjoittajille jonkin näennäisedun. Uskomme, että kehitys suoraan pakottaa ammattiyhdistysliikkeen kiinnittämään päähuomion ihmiseen, joka on tuotannon tärkein tekijä. Ihmisen suojelusta on perimmältään kysymys silloin kun yleisesti oivallamme kansojen keskeisen yhteistyön välttämättömyyden ja työväenluokan yhteenkuuluvaisuuden yli valtakunnanrajojen. Tässä suhteessa on mielenkiintoista kuunnella ulkomaisten vieraittemme kannanottoja ja tutustua niihin, ja niitä meidän pitäisi tässäkin kokouksessa vapaasti tutkia. Mielestäni niille olisi annettava täysi tuki.

Rauha nimittäin on aina liittynyt työläisten yhteistyömuotojen kehi-

tysehtoihin. Siksi emme tässäkään edustajakokouksessa saa vaieta siitä, kun suuri osa myös inhimillisen työn tuloksista vielä tänä päivänäkin maailmassa käytetään tuhoaseiden valmistamiseen. On tehtävä enemmän työtä rauhan ja ystävyysspolitiikan vahvistamiseksi. On voimistettava vaatimusta vieraiden sotajoukkojen poistamiseksi Vietnamista ja rauhan turvaamiseksi Vietnamin kansalle. Oma liioiteltu turvallisuudentunteemme ei saa turruttaa tietoisuutta siitä, että myös ammattiyhdistysliikkeen tulee osallistua aktiivisesti työhön ja toimintaan rauhan ja kansojen keskeisen ystävyysspolitiikan puolesta. Luulen, että tässä edustajakokouksessa täytyisi tähän asiaan määritellä selvä kanta, joka olisi tulevana toimintakautena meille toimintaohjeena.

Edellisen varsinaisen edustajakokouksen antama tehtävä .oli SAK:n eheyttäminen ja yhteistoiminnan parantaminen. Se on vaatinut paljon aikaa ja ponnistelua. Tämän suuren tehtävän suoritus on osaltaan vaikuttanut siihen, että moni muu palkkatyöväelle tärkeä asia on jäänyt vähemmälle huomiolle. Jäsenmäärän valtavan kasvun mukana ei maamme ammattiyhdistysliike ole vielä kyennyt kehittämään toimintamuotojaan siten, että jäsenistö olisi saanut riittävästi tilaisuuksia osallistua itse päätöksentekoon. Lähiajan tehtäväksemme tuleekin tutkia ja kehittää organisaatiotamme siten, että jäsenistömme saa riittävästi tietoa ay-liikkeen käsittelemistä asioista ja että jäsenistö voi olla itse vastuullisena asettamassa tavoitteita ja olla mukana myös ratkaisuja tehtäessä.

Käsittelemme ajankohtaisena asiana esim. yritysdemokraattisia tavoitteita. Jäsenistö siis haluaa enemmän valtaa työmaiden porttien sisäpuolella. Kun haluamme murtaa taloudelliseen valtaan perustuvaa byrokratiaa työelämästä, niin samaan aikaan täytyy omien järjestöjemme vapautua byrokraattisesta päätöksentekotavasta ja lisätä käsittelyssä demokraattisia toimintamuotoja.

Keskusjärjestön toiminnassa on tietenkin ollut arvostelemisen aihetta runsaastikin. Tulosten riittämättömyys, erityisesti tuloerojen sekä sosiaaliturvan eritasojen jakautuma on asia, joka on tyytymättömyyden perustana. Mutta vaikka palkankorotukset eivät olekaan olleet kaikkia tyydyttäviä, niin rehellisyyden nimessä meidän on myönnettävä, että parin viime vuoden aikana on reaalipalkka noussut aikaisempia vuosia nopeammin.

Tärkeintä on kuitenkin se, mitä olemme saaneet jäsenten ja työväenluokan parantuneella yhteistyöllä aikaan. Toimintakaudella olemme saataneet loppuun siirtymisen 40-tuntiseen työviikkoon. Kiinteistötyöntekijät on saatettu työaikalain piirun. Vuokralaisten suojaksi on saatu pysyvä irtisanomissuojalaki. Perhe-eläkkeen sekä asumistukijärjestelmän alkuunsaattaminen samoin kuin alempien työeläkkeiden korottaminen sekä erorahajärjestelmän ja työttömyyseläke-käsitteen voimaansaattaminen ja TEL-eläkkeiden rajoitusta merkitsevän 4 kuukauden palvelusajan lyhentäminen 1 kuukauteen merkitsevät sosiaaliturvan parantumista. Sopimus työturvallisuusjärjestelmän kehittämisestä työpaikoille niin ikään on tärkeä työväensuojelun kannalta. Samoin on uusi työsopimuslaki merkittävä uudistus ja arvokkaampi työväenluokalle kuin joidenkin pennien nimellinen korotus. Useilla aloilla on kyetty merkittävästi parantamaan luottamusmiessuojaa sekä itse organisaatiota. Tärkeänä uudistuksena on pidettävä myös sitä, että ammatillisilla järjestöillä on ollut oikeus järjestää kokouksiaan ja tiedotustilaisuuksiaan työpaikoilla. Tätä oikeutta ei liittojen piirissä ole vielä suunnitelmallisesti käytetty. Vähäarvoista ei ole, että työnantaja saatiin kaikkialla tunnustamaan ammatilliset järjestöt sillä, että työnantaja pidättää jäsenen valtuuttamana jäsenmaksut suoraan palkasta ja että luottamusmiehet ja järjestömmä saavat entistä paremmat tiedot työntekijöille maksetuista palkoista.

Edellä on lueteltu Vain osa niistä tuloksista, joita työläisennemmistöi-

nen eduskunta ja eheytynyt ammattiyhdistysliike on yhteistyöpolitiikalla saavuttanut. Niistä on lupa tehdä se johtopäätös, että maamme palkkatyväestöllä on suuret mahdollisuudet kehittää tuloksellista toimintaa.

Tämän edustajakokouksen ohjelmallisista asiakirjoista käy selville, että haluamme turvata pysyväisluontoisena työmme tulokset. Siksi on lujitettava liittojen keskeistä yhteistyötä, samoin jokaisella työpaikalla työläisten yhteistoimintaa. Työehtosopiinustoiminnan tärkeä osa suoritetaan työpaikoilla. Meidän tulee koko järjestökentällä kiinnittää riittävän vakavaa huomiota niihin vaikeuksiin, joiden kanssa itse jäsenistömme työskentelee. Selkkausten ja erimielisyyksien syyt osoittavat, miten tärkeätä olisi päästä eroon erilaisista urakkajärjestelmistä. Siksi tulisi koko järjestökentämme voimalla pyrkiä viikko- tai kuukausipalkkausmuotoon.

Liioittelematta voidaan todeta, että eheytyvä ja jäsenmääräisesti voimistunut ammattiyhdistysliike voi 70-luvulla asettaa tavoitteensa siten, että työläisille ja järjestöllemme tulee entistä suurempi vaikutusvalta yhteiskuntapoliittisissa ratkaisuissa. On itsestään selvää se, että työläisten tavoittelemaa turvallisuutta voidaan lisätä ratkaisevasti vasta silloin, kun työnantajan yksinvaltaa työelämässä on rajoitettu.

Kun olen käyttänyt tämän puheenvuoron, niin haluaisin lopuksi todeta sen, että tämän nykyisen tilanteen aikana olisi tärkeätä, että edustajakokous määritteli kantansa joihinkin ajankohtaisiin tärkeisiin asioihin riittävällä selvyydellä. Ryhmämme on sitä mieltä, että olisi tärkeätä edustajakokouspäätöksellä julkilausumaan ottaa kohta, jossa vaadittaisiin hallitusta noudattamaan tiukkaa hintasäännöstelyä, ja että koron korottamispäätös peruutettaisiin välittömästi. Olisi tärkeätä myös ottaa päätöksimme kohta, jossa ilmoitettaisiin, että ammattiyhdistysliike pitää reaalipalkkatason turvaamisen kannalta välttämättömänä sitä, että viimeistään 1. 9. tapahtuvan palkankorotuksen yhteydessä työläisille sovitaisiin maksettavaksi erilliskorotus' hyvityksenä tapahtuneesta elinkustannusten noususta. Selvästi olisi määriteltävä myös kanta siihen, että ammattiyhdistysliike ei tule hyväksymään hintoja korottavaa lisäarvonverojärjestelmää. Yhtä tärkeätä olisi maan etujen kannalta se, että ammattiyhdistysliike jo tässä vaiheessa selvästi määritteli kantansa siihen, että maan kauppapoliittisten etujen suojelemisen kannalta on tärkeätä, että Suomea ei kytketä EEC:hen, vaan pyritään nimenomaan lisäämään kauppaa suunnitelmatalous- eli sosialististen maiden ja erityisesti Neuvostoliiton kanssa. Tärkeätä on myös tässä tilanteessa sanoa kanta siihen, miten ammattiyhdistysliike suhtautuu niihin mielikuvituksellisiin tavoitteisiin, joita STK esittää, että maassa olisi saatava aikaan lakkoja rajoittavat lait. Ammattiyhdistysliikkeen tulisi yhtä päättävästi kuin Merimies-Union ilmaista, että se ei missään tapauksessa tule tässä maassa hyväksymään sellaista lainsäädäntöä, jolla työläisten lakko-oikeutta rajoitetaan.

Vielä lopuksi tuntuu siltä, että edustajakokouksen tulisi nyt jo kehottaa jäsenjärjestöjään valmistautumaan huolellisesti siihen kamppailuun, joka seuraa nykyisten sopimusten päättymisen jälkeen. Olisi erikoisen tärkeätä, että ammattiyhdistysliike voisi yhdessä pohtia omia tavoitteitaan, niin että näiden yhteisten tavoitteiden taakse voitaisiin saada koko ammattiyhdistysliikkeen järjestynyt voima.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Muutama ilmoitusasia. Ensinnä ilmoitetaan, että lounastauon jälkeen kello 14—15 kokoontuvat ryhmät siten, että suurempi ryhmä jää tähän saliin ja pienempi samaan paikkaan, missä se eilenkin piti kokousta. Yhteisistunto jatkuu kello 15.

Edelleen pyydetään Rakennustyöläisten Liiton edustajia ja kaikkia muitakin kokouksessa mukana olevia liittoon kuuluvia jäämään tähän kokoussaliin valokuvausta varten ennen lounasta heti kokouksen keskeydyttyä.

Edelleen ilmoitetaan, että koulutusasiainvaliokunta kokoontuu kello 14.15 huoneessa numero 7.

Edelleen ilmoitetaan pöytäkirjaan merkittäväksi, että kello 10.30 oli edustajia paikalla ilmoittautuneena 438, poissa 8, hallituksen jäseniä paikalla 19, poissa 3.

Merkittiin.

Edelleen huomautetaan, että edustajien on varauduttava iltaistuntoon, joka alkaa kello 19.

Kokous keskeytettiin lounastauon ajaksi kello 12.00.

Kokousta jatkettiin kello 15.10.

Puhetta ryhtyi johtamaan Arvo Elf.

Puheenjohtaja: Puheenjohtaja Niilo Hämäläisen alustuksen pohjalta jatketaan työjärjestyksen 12. asian käsittelyä.

Aarne Juutilainen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät toverit! Ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyydessä viime aikoina saavutetut tulokset ovat erittäin merkittäviä. Jäsenmäärä on suurin piirtein kaikissa liitoissa kuin myöskin SAK:n piirissä kohonnut huomattavasti. Kaikkihan me olemme tämän suurella tyydytyksellä todenneet. Nähdäkseni meillä ei kuitenkaan ole kaikkia mahdollisuuksia tässä asiassa vielä käytetty. Tarkoitin luottamuksen lisäämistä SAK:ta kohtaan. Suurimpana kysymyksenä tässä luottamuspulassa on ehkä vielä tällä hetkellä puualan hajanaisuus, mutta mielestäni ei sovi unohtaa myöskään eräitä ammattikuntia.

Vanhimpana näistä ammatikuntien hajanaisuuskysymyksistä, joita SAK:n piirissä tällä hetkellä on, on varmaan putkialan kysymys. Siitä huolimatta vuonna 1969 tässä yhteistyön runkosopimuksessakaan ei putkialan kysymystä ole otettu vielä ohjelmaan. Tästä kysymyksestä ovat Rakennustyöläisten Liiton putkialan edustajat käyneet jatkuvasti lähestyisinä SAK:ssa SAK:n johtohenkilöiden puheilla, ja sieltä on saatu lupauksia asian pikaisesta järjestämisestä, mutta asiat ovat kuitenkin polkeneet paikallaan. Olemme käyneet myös neuvotteluja Metalliliiton edustajien kanssa tästä samasta asiasta, ja siitä on muutamia pöytäkirjojakin saatu aikaan, mutta kuitenkin ei varsinaisiin käytännön toimenpiteisiin ole päästy. Miksi näin on tarpeellista? Ehkä useat toverit täällä ovat jo aikaisemmin lukeneet tai tutustuneet tähän aineistoon, jota jatkuvasti olemme lähettäneet sekä SAK:hon että Metalliliittoon ja helsinkiläisten putkimiesten kohdalla myöskin paikalliselle putkiosastolle, joten niitä on kai turha lähteä tässä lyhyessä puheenvuorossa toistamaan, mutta sen verran kerrottakoon, että ensimmäisinä vuosina 1960-luvun alussa, jolloin tätä yhteistoimintaa lähdettiin tiiviimmin ajamaan, lähetimme jatkuvasti toinen toisensa jälkeen kirjelmiä, jotka eivät todennäköisesti tavoittaneet kohdettaan, koska minkäänlaista vastausta ei Metalliliiton taholta saatu. Vuonna 1963 kävimme lyhyen työtaistelun, ja tämän nojalla Rakennustyöläisten Liiton jäsenet pääsivät ensisijaisen neuvottelijan asemaan. Siihen saakka oli näissä neuvotteluissa menetetty mielivaltaisesti kuulematta enemmistön ääntä. Nyt on muutamina vuosina käyty näitä neuvotteluja jo yhdessä, ja on päästy jotakuinkin tyydyttäviin tuloksiin.

Jatkuvasti meitä kuitenkin kiusaa niin kentällä kuin varsinaisessa liiton työskentelyssäkin tämä hajanaisuus. Emme voi tehdä meidän jäsenistöämme kokonaisuudessaan tai putkialan työntekijöitä kokonaisu-

nessaan sitovia järjestöpäätöksiä, vaan on aina oltava varpaillaan her-
kistyneenä, minkälaisen vastavedon nämä toisen liiton toverit mahdol-
lisesti tekevät. Tässä yhteydessä tulisi huomioida myöskin SAK:n kan-
nanotot, työtaistelut.

Nähdäksemme tämä hiljainen, rauhasa rinnakkaiselo, joka Metalliliiton putkimiesten ja Rakennusliiton putkimiesten kohdalla on ollut, sai viimeisessä sopimuskierröksessä erittäin vakavan kolauksen. Neuvottelu-
jen loppupuolella, kun työriitojen sovittelija Paavola puuttui asiaan ja
uhkavaatimus oli jo jätetty sisälle, toisen osapuolen neuvottelijat, tarkoi-
tan Metalliliiton neuvottelijoita, tyytyivät ensimmäiseen välitysesityk-
seen, jonka hyväksyminen olisi merkinnyt huomattavasti heikompaa
saavutusta kuin mihin loppusuoralla kuitenkin päästiin. Yleisissä tie-
dotusvälineissäkin puhuttiin silloin, että kahdeksan pennin tähden oli-
vat Rakennusliiton neuvottelijat valmiit työtaisteluun. Mutta asian pe-
rusteellisempi tarkastelu ei tätä edellytä.

Olemme jatkuvasti puhuneet solidaarisesta palkkaliikkeestä, ja näh-
däksemme tässä oli myös kysymys siitä. Työnantajapuolelta tarjottiin
vain 54 penniä varsinaisiin aikatoihin remonttimiehille, jotka ovat alam-
me heikoimmin palkattua väkeä, kun meidän esityksemme liikkui toi-
sella tasolla. Kun loppusuora oli käyty, pääsimme kuitenkin huomatta-
vasti parempiin tuloksiin. Niin ollen meillä Rakennusliiton putkimiesten
keskuudessa on kuitenkin hyvin voimakkaasti herännyt se käsitys, että
olisimme saavuttaneet myös ne tavoitteemme, jotka asetimme, ellei lop-
pusuoralla osa neuvottelijoista olisi vetänyt välistä.

Tätä viime neuvottelua perusteena käyttäen, ja jos lähdemme kahlaa-
maan SAK:lle tekemiämme esityksiä, niin niistä löytyy aineistoa, jonka
puitteissa me katsomme erittäin välttämättömäksi, että tämä kysymys
lopullisesti ratkaistaan ja noudatetaan tässä suhteessa SAK:n jo aikai-
semmin tekemiä päätöksiä teollisuusliittoperiaatteessa.

Tämänhetkinen järjestötilanteemme on se, että Rakennusliiton pii-
riin kuuluvien putkimiesten jäsenmäärä on hiukan yli 5 000 ja Metalli-
liittoon järjestäytyneitten talonrakennusalan piiriin kuuluvien putkimies-
ten jäsenmäärä on hiukan alle 1 000, joten tämän jo pitäisi osoittaa sen
asian todenperäisyyden, josta meidän edustajamme ovat vuosikausia pu-
huneet.

Toveri Hirvonen pääsi 8. edustajakokouksessa ensimmäisen kerran
esittämään mielipiteensä tästä järjestäytymiskysymyksestä alallamme.
Sen jälkeen tätä on eri yhteyksissä täsmennetty ja nytkin tuotu täällä
edustajakokouksessa esiin. Nyt työntekijöiden toivomuksena olisi, että
liittorajoihin katsomatta tämä kysymys vihdoin ratkaistaisiin SAK:n ta-
holla ja tehtäisiin tästä periaatepäätös. Viittaankin tässä yhteydessä liit-
tomme tekemään esitykseen, joka on esitysvihoksen sivulla 40, esitys
No 31. Nähdäkseni tästä teollisuusliittoperiaatteesta on puhuttu jo tar-
peeksi ja nyt tulisi saattaa se tämän edustajakokouksen päätöksellä lo-
pullisesti käytäntöön, huomioimalla myös pienemmätkin ammattikun-
nat. Näin saisimme myös luottamuksen SAK:n taakse kokonaisuudes-
saan kaikilta ryhmittä.

Ilmoitusasia

P u h e e n j o h t a j a : Puheenjohtaja Hämäläisellä on puheenvuoro.

Puheenjohtaja H ä m ä l ä i n e n : Hyvät toverit! Saamme kello 16.30
vieraita, presidentti Kekkonen ja Ceausescu vierailevat tässä kokous-
huoneessa, ja ei kai meillä liene mitään sitä vastaan!

Hyväksyttiin suosionsoitukseen.

P u h e e n j o h t a j a : Puhemiehistö ehdottaa, että työjärjestyksen koh-

dan 12 käsittely keskeytetään ja otetaan käsiteltäväksi työjärjestyksen kohdat 13, 14 ja 15. Voidaanko tällainen ehdotus hyväksyä?

Hyväksyttiin.

13. §

Keskusjärjestön puheenjohtajien sekä muiden hallituksen varsinaisten ja varajäsenten vaali

Puheenjohtaja: Puheenvuoro on vaalivaliokunnan puheenjohtajalla Onni Koskella.

a) Puheenjohtajan vaali

Onni Koski (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja; Arvoisat edustajat! Työjärjestyksen 13. kohdassa edustajakokouksen tulee valita keskusjärjestön puheenjohtaja, toinen puheenjohtaja ja kolmas puheenjohtaja, edelleen muut hallituksen varsinaiset jäsenet, heidän henkilökohtaiset varajäsenensä sekä yleisvarajäsenet.

Vaali- ja menettelytapavalioikunta saamansa tehtävän mukaisesti on käsitellyt puheenaolevan työjärjestyksen kohdan ja yksimielisellä päätöksellään esittää Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön puheenjohtajaksi valittavaksi SAK:n nykyisen puheenjohtajan Niilo Hämäläisen (Suosionosoituksia.)

Puheenjohtaja: Hyväksyttäneen vaalivaliokunnan ehdotus, että SAK:n puheenjohtajaksi valittaisiin Niilo Hämäläinen.

SAK:n puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti Niilo Hämäläinen.

b) II puheenjohtajan vaali

Onni Koski (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Työjärjestyksen 13. kohdan b) alakohdan perusteella vaalivaliokunta yksimielisellä päätöksellään esittää edustajakokouksen hyväksyttäväksi, että SAK:n nykyinen toinen puheenjohtaja Arvo Hautala valittaisiin edelleen SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi. (Suosionosoituksia.)

Puheenjohtaja: Tähän kohtaan on pyydetty puheenvuoroja.

Keskustelu:

Lauri Nurmi (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät toverit: Arvoisat edustajat! Ehdottaisin, että SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi valittaisiin Arvo Aalto Turusta. Hän on ammatiltaan putkiasentaja ja tällä kertaa rakennustyöläisten toimitsija.

Mauno Rautiainen (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja: Arvoisat edustajatoverit: Kannatan tehtyä esitystä, että Arvo Aalto valittaisiin SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi. Tästä asiasta on keskusteltu aika pitkään työpaikoilla sekä täällä Dipolin suojissa. Yhteisymmärrykseen asiasta ei ole päästy, liittokokousedustajat ratkaiskoot asian.

Veijo Teräväinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät toverit! Lähtiessäni tänne edustajakokoukseen sain evästyksen, että toveri Arvo Aalto valittaisiin SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi. Koska toveri Nurmi on täällä tehnyt esityksen, että hänet valittaisiin, niin minä tulen kannattamaan hänen tekemäänsä esitystä.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Kun täällä on tehty kaksi kannatettua ehdotusta, niin esitän, että suoritetaan koeäänestys lippua nostaen. Ne, jotka

kannattavat Arvo Hautalan valitsemista SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi nostavat ensin lippunsa, ja sen jälkeen nostavat lippunsa ne, jotka kannattavat putkiasentaja Arvo Aallon valitsemista SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi. Äänestysesitys hyväksyttäneen.

Äänestysesitys hyväksyttiin.

Äänestys ja päätös:

Puheenjohtaja: Ne, jotka kannattavat Arvo Hautalan valitsemista, nostavat nyt lippunsa ylös. — Sen jälkeen ne, jotka kannattavat Arvo Aallon valitsemista, nostavat edustajakorttinsa ylös.

Kun tämä oli tapahtunut, lausui

Puheenjohtaja: Voimme todeta, että valtavalla enemmistöllä on Arvo Hautala tullut valituksi SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi.

SAK:n toiseksi puheenjohtajaksi valittiin Arvo Hautala.

c) III puheenjohtajan vaali

Puheenjohtaja: Seuraavana valitaan kolmas puheenjohtaja.

Onni Koski (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta on ollut edelleen yksimielinen käsitellessään kysymystä SAK:n kolmannesta puheenjohtajasta ja esittää, että SAK:n nykyinen kolmas puheenjohtaja Mikko Laaksonen valittaisiin edelleen kolmanneksi puheenjohtajaksi. (Suosionosoituksia.)

Puheenjohtaja: Tähän on pyytänyt puheenvuoron Kalervo Kanninen.

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät kokousedustajat: Käytän puheenvuoron sen takia kolmannelta puheenjohtajasta, koska katson periaatteessa vääräksi sen, että SAK:n kolmas puheenjohtaja kantaa hallitusvastuuta ja kantaa määrätyn puolueen puoluevastuuta. Kun tätä kokousta on jatkettu, niin minulle on monta kertaa sanottu sitten siitä, että mitä varten minä, joka edustan Tpsl:ää, aina lähdän sähläilemään noiden isoisten kysymyksiin. Minä lähtisin sähläämään siihen periaatteesta. Ajatelkaa, toverit, kysymystä noin periaatteelliselta kannalta! Mutta kun Mikko Laaksonen on sitten oikeusministeri, joka pornolakiakin käsittelee, niin minä sanoisin, että minusta on äärettömän miellyttävää, että hän on SAK:n ehdokkaana kolmanneksi puheenjohtajaksi, ja vilpittömästi kannatan, että tämä edustajakokous hänet vielä edelleen valitsee kolmanneksi puheenjohtajaksi.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: SAK:n kolmanneksi puheenjohtajaksi hyväksyttäneen vaalivaliokunnan esittämä Mikko Laaksonen.

Mikko Laaksonen valittiin yksimielisesti ja suosionosoituksin.

d) Muut hallituksen varsinaiset jäsenet

Puheenjohtaja: Otetaan käsiteltäväksi työlistan d) kohta muut hallituksen varsinaiset jäsenet.

Onni Koski (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta, käsitellessään ehdotusta SAK:n hallituksen kokoonpanoksi, totesi, että sääntöjen mukaan hallitukseen kuuluvat SAK:n puheenjohtaja, toinen puheenjohtaja sekä kolmas puheenjohtaja ja lisäksi enintään 19 varsinaista jäsentä.

Vaalivaliokunta ehdotusta tehdessään ei ole voinut täyttää läheskään kaikkia eri tahoilta esitettyjä toivomuksia, mutta se on vilpittömästi pyrkinyt sopeuttamaan keskenään erilaiset tavoitteet ja intressit niin mies-

ten kuin naisten, niin teollisuuden kuin palvelu- ym. aloilla.

Vaalivaliokunta on päättänyt lopulta yksimieliseen esitykseen ja esittää hallituksen varsinaisiksi jäseniksi seuraavia: Sulo Penttilä, Jaakko Kiihkonen, Veikko Ahtola, Aarre Happonen, Väinö Kujanpää, Erkki Nissilä, Olavi Keitele, Erkki Pohjolainen, Martti Vairto, Ahti Fredriksson, Pekka Virtanen, Helvi Raatikainen, Simo Elomaa, Ilmari Kosonen, Aarno Aitamurto, Viljo Ronkainen, Jarl Sund, Väinö Huhtamäki, Kalevi Aro-

nen.
Puheenjohtaja: On kuultu vaalivaliokunnan ehdotus SAK:n hallituksen varsinaisiksi jäseniksi.

Puheenvuoroja ei pyydetty.

Vaalivaliokunnan esitys hyväksyttiin yksimielisesti.

e) Henkilökohtaiset varajäsenet

Onni Koski: Kaikille SAK:n hallitukseen nyt valituille 22 jäsenelle vaalivaliokunta yksimielisesti esittää valittavaksi seuraavat henkilökohtaiset varamiehet: Tapio Malmivuori, Paavo Markkola, Lauri Kuivanen, Olavi Dahl, Erkki Korhonen, Kunto Kaski, Eino Mäkinen, Aarne Koskinen, Risto Sainio, Eero Lilja, Unto Keijonen, Sigurd Norrmen, Antero Mäki, Helvi Heinonen, Pentti Kinha, Elsa Aaltonen, Harry Vainio, Risto Koskinen, Kaarlo Peräkasari, Holger Nieminen, Unto Puhtonen, Matti Sune 11.

Merkittiin, että henkilökohtaiset varajäsenet ovat samassa järjestyksessä kuin varsinaiset jäsenet.

Puheenjohtaja: On kuultu vaalivaliokunnan esitys henkilökohtaisiksi varajäseniksi.

Puheenvuoroja ei pyydetty.

Vaalivaliokunnan esitys hyväksyttiin yksimielisesti.

f) Yleisvarajäsenet

Onni Koski: (vaalivaliokunnan puheenjohtaja) Sääntöjen mukaan on valittava sama määrä yleisvarajäseniä eli 22, ja vaalivaliokunta — edelleen yksimielisesti — esittää seuraavat 22 henkilöä valittaviksi yleisvara jäseniksi: Onni Koski, Lauri Vilponiemi, Yrjö Karisalmi, Juhani Hietanen, Väinö Arvola, Eero Lehtonen, Esko Tyvijärvi, Tauno Tuomi, Pekka Teikari, Pentti Helo, Toivo Anttila, Veikko, Oksanen, Pentti Savolainen, Tuulikki Kannisto, Unto Laine, Pentti Erkkilä, Matti Ojala, Ilmari Nieminen, Erkki Ruotsalainen, Uuno Lehtonen, Irene Yrjölä, Antero Savinen.

Puheenjohtaja: Kuultiin vaalivaliokunnan esitys yleisvarajäseniksi.

Puheenvuoroja ei pyydetty

Vaalivaliokunnan esitys yleisvarajäseniksi hyväksyttiin yksimielisesti.

(Pöytäkirjan laatijan huomautus: Hyväksytty esitys yleisvarajäsenistä sisältää myös sen, että 12 ensimmäistä ovat vastaavassa järjestyksessä olevien varsinaisten jäsenten ja heidän henkilökohtaisten varamiestensä, kahdeksan seuraavaa nimiluettelossa 13—20. sijalla olevien sekä kaksi viimeistä 21—22. sijalla olevien yleisvarajäseniä.)

Esityslistan 13. kohta julistettiin loppuun käsitellyksi.

Puheenjohtaja: Puheenjohtaja Hämläisellä on puheenvuoro.

Niilo Hämäläinen: Hyvät toverit: SAK:n hallituksen sekä valittujen puheenjohtajien puolesta esitän mitä parhaimmat kiitokset siitä luottamuksesta, joka SAK:n valitulle johdolle on osoitettu.

On totta, että SAK on laajentunut, sen jäsenmäärä on kasvanut. Se merkitsee myöskin vastuuta asioiden hoidossa ja myös vastuun lisääntymistä sekä sitä, että työ monella tavalla vaikeutuu ja mutkistuu.

Me tiedämme, että yksikään toimitsija, olkoon hän SAK:ssa millä paikalla tahansa, ei voi ratkaista asioita, jos hän asettuu vastakkain SAK:n valitun johdon, hallituksen ja valtuuston kanssa. Mutta se merkitsee myös sitä, että jos hän pilaa suhteensa jäsenistöön, niin asioiden hoito kyllä varmasti silloin vaikeutuu siinä määrin, ettei asioista tule mitään. Toivoisinkin, että yhteistyö jokaisen liiton, jokaisen perusjärjestön ja näin ollen asiallisesti osastojen ja kaikkien työpaikkojen kanssa kehittyy, mikä merkitsee myös sitä, että näin ollen SAK:n asioiden hoitoa tulevaisuudessa voidaan entisestäänkin tehostaa.

On tietysti selvää, että tulee erimielisyyttä, on erilaisia käsityksiä, mutta tämä ei saa merkitä sitä, että se asioiden hoidossa merkitsee voittamattomia vaikeuksia, vaan nimenomaan sitä, että kompromissien ja sovittelujen kautta pyritään pääsemään ratkaisuun samalla tavoin kuin on hoidettu asioita menneinä vuosina.

Minä haluan myöskin esittää kiitokset niille hallituksen jäsenille, jotka nyt jäävät pois tulevasta hallituksesta. Yhteistyö heidän kanssaan ja nimenomaan SAK:n valittujen toimitsijain kanssa on ollut hyvä.

Toteaisin vielä sen, että eihän SAK ole mikään itsetarkoitus, ja tässä mielessä asioiden hoidossa toivon mukaan nämä valinnat merkitsevät nyt nimenomaan SAK:n voiman lisääntymistä ja kasvamista seuraavan 5-vuotiskauden aikana. (Suosionosoituksia).

14 §

Valtuuston puheenjohtajan ja jäsenten vaali

Puheenjohtaja: Otamme nyt käsiteltäväksi työlistan 14. kohdan: Valitaan valtuuston puheenjohtaja ja varsinaiset jäsenet sekä heille kulkekin kaksi henkilökohtaista varajäsentä.

Vaalivaliokunnan puheenjohtaja esittelee asian.

a) Valtuuston puheenjohtaja

Onni Koski (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta valtuustoasiaa käsitellessään sai pyynnön, että valtuuston varsinaisten jäsenten valitseminen jätettäisiin pöydälle ryhmien välisiä neuvotteluja varten. Vaalivaliokunta on myös ehdotuksen hyväksynyt ja jättää asian keskusjärjestön puheenjohtaja Hämäläisen ja puheenjohtaja Hautalan käsiin ja toivoo saavansa mahdollisimman nopeasti eväitä, miltä pohjalta lähdetään valtuustoa keräämään.

Vaalivaliokunta on päätnyt valtuuston puheenjohtajakysymyksessä yksimielisyyteen ja esittää SAK:n valtuuston puheenjohtajaksi valittavaksi nykyisen puheenjohtajan Pekka Oivion (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: On kuultu vaalivaliokunnan ehdotus: valtuuston puheenjohtajaksi on ehdotettu Pekka Oivio.

Puheenvuoroja ei pyydetty.

Vaalivaliokunnan esitys valtuuston puheenjohtajaksi hyväksyttiin yksimielisesti (Pekka Oivio: Kiitoksia toverit).

Puheenjohtaja: 14 kohdan käsittelyä jatketaan sen jälkeen kun

saadaan valtuuston varsinaisten ja varajäsenten ehdotuslista valmiiksi. Asian käsittely keskeytettiin.

Kohdan loppukäsittely on edustajakokouksen 4. päivän ensimmäisenä asiana.

15 §

Tilintarkastajain ja heidän varamiestensä vaali

Puheenjohtaja: Siirrymme työlistan 15. kohtaan: Valitaan tilintarkastajat ja heidän varamiehensä.

Vaalivaliokunnan puheenjohtajalla puheenvuoro.

Onni Koski (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): SAK:n tilintarkastajakysymystä käsitellessään vaalivaliokunnalla ei ollut mitään huomauttamista nykyisiä tilintarkastajia kohtaan, ja näin ollen vaalivaliokunta esittää entisten tilintarkastajien edelleen valitsemista, jotka pöytäkirjojen mukaan ovat **Matti Kanerva** Rakennustyöläisten Liitosta, **Aarne Sistonen** Kirjatyöntekijäin Liitosta ja **KK:n** määräämänä tilintarkastajana **Eero Vuoristo** sekä **Matti Kanervan** henkilökohtaisena varamiehenä **Matti Rauhamo** Elintarviketyöläisten Liitosta ja **Aarne Sistosen** henkilökoh-
taisena varamiehenä eli -naisena, kuten sanotaan pöytäkirjassa, **Lahja Helin** Liiketyöntekijäin Liitosta. Samalla esitettiin viime kerralla niin kuin nytkin, että **KK** saisi määrätä tämän **KK:n** määräämän varsinaisen tilintarkastajan varamiehen.

Puheenjohtaja: On kuultu esitys **SAK:n** tilintarkastajiksi: varsinaisiksi **Matti Kanerva**, **Aarne Sistonen** ja **Eero Vuoristo**. Voitanee hyväksyä nämä **SAK:n** varsinaisiksi tilintarkastajiksi.

Vaalivaliokunnan esittämät tilintarkastajat hyväksyttiin yksimielisesti.

Puheenjohtaja: Varamieheksi **Matti Kanervalle** **Matti Rauhani** o ja **Aarne Sistosen** varamieheksi **Lahja Helin**.

Hyväksyttäneen!

Vaalivaliokunnan esitys varatilintarkastajiksi hyväksyttiin yksimielisesti.

Puheenjohtaja: **KK:n** määräämälle tilintarkastajalle **Eero Vuoristolle** **KK** saa määrätä varamiehen.

Esitys hyväksyttiin yksimielisesti.

Esityslistan 15. kohta julistettiin loppuun käsitellyksi.

12 §

Yleiskeskustelua

Puheenjohtaja: Palaamme työlistan 12. kohtaan jatkamalla keskustelua puheenjohtaja **Niilo Hämäläisen** alustuksen pohjalta.

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit. Meillä äsken päätettiin miellyttävän yksimielisyyden merkeissä siitä, että **SAK:n** 5-vuotiskaudeksi valitaan puheenjohtajaksi edelleen toveri **Hämäläinen**, mikä oli myönteinen kanta ammattiyhdistysliikkeen kannalta.

Toveri **Hämäläinen** ei ilmeisesti käyttänyt puheenvuoroaan, joka kesti tunnin ja 48 minuuttia, sen takia, että hän tekisi tunnetuksi itseään, vaan käytti puheenvuoron sen takia, että se talouspoliittinen ohjelma, työmarkkinapoliittinen ohjelma, sosiaalipoliittinen ohjelma ja koko yhteiskuntaan rakentuva ohjelma tulisi tämän kokouksen käsittelyyn. Tämä on erittäin laaja ja sisältörikas analyysi tämän päivän yhteiskuntapolitiikasta ja työmarkkinapolitiikasta. Minä rohkenen toivoa, että tämä

alistettaisiin ryhmäkokouksiin, ettei tästä voisi vielä käydä yleiskeskustelua. Tämä on niin pitkä, niin yksityiskohtainen ja laaja, että tähän pitäisi saada tutustua perusteellisemmin kuin mitä puolentoista tunnin aikana on ollut mahdollisuutta. Ehdottaisin tälle kokoukselle, että puheenjohtaja Härmäläisen katsauksen osalta käytäisiin huomenna 1. päivänä heinäkuuta yleiskeskustelu heti aamulla klo 9:stä alkaen.

Puheenjohtaja: Muistamme vielä, että puhe aika on 10 minuuttia!

Niilo Kyllönen (Rakennustyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, "hyvät edustajatoverit. Talouspoliittisen tavoiteohjelman tulopolitiikkaa käsittelevä kohta on kovin selittävä ja puolustelevasti selittävä. Kansainvälinen kokemus tulopolitiikasta on asiakirjassa onnistuneesti ja lyhyesti esille tuotu. Siinä todetaan, kuinka tulopolitiikkaa kehitettiin työtulojen ja pääomatulojen keskinäiseksi säätelemiseksi ja inflatorisen kehityksen torjumiseksi. Ja aivan oikein sitten todetaan: "Kun inflatorisia sysäyksiä haluttiin nähdä ennen kaikkea palkkojen korotuksissa, oli markkinatalousmaiden ammattiyhdistysliikkeen helppo osoittaa, että tällaisen tulopolitiikan lähtökohta oli väärä. Samalla kun vaadittiin, että tulopolitiikan piti käsittää kaikki tulot, eikä siinä onnistuttu, tulopolitiikka sai palkansaajien keskuudessa huonon maineen."

Suomen kohdalta todetaan, ettei meillä harjoitettu vakauttamispolitiikka ollut varsinaista tulopolitiikkaa ja jatketaan: "Vuonna 1969 alkanut korkeasuhdanne paransi työllisyyttä, nimellisansiot nousivat ja kun hintasäännöstely vielä kesti, reaaliensioden kehitys oli varsin tyydyttävä. Mutta vielä enemmän kasvoivat pääomatulot aiheuttaen kysyntä-, hinta- ja tuontipainetta sekä samalla tyytymättömyyttä ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön keskuudessa. Tätä ei voida kirjata tulopolitiikan tilille, vaan se johtuu nimenomaan siitä, ettei harjoitettu sellaista tulopolitiikkaa, jolla olisi vaikutettu muidenkin tulojen kehitykseen. Liinamaa I ja I edellyttivät kuitenkin tällaisen tulopolitiikan saamista aikaan."

Ilmeellään täytyy, mikä meillä harjoitetun "vakauttamispolitiikan" on erottanut varsinaisesta tulopolitiikasta. Meillähän nyt harjoitettu tulopolitiikka on rakentunut täydellisesti porvarilliseen tuloteoriaan. Sen mukaan nimellispalkkojen korottaminen yli tuottavuuden kasvun lisää kokonaiskysyntää ja se kehittää inflaatiota. Käytäntö on osoittanut, että palkkatyöntekijöille olisi voitu leikata huomattava pala pääomatuloista kokonaiskysyntää lisäämättä. Tuolta osin on siis harjoitettu vakauttamispolitiikka ollut varsinaista tulopolitiikkaa.

Talousneuvosto tulopoliittisessa mietinnössään runsaat neljä vuotta sitten totesi, ettei tulopolitiikkaa ole säännöstelypolitiikkaa, vaan "kaikkiin tuloihin ja kaikkiin tulonsaajaryhmiin kohdistuvaa selvittely- ja sovitte-lutoimintaa..." Saman mietinnön liitteessä kuitenkin talousneuvoston asettama tulopoliittinen tutkijaryhmä toteaa mietinnössään: "... normien asettelu pääomatuloille on huomattavasti vaikeampaa kuin palkoille..." ja edelleen: "Tulopolitiikan mahdollisuuksia yrittäjien omaisuudenhaltijoiden tulojen välittömään säännöstelyyn pidetään yleensä vähäisinä."

Tältäkin osin on siis harjoitettu "vakauttamispolitiikka" ollut varsinaista tulopolitiikkaa.

Meillä tulopolitiikka on perusteiltaan antanut saman tuloksen kuin muissakin maissa ja ammattiyhdistysväki on ollut yhä lisääntyvästi tyytymätöntä harjoitettuun tulopolitiikkaan. Tältäkin osin on siis harjoitettu tulopolitiikka ollut varsinaista tulopolitiikkaa.

Devalvaatiopäätöksen yhteydessä antoi maan hallitus tulopoliittisen julkilausuman, joka perustui porvarilliseen tuloteoriaan ja talousneuvoston tulopoliittiseen mietintöön. Julkilausumassa sanottiin mm., että vuodesta 1968 tulee tulopoliittiset ratkaisut tehdä niin, että nimellistulojen kehitys on sopusoinnussa tuotannon ja tuottavuuden kasvun kanssa. Täl-

tä pohjalta rakennettiin L-sopimukset ja ne olivat siis puhdasoppista tulopolitiikkaa.

Talvella 1968 oli SAK:n johdolla terve näkemys tulopolitiikasta. Sehän valtioneuvostolle toimittamassaan kirjelmässä aluksi kieltäytyi talouspoliittisesta ratkaisusta sillä perusteella, ettei se nähnyt mitenkään mahdolliseksi kaikkien tulojen säätelystä samanlaisen kriteerin mukaisesti. Tältäkin osin on "vakauttaminen" mennyt niin kuin SAK:n johto tuolloin totesi, ja harjoitettu politiikka on ollut varsinaista tulopolitiikkaa.

Eri yhteyksissä on korostettu ja tahdottu kirjata harjoitetun tulopolitiikan tilille se, että työläisten reaalipalkan kehitys on ollut tänä aikana varsin myönteinen. Itse asiassa on vielä mittaamatta se, miten tänä aikana ovat palkkatyöntekijäin elinehdot kehittyneet, kun otetaan huomioon työajan lyhennys ja jyrkkä verotuksen kasvu työntekijäin palkasta sekä työn voimaperäisyyden kasvu. Sen jälkeen mahdollisesti vielä tilille jäävää myönteisyyttä ei voida kirjata tulopolitiikan tilille. Voidaan todeta, että näin on käynyt tulopolitiikasta huolimatta. Edellytti-hän mm. L II keskimäärin 23 pennin korotuksen tuntipalkkoihin. Tulok-sena oli kuitenkin, että viime vuoden viimeisellä neljänneksellä olivat teollisuudessa miesten tuntipalkat 62 penniä ja naisten 44 penniä korkeammat kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Monien muiden seik-kojen ohella on tähän vaikuttanut se, että korkeasuhtannetta hyväksi käyttäen ovat työntekijät ottaneet työpaikoittain itse "hyvänmielien" li-sää.

Virheellisestä asian käsittelystä tullaan virheellisiin johtopäätöksiin. Asiakirjassa edellytetään tulopolitiikkaa jatkettavan, mutta niin, että siirrytään huonosta tulopolitiikasta hyvään tulopolitiikkaan ja kaikkien tulojen säätelyyn saman kriteerin perusteella.

Eräs asia siinä jää kuitenkin selvittämättä. SAK näki jo talvella 1968, ettei ole mahdollisuuksia tulopolitiikalle, joka säätelisi kaikkia tuloja saman kriteerin pohjalla. Näin on myös käynyt. Pääomatulot ovat jää-neet säätelyn ulkopuolelle. Tuolloin oli Paasion ja myöhemmin Koivis-ton hallitus. Nyt on porvareilla enemmistö sekä eduskunnassa että hal-lituksessa. Miten SAK:n johto näkee nyt paremmat mahdollisuudet ta-sapuoliselle tulopolitiikalle kuin tuolloin?

Esitän edustajakokouksen päätettäväksi:

Keskusjärjestö sanoutuu irti porvarilliseen tuloteoriaan perustuvasta tulopolitiikasta ja velvoittaa SAK:n hallituksen ohjaamaan työehtosopi-musten piiriin kuuluvat asiat siten, että ne hoidetaan yhdessä perusjär-jestöjen ja jäsenistön kanssa tavanmukaisessa työehtosopimusjärjestyk-sessä ja ammattiyhdistysliikkeen kasvanutta joukkovoimaa hyväksi käyt-täen.

Sosiaalisessa vero- ja työläinsäädännössä tulee SAK:n olla kiinteässä yhteistyössä työväen eduskuntaryhmien kanssa ja toimia samalla itse tehokkaana painostusjärjestönä.

Lopuksi haluan kannattaa toveri Juutilaisen esitystä putkimiesten ehkeyttämiseksi Rakennustyöläisten Liittoon. Kiitos!

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Sihteri Ahti Fredrikssonilla on puheenvuoro. Ahti Fredriksson (SAK): Toveri puheenjohtaja, arvoiset edusta-jat. Meille ovat tänään saapuneet ulkomaisista kutsuvieraista Saksan Liittotasavallan Ammatillisen Keskusjärjestön edustajat ja pyydän saa-da esitellä heidät. He ovat puheenjohtaja Heinz Vetter ja kansainväli-sen osaston päällikkö Otto Kersten. Me toivotamme heidät tervetulleiksi kokouksemme.

Merkittiin.

Kauko Oksanen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät toverit: Kansainvälisen Ammattiyhdistysliikkeen eräs oleellinen tunnusmerkki on mahdollisimman laaja sisäinen demokratia. Kuitenkin ammattiyhdistysliikkeen järjestö rakenne lähes kokonaisuudessaan on edelleenkin paljolti niissä lähtöasemissa, joista se aloitti toimintansa. Järjestödemokratia ei ole kyennyt kehittämään sitä mukaa, mitä ammattiyhdistysliikkeen jäsenmäärän kasvu ja vaikutusvalta maassamme olisi edellyttänyt. Edelleenkin on liikkeemme eräänä ongelmana jäsenistön välittömän vaikutusmahdollisuuden vähäisyys, joka eräiltä osin on ilmennyt osanoton puutteena ammatillisten järjestöjen toimintaan. Tähän seikkaan on puututtu myös Rakennustyöläisten Liiton aloitteessa n:o 37. Siinä on perustellusti tuotu esiin se uudistamisen tarve, joka ammattiyhdistysliikkeen sisäisen demokratian osalta on suurimmalta osaltaan vielä toteuttamatta. Eräissä ammattiliitoissa on niiden säännöillä toteutettu suhteelliset vaalit jäsen- ja ääniperiaatteen pohjalta liittokokousedustajia valittaessa. Tosin tästä meillä on vielä varsin vähän kokemuksia, mutta ne ovat kuitenkin osoittaneet kansanvallan laajentumisen myönteisyyden ammattiyhdistysliikkeessä. Viimeinen osoitus siitä on ollut Rakennustyöläisten Liitossa toimeenpannut liittokokous- ja työttömyyskassan edustajien vaalit. Niissä jäsenistö voi välittömästi vaikuttaa haluamallaan tavalla edustajien vaaleissa. Samalla ne antavat myös erilaisille vähemmistöille mahdollisuuden suhteellisuusperiaatteen mukaiseen edustukseen liiton korkeimpaan päätäntäelimeen. Suhteellisuusperiaatteen toteuttamiseen tarveta osoittaa myös käsitykseni mukaan se, että näiden vaalien yhteydessä kustannettiin alueellamme erityispainos sanomalehdestä, jota jaettiin työpaikoilla ja ruokakunnittain ja jonka lähes jokaisessa kirjoituksessa korostettiin demokratian merkitystä ja kehoitettiin käyttämään äänioikeutta edessä olevissa liittokokousäänestystilaisuuksissa.

Vaikka suhteelliset vaalit eräiltä osin muodostuivatkin puoluepoliittisiksi ja osanottoprosentti ei nouse niihin lukemiin, joihin kunnallis- ja valtiollisissa vaaleissa olemme tottuneet, ei se suinkaan vähennä vaalien merkitystä ammattiyhdistysliikkeessä. Voittopuolisena seikkana tässäkin asiassa oli se, että jäsenistön välitön vaikutus oman järjestönsä asioihin on ratkaisevasti lisääntynyt. Samalla rakennustyöläisten vaalit osoittivat äänestyksessä käyneen jäsenistön, joka myös on aktiivisin jäsenjoukko, antaneen tukensa liittonsa toiminnalle ja tehdyille ratkaisuille palkka- ja työehtosopimuspolitiikasta. Tosin tässäkin yhteydessä on todettava, että rakennustyöläisten työehtosopimustoiminta on aina nojautunut jäsenistön päätäntävaltaan, kuten tänäkin vuonna, jolloin jäsenistön ja johdon yhteistoiminnan tuloksena päästiin keskitettyä palkkaratkaisua parempaan tulokseen lähes kaikissa liiton solmimissa työehtosopimuksissa.

Tarkasteltaessa osanottajaprosenttia ammattiliittovaaleissa on siinä havaittavissa eräitä samanlaisia piirteitä, mitä löytyy myös kunnallisissa ja valtiollisissa vaaleissa. Myös niissä on passiivisia ihmisiä, jotka jättävät käyttämättä äänioikeutensa. Nimenomaan tätä joukkoa pyrkivät vasemiston vaaliliitot aktivoimaan, koska tutkimusten mukaan poliittinen oikeisto ja muut porvarilliset puolueet saavat äänestäjäkuntansa helpommin liikkeelle. Ammattiyhdistysliikkeelle ei kuitenkaan ole samantekevää, minkälaiset voimat ovat enemmistönä eduskunnassa ja kunnallisvaltuustoissa. Siksi kansanvallan laajentaminen omassa järjestöissämme olisi omiaan edesauttamaan sitä, että osallistumisen tarve myös muilla yhteiskuntaelämän alueilla lisääntyy. Peruskysymys kuitenkin tässäkin asiassa on se, että jäsenistö voi ratkaisevalla tavalla vaikuttaa liikkeemme toimintaan ja siihen tähtää myös alussa mainitsemani tälle edustajakokoukselle tehty esitys.

Vastauksessaan keskusjärjestömme hallitus toteaa, että mainitsemasani esityksessä puututaan jäsenliittojen sisäisiin asioihin ja sääntöjen määräyksiin. Koska ne eivät ole ristiriidassa keskusliiton sääntöjen ja periaatepäätösten kanssa, niin ei ole syytä puuttua niihin enemmälti. Kuitenkin kysymys on laajakantoisesta ja periaatteellisesti suurimerkityksellisestä asiasta, järjestödemokratian laajentamisesta ammattiyhdistysliikkeessä, jonka toteutus tulisi ennen pitkää suorittaa. Tekemättä varsinaista esitystä tämän aloitteen hyväksymisestä pidän tarpeellisena, että keskusjärjestömme tulee vastaisuudessa toimimaan siihen suuntaan, että jäsenistön välitön vaikutus entistä enemmän tulee lisääntymään ammattiyhdistysliikkeessä laajan kansanvallan toteutumuksen kautta.

Lauri Nurmi (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät toverit, arvoisat kokousedustajat! Kun minua evästettiin työpaikallani ja järjestöissä, sanottiin, että saamasi eväät on vietävä perille asti. Ellet niin tee, älä tule takaisin Turkuun. Työläiset ovat vaatineet ratkaisevaa muutosta SAK:n harjoittamaan politiikkaan ja vaaditaan, että johdossa on tapahtuttava muutos. Äskettäin erittäin yllättäen suoritettiin SAK:n johdon vaali. Oli erittäin kiire päästä käyttämään puheenvuoroa ja osoittamaan, että kaikki ei aivan yksimielisesti tapahdu. Se, että SAK:n ensimmäinen puheenjohtaja tuli valituksi kirjaimellisesti yksimielisesti, tiedän johtuvan suurelta osalta siitä, että on pidetty luonnollisena, että sosiaalidemokraateille kuuluu ensimmäisen puheenjohtajan paikka. Mutta se ei suinkaan tiedä sitä, että jäsenistö olisi yksimielinen SAK:n ensimmäisen puheenjohtajan toiminnasta. Olen yksi niistä, joten tässä yhteydessä näin yhtä yllättäen esitän jälkikäteen eriävän mielipiteeni, että se varmaan tulee tietoon saatetuksi.

Erikoisesti työläiset vaativat, että SAK:n on ehdottomasti sanouduttava irti porvarillisesta tulonjakopolitiikasta. Liinamaa-UKK-sopimukseen. Työläiset eivät usko, että porvarillista tulonjakopolitiikkaa voidaan kehittää työläisille edulliseen suuntaan porvarienemmistöisen eduskunnan aikana, kun näin ei tapahtunut vasemmistoennemmistöisenkään aikana.

Ehdotan ja samalla kannatan jo aikaisemmin tehdyjä ehdotuksia, että edustajakokous sanoutuu irti porvarillisesta tulonjakopolitiikasta. Saamieni eväitten mukaan samalla ehdotan että on saatava aikaan 100 % :nen indeksisuoja palkoille tuleviin työehtosopimuksiin. Se on työläisille paras tuki ja turva hintojen nousua vastaan.

Samalla ehdotan, että edustajakokous päättää, että syyskuun palkan korotuksen yhteydessä on saatava työläisille jo sovittu korotuksen lisäksi vähintään 35 pennin korotus tuntipalkkoihin hyvityksenä jo tapahtuneisiin hintojen korotuksiin.

Tässä yhteydessä minulla on tilaisuus mainita, että tänään täällä kokouspaikalla on käynyt turkulaisten työläisten lähetystö, joka tietääkseni on kirjelmänsä saattanut tänne puhemiesneuvostolle ja jossa lähetystö vaatii kokoukselta äsken mainitsemiani päätöksiä.

Olen tuonut saamani eväät perille asti. Ehdotukset ovat työläisien etujen mukaisia, joten pidän luonnollisena, että edustajakokous hyväksyy ne yksimielisesti. Kiitos.

"Veikko Laine (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Arvoisat kokousedustajat. Vaikka SAK:n viime vuosien toimintaa selostavissa vuosikirjoissa ja valmistetussa talouspoliittisessa aineistossa arvioidaan vakauttamispolitiikka ja siihen liittyvä tulopolitiikka myönteiseksi, löytyy vuosikirjan 1970 sivulla 6 seuraava kriittinen huomautus: "Koko vakauttamis- ja tulopolitiikan maine on työntekijäin silmissä kärsinyt vaikeasti korjattavia kolahduksia". SAK:n talouspoliittisia toimintaohjeita koskettelevässä aineistossa todetaan tulopolitiikan lähtökohdan olleen väärä, jonka vuoksi markkinatalousmaiden ammattiyhdistysliike asettui tulopoli-

tiikan lähtökohtiin nähden kielteiselle kannalle. Jostakin syystä aineistossa mainitaan, ettei Suomessa vuosina 1968—70 harjoitettu vakauttamispolitiikka sinänsä ollut varsinaista tulopolitiikkaa. Väite siitä, että kapitalistisessa Suomessa tulopolitiikka olisi jotakin muuta kuin muissa kapitalistisissa maissa harjoitettu tulopolitiikka, on sekä outo että mielenkiintoinen. Ei voi välttyä siltä ajatukselta, että tällä väitteellä halutaan tehdä ymmärretyksi se, miksi ammattiyhdistysliikkeen johto meillä hyväksyy tulopolitiikan vaikka monissa muissa maissa ammatillinen liike taistelee tulopolitiikkaa vastaan. Juuri siitä, ettei ole haluttu luonnehtia ja tunnustaa tulopolitiikan todellista luonnetta, johtunee aineistossa oleva seuraava toteamus: "Ns. tulopolitiikan sisältö ja tarkoitus ei ole selvä."

Onko asia näin? Suomessa äskettäin vierailut ammattiyhdistysliikkeen kysymysten asiantuntija professori M. V. Baglain, joka työskentelee Neuvostoliiton tiedeakatemian instituutissa Moskovassa, totesi tulopolitiikan olevan perusteiltaan työläisten vastaista ja sysäävän kapitalismin kehitysvaikeudet työväenluokan harteille. Suomessa saadut kokemukset vahvistavat edellä mainitut johtopäätökset oikeiksi.

Viime vuosien tulo- ja vakauttamispolitiikkaa maassamme on luonnehtinyt suurpääoman etujen palveleminen. Devalvaatiota, vakauttamispolitiikkaa, kulutuskysynnän rajoittamista, palkkojen jäädyttämistä, verohelpotuksia teollisuudelle ja muita tulopolitiikan toimenpiteitä on perusteltu inflaation torjumisella, teollisuuden kilpailukyvyyn säilyttämisellä, hintojen kurissa pysymisellä, vapaalla ulkomaankaupalla, työllisyyden turvaamisella jne. Näillä perusteilla solmittiin ensimmäinen ja toinen ns. Liinamaa-sopimus ja viimeksi UKK-sopimus. Jälleen on keksitty uusia perusteluja ja toimenpide-ehdotuksia kilpailukyvyyn säilyttämiseksi ja taloudellisen kasvun turvaamiseksi. Nyt suurpääoma huutaa kurkku suorana ns. arvonlisäjärjestelmän toteuttamisen ja EEC:hen liittymisen puolesta. Ja kapitalistisen talouden suhdannevaihteluilta vaaditaan toteutettavaksi uudella 20 % prosenttiyksikön suuruisella kestokulutushyödykkeiden lisäverolla ja 8 000 markkaa vuodessa ansaitsevien pakkoverolla. Minkälaisia johtopäätöksiä olisi tehtävä?

Maassamme viime vuosina harjoitettu kulutuskysynnän rajoittamisen ja kapitalistien voittojen kasvattamisen politiikka on johtanut palkkojen osuuden supistamiseen kansantulosta ja pääomatulojen kasvamiseen, tuloerojen suurenemiseen ja tyytymättömyyden kasvuun laajoissa työläisjoukoissa.

Devalvaatio Liinamaan ja UKK:n nimeen kytketty palkkapolitiikka ja vakauttamispolitiikka ovat paljastuneet suurisuuntaiseksi tulonsiirroksi työltä pääomalle. Tilastollisen päätoimiston ilmoituksen mukaan nimellispalkat nousivat v. 1968 11,2 %, mutta yhteisöjen voitot 22,3 %. Vuonna 1969 oli nimellispalkkojen nousu 11,4 %, mutta yhteisöjen voitot nousivat kolme kertaa enemmän eli 33,3 %. Mikä osuus nimellispalkkojen nousuun oli ylitöillä, työvoimarakenteen muutoksilla, hiostus-systeemin tehostumisella ja ala- tai työpaikkakohtaisilla taisteluilla, joilla työnantajilta mitattiin ulos huomattavastikin enemmän kuin mitä Liinamaasopimukset antoivat, lieenee tarkemmin tutkimatta.

Harjoitettu talouspolitiikka on ollut tehostettua taloudellisen suhdannenousun vaiheeseen sovellettua kulutuskysynnän rajoittamisen ja palkkojen jäädyttämisen politiikkaa. Sen avulla pyrittiin estämään työntekijöitä saamasta hyvitystä siitä tulonsiirrosta, mikä devalvaatiolla ja sen jälkihoidolla suoritettiin kuluttajilta ja vientiteollisuuden omistajien hyväksi. Vakauttamispolitiikan tunnuksen vararikosta kertovat jatkuvat ja kiihtyvät hinnankorotukset, kauppataseen epätasapainon huippuluvut, suuret työttömien ja maastamuuttajien lukumäärät, inflaation kiihtymi-

nen ja niin edelleen, jotka puhuvat kaikesta muusta kuin vakaasta taloudesta.

Vakauttaminen on siis ollut vain iskulause, jolla valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa on pyritty suurpääoman devalvaatio- ja suhdannevoittojen säilyttämiseen koskemattomina. Siinä on tähän mennessä lähes täydellisesti onnistuttu, mm. valtiovallan jakaessa auliisti palveluksiaan kapitalisteille. Tulopoliittiset ratkaisut on tehty huipputasolla valtiovallan, työnantajien johtoehtojen ja ammattiyhdistysliikkeen johtohenkilöitten kesken jo ennen työehtosopimustavoitteiden asettamista ammattiosastoissa ja työpaikoilla. Tällä tavalla pyritään eliminoimaan palkka- ja työehtosopimusratkaisuista ammattiyhdistysliikkeen kasvanut joukko-voima. Työläisten mielipiteet tällaisesta sopimuspolitiikasta ja tulopoliitiikasta yleensä tulivat kirjatuksi niissä jäsenäänestyksissä, joita monet liitot alkuvuodesta järjestivät ja joissa äänestyksissä huomattava enemmistö asetti vastustamaan UKK-sopimuksen ehdotuksia. Siellä, missä jäsenistölle annettiin mahdollisuus lausua mielipiteensä, se erittäin selvästi ilmaisi tuntevansa tulopoliitiikan sisällön ja tarkoituksen. Siksi ei ole syytä aliarvioida ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön voimaa ja aktiivisuutta taistella parempien sopimusten puolesta ja tulopoliitiikkaa vastaan.

Vakauttamispolitiikan yhteydessä annetut lupaukset vakaasta hintakehityksestä ovat olleet suuren luokan bluffia. Epäsuorasti tämä todetaan SAK:n kirjelmässä valtioneuvostolle 16. 3. 1971 näin: "SAK katsoo, että hallituksen hintapolitiikka on ollut pienipalkkaisten osalta ristiriidassa hallitusohjelman kanssa." Se, että SAK ilmoitti samassa kirjelmässä hyväksyvänsä hintojen tarkistukset neljännesvuosittain on selvästi innoittanut hinnankorottajia, kuten valtioneuvoston hinnankorotuspäätökset, koron korottaminen ja eduskunnan enemmistön suorittamat ns. maksutasepakettiratkaisut selvästi osoittavat. SAK on valitettavan myöhään selvittänyt itselleen, miten ankaran iskun palkansaajien elintasoa vastaan eduskunta teki maksutasepakettipäätöksillä. On kysyttävä, miksi SAK:n johto ei esiintynyt ennen ratkaisujen tekoa päättävästi palkansaajien etujen puolesta vuoden vaihteessa valtioneuvoston ns. hintapäätöstä koskevassa kiistassa ja nyt touko-kesäkuun vaihteessa uudessa hintojen ja verojen korotuksia koskevassa kiistassa. Oliko perimmäisenä syynä työnantajain ja valtiovallan kanssa tehty suunnitelma tulopoliitiikan jatkamisesta ja sitä varten tarvittavasta yhteiskuntarauhasta? Ammattiyhdistysliikkeen johdon olisi nyt päästävä irti sen kaltaisesta kuvitelmosta, että tulopoliitiikka on hyvä asia, kunhan sen joitakin virheitä korjataan. Nämä virheet kuuluvat tulopoliitiikan luonteeseen. Ne ovat tulopoliitiikan todellista arkipäivää. Sinä päivänä kun tulopoliitiikka alkaisi palvella työmiestä, kapitalistit eivät olisi siitä kiinnostuneita siitä yksinkertaisesta syystä, että työläisten ja kapitalistien edut ovat vastakkaiset. Ajatus sellaisesta tulopoliitiikasta, joka voisi palvella sekä työmiestä että kapitalisteja ja vastata molempien etuja, on tietenkin täysin utopistinen siitä riippumatta, kuka sellaista tulopoliitiikkaa väittää noudatettavan jossakin kapitalistisessa maassa.

Talouspolitiittisessa aineistossa sivulla 16 todetaan tulopoliitiikkaan nähden vallitsevan melko haluttoman ilmapiirin. Työläisten tuntema haluttomuus on täysin ymmärretty ja luonnollinen, mutta samaa ei voida sanoa siitä, kun samassa aineistossa elätellään toiveita jonkin täydellisen suunnitelmallisen tulopoliitiikan tarjoamista mahdollisuuksista. Työväenluokan joukkovoiman käyttö on monta kertaa tuloksellisempaa ja varmempi tae reaalityulojen kasvamisesta kuin suurpääoman etuja palvelevan tulopoliitiikan tukeminen.

Lopuksi haluaisin ryhtyä kannattamaan toveri Juutilaisen esitystä teollisuusliittoperiaatteen toteuttamisesta myös putkialan työntekijöihin

nähdén siten, että Metalliliittoon kuuluvat rakennusalan putkimiehet liittyisivät Rakennustyöväen Liittoon.

Simo Holopainen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Hyvät ammattiyhdistystoverit. Tältä paikalta on jo sanottu, että työpaikkamme on antanut eväitä. Edustajat ovat, niin kuin kaikki olemme huomanneet, tuoneet ne perille. Sanoisin, että myös meiltä kehitysalueelta on annettu tehtäväksi tuoda ehdotuksia, jotka tässä esitän harkittavaksi ja punnittavaksi.

On tosiasia, että tältä kokoukselta odotetaan erittäin paljon jäsenkentässä. Jäsenet odottavat ennen kaikkea, koska järjestömme on palkkatyöläisten taloudellisia etuja ja oikeuksia puolustava etujärjestö, että tässä kokouksessa määriteltäisiin selvät tavoitteet lähitulevaisuudessa tehtäviä tulonjakopoliittisille tavoitteille ja ratkaisuille ja asetettaisiin entistä selvemmät tavoitteet ammattiyhdistysliikkeemme kehittämiseksi nykyistä voimakkaammaksi palkkatyöntekijäin etujen ja oikeuksien suojaksi ja parantajaksi.

Tulonjakopoliitiikkaan, jota tässä maassa on harjoitettu ja jossa keskusjärjestömme yhtenä sopimuskumppanina, sopimusosapuolena on keskeinen tekijä, on todella jäsenistön taholta kohdistettu raskaita arvosteluja ja myös on etsitty keinoja ja niitä asioita, mitkä olisi pitänyt huomata ja vastaisuudessa pitää ottaa huomioon silloin, kun tehdään laskelmia ja asetetaan tavoitteita tulopoliittisia ratkaisuja varten. Yleinen mielipide jäsenistöllä on, että ei riitä, että yksistään kansantulon kasvuprosentteihin nojautuen katsotaan tavoitteita ja sitä, mikä olisi palkkatyöläisten osuus kansantulosta, koska tähän asiaan liittyy niin monia muita taloudellisia tekijöitä, jotka aivan yhtä tärkeästi vaikuttavat palkkatyöläisten reaaliansiotason ja elintason muodostumiseen. Jäsenistömme ei siis hyväksy niitä perusteita, joihin nojautuen tulonjakopoliittiset keskusjärjestötason ratkaisut, kuten Liinamaa 1 ja 2 sekä UKK-sopimus, on tehty. Tosin tunnustetaan — en kertaa sitä, mitä Hämäläinen alustavassa puheenvuorossaan puhui myönteisistä puolista — nämä kolme viimeistä paremmiksi kuin runkosopimus. Erittäin suurta tyytymättömyyttä myös aiheuttaa se, että näissä tulonjakopoliittisissa ratkaisuissa (näyttää siltä) kuin työläisten taloudellisia näkemyksiä ja talouspoliittisia käsityksiä aliarvioitaisiin. Myös eräät meidän järjestömme johdossa olevat toverit ovat julkisesti esittäneet sellaista ajatusta näistä asioista, että jäsenistömme myös katsoo heidänkin aliarvioivan jäsenistömme taloudellisia näkemyksiä.

Meidän jäsenistömme toivoo, että vastaisuudessa näitä tulonjakopoliittisia asioita laskettaessa otetaan kansantulon kasvun lisäksi yhtä tärkeänä tekijänä huomioon sellaiset tekijät kuin verotusolojen kehitys tässä maassa, josta toveri Hautala jo puhui, niin ikään kapitalistiselle yhteiskunnalle ominaisen inflatorisen kehityksen omaisuusarvoja kasvattava vaikutus sekä teknistymisen ja työn voimaperäistymisen vaikutus kansantulon kasvuun. Nykyisinhan on totuus se, että progressiivinen verotusasteikko, joka ei ole lainkaan muuntunut, hinta- ja palkkakehityksen myötä, tuo tämän porvarillisen yhteiskunnan hallintokoneiston osalliseksi työläisen tilipussin sisällön yhä suuremmassa ja suuremmassa määrin ja verotuslakien kehitys sekä korjailu, erilaiset asetukset ja ministerien verotuslautakunnille antamat ohjeet ovat viime vuosien aikana olleet sellaisia, että niillä on tavallaan saateltu piiloon verotajalta suuria porvari- ja kapitalistien rahoja, kun vastaavasti työmies-ten tilipussi on nostettu kuin tarjottimella paremmin puhdistuspaikalle. Verotuspolitiikka on eräs muoto tulonjakopoliitiikkaa ja se on hyvin tehokas keino vaikuttaa ansiotasoon ja elintasomuodostukseen.

Meidän järjestöämme ja myös toimenpiteitämme arvostellaan siitä, että meillä helposti unohdetaan aikaisemmin otetut hyvät tavoitteet,

jotka eivät missään tapauksessa ole vanhentuneet. Kun teimme runko-sopimuksen aikaan työajan lyhentämistä koskevan sopimuksen, joka sisälsi myös periaatteen että työajan lyhentäminen olisi pitänyt tapahtua ansiotasoa alentamatta, niin minä en osaa esittää sellaisia palkkojen kehityslukumeroita kuin rintamaan asukkaat, koska asun Salpausselän pohjoispuolella. Tiedän, että tuona neljän vuoden aikana, jolloin työ-aika asteittain lyheni 40 tunniksi viikossa, saimme runkosopimuksella työpalkkoihin 10 penniä lisää tunnilta, Liinamaa I:llä 16 penniä ja II :lla 18 penniä eli yhteensä 44 penniä tunnilta. Ennen työajan lyhentämistä keskimääräinen kuukautinen työtuntimäärä oli 180 tuntia. Sellainen työntekijä, joka tuntipalkalla teki työtä 5 mk tunti, ansaitsi tällöin 900 kuukaudessa. Työajan lyhentäminen vähensi työtuntien lukumäärän 160 tuntiin kuukaudessa. 5 mk tuntipalkka muuttui 5,44 markaksi, mutta työläisten kuukausionsio muodostui 870,40 markaksi. Todellinen markkamääräinen ansion menetys oli tänä aikana 29,60 mk. Vastaavasti jos katsotaan hintakehitystä tältä ajalta, niin voin oman perheeni taloudesta sanoa, että viisi vuotta sitten ruokalaskut olivat perheessäni 587 mk, sen jälkeen on kaksi henkeä lisääntynyt, ja nyt ne ovat 1.274 mk.

Käytäntö on myös näinä vakauttamisvuosina ja UKK-sopimuskautena selvästi osoittanut, että hallitusvalta ollessaan yhtenä osapuolena näissä sopimusratkaisuissa on ollut mukana vain saadakseen tämän järjestön johdon tuen. Kun sopimus on tehty, niin heti sen jälkeen järjestö kehoittaisi meitä olemaan hiljaa, kun valtioneuvosto ja eduskunta tekevät uuden tulonjakopäätöksen. Näin kävi Liinamaa I aikana ns. devalvaation jälkihoidon kanssa. Koko yhteiskunnan tuella toteutettiin devalvaatio, joka tuotti tavattoman suurta hyötyä vientiteollisuudelle. Tämän johdosta, koska palvelus oli yhteiskunnan toimesta suoritettu, perittiin ns. vientiveroa ja vientimaksurahastoja ryhdyttiin kartuttamaan, joilla olisi sitten tarkoituksenmukaisesti voitu myös kehitysalueille rakentaa työtä ja teollisuutta ja turvata työntekijäin sosiaalista asemaa. Kun tätä rahaa oli kertynyt 700 milj. mk ja sopimuksin saatu työmarkkinoilla rauhallinen tilanne syntymään, niin taas ykskaks valtiovallan toimesta lopetettiin vientimaksujen periminen. Metsänomistajat ja vientikapitalistit, joita nämä voitot hyödyttivät, saivat kantohintojen korotuksena vähimmäiskorotuksen 23 %. Viime syksynä ollessamme Kiljavalla ammattiyhdistysopistolla maata käsittävillä neuvottelupäivillä järjestömme kolmas puheenjohtaja toveri Laaksonen sanoi, että tämän devalvaation tuottama ylimääräinen hyöty oli siihen mennessä ollut 14,3 miljardia mk. Siis kansantulo on jaettu väärin.

Kun nyt UKK-sopimus tehtiin, rakentajat, siis meidän suurimmat liittomme, tosin taistelivat sitä kautta jonkin verran paremman tuloksen kuin mitä tämä ratkaisu edellyttää, mutta tämä oli valtion taholta kuitenkin sama kuin karhunpalvelus. Tästä aiheutunut tappio oli 600 milj. mk.

Lopuksi pyydän tältä paikalta kannattaa Arvo Hautalan tekemiä ehdotuksia julkilausumaan otettavista kohdista.

Helge Talvitie (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit. Tämän hetken tärkein pohdinnan ja huolen aihe työläisten keskuudessa on ehdottomasti reaaliasioiden turvaaminen. Inflaatio on kiihtyvällä nopeudella mitätöinyt UKK-sopimuksen tuomat palkankorotukset. Tällä hetkellä hintojen korotukset ja inflaatio ovat edenneet jo niin pitkälle, että reaaliasioiden nousu työn tuottavuuden kohoamisen mukaisesti on erittäin epätodennäköinen. Tarkoitukseni ei ole ryhtyä jälkiviisaaksi, mutta haluan kuitenkin esitellä eräitä asioita. Tässä vaiheessa voidaan ilman tunteilua todeta, että koko UKK-sopimus oli virhelaskelma. Sopimuksella kyllä pystyttiin va-

kauttamaan työläisten palkat, mutta sopimuksen edellyttämä hintatason vakauttaminen on jäänyt toteuttamatta. Näyttää aivan ilmeiseltä, että ne SAK:n valtuuston jäsenet olivat oikeassa, jotka joulukuun 4 päivänä viime vuonna esittivät, ettei ole riittäviä takuita hintatason vakaana pysymiseen, vaan mitä todennäköisimmin on tulossa hintojen, maksujen, vuokrien ja verojen korotusvyöry, ja näinhän on käynyt. En jaksa yhtyä siihen, että tapahtuneet hinnankorotukset olisivat tulleet joillekin yllätyksenä. Jos joku tällaista väittää, on hän syyllistynyt vastuuttoomaan sinisilmäisyyteen. Luotettiin liikaa sopimuskumppaneina työnantajiin ja valtiovaltaan eikä hankittu riittäviä takuita vastapuolen sopimuksen pitävyydestä. UKK-sopimusta sovellettiin liian hätäisesti ja riittävät takuut puuttuivat. Ensisijaisesti tapahtunut kehitys saattaa toiset sopimuskumppanit outoon valoon, mutta heikko varjo tästä lankeaa myös oman keskusjärjestömme SAK:n ylle. Tällainen epävarma sopimuspolitiikka horjuttaa SAK:n arvovaltaa ja saattaa jatkossa heikentää työläisten luottamusta omaa keskusjärjestöään kohtaan. Keskitetyllä sopimusratkaisulla on kieltämättä hyvät puolensa, mutta tämän kaltaiset tulokset, kuin mitä nyt viimeksi solmittu sopimus palkansaaajille antoi, aiheuttaa kielteistä asennoitumista kyseisiä sopimuksia kohtaan. Keskitettyjä ratkaisuja on tehty jo kolme kertaa peräkkäin. Muistellessamme devalvaation vaiheita voimme todeta sen, että kerta kerralta ne ovat vaikeammin läpivietävissä. Viime kerralla jo useat suuret liitot sanoutuivat keskitetystä ratkaisusta irti. Keskitettyjä ratkaisuja on puolustettu sillä, että ne paremmin turvaavat reaaliensioiden kehityksen ja mahdollistavat ammattiyhdistysliikkeen voimalla tilaisuuden myös muihin kuin vain pelkkiin palkkoja koskeviin asioihin. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että UKK-sopimus ei ole turvannut työn tuotavuuden edellyttämää reaaliensioiden kehitystä. Myös sopimusten tuomat muut etuisuudet ovat jääneet heiveröisiksi. Maan korkein johto, hallitus ja jopa tasavallan presidentti olivat suuresti myötävaikuttamassa sopimuksen syntymiseen, ja nyt on käynyt niin, että juuri maan hallitus on ollut suurimpana sopimuksen mitätöijänä. Hallituksen toimeenpanemat hintojen, maksujen, vuokrien ja verojen korotukset ovat olleet niitä tekijöitä, jotka ovat saattaneet työläisten reaaliensioiden kehityksen vaaranalaiseksi.

Viimeksi suoritettujen eduskuntavaalien jälkeen oli työpaikoilla valalla käsitys, että vaalien tuloksen huomioon ottaen on pakko pudottaa pohja Liinamaa I ja II kaltaisilta sopimusratkaisuilta, koska tämän kaltaiset sopimusratkaisut edellyttävät nimenomaan valtiovalalta sopimuksen sisällön tiukkaa noudattamista. Samalla kun eduskuntaan tuli porvarienemistö, vieläpä äärioikeisto lisäsi kannatustaan, heikkeni työläisten luottamus valtiovaltaan sopimuskumppanina, ja nyt on nähty, että ei porvarillinen eduskunta ja sille pohjalle muodostettu hallitus ole kyennyt tai halunnut noudattaa tiukkaa hintapolitiikkaa. Porvarillinen hallitus noudattaa porvarillista talouspolitiikkaa, ja se perustuu aivan muille pyrkimyksille kuin mitä palkansaaajien elintason kohottaminen edellyttää.

Haluaisin vielä käsitellä eräitä osatekijöitä, jotka tulevat vaikuttamaan palkkojen kehitykseen sopimuskauden aikana. Parina viime vuotena palkkoissa on tapahtunut huomattavassa määrin liukumaa. Tämä liukuma on sallinut näinä vuosina tapahtuneen varsin myönteisen reaaliensioiden kasvun. Näin on asianlaita ennen kaikkea metallialalla, mutta varmaan myöskin muillakin aloilla. Tapahtuneeseen liukumaan on useita syitä.

Vallinnut korkeasuhteenne on yksi suurimmista osatekijöistä. Onhan näinä parina vuotena työllisyys ollut suhteellisen hyvä, joillakin aloilla on esiintynyt jopa työvoimapulaa. Mutta pelkkä korkeasuhteenne ei "si-

nänsä ole pystynyt aiheuttamaan tätä liukumaa, vaan asiaan on suuresti vaikuttanut myös työläisten omatoiminen aktiivisuus työpaikoilla. Aktiivisuus on ilmennyt ns. korpilakkoina. En ryhdy tässä käsittelemään näiden lakkojen oikeutusta, mutta totean vielä, että nämä lakot ovat olleet syynä tapahtuneisiin liukumiin ja liukumat ovat taas mahdollistaneet myönteisen kehityksen. UKK-sopimuksessa edellytettiin myös tietynsuuruista -palkkaliukumaa. Nyt on kuitenkin STK ryhtynyt varsin ankaraan toimintaan liukumien estämiseksi. Sieltä ei ylimääräisiä pennejä tipu, eikä jatkossakaan näin tapahdu...

Uskon, että toverit SAK:n johdossa ovat tietoisia siitä, miten paljon työ kansa juuri nyt odottaa SAK:lta. SAK on tällä hetkellä suurempi kuin koskaan. Ellei se nyt pysty reaali palkkoja turvaamaan, niin koska sitten.

Pidän SAK:n hallitukselle ja Suomen Pankille jättämää kirjelmää varsin myönteisenä. Mutta epäilen sitä, onko se riittävä toimenpide reaali ansioiden turvaamiseksi. SAK:n ei tule jättää asiaa tähän. SAK on lupautunut UKK-sopimuksessa turvaamaan työläisilleen reaali ansioiden kasvun työn tuottavuuden kasvun mukaisesti. SAK:n on näin myös tehtävä. SAK:lla on nyt voimaa. Sitä on käytettävä. On pakotettava vastapuoli ja hallitusvalta toimimaan sopimuksen edellyttämällä tavalla. Jos tässä tarvitaan laajojen työväen joukkojen tukea, olen vakuutunut siitä, etteivät jäsenjoukot ole sitä vastaan, sillä kiistämätön tosiasia on se, että tästäkin korkeasuhtanteesta sai työväestö pienimmän osan. SAK:n on toimittava siten, että työväestölle jää edes jotakin. Kiitos.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja : Kokouksen osanottajille ilmoitetaan, että presidentti Ceausescun vierailuohjelma on sen verran myöhässä, että hän saapuu tänne vasta noin kello 17.30. Tästä syystä siirrämme ruokailua, sillä emmehan me voi tätä tyhjää salia hänelle näyttää. Täten me nyt jatkamme keskustelua siihen asti, kun hän on täällä käynyt. Paremminkin sitten ruoka maistuu.

Mauno Rautiainen (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät kokousedustajat! Täällä on erittäin korostetusti tullut esille harjoitettu virheellinen talouspolitiikka. Koetan puhua siitä melko suppeasti, ettei tämä keskustelu pyörisi samoissa asioissa.

Viime vuosina harjoitettu talouspolitiikka on näissä puheenvuoroissa « tuomittu työväestölle aika epäedulliseksi. Yhdyn näihin arvioihin. Tähän talouspolitiikkaan ja tulonjakopolitiikkaanhan liittyvät Liinamaa-sopimukset, ykkönen ja kakkonen, sekä tämä UKK-sopimus. Nämä ovat tosiaan olleet suurpääomapiirejä suosivia. Tämän lisäksi mitä on näillä sopimuksilla työläisten osalta sovittu, on valtiovallan toimesta myönnetty suurpääomapiireille huomattavia verohelpotuksia ja työläisten vero- taakkaa lisätty. Yhdyn täysin siihen ajatukseen, että veropolitiikka on eräs tulonsiirtojen mahdollisuus. Sitä voidaan käyttää myöskin työläisiä vastaan. Tapahtuneet hintojen ja maksujen korotukset ovat kokonaan syöneet reaali palkan kasvun. Täällä puheenjohtaja Hämäläinen kyllä mainitsi reaali palkkojen kasvusta, mutta jos pieni esimerkki sallitaan, niin nähdään, että näin ei ole tapahtunut.

Esimerkkitapaus koskee nelihenkistä teollisuustyöläisperhettä, hyvin keskitason työläinen siis Suomessa. Hänen koko tämän vuoden ansionsa nousu on yhteensä 742 markkaa eli 61,5 markkaa kuukaudessa. Tässä on jo tämä tammikuun korotus ja syyskuun ensimmäisen päivän korotus, 20 penniä, laskettu mukaan. Mutta jos tästä vähennetään tapahtu-

neet hintojen nousun aiheuttamat lisäkustannukset ja Verojen osuus, niin ei tästä kyllä paljon jää sitä reaali-palkan nousua. Pelkkä veron osuus tästä summasta tekee 140 markkaa. Polttoaineiden hintojen korotukset vaikuttavat myöskin yhtä hyvin omakotitalossa asuvalle, osake-talossa asuvalle kuin vuokratilassa asuvalle. Kaikkien asumiskustan-nukset nousevat. Tässä tapauksessa öljyn hinnan korotus koituu oma-koitalon asukkaalle vuodessa noin 200 markan lisäkustannukseksi. Ne-lihenkisen perheen elintarvikkeiden hintojen korotukset aiheuttavat tälle perheelle 208 markan vuotuisen lisämenon. Yleisten kulkuneuvojen, au-tojen, junien yms. maksujen korotukset tekevät tälle perheelle noin 100 markkaa vuodessa lisämenoja.

Tästä 742 markasta ei tosiaan jää mitään reaali-palkan nousua, Lisäksi vielä on tässä hintapakettiratkaisussa myönnetty hinnan korotuksia, joi-ta tässä laskelmassa ei •ole otettu huomioon. Mm. tämä luksusveron nimellä tunnettu 15 %:n kotitalouskoneiden hintojen korotus vaikuttaa jokaiseen kansalaiseen.

Voidaan todeta, että reaali-palkan kasvu on erittäin suhteellinen kä-site. Sitä ei teollisuustyöläisten osaksi ole suotu, kenties jonkun iso-palkkaisen virkamiehen osaksi tässä maassa. Näihin virkamiehiin voi-daan lukea jopa SAK:n toimitsijat.

Maassamme harjoitetun porvarillisen tulopolitiikan tuloksiin ja koke-muksiin SAK:n on otettava kokonaan selvä ja mieluummin kielteinen kanta:

Vakauttamissopimuksia ja vakauttamistoimintaa on kyllä kehuttukin, mutta niitä on kehitetty ison rahan edustajien taholla. Kaikki ovat ol-leet pääomapiirien johtohenkilöitä. Pohjoismaiden Yhdyspankin finanssi-ryhmän Göran Ehrnrooth on 10. 2. 1969 pankin julkaisussa tunnustanut ensin suhtautuneensa varauksella Liinamaa Leen, mutta lausuu sitten julki ilonsa ja tyytyväisyytensä, että tällaiseen ratkaisuun päästiin ja vielä näin pian. Samaan suuntaan puhuvat STK:n johtomiehet Helsin-gin Sanomissa 26. 5. 1970, että vakauttamista pitäisi jatkaa tunnettujen perusteiden varaan, indeksiverkkoa ei saa kutoa uudelleen, palkkojen korotukset on pidettävä tuottavuuden kasvun rajoissa ja hintasäännös-telyä jatkettava. Tämä on erikoista puhetta STK:n miehen suusta, koska käytännössä ei hintasäännöstelyä voida kuitenkaan toteuttaa.

Tämän vielä ymmärtää, että nämä pääomapiirien miehet, jotka edus-tavat tämän maan omistavaa luokkaa, ovat vakauttamiseen tyytyväisiä, koska ison rahan varpaille ei ole näinä vuosina astuttu, mutta sitä ainakin minun on vaikea ymmärtää, että työläisten ja heidän ammatil-lisen keskusjärjestönsä johtohenkilöt suhtautuvat viimeaikaisiin hinta-ratkaisuihin niin kuin porvarit ja heidän palkkarensä. Hämäläinen lausui televisiossa varsin lakonisesti, että vasta yksi kivi on murentu-nut UKK-sopimuksen kivijalasta. Samaan aikaan työpaikoilla käydään ankaraa polemiikkaa siitä, miksi SAK ei ole tehnyt mitään tapahtuneiden hinnankorotuksien vuoksi. Siellä työpaikoilla ollaan sitä mieltä, että UKK-sopimus on romutettu kaikkine kivijalkoineen ja sillä ei enää ole sitovuutta SAK:hon nähden, koska sitä ei täyty toinenkaan sopijaosa-puoli. Vai kuuluvatko nämä paketit ym. hintojen korotukset sekä kor-kokannan muutokset UKK-sopimuksen siihen osaan, josta muutamat harvat johtajat hallituksesta, STK:sta ja SAK:sta olivat tietoisia jo silloin, kun UKK-sopimusta prässättiin läpi SAK:n valtuustossa? Kuulemani mukaan siellä huudettiin hyvin jyrkkään sävyyn ja naama punottaen, että otta-kaa tai jättäkää, muuta ei tule. Ei ole ajatusta työläisten joukkovoiman käyttämisestä tai paremman ratkaisun etsimisestä. Tämä on mielestäni liian kovaa aivopesua. Kuka voi arvata, mitä on vielä tulossa? Ääri-oikeisto voimistaa asemiaan tässä maassa, ja erilaisia lain muutoksia on suunnitteilla.

On kaavailtu myöskin pakkosäästämissysteemiä. Tähän mielestäni SAK:n pitäisi ottaa kielteinen kanta siinä tapauksessa, että pakkosäästämissysteemi sovelletaan pienipalkkisiin henkilöihin ja yleensä pienituloiseen väestönsaahan. Lisäksi olisi vastustettava lisäarvonveron toteuttamista, joka johtaa kulutusverotukseen eikä ole palkkatyöläisen etujen mukainen. Sen sijaan tulee vaatia sellaisia verouudistuksia, että työläisten ja muiden pienituloisten verorasitusta kevennettäisiin, ja vastaavasti tehtäisiin oikeudenmukaiseksi yhtiöverotus sekä säädettäisiin pysyvä suhdanneverotus suuryhtiöille. Antolainauskoron korotuksen peruuttamista pitäisi ehdottomasti vaatia.

Lisäksi, jos käsitellään näitä lainmuutoksia, on huomioitava se, että hallituksen esitys irtisanomislaiksi ei tule turvaksi palkkatyöläisille. Laaki merkitsee tältä osaltaan ratkaisevaa huononnonusta nyt voimassa olevaan työsopimuslakiin. Hallituksen esitys lupaa kyllä varsin tuntuvia tapauksia, jotka joutuvat aiheuttoman irtisanomisen kohteiksi. Mutta toisaalta työsopimuslain 43 § ei nykyisessä muodossaan koske lakkoja. Jos kuitenkin tämän pykälän muutosesitykset menevät läpi, silloin myös lakko tulee työtuomioistuimessa rangaistavaksi teoksi.

Paavo Koskinen (Valtion Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! On syytä tarkastella lyhyesti viime vuosien palkka- ja talouspoliittisia ratkaisuja, joissa SAK on ollut mukana palkkatyöväestön etuja ja oikeuksia valvomassa. Vuonna 1967 suoritettun devalvaation jälkeen toteutetut vakauttamissopimukset ns. Liinamaa I ja II olivat ratkaisuja, jotka johtivat siihen, että palkkatyöväestö joutui kantamaan vakauttamisesta kohtuuttoman suuren osuuden, joka yhdessä kasvaneen työttömyyden kanssa asetti vähävaraisen palkansaajaväestön erittäin raskaan taloudellisen paineen alaiseksi. Erikoisen voimakkaana tunsii paineen Itä- ja Pohjois-Suomen vähävarainen väestö, joka joutui suurin joukoin jättämään kotiseutunsa toimeentulomahdollisuuksien puuttuessa ja matkustamaan maan rajojen ulkopuolelle etsimään toimeentulomahdollisuuksia.

Työväestön eläessä suurissa taloudellisissa vaikeuksissa lisääntyivät vientiteollisuuden ja -kaupan voitot kansainvälisessä kaupassa vallinneen korkeasuhtanteen vaikutuksesta. Markan devalvointi toteutettiin aikanaan 31.25 %:n mukaan, mutta sen jälkeen kahden vuoden aikana kohosivat kansainväliset kauppasuhtanteet, mm. puunjalostusteollisuuden tuotteiden hinnat, esim. valkaistu sulfiitti 36 %, puuhioke 36.5 %, voimapaperi 31.9 %. Kun tiedämme, että devalvaatio suoritettiin 31.25 %:n mukaan ja vientiartikkeliemme hinnat maailmanmarkkinoilla nousivat eräiltä osin yli devalvointiprosentin, voimme olla varmoja siitä, että palkkatyöväestön asema oli epäoikeudenmukainen vakautustoimia suoritettaessa.

Onko ammattiyhdistysliike tässä maassa oppinut mitään vakauttamisvuosista? Uskon, että ay-väki kentällä on oppinut paljonkin ja vaatii tulevaisuudessa määrätietoisempaa ja täsmällisempää työehtosopimuspolitiikkaa. Mutta tuntuu todennäköiseltä, että SAK:n päättävät elimet eivät ole mitään oppineet menneistä, sillä UKK-sopimuksen hyväksyminen SAK:n päättävien elinten enemmistön toimenpiteellä osoittaa sen, että mitään ei ole opittu — ja jos on opittu, niin se on heti unohdettu. Liinamaa-sopimusten aikana pystyttiin suhteellisen asialliseen hintojen ja maksujen valvontaan, mutta UKK-sopimus on päästänyt liikkeelle hintojen ja maksujen korotusvyöryn, jonka seurauksena on odotettavissa kasvava inflaatiokierte maan talouselämässä. Hyväksyessään UKK-sopimuksen SAK:n johto ei voi kiistää sitä tosiasiaa, että ennusteiden mukaan kapitalististen valtioiden kansainväliset kauppasuhtanteet olivat kiristymässä ja näin ollen olisi pitänyt vaatia pitävät takeet hintojen ja maksujen kurissa pitämiseksi ennen UKK-sopimuksen hy-

väksymistä. Käsitykseni mukaan SAK ei ole toteuttanut riittävän tiukkaa työmarkkinapolitiikkaa hyväksyessään keskitettyjä sopimusratkaisuja kuluneina vuosina.

On osaltaan pidettävä UKK-sopimuksen seurauksena sitä, että hallitus päätti yksimielisesti 14. 5. 1971 asettaa 15 %:n liikevaihtoveron lisäveron kestokulutustavaraille, mikä merkitsee 300 milj. markan lisäveroa kansalaisille. Samalla päätöksellä peritään keskimäärin 3 % ns. tasausveroa tuontitavaroista, mikä tekee 170 milj. markan lisälaskun kuluttajille vuodessa. Myös kahvin hintaa korotettiin 1,20 mk kilolta. Jos kahvin kulutus on vuodessa 45 milj. kiloa, tietää korotus 54 milj. markan lisäystä kahvin kuluttajille vuodessa. Lisäksi hallitus korotti sokerin hintaa 17 p kilolta, tupakan hintaa 9,5 %:lla sekä sähkön hintaa 7 %:lla. Nämä korotukset tietävät kansalle noin 600 milj. mk vuodessa, ts. 130 mk kansalaista kohti ja 4-henkiselle perheelle 520 mk vuodessa. Tämän lisäksi hallitus salli Suomen Pankin korottaa lainojen korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä. Kysyn: Mitä tekee SAK?

Olen tuonut esille muutamia esimerkkejä siitä hintojen ja maksujen kehityksestä, joka saa tämän päivän palkkatyöläisen huolestuneeksi toimeentulomahdollisuuksien uhkaavasti huonontuessa. SAK:n taholta on julkisuudessa esiintyneiden tietojen johdosta käännytty kirjein hallituksen puolueen hintakehityksen johdosta sekä esitetty huolestumista työntekijäin reaalipalkkatason alentumisen johdosta. Totean tyydytyksellä, että SAK:n taholta on tullut huomaavaisuutta näissä asioissa, mutta yksin kirjeet eivät taida auttaa, vaan on siirryttävä käytännön toimiin ja vedottava joskus tiukemmin siihen voimaan, jota ammattiyhdistysliike tässä maassa edustaa. Metallityöväen ja rakennustyöväen taistellessa paremmista työ- ja palkkaehdoista ei SAK esiintynyt riittävän tehokkaasti julkisuudessa tukemassa työläisiä heidän taistelussaan, mutta tänä päivänä voidaan kyllä lukea lehdistä SAK:n huolestuneisuus työntekijäin reaalipalkkojen laskusta.

Käsitykseni mukaan on aika luopua jo ammattiyhdistysliikkeessä sanan selittelystä ja tarttua vallitseviin tosiasioihin tiukin ottein, sillä tarvitsemme tässä maassa voimakkaan, toimintakykyisen ay-liikkeen, joka pystyy ja haluaa hoitaa ay-väen asioita tehokkaasti ja parhaalla mahdollisella tavalla ottaen oppia menneistä. Me tiedämme oikeistovoimien tehostuvat hyökkäykset työväestöä vastaan. SAK:n tulee osana työväenliikettä tehokkaasti toimia kaikkia niitä voimia vastaan, jotka pyrkivät heikentämään työväestön toimeentulomahdollisuuksia tässä maassa. SAK:n vaatimukset tulee kohdistaa hinta- ja maksutason vakauttamiseen. Hallituksen vaihtotasepaketti ja korkopäätös on peruutettava. Yleisradiossa on vaadittava oikeiston byrokratian lopettamista sekä juonnettujen ohjelmien palauttamista ohjelmistoon. SAK:n on vastustettava lisäarvon veron toteuttamista sekä suhdanneveron perimistä pienituloisilta kansalaisilta. SAK:n on vaadittava suurteollisuudelle tehokasta vientimaksujärjestelmää, josta saadut pääomat käytetään työllisyyden lisäämiseen ja kansantalouden kehittämiseen.

Tämän päivän kansantaloutemme kehityksen suunnasta antaa selvän kuvan se tosiasia, että kuluvan vuoden toukokuun lopussa kauppataaseen vaje oli 850 milj. mk. Jos vaje kehittyi tämän suuntaisena, on kauppataaseen vaje vuoden lopussa todennäköisesti 2 mrd. mk ja jopa ylittää sen. Tällainen kehitys johtaisi uuteen kauppataaseen vajeusennätykseen, sillä vuonna 1970 kauppataaseen vaje oli 1,4 mrd. mk. Tällaisen taloudellisen kehityksen seurauksena olisi devalvaatio, joka olisi palkkatyöväestölle turmiollinen. Kapitalistiselle talousjärjestelmälle tyypillinen taloudellinen laskukausi on todennäköinen. Tiedämme sen kokemuksesta, että tällaisen kauden aikana joutuu työväestö erittäin kovan paineen alaiseksi taloudellisesti sekä kaikin mahdollisin tavoin oikeistovoi-

mien aktiivisen toiminnan johdosta. Kun vielä muistamme oikeiston vaalivoiton viime eduskuntavaaleissa, ei meidän tarvitse ihmetellä tämän päivän tilannetta tarkastellessamme kansantalouden kehitystä.

Hyvät toverit! Olemme kokoontuneet tänne päättämään Suomen työväenluokalle elintärkeistä kysymyksistä. Toteuttakaamme jo aloitettua ammattiyhdistysliikkeen ja koko tämän maan työväenliikkeen voimistamista omalta osaltamme tekemällä päätöksiä, jotka takaavat työväestölle tässä maassa entistä yhtenäisemmän ja voimakkaamman ammattiyhdistysliikkeen. Ammattiyhdistysliikkeellä on paljon tehtävää sen taistellessa demokratian laajentamiseksi työpaikoilla, irtisanomisturvan tehostamiseksi, eläketurvan parantamiseksi, työväestön opiskelumahdollisuuksien laajentamiseksi sekä palkka- ja sosiaalisten olojen turvaamiseksi. SAK:n tehtävänä on toimia rauhan ja sosialismin puolustamiseksi tässä maassa. Toivon hyviä ja edistysellisiä päätöksiä kokoukseltamme.

Erkki Jääskeläinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.) Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajakokoustoverit! Lapin alueen rakennustyöläisten edustajana on tarkoitukseni rajoittaa puheenvuoroni koskettelemaan pääasiassa työttömyyteen liittyvää asiaa — näin siksi, että työttömyys ja sen seuraukset ovat painaneet ja painavat edelleen alueemme työtätekevän väestön elintasoja alas.

Suurtyöttömyydestä, joka eri aloilla vallitsee, eivät kärsi ainoastaan työttömät, vaan sillä on välitöntä palkkoja alentavaa vaikutusta myöskin työssä oleville. Suuresta pakkomuutosta huolimatta, joka on suuntautunut pääasiassa Ruotsiin, on alueellamme tälläkin hetkellä yli 6 000 työttöntä, joka on yli 7 % työllisestä työvoimasta laskien.

Lapin ammattiyhdistysväki, maakuntamme kaikki työtätekevät ihmiset ovat omalla joukkotoiminnallaan pyrkineet saamaan muutosta tilanteeseen, muutosta parempaan suuntaan. Lähetystöjen lukumäärä, joka Lapista hallituksen, eri ministereiden ja virastojen, ammattiliittojen sekä SAK:n puoleen on kääntynyt, on varmasti suuri. Vaatimuskirjelmien määrä, joka työpaikoilta, ammattiosastojen ja työttömien kokouksista on samoihin kohteisiin lähetetty, on varmasti edellistä vieläkin suurempi. Näin voimme todeta, että alueemme työtätekevä väestö on voimiaan säästämättä pyrkinyt esittämään asiansa kaikille, joilla päätentävaltaa talouspolitiikan alalla tässä maassa on nähty olevan — tai olisi- siko parempi sanoa niin, että asiat on esitetty niille, jotka olisivat voineet esittämämme asiat kuntoon saattaa. Vaatimusliike on tähännyt suurtyöttömyyden poistamiseen ja lievittämiseen sekä työttömien sosiaaliturvan parantamiseen. Vaatimukset ovat lähteneet siitä, että valtiovallan velvollisuus on hoitaa talouspoliittiset ratkaisut niin, että työttömyys voidaan voittaa. Pitemmän aikavälin vaatimuksiin on kuulunut ja kuuluu edelleenkin se, että maakuntamme työttömyys on poistettava teollista toimintaa lisäämällä ja siten koko maakuntamme kaikkien voimavarojen hyväksi käyttöön siirtymisellä. Yksi tähän suuntaan merkitävä päätös saatiin joukkovoimalla aikaan, päätös Tornion terästehtaan rakentamisesta. Joutuu vain kysymään, tarvitaanko vastaava joukkoliike tämän päätöksen käytäntöön saattamiseksi ja rakennustoiminnan alkuun panemiseksi.

Kuten sanoin, valtiovallan velvollisuus on turvata työllisyys ja työttöminä olevien aseman välitön korjaaminen. Toisaalta on selväkin selvempi se, ettei SAK:n tule olla sivusta katsojana tässäkään asiassa. SAK:n on aktiivisesti vaalittava ja painostettava valtiovaltaa hoitamaan talouspolitiikkaa niin, että esittämäni tavoitteet tulevat täytetyiksi. Tavoitteiden täyttäminen on täysin mahdollista, mutta se edellyttää entistä päättäväisempää toimintaa tavoitteiden toteuttamisen - puolesta. Tässä tulemmekin sen kysymyksen eteen, onko SAK:n hallitus tehnyt

kaiken voitavansa pakottaakseen maamme hallituksen toimimaan täys-työllisyyden ja työttömien sosiaaliturvan parantamiseksi. Käsitykseni mukaan SAK:n hallitus ei ole ollut riittävän aktiivinen. Sen esitykset ja valtiovaltaan kohdistamat vaatimukset ovat olleet liiaksi yleisluontoisia pyrkimättä konkreettisiin tavoitteisiin ja tuloksiin. SAK:n hallitus ei ole antanut täyttää tukea niille vaatimuksille, joita eri puolilta maata työläiset ovat asioiden paremmaksi hoitamiseksi esittäneet.

Edellä esittämäni käsitys on varmasti oikea, kun katselemme asioita sitä taustaa vasten, että SAK:n hallitus on ollut aktiivisena sopimuspuolena silloin kun kokonaisratkaisusta on sovittu. Näissä ratkaisuissa on mainittu ja näitä ratkaisuja työläisten edessä puolusteltu sillä, että niiden avulla turvataan aktiivinen työllisyyspolitiikka. Aktiivinen työllisyyspolitiikka ei ole toteutunut, mutta SAK:n taholta ei ole tältä osin sopimuksia pyritty valvomaan. Voidaanpa sanoa tai esittää esimerkki UKK:n sopimuksen suhdanneveron käytöstä ja esittää sellainen tulkinta, että sillä määrätietoisesti pyritään turvaamaan kapitalistien enimmäisvoittojen säilyminen. Tähän tulkintaan antaa oikeutuksen se, että suhdanneveroa käytetään rahoituksessa asuntojen rakentamiseen niille aloille, joilla on ollut työvoiman kysyntää tänä päivänä. Näin turvataan kapitalisteille uutta muuttavaa työvoimaa, minkä hinta on mahdollisimman alhainen. Käytännössä tämä merkitsee alueellisen riiston voimistamista, koska työvoima pakotetaan muuttamaan pois alityöllisyysalueilta.

Oikea ratkaisu olisi ollut se, että kapitalistien enimmäisvoitoista olisi osa leikattu pois ja käytetty nyt alityöllisyysalueina mainittujen alueiden omiin luonnonrikkauksiin perustuvan kaivannais- ja muunkin teollisuuden rakentamiseen. Tämä olisi ollut kansantalouden kannalta oikeaa teollistamispolitiikkaa ja ennen kaikkea se olisi ollut työtätekevän väestön etujen mukaista politiikkaa. Näin olisi voitu turvata työtä ja siihen perustuvaa toimeentuloa niille tuhansille ja taas tuhansille työläisille, jotka harjoitetun työllisyyspolitiikan seurauksena on ajettu maanpakoon.

Alussa mainitsin, että Lapin alueella on tänään työttömänä 7 % työvoimasta. Tuhansilta työttömiltä ovat työttömyyskassojen avustuspäivät tulleet loppuun käytetyiksi jo kevätkaudella ja kun työvoimakuntien kortistot ovat suljetut, on syytä asettaa kysymys vakavasti siitä, mikä nyt eteen. Näitä työttömiä, jotka ovat tähän asemaan joutuneet, ei lohduta työministerin selitykset, että on odotettavissa tilanteen heikkenemistä. Näitä työttömiä ei auta tieto siitä, että istuvan hallituksen sosiaaliministerin mielestä ei työttömyyskassojen korvauspäiviä tarvitse lisätä.

Nämä tiedot eivät todellakaan lohduta, mutta herättävät työttömissä ansaittua suuttomusta. Tilanteen ollessa näin synkkä ei SAK:kaan saa olla toimeettomana.

Kaikkeen edellä esittämäni viitaten esitän, että edustajakokous velvoittaa järjestön hallituksen ryhtymään välittömästi sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tuloksena valtiovalta ja suurpääomapiirit pakotetaan entistä tehokkaampaan työllisyyden hoitamiseen, ja ellei täystyöllisyyttä kaikesta huolimatta voida turvata, on työttömyyskassojen avustuspäiviä välittömästi lisättävä ja avustuspäivien enimmäisraja poistettava.

Samalla saanen kannattaa niitä esityksiä, joita toveri Hautala täällä teki ulkomaankaupan suuntaamiseksi suuremmassa määrin Sosialistisiin maihin, ennen kaikkea Neuvostoliittoon, ja että edustajakokous ottaa jyrkän kielteisen kannan hintojen korotuksiin, korkokannan korottamiseen ja suhdanneverotuksen ulottamiseen koskemaan työläisten palkkatuloja, samoin kuin lisäarvoveroasiasta esitettyihin esityksiin ja esitykseen pakkosovittelusta. Yhdyn myös siihen käsitykseen, mikä täällä on

lausuttu hallituksen esityksestä työsopimuslain huonontamisesta.

Reino Vihermaa (Kumi- ja Nahkатыöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, arvoisat edustajakokousedustajat. Olen nimeltäni Reino Vihermaa kumi- ja nahka-alan osaston -edustaja Mäntyharjulta. Siellä Mäntyharjulla" meitä on erittäin paljon suututtanut ja useaan kertaan olen sieltä lähtenyt sekä Tampereelle että tänne Helsinkiin saman asian puolesta. Ja mainittakoon tässä yhteydessä, että SAK:n puheenjohtaja alustuksensa aikana moneen kertaan mainitsi hyvin huolestuneena sen ankaran tosiseikan, että meillä edelleenkin kaikista sopimuksista huolimatta on hajanaisuutta ja ei ole eheytyminen mennyt siten kuin sen olisi pitänyt. Minun käsitykseni mukaan tässä on¹ eri tasoja, joissa näitä asioita käsitellään.

Ensimmäinen taso, joka on näin meikäläistä ns. kenttämiestä lähellä, on ammattiosastotaso. Näkisin, että ammattiosastotasolla miltei poikkeuksetta on tämä eheytyminen sujunut hyvinkin hyvässä järjestyksessä — eräitä harvoja, erittäin hankalaluonteisia ihmisiä lukuun ottamatta tämä on ainakin siinä määrin sovittu, että kaikki asiat kahdesta osastosta huolimatta voidaan sopia työpaikalla keskenämme aivan sulassa sovussa ja painostuksetta. On tietenkin sitten luonnollista, että nämä asiat eri ammattiosastot lähettävät oman liittonsa tietoisuuteen jnp. Mutta kuitenkin siis kenttä on minusta suhteellisen ehyt ja joka päivä tapahtuu eheytymistä.

Sitten on paikallisjärjestötaso, josta myöskin puheenjohtaja mainitsi. Paikallisjärjestötaso on eräs sellainen, johon valitettavasti paikkakunnittain vaikuttavat jossakin määrin kunnanvaltuuston poliittiset voima-suhteet, tämä on sellainen seikka, joka jossakin määrin hankaluuttaa eheytymistä siellä ns. kentällä: Mutta uskoisin, että kun mennään eteenpäin, seuraavana on liittotaso. Jos liittotasolla jaksetaan ymmärtää ja kyetään ottamaan asiat vain asioina, niin ei missään tapauksessa esimerkiksi nahkатыöläiset ja kumityöläiset tarvitse kahta ammattiliittoa, vaan ne noin 12 000 työntekijää mahtuvat varsin hyvin yhteen ammattiliittoon. Ja palkkataso on sen verran lähellä meillä työntekijöillä- nimenomaan, että sen luulisi jo velvoittavan liittojen toimihenkilöitä jättämään turhat narinat sivuun ja lyömään hyntteet", yhteen.

Tiedän, että tämä on kiinni — olen siitä asiasta ollut tappelemassa — henkilöistä ja on kiinni politiikasta, ja sehän ei saisi olla näin.

Sitten on tämä keskusjärjestötaso. Minusta tuntuu siltä, että SAK on pikkuisen liian helläkätisesti suhtautunut näihin tällaisiin rettelöihin, joita muutamat liitot ovat sisällään pitäneet. Minusta SAK:n nuji saisi pamahtaa pikkuisen tanakammin pöytään silloin, kun on kysymys näpertelemisistä eikä asioista.

Siten on eräs taso, joka tätä varsin voimallisesti häiritsee — tämä niin sanoakseni palkkapussitaso. Toisaalta se häiritsee meitä työntekijöitä ja meidän palkkapussiamme, mutta toisaalta tämä palkkapussitaso on sitä, että liiton toimitsijat pitävät omista palkkapussistaan paljon enemmän kiinni kuin meidän palkoista, ja siitä johtuu, että näinkin pitkään olemme pelleilleet eheyttämisen kanssa. Tämä on minusta erittäin hävytöntä ja selvästi nähtävissä.

Sitten poliittiset puolueet on seuraavana. Minun käsitykseni mukaan poliittiset puolueet ovat riittävän selvästi julkituoneet kansalle lehdisä, radiossa ja joka paikassa, että he ovat eheyttämisen kannalla. Mutta minkä takia he sallivat sellaista" tapahtuvan, joka tapahtuu miltei joka päivä, että näiden puolueiden jäsenet, jotka ovat liittotasolla toimihenkilöinä ynnä muina, saavat tehdä aivan niin kuin omasta palkkapussitasosta näytetään. Mikseivät nämä puolueet jossakin määrin pidä kuria omille jäsenilleen? Tämä on minusta myöskin sellainen asia, joka pitäisi saada kuntoon. Näin ollen uskoisin, että löydämme sen eheyty-

misen ja eheyden, jota me työntekijät nimenomaan siis leipämme takia tarvitsemme.

Minä nyt lopuksi tässä esitän harkittavaksi sellaista, että tämän kokouksen kestäessä suoritettaisiin tästä eheyttämisestä jonkinlainen sellainen ratkaisuesitys, ja samalla esitän, että suoritettaisiin salainen lippuäänestys, salainen sen takia, että olen tavannut tovereita, jotka eivät ole kylliksi rohkeita esittämään omaa käsitystään joidenkin edessä, koska pelkäävät että se ehkä tulee ammattiasaston kokoukseen tai muuten tiedoksi. Siinä mielessä nimenomaan esitän salaista lippuäänestystä, että aremmatkin uskaltaisivat tuoda oman mielipiteensä esille.

Naissä merkeissä pyydän tälle kokoukselle toivottaa erittäin iloista ja hyvää eteenpäinmenoa ja nimenomaan sitä, että saisimme tämän kokouksen eväinä viedä eheyttämisen maakuntiin.

Airi Anttila (Puuliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Tässä kokouksessa tullaan käsittelemään myös ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoiteohjelma. On paikallaan, että tämä asia tulee myös kokouksen käsittelyyn ja että yleensä naisten toiminnalle on valmistettu oma lähiajan ohjelma.

Naisten osuus maamme työvoimasta on lähes 40 %. Naisten työssä käyminen yleistyy. Tämä tosiasia on nähtävä, ja se edellyttää myös ammattiyhdistysliikkeeltä monia toimenpiteitä.

Samapalkkaisuusperiaate eivole merkittävästi vaikuttanut käytännön elämässä. Niissä harvoissa tapauksissa, joissa miehet ja naiset suorittavat täsmälleen samoja töitä, yleensä maksetaan sama palkka, joskin kiertoteitä yritetään hakea; mutta yleisempää on, että on muodostuneet tietyt miesten ja naisten työt, jopa ammattialoja. Siksi pelkkä vaatimus samapalkkaisuusperiaatteen toteuttamisesta ei vie kehitystä paljon eteenpäin. On vaadittava samaa palkkaa saman arvoisesta työstä, ja se puolestaan edellyttää työnluokitusmenetelmien käyttöön ottoa, palkkaryhmittelyjen uudelleen järjestelyjä, niin että ne työt, joita pääasiassa naiset suorittavat, eivät aina olisi alimpiin palkkaryhmiin kuuluvia. Tokihan meistä naisistakin tulee vuosien työssäolon jälkeen "ammattimiehiä". •

Oleellisempi merkitys tasa-arvoisuuden toteuttamisen tiellä on kulu- van vuoden alussa voimaan tulleen työsopimuslain 17 §:llä. Sen vähimmäispalkkaa koskeva osa on erittäin merkittävä ja koskee juuri läheisesti naisia ja nuoria. Mutta pykälän kolmas momentti, jossa sanotaan: "Työnantajan on kohdeltava työntekijöitään tasapuolisesti niin, ettei ketään perusteettomasti aseteta toisiin nähden eri asemaan syntyperän, uskonnon, sukupuolen, iän, poliittisen tai ammattiyhdistystoiminnan taikka muun näihin verrattavan seikan vuoksi", antaa mahdollisuuden puuttua jo työssä olevien osalta työ- ja palkkaehdoissa tai sosiaalisissa eduissa tapahtuvaan syrjintään, samoin kuin syrjintään, joka tapahtuu työstä toiseen siirrettäessä tai työstä erottamisen yhteydessä.

Syrjintää tapahtuu kuitenkin usein juuri työhönottamisen yhteydessä iän, sukupuolen tai muiden tekijöiden perusteella, ja siksi olisi sekä sopimusteitse että lainsäädännöllä parannettava tätä pykälää niin, että syrjintää ei tapahtuisi myöskään työhön ottamisen eikä työn välityksen yhteydessä.

Viime vuonna ilmestyneessä naisen asemaa tutkineen komitean mietinnössä sanotaan tasa-arvoisuuteen tähtäävästä toiminnasta: "On pyrittävä rakenteellisiin uudistuksiin, jotka suoraanaisesti edistävät tasa-arvoisuutta tai tekevät sen mahdolliseksi. Esimerkkeinä tällaisista tavoitteista voidaan mainita täystyöllisyys, jota ilman naisten taloudellinen itsenäisyys ei voi toteutua. On tietenkin selvää, että naisen omalla asennoitumisella on suuri merkitys tasa-arvoisuuspyrkimyksen edistämises-

sä." Ei tietenkään vetele, että tehtaalla töissä käyvä nainen äänestää kokoomuslaista vaaleissa vain sen takia, että tämä sattuu olemaan hyvän näköinen. Myönteisenä seikkana on todettava, että naisten äänestysaktiivisuus on lisääntynyt, niin että se ei enää jää kovin paljon jälkeen miesten luvuista. Sen sijaan naiset ovat kyllä erittäin ennakkoluuloisia kun on kysymys saman sukupuolen kyvystä hoitaa asioita. Sitähän todistaa sekin, että eduskunnassa on tälläkin hetkellä vain 43 naista, vaikka heitä pitäisi kaiken järjen mukaan olla toinen puoli edustajista. Merkille pantavaa on, että mitä pienemmille paikkakunnille tullaan, sitä enemmän naiset isäntävaltaan luottavat. Kunnanvaltuustossa on naisten osuus vielä vaatimattomampaa luokkaa kuin eduskunnassa, mutta ei myöskään ole kehumista valinnoissa ammattiyhdistysliikkeessä. Aina ammattiosastoista liittojen ja keskushallinnon ylimpiin ympäröihin asti näkee naisia suhteettoman vähän jäsenmäärään verrattuna vastuunalaisimmilla paikoilla. Samoin on laita naistoimitsijain suhteen. Heitä kaivataan kentällä naisten parissa työskentelemään. Usein kuulee miestoverien valittelevan sitä, että kyllähän naisia valittaisiin, mutta kun ei niitä saa mihinkään osallistumaan. Tämän tilanteen korjaamiseksi tarvitaan yhteisiä toimenpiteitä. Ammattiyhdistysliikkeen etujen mukaista on puuttua tarmokkaasti koulu-uudistukseen, sen sisällön ja muodon uudistukseen ja vaikuttettava siihen, että ihmisten kasvatus ja ammattiin valmistautuminen ei jakaudu sukupuolten vaan yksilön taipumusten ja lahjojen mukaan. Ammattiyhdistysliikkeen omassa koulutustoiminnassa on myös kiinnitettävä huomiota juuri naisten ja nuorten koulutukseen. Kun tilanne nyt tulee taloudellisesti helpommaksi työnantajien kustannuksiin osallistumisen johdosta, olisi harkittava myös muita toimenpiteitä, kuten esim. kotiaivun saamista raskauden ajaksi kunnallisten kodinhoitajien muodossa. Tässä yhteydessä on paikallaan korostaa myös sen paljon puhutun yritysdemokratiakeskustelun ulottamista koteihin. Ei voida enää kuulla hokemaa siitä, että kun "yksi meidän perheestä juoksee". Kun puhutaan naisten toiminnan aktivoimisesta työväenliikkeessä, ei kysymys ole pyhän sodan käymisestä miehiä vastaan. Kysymys on siitä, että toinen puoli työläisarmeijaa saataisiin yhteiseen toimintaan yhteisten etujen puolesta. Kysymys on sekä työläisnaisten että työmiehen aseman muuttamisesta. Siksi tämä asia ei ole yksin naisen vaan koko ammattiyhdistysliikkeen asia. Kiitos!

Väinö Lasanen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät ammattiyhdistystoverit. Kansainvälinen kauppa kasvaa nopeammin kuin maailman teollisuuden tuotanto ja tämä vaikuttaa yhä keskeisemmin kunkin maan taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Taloudellinen yhdentyminen kapitalistisissa maissa johtaa taloudellisen ja poliittisen vallan keskittymiseen entisestään. Suhdannevaihtelut tuntuvat vastaavasti syvempinä koko kapitalistisessa maailmassa. Keskittymisen seurauksena tapahtuu reuna-alueiden muuttumista pelkiksi raaka-aine- ja työvoimareserveiksi. Pääomien siirtoja seuraavat työvoimasiirrot. Kehitys johtaa tilanteeseen, jossa ammattiyhdistysliike ei voi puolustaa edes jäsenistönsä lähimpiä etuja vastaamatta monopolikapitalismin haasteeseen sekä poliittisella että kansainvälisellä tasolla. Reaaliansioiden kohottaminen, suhdannevaihtelujen torjuminen, täystyöllisyyden säilyttäminen ja demokraattisten oikeuksien laajentaminen edellyttävät ammattiyhdistysliikkeeltä talouselämään ja yhteiskuntarakenteeseen suuntautuvia poliittisia tavoitteita; Niitä voidaan toteuttaa vain laajan monopolivaltaisen ja kansainvälisen taistelun avulla. Suomen oikeistopiireissä ja vientiteollisuuden taholla puuhataan ratkaisuja, jotka merkitsevät Suomen liittymistä tavalla tai toisella EEC:n jäseneksi, johon puheenjohtajat Hämäläinen ja Hautala myös puheissaan puuttuivat.

Koska EEC:n säännökset vaikuttavat merkittävästi sen jäsenmaiden

asioihin, lienee tässä arvovaltaisessa edustajakokouksessa paikallaan esittää muutamia ajatuksia.

EEC on kuuden Euroopan maan talousliittoutuma, johon monet nykyisin EFTAan kuuluvat maat pyrkivät jäseniksi. Englanti on jo päässyt sopimukseen. Talousyhteisön tarkoituksena on maiden välisen kaupan vapauttaminen¹ purkamalla kaikki tullit ja kiintiöt sekä muodostamalla talousliitto, jossa olisi yksi raha. Päätösvalta siirrettäisiin vähiten kansallisilta hallituksilta ylikansalliseen EEC:n johtolimelle, jolle siirtyisivät myös uiko- ja puolustuspoliittiset asiat. Lisäksi EEC:n tarkoituksena on suojella jäsenmaiden kaupallisia etuja muita maita vastaan. On luonnollista, että pyrittäisiin rakentamaan uusia esteitä jäsenmaiden idänkaupalle. EEC uhkaa myös jäsenmaidensa itsenäisyyttä. Muodostaessaan laajemmat, vapaammat markkina-alueet suurmonopoleille siitä tulee uhka kansalliselle teollisuudelle ja erityisesti pienyrityksille. Levitessään yli kansallisten rajojen monopolit tukahduttavat kapitalismissa aikaisemmin ylistetyn yrittämisen vapauden. Pääomat ja työvoima voisivat virrata vapaasti maasta toiseen. Jäsenmaita vaaditaan yhdentämään palkka-, verotus- ja rahapolitiikkansa. Lopulta päädyttäisiin yhteiseen rahaan: euromarkkaan. Lopputuloksena ja tavoitteena on Euroopan Yhdysvallat.

Suomessa tutkitaan, miten yhteydet EEC:hen hoidettaisiin. Olkoonpa, yhdentymismuoto tai -päätös millainen tahansa on selvää, että mikäli yhteisöön mukaan mennään Suomessa lisääntyy kansainvälisen monopolipääoman valta. Osa eduskunnan päätösvalasta siirretään Brysselissä sijaitsevalle EEC:n johdolle ja ammattiyhdistysliike saa vastaansa kansainvälisen suurpääoman. Arvata saattaa, vaikeutuuko vai helpottuuko työväenluokan taistelumahdollisuus. Meidän maamme mahdollisuudet pyrkii harjoittamaan tuloeroja tasoittavaa palkka-, sosiaali- ja verotuspolitiikkaa vähenevät. Suomen puolueettomuusasema kärsisi maamme liittoutuessa EEC-maiden kanssa. EEC ja Nato ovat hyvin läheisiä toisilleen. Integraatio-oloissa yksittäisen maan mahdollisuudet vaikuttaa yritysten toimintaan ovat varsin rajoitetut. Kansainväliset yritykset pyrkivät suomalaisen teollisuuden kilpailukyvyyn vähentämiseen ja markkinain valtaamiseen. Monet kansalliset yrityksemme menettäisivät näin merkityksensä. Näistä pyrkimyksistä antavat kuvan sekä EEC:n että Englannin paperiteollisuudessa vaatimukset, jotka käytännössä merkitsevät sitä, että Suomen korkeammalle jalostettua metsätuotteiden tuotantoa rajoitettaisiin, ja Suomi jäisi raaka-aineiden ja puolivalmisteiden vientimaaksi. Tullien poistaminen EEC-maista tapahtuvalta tuonnilta johtaisi erityisesti länsisaksalaisten tavaroiden tuonnin lisääntymiseen. Se johtaisi yhä suurempaan kauppavajaukseen ja sen vuoksi ulkomaanvelkamme kasvaisi, työttömyys lisääntyisi ja maastamuutto jatkuisi, vaikka se nyt on Buotsin heikenneestä työllisyydestä johtuen kääntynytkin takaisinpaluun suuntaan.

Näiden asioiden vuoksi Suomen ei tulisi liittyä EEC:n jäseneksi eikä solmia sopimuksia, joilla rajoitetaan oman maamme teollisuuden kehitystä. Lisäksi liittyminen vaikeuttaisi Suomen ja Neuvostoliiton välisen taloudellisen ja muun yhteistyön kehittämistä. Suomen ja Neuvostoliiton ystävälliset suhteet ovat konkreettisenä osoituksena yhteistyön ja vuorovaikutuksen välttämättömyydestä. Ammattiyhdistysliikkeen toimesta on voitu vaikuttaa mm. taloudellisen yhteistoiminnan kehittämiseen. Neuvostoliitto on tarjonnut useita merkittäviä työkohteita työttöminä oleville suomalaisille rakennustyöläisille. Ammattiyhdistysliike on saanut Neuvostoliitolta tärkeitä kokemuksia sosiaalisesta, koulutuksellisesta ja kulttuurielämän parannuksista tieteellisteknisen vallankumouksen mukanaan tuomista ongelmista ja neuvostoyhteiskunnasta yleensä. Suo-

men ammattiyhdistysliikkeen on vastustettava pyrkimyksiä, joilla maamme yritetään sitoa entistä tiiviimmin läntisiin liittoutumiin ja sitä kautta kansainvälisen monopolipääoman ja imperialismin ketjuun. Kansan enemmistön kannalta myönteistä taloudellista yhteistyötä on liittävä sosialististen maiden ja erikoisesti Neuvostoliiton kanssa. Rauhanomaisen rinnakkaiselon ja aktiivisen ulkopoliittikan linja edellyttää että myös maamme ammattiyhdistysliike toimii aktiivisesti kansainvälisen jännityksen lieventämiseksi tähtäävien aloitteiden toteuttamisen puolesta ja kansainvälisen kanssakäymisen edellytysten lisäämiseksi. Maamme kansainvälisestä asemasta johtuen on meillä poikkeuksellisen suuri vastuu ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisten yhteyksien rakentamisessa ja lujittamisessa. Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälinen aktiivisuus on tapahtuvan kehityksen oivaltamista ja sen tosiasian tunnustamista, että rauhan säilyttämiseksi ja edistyksen turvaamiseksi tehtävä työ vaatii yhä uusien kansankerrosten aktivoimista yhteiskunnalliseen toimintaan. Voimistukoon ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyysahto, te-rästyköön meidän taistelumme yhteiskunnallisten epäkohtien ja palkka-työläisten asioitten puolesta!

Onni Miettinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät, toverit. Puheenjohtaja Hämmäläisen suorittamaan katsauksen osaan "Kauppapoliittinen kehitys ja lähiajan näkymät" haluaisin puuttua samoin kuin tässä edellä puheenvuoron käyttänyt toveri Lasanen. Niin kauan kuin integroitumisen kehitys kapitalistisessa maailmassa on jatkunut, on Suomessa ollut voimia, jotka ovat pyrkineet liittämään Suomen talouselämän niin lähelle imperialististen maiden kaup-paliittoutumia kuin suinkin. Suomi on ollut nyt EPTAn liittännäisjäsen tasan kymmenen vuotta. Tähänastiset kokemukset jäsenyydestä ovat olleet kaikkea muuta kuin myönteisiä. Kaikkein selvimmin EFTA-seuraukset tulevat näkyviin kauppata-seessa. Se on lähes koko EFTA-jäsenyyden ajan ollut vahvasti vajauksellinen. Vaikka vuonna 1967 suoritettiin huomattavan suuri devalvaatio, ei sekään pystynyt saattamaan kauppata-setta ylijäämäiseksi enempää kuin yhden vuoden ajaksi. Kaikista Liinamaa-sopimuksista ja muista ns. vakauttamistoimenpiteistä huolimatta kauppata-se tuli uudelleen vajaukselliseksi vuonna 1969 ja on sitä ollut jatkuvasti, vieläpä yhä enenevässä määrin. Kauppata-seen vajuus on juuri mitä selvin osoitus siitä, että Suomi ei ole kestänyt kilpailua kapitalistisen maailman vahvimpien teollisuusmaiden kanssa. Tämä on tosiasia, joka olisi pitänyt nähdä jo ennen EFTAan liittymistä, mutta jota EFTAA kannattaneet eturyhmät silloin eivät halunneet nähdä. Jo eräät maantieteelliset ja luonnonolosuhteet saavat aikaan sen, että Suomi ei voi pystyä tasaveroiseen kilpailuun kapitalismin vahvimpien maiden kanssa, ellei Suomella ole mahdollisuutta suojella arimpia tuotannonaloja tulleilla ja muilla rajoittavilla toimenpiteillä. Kun kapitalistinen integraatio kieltää tullit ja muut rajoittavat toimenpiteet, ovat seuraukset olleet Suomen osalta sellaisia, joita me nyt voimme nähdä. Useilla aloilla tuotannon kasvu on ollut menekkivaikeuksien vuoksi hidasta, vaikka samaan aikaan saman alan tuotteita on maahan tuotu ulkoo lisääntyvässä määrin. Työttömyys on ollut hyvin laajaa, vieläpä nousukaudenkin vallitessa ja näyttää parasta aikaa olevan taas pahenemaan päin. Maasta muutto on kasvanut monin kertaiseksi, niinpä väestön nettomuutto Ruotsiin oli v. 1967 "vain" vajaat 5 000 mutta viime vuonna jo 34 000. Maasta muutto on nyt tullut niin laajaksi, että maan väkiluku on jo alkanut supistua. Tämä on ilmiö, jonka me tavallisesti yhdistämme vain suurten sotien ja nälänhätäkausien yhteyteen. Nyt se on meillä edessämme kapitalistisen järjestelmän nousukauden vallitessa, kuten esim. viime vuonna.

Tästä huolimatta porvarilliset asiantuntijat ylistävät kilvan EFTAn

myönteisiä kokemuksia. Kaikki nämä vaikeudet tulevat esille vielä nykyistäkin pahempina mikäli Suomi tavalla tai toisella liitetään EEC:hen. Mikäli Suomi tähän astisella innolla menee mukaan kaikkiin kapitalistisiin integraatioihin on olemassa vaara, että Suomesta kokonaisuudessaan muodostuu jonkinlainen kehitysalue. Kapitalistien kannalta tämä saattaa olla toivottavaakin, koska heille merkitsee eniten kapitalistinen voitto. Mutta työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen linja ei voi olla sama kuin suurkapitalistien ja äärimmäisen oikeiston. On totta, että äärimmäinen oikeistokin tällä hetkellä vakuuttaa, että Suomen suhteet EEC:hen pitää hoitaa siten, että Suomen nykyistä Ulkopoliittista linjaa ei muuteta. Kaikki kuitenkin viittaa siihen, että oikeisto on tässä asiassa liikkeellä nimenomaan poliittisista syistä. Oikeisto haluaa rakentaa läheiset suhteet EEC:hen sen vuoksi, että voitaisiin luoda perusta maamme nykyisen ulkopoliittisen linjan muutokselle.

Tämä tosiasia tuli näkyville jo Nordek-kysymyksen yhteydessä. Nordek-hanketta suunniteltaessa oli tuotu esille ajatus, että suunnitelma on tarkoitettu askeleksi kohti EEC:tä. Se, mikä Nordek-suunnitelmaan liittyi myönteistä ja pohjoismaiden kannalta hyödyllistä, olisi voitu saavuttaa ilman Nordek-suunnitelmaakin ratkaisemalla kukin kysymys erikseen, näinhän näitä kysymyksiä nykyisin joudutaan hoitamaan. Nordek-suunnitelman loppu oli nolo eikä sen jälkiselvittely vielääkään ole ohi. Tästä huolimatta ne, jotka eniten olivat vaatimassa Nordek-hankkeen toteuttamista, ovat ensimmäisinä vaatimassa, että heidän vakuuttelujaan EEC:stä Suomen kansan pitää sokeasti uskoa.

On eräitä seikkoja, joiden vuoksi Suomen täysivaltainen jäsenyys EEC:ssä ei voi tulla kysymykseen. Tärkein näistä seikoista on Suomen ulkopoliittinen asema. Jotta Suomi kuitenkin voitaisiin saada mahdollisimman läheiseen yhteyteen EEC:n kanssa, on neuvottelujen pohjaksi tullut jäsenyyden muoto, jota on alettu nimittää kaupalliseksi järjestelyksi. Täten on haluttu antaa sellainen kuva asiasta, että Suomi ei muka liittyisikään EEC:hen vaan solmittaisiin vain jonkinlainen kauppasopimus, ja niin kukapa voi sellaista vastustaa. Todellisuudessa ko. kauppasopimus tai kaupalliset järjestelyt tähtäävät uuden vapaakauppa-alueen muodostamiseen mahdollisesti laajentuvan EEC:n ja Suomen sekä ehkä vielä eräiden muiden EFTA:n puolueettomien maiden kesken.

Tällainen kauppasopimuskin, joka nimenä on täysin harhaanjohtava, merkitsisi Suomelle entistä suurempaa taloudellista riippuvuutta EEC:stä. Taloudellinen riippuvuus johtaa myös poliittiseen riippuvuuteen. Erityisen kyseenalaiseksi tulisi, miten Suomi voisi noudattaa jossakin kriisitilanteessa ja tällaisen riippuvuuden vallitessa YYA-sopimuksen velvoitteita, jotka ovat Suomen ulkopoliittisen aseman ja Suomen kansallisen olemassaolon vahvin perusta.

Vapaakauppa-alueen muodostuminen ja tullien poistaminen merkitsisi myös sitä, että tuonti Länsi-Saksasta saattaisi tapahtua tullivapaasti. Kun Länsi-Saksan tuonti on suurin syyllinen maamme kauppataaseen vajaukseen, tulisi tilanne vielä moninkertaisesti pahenemaan. Toisaalta taas vaikka Suomi pysyisi EEC:n ulkopuolella, ei se merkitsisi mitään sellaista eristäytymistä, josta EEC:n puolustelijat puhuvat, vaikka tosin eivät pysty tuollaisia puheitaan perustelemaan. Vienti EEC-maihin tulisi tässäkin tapauksessa kasvamaan joskin hiukan hitaammin kuin EEC:n jäsenenä oltaessa. Mutta vastapainona EEC:n ulkopuolella oltaessa Suomelle avautuisi monilla aloilla nykyistä paremmat mahdollisuudet laajentaa tuotantoaan kotimaan markkinoita, sosialististen maiden markkinoita sekä yleensä EEC:n ulkopuolella olevia markkinoita varten.

Aivan oikein toveri Hämäläinen totesi katsauksessaan, että mahdollinen EEC-sopimus saattaisi olla palkansaajaryhmille kova koettelemus. Siksi mielestäni edustajakokouksen pitäisi ilmaista kielteinen kannanot-

to Suomen EEC:hen liittymisestä, olkoonpa liittyminen suunniteltu mil-laiseksi tahansa. (Suosionsoituksia.)

Aarne Koskinen (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.): Arvoisa puheenjohtaja, hyvät edustajaverit. Tämä asia liittyy puheenjohtaja Hämäläisen alustukseen, joka on työjärjestyksen 12. kohdassa ja joka oli katsausvuosien 1966—1971 SAK:n toiminnasta. Kun olen kuunnellut tätä keskustelua, niin toteaisin, että tämä on ollut kuin eduskunnan budjettikeskustelua, jossa on käsitelty hyvin paljon muutakin, mitä tä-hän katsaukseen liittyy, jos on käsitelty myös niitä asioita, joita katsa-us sisälsi, kuitenkin hyvin yksipuolisesti kosketellen vain eräitä talous-poliittisia kysymyksiä, jotka sellaisenaan ovat tärkeitä. Kuunnellessaan ei voinut välttää siltä, että ne oli kirjoitettu jossakin muualla kuin täs-sä salissa (Suosionsoituksia), Minulla ei ole mitään toimistoa käytettä-vänä, joten kosketellen joitakin puheenjohtaja Hämäläisen esitykseen liittyviä seikkoja vähän hajanaisesti enkä ehkä niin johdonmukaisesti kuin eräät muut puheenvuoron käyttäjät ovat tehneet.

Puheenjohtaja Hämäläinen mainitsi asiasta, joka oli erittäin tärkeä, nimittäin työturvallisuudesta. Hän totesi alustuksessaan, että on valitet-tavaa, että monissa liitoissa ja monilla työpaikoilla ei ole toteutettu työturvallisuussopimusta. Toteaisin vain, että esim. kirjateollisuuden piirissä on todettu, että työturvallisuusasiamies voi olla sama kuin luottamusmies, koska teollisuus on pientyöpaikkavaltaista alaa, ja näin ollen on tarpeetonta, että luottamusmiehen lisäksi valittaisiin esim. 50 tai 25 työntekijää käsittävälle työpaikalle työturvallisuusasiamies erik-seen. Luottamusmies voi nämä asiat hoitaa. Lisäksi olemme todenneet, että tuotantokomitealaki, niin paljon kuin tätä lakia on parjattukin, pi-tää sisällään sen, että sen puitteissa voidaan" käsitellä näitä työturvalli-suuteen liittyviä kysymyksiä ja jos me pyrimme myöhemmin yritysdemokratiaan niin ehkä ei ole pahitteeksi, että tätä tuotantokomitealakia niine puutteineen, mitä se sisältää, koetetaan elvyttää. Se on joka tapa-uksessa lähtökohta yritysdemokratialle. Yritysdemokratiaa on kehitettävä paljon pitemmälle ja paljon parempaan suuntaan kuin tuotantokomitea-laki edellyttää. Me olemme siis hyvin suuressa osassa teollisuutta käsi-telleet tämän työturvallisuuskysymyksen tuotantokomiteoitten puitteissa ja myös luottamusmiehet ovat olleet työturvallisuusasiamiehinä nimen-omaan siitä syystä, että kirjateollisuudessa on verrattain vähän suuria teollisuuslaitoksia. Tietenkin suuremmissa teollisuuslaitoksissa asiat ovat toisin.

Puheenjohtaja Hämäläinen kosketteli myös ammattiyhdistysliikkeen koulutuskysymystä. On erittäin tärkeätä, että tähän seikkaan kiinnite-tään huomiota, sillä uskon, että mitä enemmän Suomen ammatillisesti järjestäytyneet työntekijät tuntevat työehtosopimuksiin ja työläinsäädän-töön liittyviä asioita ja yleensä ammattiyhdistysliikkeeseen liittyviä asi-aita, sitä paremmin ammattiyhdistysliike kykenee hoitamaan ne tehtä-vät, jotka sille kuuluvat.

(Puhe keskeytyi Romanian presidentin saapumisen johdosta.)

Presidentti Ceausescun käynti

Romanian presidentti Nikolai Ceausescu saapui seurueineen edus-tajakokoukseen klo 17.40.

Kokousedustajat nousivat seisomaan ja puheenjohtaja toivotti vieraan tervetulleeksi seuraavin sanoin:

Kokouksen osanottajien puolesta pyydän toivottaa Teidät, Kunnioitet-tu Herra Presidentti, sydämellisesti, tervetulleeksi Suomen Ammattiliitto-jen Keskusjärjestön 10. edustajakokoukseen. Pidämme tätä erittäin suu-

rena kunnianosoituksena Suomen ammattiyhdistysliikkeelle. Tervetuloa! Tämän jälkeen presidentti Nikolai Ceausescu tervehti läsnäolevia seuraavasti:

Rakkaat toverit! Romanian työläisten puolesta ja vanhana ammattiyhdistysmiehenä pyydän välittää kaikille suomalaisille työläisille ja ammattiliiton jäsenistölle lämpimän tervehdyksen. Meidän vierailumme Suomessa on ystävyysvierailu osoituksena niistä erinomaisen hyvistä suhteista, jotka vallitsevat maittemme välillä. Toivon, että myös ammattini ttöjemme kesken saadaan aikaan hyvät ja luottamukselliset ja hyvin läheiset suhteet. Toivotan mitä parhaita menestystä Teille. Tuon tervehdykseni työväenluokan yhtenäisyyden puolesta.

Puheenjohtaja: Sydämelliset kiitokset näistä sanoista.

Tämän jälkeen presidentti Ceausescu seurueineen poistui ja kokous siirtyi jatkamaan asioita työjärjestyksen mukaisesti.

Yleiskeskustelu (jatkoa)

Aarne Koskinen (jatko): Jatkaisin tämän arvovaltaisen vieraamme käynnin jälkeen. Toteaisin, että koulutustoiminnassa ei ole tärkeitä yksinomaan ammattiyhdistysliikkeen piiriin kuuluva koulutus, vaan siinä on kiinnitettävä huomiota myös ammatilliseen koulutukseen. Toteaisin, että esim. graafisella alalla, jossa teollisuus hyvin voimakkaasti teknistyy, teknillinen kehitys on hyvin voimakasta ja uudelleen koulutus ja sen aiheuttamat pulmat ovat erittäin suuret. Me olemme todenneet sen, että nämä asiat on selvitettävä liittojen yhteisen koulutustoimikunnan puitteissa, jolla on päätoiminen sihteeri.

Puheenjohtaja Hämäläinen puheenvuorossaan totesi, että työlainsäädännön kehitys on useasti kulkenut SAK:n ja STK:n yhteisten sopimusten pohjalta. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että myös poliittiset puolueet tuntevat määrätyistä syistä erittäin suurta mielenkiintoa työlainsäädännön kehitykseen, eivätkä poliittisten puolueiden kannanotot ole suinkaan aina samansuuntaisia ammattiyhdistysliikkeen kannanottojen kanssa.

Puheenjohtaja Hämäläinen totesi myös, että STK ja SAK ovat tehneet sopimuksia rationalisoinnista, työturvallisuudesta, luottamusmiessopimuksen ja sopimuksen ulkopuolisen työvoiman käytöstä ja että on tekeillä irtisanomissuojalaki, jonka sisältö on yhteisesti sovittu SAK:n ja STK:n kesken. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että on erittäin vaikeata vetää rajaa sille seikalle, millä tavoin työehtosopimuspolitiikkaa hoidetaan. On selvää, että jos liitot hoitavat itsenäisesti omat työehtosopimusasiansa, niin ne voivat syventyä niihin kysymyksiin, jotka niitä itseään kiinnostavat ja jotka ovat niille tärkeitä. Mutta toiselta puolelta on selvää, että esim. sellaista lakia kuin irtisanomissuojalaki, josta SAK ja STK ovat neuvottelleet ja päässeet yksimielisyyteen, ei voitaisi saada aikaan, elleivät myös keskusjärjestöt olisi osallisina neuvottelussa näistä asioista. Käsitänkin niin, että on erittäin tarkoin harkittava, mikä osa neuvotteluista kuuluu kokonaisratkaisujen piiriin ja mikä osa kuuluu liittojen omien ratkaisujen piiriin. On selvää, että ei voida lähteä puhdasoppisesti aina kokonaisratkaisujen piiriin, vaan täytyy joskus myös ottaa huomioon liittojen omat yksityiskohtaiset pulmat ja ne epäkohdat, joita kullakin alalla on, mutta rajanveto tässä on erittäin vaikeaa.

Yritysdemokratiasta puheenjohtaja Hämäläinen mainitsi, että sitä olisi kehitettävä. Olen samaa mieltä, mutta olen kuitenkin sitä mieltä, että yritysdemokratia ei missään tapauksessa saa millään tavalla mitätöidä eikä tehdä vähemmän merkitykselliseksi työehtosopimusjärjestelmää. Tästä asiasta on keskusteltu erittäin paljon. On myös vaikeaa rajanveto

siitä, missä vaiheessa yritysdemokratia ja työehtosopimustoiminta leikkaavat toisiaan ja millä tavalla ne voivat vaikeuttaa esim. työehtosopimusjärjestelmän edelleenkehittämistä.

Puheenjohtaja Hautala puheenvuorossaan totesi, että eheytynyt ammattiyhdistysliike on saanut hyvin paljon aikaan hyviä sopimuksia ja että kehitys näyttää kulkevan hyvään suuntaan. Minä puolestani toivon, että ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen jatkuu edelleen ja että ne lieveilmiöt, joita ammattiyhdistysliikkeen eheytymisessä ilmenee, olisivat ohimeneviä ilmiöitä, sillä on selvää, että eheytynyt ja voimakas ammattiyhdistysliike voi kaikkein parhaiten hoitaa asioita palkkatyöntekijöiden kannalta.

Eräissä puheenvuoroissa on mainittu, että jäsenistö vastusti UKK-sopimusta. Minä toteaisin jälleen sen, minkä aikaisemminkin, että liitoilla oli keskusliiton sääntöjen mukaan mahdollisuus sanoutua irti UKK-sopimuksesta, ja näin ollen heillä on ollut paremmat mahdollisuudet hoitaa asiansa niin kuin täällä on monien puheen vuoronkäyttäjien suulla esitetty, että ne olisi pitänyt hoitaa.

Täällä on puhuttu siitä, että työajan lyhentäminen on vaikuttanut ansiotasoa alentavasti. Minä toteaisin, että sekään ei ole välttämättä ollut tarpeellista. Esim. kirjapainoteollisuudessa työajan lyhentäminen saavutettiin ansiotasoa vähentämättä.

Mitä työkansa sitten SAK:lta odottaa, täällä esitettiin kysymys. Toteaisin, että SAK yksin ei voi — minä en tässä suinkaan ole mikään SAK:n puolestapuhuja, käsitykseni mukaan puolustautuminen kuuluisi SAK:n toimihenkilöille — vaikuttaa asioihin, vaan se on tehtävä yhteistoiminnassa voimakkaiden ja vahvojen liittojen kanssa sillä tavoin, että liitot ja SAK yhteistoiminnassa vaikuttavat siihen, millä tavalla tämän maan asioita palkannauttijoiden kannalta vastaisuudessa hoidetaan.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Ilmoitetaan, että sosiaalipoliittinen valiokunta kokoontuu kello 19 huoneessa No 19.

Kokous keskeytetään nyt ruokailutauon ajaksi. Sitten jatkamme kello 19.15, jolloin ensimmäinen puheenvuoro on Mikko Salmisella.

Kokous keskeytettiin kello 17.58, ja sitä jatkettiin kello 19.15.

Puhetta ryhtyi johtamaan Pekka Virtanen.

Puheenjohtaja: Nyt esillä olevaan asiaan on pyydetty 17 puheenvuoroa. Järjestävä valiokunta ehdottaa, että tämä Härmäläisen alustuksen pohjalta käytävä keskustelu saatettaisiin loppuun tämän päivän aikana. Sen vuoksi pyydän kunnioittavimmin ehdottaa, että puheenvuoroja rajoitettaisiin ja että ne, jotka haluavat tähän asiaan vielä puheenvuoroja pyytää, tekisivät sen välittömästi.

Mikko Salmi: (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Haluan puheenvuorossani puuttua lähinnä järjestöpoliittisiin kysymyksiin.

Vuoden 1969 ylimääräisen edustajakokouksen liittotasaisen yhdistymisen toimenpiteet ovat pahimmin kesken mekaanisen puunjalostuksen ja nahka- ja kumialojen osalta. Näiden alojen työntekijöitä ei ole kyetty saattamaan yksien yhtenäisten järjestöjen piiriin. Liittotasaisesta yhdistymisestä tehdyt päätökset eivät ko. alojen eivätkä muidenkaan alojen työntekijäin käsityksen mukaan ole tarkoittaneet tällaista ammattiyhdistysliikkeen kehitykselle kielteisistä tilannetta, joka mekaanisen puunjalostuksen sekä nahka- ja kumialojen työpaikoilla on synnytetty. Kymme-

nennen edustajakokouksen pitääkin tehdä "selvä päätös, joka edellyttää edellä mainittujen alojen yhtymistä sitä koskevien päätösten ja työväenpuolueiden antaman suosituksen mukaisesti.

Tähän kysymykseen liittyvänä pidän perusjärjestöportaan yhdistymisen loppuun saattamista myös välttämättömänä ja ehdotan edustajakokouksen päätöksellään kehottavan jäsenliittojaan toimimaan siten, että periaate yksi työpaikka/yksi perusjärjestö tulee toteuttaa. Myöskin paikallis järjestökysymys kuuluu tähän, joten yksi paikkakunta/yksi paikallisjärjestö on varmasti riittävä.

Metalliliiton edustajana en malta olla käsittelemättä ammattiyhdistysliikkeen sääntöjen ja toiminnan demokratisoimisen myönteisiä vaikutuksia, sillä tämä liittyy hyvin olennaisesti niin liitto- kuin perusjärjestötason yhdistymiseen. Tulisi tehdä selvät päätökset toiminnasta ja organisaatiosta liiton sisäisessä työssä huomioimalla koko toimintakenttä ja pyrittävä kaikilla tasoilla yhtenäisiin päätöksiin ratkaisuissa. Tämä sekä metallin sääntöihin viime liittokokouksessa tehdyt muutokset, jotka lisäsivät jäsenten mahdollisuutta vaikuttaa työehtosopimusratkaisuissa sekä siirtyminen suhteelliseen vaalitapaan valittaessa liittokokousedustajia, ovat olleet liittomme myönteisessä kehityksessä ratkaisevimmat tekijät.

Jäsenmäärän lisäys yli kaksikertaiseksi liittokokousten välisenä aikana sekä jäsenten aktiivinen osallistuminen työehtosopimussääntelyyn osoittavat sen luottamuksen, jonka liittomme on suorittujen sääntö- ja toimintatapamuutosten ansiosta saanut metallityöläisiltä. Jäsenistömme ikäjakaumasta voimme todeta varsinkin nuorten osuuden lisääntyneen ratkaisevasti, mikä on nostanut koulutustarpeen huomattavasti yli niiden suunnitelmien ja mahdollisuuksien, jotka liittollamme on ollut.

Edellä olevaan viitaten olen sitä mieltä, että keskusjärjestön edustajakokous päätöksellään velvoittaa jäsenliittojaan toimimaan sellaisten sääntömuutosten ja toimintaperiaatteiden toteuttamiseksi, jotka takaavat laajemmat oikeudet jäsenistölle osallistua ratkaisujen tekoon. Myös uusien toimintamuotojen ja mahdollisuuksien suunnitteluun on "paneuduttava, jotta perusjärjestöjen toiminta aktivoituisi ja sitä kautta jäsenten tietoisuus ja osallistuminen lisääntyy. Kiitos.

Aarne Minkkinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Puheenjohtaja Hämäläinen mainitsi alustuksessaan mm.: "Vaikka viimeaikaiset poliittiset tapahtumat ovatkin heijastaneet vaikutustaan myös ammattiyhdistysliikkeeseen, olemme käsitykseni mukaan kyenneet välttämään eri mielipidesuuntien keskinäiset voimakkaat kiistat. Tuntuu siltä, että julkisuudessa helposti suurennellaan niitä luonnollisia mielipide-eroja, joita ammattiyhdistysliikkeen sisällä aina tulee esiintymään jnp.". Tässä siis todetaan ammattiyhdistysliikkeen sisällä olevat erilaiset poliittiset voimasuhteet ja niiden heijastuminen ammattiyhdistysliikkeen toimintaan. Kun on kysymys suuremmista ryhmittymistä, luonnollisesti niiden heijastuminen on suurempi.

Valtapuolueet työväenliikkeessä kävivät neuvotteluja SAK:n edustajakokouksen läheisyydessä. Näiden käytyjen neuvottelujen pohjalta on syntynyt suositus ay-liikettä koskevista tapahtumista ja asioista. Suositus koski lähinnä sitä, että SAK:n hallintoelimet valittaisiin nykyisten poliittisten voimasuhteiden mukaisesti. Voidaan luonnollisesti kysyä, eikö tämä ole sekaantumista SAK:n sisäisiin asioihin. Ei mielestäni. Kun näin tapahtuu, on SAK:n edustajakokouksella mahdollisuus välttyä kiihkeiltä puolue- ja henkilökiistoilta. Kokous voi keskittyä paremmin ohjelmallisiin ja muihin ay-liikkeen kannalta tärkeisiin ratkaisuihin, nimenomaan sellaisiin ratkaisuihin, jotka hyödyttävät koko palkkatyöväestöä. Kuten olemme havainneet, on nämä henkilökysymykset jo käytännöllisesti kat-

soen ratkaistu ja ne ovat menneet suhteellisen kitkattomasti. Sitä tämä suositus kai lähinnä tarkoittikin. Nyt on jäänyt enemmän aikaa esimerkiksi kentältä tuleville terveisille. Näin voidaan välttää myös se tilanne, että kokouksesta muodostuisi lähtölaukaus puolue- ja henkilökiistoille, kuten joskus aikaisemmin on tapahtunut.

Kokonaisuutta katsoen kokouksella on suosituksen ansiosta riahdollisuus muodostua ehyemmäksi, rakentavammaksi ja kaikin tavoin painavammaksi kuin kiivaan puoluetistelun ilmapiirissä. Tämä varmasti heijastuu myönteisenä koko ammattiyhdistysliikkeeseen ja myös laajemmasti koko työväenliikkeeseen.

Suosituksen lopussa todetaan myös, että suuret työväenpuolueet aikovat edelleen jatkaa hyödyllisiksi osoittautuneita neuvotteluja työväenliikkeen yhteistoiminnan edellytysten parantamiseksi. On ilmennyt, että eräillä tahoilla yritettiin lietsoa puoluekiistoja ammattiyhdistysliikkeen piirissä. Herra Kokoomuskin on herännyt ja ehdottanut porvaripuolueille keskinäisiä neuvotteluja siitä, miten porvarilliset puolueet turvasivat etunsa SAK:n päättävissä elimissä. Herra Kokoomus haluaisi täten tunkeutua myös ay-liikkeeseen. Millä tarkoituksella voitaneen kysyä. Kokoomuksen tarkoitukset on helppo käsittää. Se haluaa luonnollisesti tukea työnantajia.

Sitä vastoin on vaikea ymmärtää, että jotkut piehryhmittymät työväenliikkeessä asennoituvat kielteisesti ja katsovat karsaasti suurten puolueiden yhteistyötä ja leimaavat puoluesuosituksen häpeälliseksi välistävedoksi. Suositus ei ole mikään välistä veto, eihän se koske edes ketään muita kuin mainittuja ryhmittymiä eikä loukkaa kenenkään etuja.

Ei ole todella tarkoituksenmukaista palata takavuosien tilanteeseen, jolloin suuret työväenpuolueet olivat vastakkain SAK:ssa. SAK oli hajalla suurten riitelyjen tähden. Jokin kolmas linja hallitsi SAK:ta miltei yksinvaltiaasta. Se oli masentavaa aikaa koko työväenliikkeelle. Voimia kulutettiin hedelmättömään keskinäiseen kiistelyyn. Työläisten selän takana sovellettiin kehoja sopimuksia. Vaikka nytkin on kenties jossain lukkarin rakkautta ns. kabinettisopimuksia kohtaan, silloin ne kuikoistivat. Ammuttiin toistaviakin maaleja, valitettavasti vain usein omaan maaliin. Työväestö kyllästyi perinpohjin tällaiseen tilanteeseen ja vaati suuret työväen ryhmät keskinäisen neuvottelun tielle ja ammattiyhdistysliikkeen eheytyksen tielle. Näitä saavutuksia ei ole lupa vaarantaa joidenkin ryhmien taktillisten asemansa paikkailemisen tarkoituksien vuoksi.

Tätä suosituksen mukaista toimintaa tarvitaan tällä hetkellä erittäin kipeästi niiden toimenpiteiden johdosta, joita maan hallitus ja Suomen Pankki ovat toimeenpanneet ja jotka vakavasti vaarantavat palkkatyöväestön reaalianansion kasvun ja uhkaavat mitätöidä uhrauksia vaatineet, viime työehtosopimuskierröksellä saavutetut tulokset.

Kun puhutaan SAK:n vastuusta, sen vastuun on myös merkittävä siitä, että SAK vastaa ennenkaikkea siitä, että sen lähes 700 000 jäsenen reaaliasioiden kasvu turvataan. Se tehtävä vaatii yhteisiä neuvotteluja, yhteisiä ponnistuksia ja toimintaa, jossa ei tapahdu vesittämistä eikä välistä vetoja.

Olavi Degerstedt (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat! Suomen Metallityöväen Liiton Uudenmaan piiritoimikunta käsitteli nykyistä talouspolitiikkaa ja radion sekä television ohjelmasuorituksia työläisohjelmien osalta. Piiritoimikunta oli täysin yksimielinen asian käsittelyssä ja päätöksissä siitä, että pääomapiirien saama ote talouspolitiikassa on SAK:n voimalla muutettava ja työehtosopimusten jälkeen suoritettujen hintojen ja maksujen koro-

tukset on korvattava palkkatyöläisille erillisillä palkankorotuksilla. Nyt vaaditaan toimintaa, juhlapuheet eivät riitä taistelussa palkkatyöläisten etujen turvaamiseksi. Laskelmissa otetaan huomioon SAK. Yhtenä esimerkkinä voi mainita juuri tehdyn päätöksen alkoholijuomien uusista hintojen korotuksista, mikä päätös on sensuroitu ja saatetaan julkisuuteen vasta tämän edustajakokouksen päätyttyä. Puheena olevan kokouksen päätös, joka on esitetty otettavaksi huomioon myös tämän edustajakokouksen päätöksissä ja käytännössä toteutettavaksi, on seuraava:

"Piiritoimikunta esittää kantanaan, että monet hintojen ja maksujen korotukset, joita työehtosopimuksen solmimisen jälkeen oh suoritettu, ovat nielleet työläisten saavuttamat palkankorotukset. Viimeksi hallituksen tekemä ratkaisu, ns. maksutasepaketti, sekä Suomen Pankin suorittama antolainauskoron nostaminen ovat tekoja, jotka ylittävät työläisten kärsivällisyyden rajan.

Työläiset eivät suostu maksamaan niitä laskuja, jotka johtuvat harjoitetusta talouspolitiikasta ja ulkomaankaupan vinosuuntauksesta. Näillä nyt suoritetuilla ratkaisuilla ei tilannetta korjata, vaan tehdään se vieläkin huonommaksi. Ne tietävät työläisille ansiotason laskua ja lisääntynyttä työttömyyttä.

Kun vielä radion ja television piirissä tapahtuu ihmeellisiä kansanvaltaa ja tasapuolisuutta loukkaavia toimenpiteitä, on pakko todeta, että oikeiston taloudellinen ja aatteellinen ryhtiliike on tosiasia. Se on koko työväenliikkeen voimin pystyttävä torjumaan.

Työläisille on korvattava täysimääräisenä ne, menetykset, jotka hintojen korotukset ovat aiheuttaneet. Porvarillisen talouspolitiikan jatkuminen on estettävä. Ulkomaankauppaa on suunnattava voimakkaasti sosialistisiin maihin.

SAK:n on ryhdyttävä voimakkaisiin toimenpiteisiin tilanteen muuttamiseksi. Pelkät kirjelmät eivät nyt riitä, vaan on käytettävä sitä voimaa, mikä 700 000 jäsenen keskusjärjestöllä on. Vetoamme SAK:n edustajakokoukseen, että se toimisi kirjelmässä esitettyjen vaatimusten toteuttamiseksi."

Arvo Elf (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Viime vuosina on ammattiyhdistysliike aktivoitunut rauhantyössä, joka on parhaiten näkynyt ammattiyhdistysväen rauhantoimikunnan toiminnassa. Vaikkakin ko. toiminnassa on tapahtunut myönteistä kehitystä, niin kuitenkin se ei ole vielä riittävän tehokasta. Sen me Pohjois-Suomen ammattiyhdistysväki olemme saaneet kokea, kun olemme valmistelleet pohjoiskalottialueen yhteistoimintaa ay-väen kanssa. Parhaillaan kokoontuu Pohjois-Ruotsin, Norjan, Suomen ja Neuvostoliiton Muurmanskin alueen ammattiyhdistysväki Ruotsin Luulajassa keskustelemaan, millä tavalla kalottialueen ammattiyhdistysväki voisi parantaa yhteistoimintaa maittensa välillä.

Meille ammatillisesti järjestäytyneille Lapin työläisille on rauhan säilyminen elämisen ehto. Me muistamme 26 vuoden takaiset tapahtumat riittävän hyvin Lapin hävityksineen, minkä me emme haluaisi enää toistuvan, vaan pyrimme rakentamaan yhteistoimintaa pohjoiskalottialueen ammattiyhdistysliikkeen kanssa, että rauha säilyisi Pohjolassa, muodostaahan Lappi maantieteellisesti hyvin tärkeän, noin 100 000 km² käsittävän maa-alueen kahden sotilasliittoutuman välissä, toisella puolella NATO:n sotilastukikohdat Pohjois-Norjassa ja toisella puolella Neuvostoliiton, joka on Varsovan-liiton jäsenmaa. Näiden kahden sotilasliittoutuman välissä eläminen ei nykyisessä maailmantilanteessa näytä kovinkaan turvalliselta. Vaikka Suomi onkin puolueeton valtio ja on hyvissä ystävyyssuhteissa Neuvostoliiton kanssa — niinkuin me tiedämme, ei sieltä käsin meille ole minkäänlaista vaaraa olemassa — niin toisaalta

NATO:n sotilasliittoutuma ei anna turvallista tunnetta, koska juuri NATO:n sotilasliittoutuman useat jäsenvaltiot käyvät eri puolilla maailmaa hyökkäyssotia tuhotakseen kansojen vapauden ja itsemääräämisoikeuden. Tämä jo oikeuttaa meitä olemaan huolissamme rauhan säilymisestä pohjoiskalottialueella ja toimimaan sen mukaisesti, ettei Lappi joutuisi enää vieraan valtion sotilasanturoiden tallattavaksi.

Puolueettoman valtion päämiehenä on tasavallan presidentti Urho Kalleva Kekkonen nostanut esille joitakin vuosia sitten ehdotuksen ydinaseettoman Pohjolan luomiseksi, joka silloin herätti oikeistolaisissa sanomalehdissä melkoista polemiikkaa ja voimakasta arvostelua. Tämä on ymmärrettävää meidän maamme oikeiston taholta, joka on viime vuosina voimistanut hyökkäys- ja parjauskampanjaa Neuvostoliittoa ja sosialistisia maita vastaan. Ydinaseettoman Pohjolan muodostaminen merkitsisi sitä, että pohjoiskalottialueelta poistetaan tukikohtat ja luodaan sotilastukikohdista vapaa Pohjola. Mielestäni keskustelua olisi jatkettava ydinaseettoman Pohjolan luomiseksi, jossa keskustelussa olisi aktiivisesti mukana SAK:n jäsenkunta. Ilman julkisen keskustelun jatkamista ei tehdyllä aloitteella ole mitään merkitystä, koska niiden toteuttamiseksi tarvitaan puolueettoman maamme ammattiliittojen keskusjärjestön aktiivista toimintaa neuvottelujen aloittamiseksi Ruotsin, Norjan ja Neuvostoliiton ammattiliitten keskusjärjestöjen kanssa yhteistoiminnan kehittämiseksi, mm. aloitteen jättämiseksi Ruotsin, Norjan ja Neuvostoliiton ja Suomen hallituksille neuvottelujen aloittamiseksi ydinaseettoman Pohjolan aikaansaamiseksi.

Ehdotankin SAK:n edustajakoukselle, että se velvoittaisi valitun hallituksen aloittamaan välittömästi neuvottelut Ruotsin, Norjan ja Neuvostoliiton ammattiliitten keskusjärjestöjen kanssa yhteistoiminnan kehittämiseksi ydinaseettoman Pohjolan aikaansaamiseksi, mm. näiden maiden hallituksille tästä asiasta tehtäviä esityksiä varten. Tätä me Lapin ja koko pohjoiskalottialueen väestö toivomme.

Lisäksi pyydän saada kannattaa toveri Jääskeläisen tekemiä ehdotuksia kehitysalueiden ja nimenomaan Pohjois-Suomen työllisyyden helpottamiseksi, niiden toimenpiteiden toteuttamiseksi, mitä Jääskeläinen on täällä esittänyt.

Pauli Salomaa (Liiketoimintajien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Puheenvuorossani rajoitun ainoastaan toveri Hämäläisen katsauksen eläkepoliittiseen osaan. SAK:n hallituksen tälle edustajakoukselle esittämä sosiaalipoliittinen tavoiteohjelma on kokonaisuutena suhteellisen onnistunut ja monet siinä asetetut tavoitteet palkkatyöntekijöiden kannalta heidän sosiaaliturvaansa merkittävästi parantavia, kun tavoitteet vain aikanaan saadaan toteutumaan.

Varsin keskeisessä asemassa tavoiteohjelmassa on eläketurva, mikä asema sille kuuluu sosiaaliturvan keskeisimpänä muotona. Eläkepoliittista ohjelmaa lukiessa jää kuitenkin hieman mieto maku suuhun, kun tarkastelee ohjelmassa esitettyä tehtäväjakoa kansaneläkevakuutuksen ja työeläkevakuutuksen välillä. Ohjelmassa esitetään aivan oikein tavoitteeksi eläkejärjestelmämme hallinnon ja rakenteen selkeyttäminen ja todetaan, että tämän yksinkertaistamisen tulee koskea sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmää. Kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän välillä ei kuitenkaan tehdä riittävän selkeää tehtäväjakoa, vaan ohjelmaehdotuksessa on ehkä hieman liiaksikin askarreltu itse eläketurvan kannalta toissijaisissa hallintokysymyksissä. Rajanveto kansaneläke- ja työeläkejärjestelmien välillä on nähdäksemme välttämättömyys, jossa selkeästi olisi määriteltävä, että työeläke on se eläkekuoto, jonka tulee antaa palkkatyöntekijälle hänelle eläketurvansa, jonka täydennykseksi heikkotuloisille ja tulottomille voisi olla kansaneläke. Tämä

rajanveto on välttämätöntä sen vuoksi, että lopultakin saataisiin pitävä este niille tulonsiirroille, joita keskustapuolue ja tuottajajärjestöt muiden porvarien tukemina ovat suorittaneet kansaneläkejärjestelmän piirissä työntekijöiltä muille väestöryhmille. Jokainen vanhempaan polveen kuuluva työntekijä muistaa sen kaappauksen, joka vuonna 1956 suoritettiin kansaneläkejärjestelmän puitteissa, jolloin työntekijäin eläketilit siirrettiin yhteiseen pataan, jossa suurin kauha ei suinkaan ollut työntekijän kädessä. Nyt taas viime päivinä keskustapuolue aivan pääministeriä myöten on ryhtynyt puhumaan tasaeläkkeistä eli kansaneläkkeen perusosan ja tukiosan yhdistämisestä siten, että nämä maksettaisiin jokaiselle rahapussin paksuudesta riippumatta. Tasaeläkkeethän eivät kuitenkaan poista mitään eroja, koska kaikille annetaan saman verran ja kuitenkin ihmisten lähtökohdat varallisuussuhteiden puolesta eivät ole samat. Erojen poistamiseksi tarvitaan voimakkaasti tuloharkintaista kansaneläkejärjestelmää työeläkkeiden ohella. Tämän järjestelmän etuna on se, että jokainen itse vastaa etuuksiensa lisääntyessä, kun jokaisella on oma erillinen työeläkejärjestelmänsä eli kassaluokkunsä, josta voidaan maksaa ulos vain niin paljon kuin itse kukin sinne varoja käytettäväksi antaa.

SAK:n maan suurimpana palkkatyöntekijäin keskusjärjestönä olisi myös syytä olla ensimmäisenä palkkatyöntekijäin etujen vartijana eläkekysymyksissä ja sen olisi huolehdittava siitä, että palkkatyöntekijät saavat omat rahansa takaisin eläkkeinä. Tämän vuoksi tarvitaan keskustapuolueen pyrkimyksen vastapainoksi SAK:n selkeätä ja jämerää kannanottoa eläketurvan kehittämiskysymyksiin, ja se on suoritettava siten, että palkkatyöntekijäin edut tulevat turvatuiksi. Tähän päästään sillä, että sosiaalipoliittisessa tavoiteohjelmassa määritellään työeläke työntekijäin eläketurvan ensisijaiseksi eläkemuodoksi ja kansaneläkkeelle annetaan sitä täydentävä rooli, joka sille yhteisistä varoista maksettuna kuuluu.

Reijo Lehtonen (Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.): Arvoisat kokousedustajat, toveri puheenjohtaja. Kuullun keskusjärjestön puheenjohtajan alustuksen pohjalta voimme todeta, että paljon on ammattiyhdistysliikkeellä työsarkaa. Taistelu työväenluokan elinettujen puolesta tulisi mielestäni käydä luottaen nyt yhdistyneen ammattiyhdistysliikkeen joukkovoimaan ja sen käyttämiseen silloin, kun työläisten reaalisia elinehtoja jollakin taholla pyritään supistamaan. Hiipivät ja jo suoritettut hinnankorotukset on SAK:n pystyttävä joko lyömään takaisin tai ulosmittaamaan erillisellä korotuksella. Suhdannevarausta työläisten palkoista SAK ei saa hyväksyä. Harjoitetusta työläisten palkkojen vakauttamispolitiikasta on SAK:n sanouduttava irti. Jäsenkentän demokraattista päättäväisyyttä on lisättävä eikä supistettava, kuten esim. voidaan todeta nyt sääntömuutosesityksissä tapahtuvan. Työturvallisuustoimikuntien päättäväisyyttä on lisättävä, kuten puheenjohtajan alustuksessaakin todettiin.

Ahtausalan työturvallisuusohjeiksi sopisi mielestäni ILO:n kyseessä oleva säännöstö.

Lakko-oikeus palkkatyöläisillä tulee säilyttää.

Suomen EEC:hen kytkemistä tulee SAK:n kaikin käytettävissä olevin keinoin vastustaa.

Työlainsäädäntöä on pystyttävä muuttamaan työntekijöille oikeudenmukaisemmaksi.

Jotta ammatillisen keskusjärjestön taholta saataisiin toimenpiteitä kyseisten lakien muuttamiseksi niin, että edustamallani ahtausallakin tulisi säännöllinen työaikaa turvatuksi, saanen lukea AKT:n kansandemokraattisten kokousedustajien esityksen, jonka myös saanen jättää työ-

ehtoasiainvaliokunnalle, sosiaalipoliittiselle valiokunnalle ja rationalisointi valiokunnalle. Koska tässä esityksessä on asioita, joita nämä kukin valiokunta joutuvat työssään käsittelemään:

"Suomen satamissa työskentelevien työntekijäin asema on palkkaukseen ja työsuhteisiin nähden ahtaajien osalta jo vuosia todettu puutteelliseksi ja turvattomaksi. Työlainsäädäntö määrittelee alusten lastaus- ja purkaustyön kausiluontoisiin töihin kuuluviksi. Kuitenkin nykyinen kehitys on johtanut siihen, että satamat ovat auki läpi vuoden ja näin ollen myös töitä tehdään satamissa aivan samoin perusedellytyksin kuin millä teollisuuden alalla tahansa.

Sopimusteitse on kuuteen Etelä-Suomen satamaan sovittu ns. vakinaistamissopimus. Kyseessä olevan sopimuksen kolmen perättäisen viikon ansiotakuu, ns. perioditakuu, ei ole reaalinen, ja tämäkin on vain kuuden sataman osalla työntekijäkunnasta.

Ahtaustöiden jatkuva koneellistuminen ja lastin käsittelyn muuttuminen yhä enemmän suuryksikkölastaukseksi vähentää jatkuvasti ahtaajien reaaliansiota.

Kun teollisuuden aloilla on vuotuinen työtuntimäärä noin 2000, on se ahtausalalla noin 1200—1500. Turvatakseen toimeentulonsa vakaana pysymisen joutuvat ahtaajat näitä puuttuvia ansioita saadakseen tekemään suunnattomasti ylitöitä.

Liittotasolla on jo useamman vuoden ajan työskennellyt ns. työsuhte- ja palkkauskomitea, johon on kuulunut sekä työntekijäin että työnantajain edustajia. Komitean tehtävänä on ollut laatia yhdenmukainen esitys uudeksi työsuhte- ja palkkausjärjestelmäksi satamissa. Osapuolet eivät kuitenkaan ole valitettavasti päässeet yksimielisyyteen esityksistään. Alalla muodostuvat vajaat työpäivät sekä kokopäivät, jolloin ei työntekijöille ole tarjottu töitä, ovat palkattomia ja näin ollen vaikuttavat myöskin työntekijäin eläketurvaa heikentävästi.

Eduskuntatasolla on tehty jo vuosien ajan laki- ja toivomusaloitteita kyseisten epäkohtien korjaamiseksi. Viimeisimpiä on todennäköisesti toivomusaloite joka koskee satamien kunnallistamista. Toinen, jossa esitetään parannuksia ahtaajien elinehtoihin, on aloite lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelevien työeläkelain puutteiden korjaamiseksi".

Kun tuntuu siltä, että tähän astiset toimenpiteet eivät riitä, ja kun SAK on nyt voimatekijä, joka lainlaatijoidenkin on otettava entistä vakavammin huomioon, sekä viitaten tämän kokouksen käsiteltävänä olevan periaateohjelman 5. kohtaan, jossa sanotaan: "Ammattiyhdistysliike toimii lakien puitteissa, mutta pidättää itselleen oikeuden toimia lakien uudistamiseksi, mikäli pitää niitä työväen etujen vastaisina. SAK:n mielestä hallitusmuotomme ei riittävästi suojaa ihmisen oikeutta työhön ja siitä saatavaan toimeentuloon, valtiosääntömme on muodostunut yhteiskunnallisen kehityksen jarruksi ja se on uudistettava", kuin myöskin ammattiyhdistysliikkeen rationalisointiluonnoksen 2. kohtaan, jossa todetaan: "Rationalisoinnin tulee työntekijöille merkitä työnsaantioikeuden ja jatkuvuuden varmuutta, reaalipalkan lisäksi parempaa työturvallisuutta, terveysvaarojen poistamista ja myös viihtyisyyden kannalta parempia työolosuhteita", esitämme, että SAK:n edustajakokous velvoittaa keskusjärjestön johdon ryhtymään toimenpiteisiin satamatöiden saattamiseksi lainsäädännöllisesti vakituisiin työsuhteisiin kuuluvaksi. Satamien kunnallistamisen vaihtoehtona olisi vakavasti ryhdyttävä tutkimaan kysymystä ainakin suurimpien vienti- ja tuontisatamien valtion hallintaan siirtämiseksi.

Ahti Liljander (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit. Me voimme laatia hyviä suunnitelmia, merkittäviä päätöksiä, toimia lainsäädännön kehittämiseksi ja jäse-

nistön taloudellisen ja sosiaalisen turvallisuuden lisäämiseksi. Mitenkä nämä hyvät päätökset ja suunnitelmat onnistumme viemään eli saatamaan jäsenistön tietoon tai mitenkä vieläkin enemmän: mitenkä organisoimme jäsenkentän kamppailuun esimerkiksi palkkojen korottamiseksi tai jonkin saavutuksen, esimerkiksi työläinsäädännön toteuttamiseksi käytännössä? Tässä tulee eittämättä esiin joukkotiedotusvälineet, joita tällaisessa asiassa tulee tehokkaasti käyttää hyväksi. Joukkotiedotusvälineet ovat meillä TV, radio ja sanomalehdistö. Niillä on erittäin suuri merkitys tietojen levittämisessä. Ei ole mitään yhteiskunnassa, joka ei olisi riippuvainen tiedotustoiminnasta. Tämän asian ovat myös meidän maamme oikeistovoimat hyvin käsittäneet, sillä heidän hyökkäyksensä TV:n ja radion työläishehkisiä ohjelmia vastaan on siitä riittävän selvä osoitus.

Oikeistovoimien hyökkäys on suuntautunut työväenliikettä vastaan. SAK:n, jonka toiminnassa nämä nykyiset joukkotiedotusvälineet ovat ensiarvoisen tärkeitä, tulisi ryhtyä toimintaan tämän oikeistohyökkäyksen takaisinlyömiseksi. SAK:n nyt valitun uuden hallituksen tulisi ottaa tämä asia erittäin vakavasti.

Tiedotustoiminnassa on myös hyvin merkittävä osuus sanomalehdistöllä. Meidän maassamme on kuitenkin porvarillisella sanomalehdistöllä suunnattoman suuri enemmistö. Lehdistön merkitys tiedotustoiminnassa on myös jatkuvasti lisääntynyt. Lehdistön merkitys tietojen antajana ammatillisesta liikkeestä ja sen pyrkimyksistä taloudellisella ja sosiaalisella alalla on korvaamaton. Lehdistön merkitys järjestön tavoitteiden puolesta suoritettavalla organisatorisella työllä on erittäin suuri. Totuudenmukaisia tietoja esim. työntekijäin lakkotaistelun aikana voi saada ainoastaan työväenlehdistön kautta.

Tämän johdosta tuntuu käsittämättömältä se, että työväen lehdistön levikki on meidän maassamme niin pieni. Porvarillisella lehdistöllä on työväen lehdistöön nähden ehdoton enemmistö. Meitä on lähes 700 000. On luvattoman paljon koteja, joihin ei työväen lehdistö ole löytänyt tietä. Esittäisin edustajakokoukselle, että SAK:n kymmenes edustajakokous antaisi vetoomuksen työväenlehdistön levikin puolesta tunnuksella "Työväenlehti jokaiseen SAK:n jäsenperheeseen".

Paavo Heikkinen (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! SAK:n tiedotustoiminta on saavuttanut maassamme määrättyt puitteet ja se on ollut omalta osaltaan edesauttamassa ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvallan lisääntymiseen, jäsenmäärän kasvuun ja tätä tietä työntekijäin aseman parantumiseen työpaikoilla. SAK:n palveluksia on turha sellaisenaan panna tärkeysjärjestykseen, koska jokaisella on omat tehtävänsä ja ne yhdessä muodostavat tietynlaisen kokonaisuuden, jonka merkitys liittojen tekemissä työehtosopimuksissa on kasvamassa.

Tästä syystä katson, että SAK:n on kiinnitettävä erityistä huomiota tässä toiminnassa ilmeneviin epäkohtiin, joista yhtenä pidämme sitä, että SAK:n toimesta ei ole laadittu sovellutus- ja toimintaohjeita kenttähenkilökuntaa ja luottamusmiehiä varten. Sopimuksen kirjain ei ole aina niin selvästi ymmärrettävää tekstiä, että luottamusmiehet voisivat sitä kivuttomasti toteuttaa ja siten saada yleissopimuksista jäsenen hyödyksi kaiken sen, mitä asiaan kuuluu. Toisena epäkohtana pidämme keskusjärjestön toimintaa Liiketyönantajain Keskusliiton kanssa tehtyjen sopimusten osalta. Kun SAK ja STK ovat päässeet jostakin asiasta sopimukseen, ei SAK :lla ole ollut enää riittävästi mielenkiintoa hoitaa vastaavia sopimuksia myös Liiketyönantajain Keskusliiton kanssa ja tästä on ollut seurauksena se, että sopimukset Liiketyönantajain Keskusliiton kanssa tulevat huomattavasti myöhemmin ja, mikä pahinta, huomatta-

vasti heikompina kuin vastaavat SAK:n kanssa tehdyt sopimukset.

Tässä yhteydessä on ensiksi todettava, että Liiketyöntantajain Keskusliiton piirissä työskentelee yli 160.000 työntekijää, jota määrää on joka tapauksessa pidettävä merkittävänä ja joiden asemaan on kiinnitettävä nykyistä suurempaa huomiota SAK:n piirissä. Luettelematta erikseen kaikkia yleisiä sopimuksia totean mm., että työturvallisuussopimus ja luottamusmiessopimus ovat selvästi teollisuudessa sovitulla sopimuksia heikompia. Vaikka me vielä hyväksyisimme sen, että kaupan ja muiden palveluelinkeinojen piirissä ongelmat ovat erilaisia kuin teollisuudessa ja että näillä aloilla ei sellaisenaan voida soveltaa samoja määräyksiä kuin teollisuudessa, niin meidän on kuitenkin todettava, että Liiketyöntantajain Keskusliitto edustaa myös tuotantolaitoksia, joista merkittävimmät lienevät elintarvikealaan kuuluvat leipomot, meijerit ja lihanvalmistustehtaat yksityisen sektorin sekä Karjakunnan osalta. Vähin, mitä voidaan odottaa, on se, että ainakin Liiketyöntantajain Keskusliiton teollisuusaloilla sovellettaisiin teollisuuden määräyksiä. Toisaalta tuntuu tietysti kummalliselta, että palvelualoilla olisi tilanne se, että sinne soveltuvat säännöllisesti huonommat sopimukset kuin mitä teollisuuden piirissä on.

Toveri puheenjohtaja. Esitän, että tämä kokous kiinnittää tähän asiaan huomiota ja velvoittaisi tänään valitun SAK:n hallituksen toimimaan siten, että eriarvoisuus STK:n ja Liiketyöntantajain Keskusliiton välisissä yleissopimuksissa poistuisi ja että SAK kiinnittäisi erityistä huomiota jo solmittujen yleissopimusten saattamiseksi samanarvoisiksi eri työntantajaliittojen välillä. Uusista sopimuksista neuvoteltaessa, on otettava tavoitteeksi sopimusten samanaikainen voimaantulo eri työntantajaliittojen kanssa.

Arttu Kauppinen (Puoliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Minä keskityn Hämläläisen katsauksen työopimuslain muuttamista koskeviin osiin.

On ensinnäkin todettava vääräksi Hämläläisen alustuspuheenpuorossa esittämä väite, että työehtosopimuslain muuttamista koskevat aloitteet ovat lähtöisin keskusjärjestöstä. Tosiasiahan on, että kaikki työehtosopimuslain muuttamista koskevat ehdotukset työopimuslain vähimmäistyöehtojen turvaamista tarkoittava 17 § mukaan luettuna ovat peräisin STK:sta, ei missään nimessä SAK:sta.

Työopimuslain 17 § vähimmäispalkkasäännös turvaa työehtosopimusten edellyttämän vähimmäispalkan ja muut vähimmäistyöehdot kaikille työntekijöille, joiden työalalla tai siihen rinnastettavalla alalla on voimassa työehtosopimus tai alaan rinnastettava työehtosopimus. Näin ollen vähimmäisturvan ulkopuolelle jäävät ainoastaan vähäiset työntekijäryhmät, joista merkittävien on kotiapulaisten ryhmä. Näiden työntekijäryhmien vähimmäistoimeentulon turvaaminen tapahtuisi kuitenkin parhaiten erityisellä lainsäädännöllä.

Ns. Sipposen komitean ehdotus ei toteutettuna läheskään vastaisi nykyisen työopimuslain 17 § edellyttämää tasoa. Tämän vuoksi kansandemokraatit eivät tule olemaan mukana ankaran kamppailun tuloksena syntyneen työopimuslain vesittämisessä.

On ihmeteltävä sitä, että puheenjohtaja Hämläläinen puheenpuorossaan kokonaan on syrjäyttänyt ne kielteiset kokemukset, jotka työopimuksen irtisanomissuojaa koskevasta sopimuksesta on käytännössä saatu. Paperiliitto on näihin epäkohtiin kiinnittänyt huomiota jo v. 1968 esittäessään SAK:n valtuustolle irtisanomissuojasopimuksen tarkistamista. Kun meillä nyt on voimassa lainsäädäntöteitse voimaan asetettu tehokas irtisanomissuojasopimus, ei ole mitään syytä tämän saavutetun oikeuden vesittämiseen. Sen sijaan että irtisanomissuoja vesitettäisiin on päinvas-

toin pyrittävä siihen, että työsopimuslain purkuperusteita koskevaa säädäntöä tarkistettaisiin. Irtisanomissuoja on kysymys, joka olennaisesti liittyy yritysdemokratian toteuttamiseen. Olisi odottanut alustajalta edes merkkiä tämän suuntaisesta kannanotosta. Sen sijaan puheenjohtaja esittää työsopimuslain irtisanomissuojaa koskevan säännöksen saattamista voimassa olevaa ja epätydyttäväksi havaittua sopimusta huomomalle tasolle.

Jokaiselle työntekijälle pitäisi olla selvää, että tänään ei enää voida pohtia sitä, että onko työnantajalla oikeus toisen työntekijän puolesta tapahtuvan kellokortin leimaamisen vuoksi purkaa asianomaisen työntekijän kanssa tehty työsopimus, vai oikeuttaako menettely ainoastaan työsuhteen irtisanomiseen.

Muiden Hämläläisen mainitsemien työsopimuslainmuutosten osalta on todettava, että edellä mainitsemani merkitsevät samaa kuin irtisanomissuojaa ja vähimmäistyyöehtoja koskevat muutokset. Nämä muutokset eivät missään tapauksessa olennaisesti paranna palkansaajien asemaa työsuhteessa. Päinvastoin ne 13 pykälää, joihin puheenjohtaja Hämläläinen viittaa, eivät ole työntekijöiden oikeuksien kannalta läheskään ne pykälät, jotka muutosta kaipaivat. Tässä yhteydessä on viitattava esim. kuittausoikeutta, määräaikaisia työsopimuksia, palkanmaksun viivästystä ja myös eräitä muita työsopimuslain pykäläiä koskevaan epäoikeudenmukaisuuteen. Tämän vuoksi emme voi hyväksyä työnsopimuslain vesittämistä sillä tavoin kuin STK esittää.

On vielä todettava virheelliseksi Hämläläisen esittämä käsitys siitä, että sopimustulkintojen ratkaiseminen tulisi muodostumaan yhä keskeisemmäksi työtuomioistuimen tehtäväksi. Työläisillä on hyvin konkreettisesti tiedossaan, että työtuomioistuimen ensisijainen merkitys on toimia luokkatuomioistuimenä ainakin niissä tapauksissa, joissa työnantajan sopimuksenvastaiset toimenpiteet ovat olleet yritys-kohtaisten työtaisteluluontoisten toimenpiteiden syynä. Paitsi että työtuomioistuimen tulokinnan mukaan työrauhavelvollisuus jo tällä hetkellä lähenee ehdottomuutta, painavat työnantajat parhaillaan päälle lainmuutoksia, joiden mukaan työriidat voitaisiin pakollisesti sovittelua ja työrauhavelvollisuus ulottaa myös muodollisesti yksityiseen työntekijään. Virkaehtolainsäädännön sisältämien velvoitteiden ulottaminen myös työehtosopimuspuolelle on ammattiyhdistysliikkeen jyrkästi torjuttava.

Ammattiyhdistysliikkeen perinteellisenä vaatimuksena on ollut, että työrauhavelvoitteen rikkomisesta ei voida tuomita rangaistukseen ainoakaan niissä tapauksissa, joissa syynä on ollut työnantajan oma käyttäytyminen.

Tämän velvoitteen puolesta ei työsopimuslain tai työehtosopimuslakien vesittämiseksi ay-liike voi toimia. Kiitos!

Taisto Verronen (Puoliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Hyvät toverit. Tätä nyt meneillään olevaa SAK:n edustajakokousta on ennakoon ennusteltu ja luonnehdittu kokoukseksi, jossa määritellään lukuisa joukko ammattiyhdistyspoliittisia ohjelmallisia kannanottoja. Erääksi keskeisimmäksi näistä ohjelmallisista kysymyksistä muodostuu kysymys tulevien vuosien työehtosopimuspolitiikasta. Tekninen vallankumous, kuten sanonta kuuluu, on aiheuttanut tilanteen, että teollisuudessa, myös puuteollisuudessa, työnjako, tuotteen valmistaminen on ositeltu mahdollisimman moneen osaan, joissa kukin työntekijä suorittaa oman vaiheensa. Vaihetyön mahdollisimman pitkälle toteuttaminen ja puoliautomaatisointi ovat puolestaan aiheuttaneet työntekijöille lukuisia ongelmia. Ihminen työprosessissa kokee itsensä vain koneen osaksi, ei näe varsinaisesti työnsä tulosta, ja näin ollen hänen suorittamansa työvaiheen mielekkyys ja tarpeellisuus usein himmenee. Tätä vaikutusta on omiaan

erityisen voimakkaasti korostamaan palkkausjärjestelmänä vallitseva suorituspalkkajärjestelmä eri muodoissaan, joka on tehokkaana piiskana mahdollisimman korkeisiin työponnistuksiin. Tästä on ollut seurauksena paitsi edellä todettu oman työvaihesuorituksen mielekkyyden väheneminen myös erilaatuiset stressitilat, fyysinen ja psyykinen yllirasittuminen. Lyhyesti voidaan todeta, että kapitalismin olosuhteissa teknisen kehityksen mukanaan tuomat hyötytekijät pyritään käyttämään yritysten, siis kapitalistien hyväksi eikä tuotantoon osallistuvien ihmisten parhaaksi.

Ammattiyhdistysliikkeen toimesta, lähinnä keskusjärjestötasolla, on pyritty vaikuttamaan tähän kehitykseen erilaisten teknistä kehitystä seuraavien ja myötäilevien sopimusten kautta. Tällaisia sopimuksia ovat mm. rationalisointia, työturvallisuutta, luottamusmiestoimintaa sekä eräitä muita kysymyksiä koskevat sopimukset. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että kapitalismin ja pääomien jatkuvasti keskittyessä palkkoja, rationalisointia, yleistä talouspolitiikkaa ja muuta siihen liittyvää yhteiskunnan sosiaalipolitiikkaa koskevilla erillisillä ratkaisuilla ei työntekijäin asemaa teollisuudessa voida turvata, eikä näitä asioita voida käsitellä irrallisina ja toisistaan riippumattomina. Näin lyhyessä puheenvuorossa ei ole mahdollista perustella kysymystä laajemmin, mutta edellä todetun perusteella voidaan mielestäni tehdä tiettyjä johtopäätöksiä ammattiyhdistysliikkeen tulevan työehtosopimustoiminnan periaatteista.

Tulevaa työehtosopimustoimintaa hahmotettaessa tulisi mielestäni ottaa lukuun mm. seuraavia oleellisia seikkoja.

1. Pakkotahitisen koneista riippuvan työmäärän mittaaminen erityisesti on muutettava työntekijäin etuja vastaavaksi. Yleensäkin tulisi pyrkiä luopumaan erilaisista suorituspalkkajärjestelmistä.

2. Nykyisessä suorituspalkkajärjestelmästä ja teollisuuden teknisestä tasosta johtuvassa pakkotahtisessa ja yllirasittavassa työvauhdissa on erityisillä sopimuksilla taattava riittävä elpymistauko työvuorojen aikana hermostollisten ja fyysisten vaurioiden mahdollisimman suureksi eliminomiseksi.

3. Yritysten teknistä kehitystä ja rationalisointia koskevien ratkaisujen pitäminen irrallaan ko. työssä sovellettavasta palkkausjärjestelmästä tulisi luopua ja kytkeä yhteen sekä yritysten sisällä suoritettavien teknisten uudistusten että palkkauksen perusteiden velvoittavuus.

4. Suorituspaikalla työskentely tulisi saattaa myös yrityskohtaisesti sopimusperusteiseksi siten, että työn tekijä tai työntekijäryhmä voisi ratkaista suoritetaanko työ urakka- vai aikapalkalla.

5. Tuottavuuden kasvun vaikutus ansioihin pitäisi saattaa arvioitavaksi ja tarkistettavaksi myös yritystasolla eikä kuten tähän saakka yksinomaan työehtosopimusten yleisten ratkaisujen yhteydessä.

6. Yhteiskunnan tunnustamat yleiset elinehtojen vähimmäisrajat eli takuut, esim. työttömyyskorvauksen määrät verrattuna työehtosopimusten vähimmäispalkkamääriin tulisi olla kaikilla työntekijöillä samanarvoiset. Nykyinen tilanne, jossa sukupuolen, iän tai henkisen tai ruumiillisen heikkouuden johdosta heikommin palkatut joutuvat samantien syrjinnän kohteeksi myös työttömyys-, sairaus-, eläke ym. sosiaalitaaksumyksissä, vaatii todella korjausta. Toisaalta on työehtosopimusten vähimmäisturvaa tuntuvasti korotettava siten, etteivät yrittäjät ja keinoittelijapiirit pääsisivät tietoisella, ohjatulla inflaatiolla mitätöimään työehtosopimusten palkkaturvan reaaliarvoa eikä myöskään mitätöimään työntekijän reaaliansion kasvua näillä ja muilla toimenpiteillä.

7. Työntekijäin yhteiskunnallisen turvallisuuden ja tasa-arvoisuuden toteuttamista voidaan oleellisesti parantaa myös koulutusjärjestelmää uudistamalla. Työhön ja ammattiin kouluttamisessa ja uudelleen kouluttamisessa tulee saattaa kaikki työntekijät samanarvoiseen asemaan. Näin voidaan oleellisella tavalla poistaa esim. naistyöntekijöihin kohdis-

tuva syrjintää. Koulutuksessa työhön ja ammattiin tulisi erityisesti auttaa niitä yksilöitä, joiden kyky omaksua tarvittavaa tietoa ja taitoja on heikompi, jolloin myös heille turvattaisiin edellytykset ihmisarvoiseen elämään.

Edellä olen rajoitetusti kosketellut eräitä mielestäni oleellisia ongelmia, joita tekninen kehitys on mukanaan työelämään synnyttänyt. Näiden ongelmien ratkaiseminen työntekijän kannalta myönteisellä tavalla edellyttää mielestäni ammattiyhdistysliikkeeltä tehokasta, päättävää, jäsen valtaisesti ohjelmoitua ja keskitetysti hoidettua työehtosopimus- ja talouspolitiikkaa. Liittomme, Puoliitto, tulee tukemaan kaikin käytettävissä olevin keinoin ja voimavaroin edelläesitetyn suuntaista toimintaa.

Arvi Kallström (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Ainoastaan yhteen kohtaan puheenjohtaja Hämäläisen puheessa haluan puuttua tällä erää ja se on työsopimuslain huononnuspyrkimys. Kun vasemmistoenemmistöinen eduskunta vihdoinkin uusi lähes 50 vuotta vanhan lain ja sai sen jollakin tavalla uudistetuksi ja suhteellisen kohtuullisiin tuloksinkin vielä, niin ei ole mitenkään oikein, että sitä lähdetään ammattiyhdistysliikkeen toimesta huonontamaan. Jos asia on siten, että työnantaja systemaattisesti pyrkii kiertämään lain määräyksiä, niin se on estettävä muilla keinoin, esimerkiksi asetuksilla, jotka mitätöivät työnantajan pyrkimykset tai sitten käyttämällä noin 700.000 jäsenen joukkovoimaa, mutta ei missään tapauksessa lain huononnuksilla, jotka tapahtuvat sopimusteitse. Tällaisista huononnuksista puhuvat eivät ole työläisten asialla tai sitten he ovat kuunnelleet työnantajan edustajia neuvonantajinaan. Tässä suhteessa toivoisin ammattiyhdistysliikkeen ryhdistäytymistä sen kaikissa portaissa.

Haluan esittää joitakin käsityksiä SAK:n kansainvälisestä toiminnasta ja kansainvälisestä asemasta siltä pohjalta, mitä näistä asioista on työpaikalla puhuttu.

SAK:n kansainvälisistä suhteista antaa luonnollisesti kuvan myös tähän kokoukseen osallistuva arvovaltainen ulkomaisten veljesjärjestöjen edustajien joukko. Tällä on erittäin suuri merkitys. SAK:n tulisiikin edelleen jatkaa kansainvälisen toimintansa linjaa siten, että se edesauttaisi ja tukisi kansainvälisen jännityksen lieventymistä ja rauhan tilan vahvistamista Euroopassa. Jatkuvasti on syytä tuoda esiin kahden Saksan valtion tunnustamisen välttämättömyyttä askeleena jännityksen lieventämiseen.

Meidän maassamme Suomen ja Neuvostoliiton hyvien suhteiden kehittäminen on ollut myös ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä. Mielestäni SAK:n on syytä jatkaa ja laajentaa tätä työtä. Varmaan me voisimme suorittaa hyviä palveluksia edistämällä tällaisten hyvien suhteiden kehittämistä myös muiden kapitalististen maiden ammattiyhdistysliikkeen sekä sosialististen maiden veljesjärjestöjen välillä, joihin molempiin meillä on hyvät suhteet.

SAK voisi mielestäni toimia aktiivisemmin kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen yhteistoiminnan parantamiseksi ja yhteyksien rakentamiseksi myös kahden kansainvälisen keskusjärjestön välillä. Työläisille on tuskin mitään etua siitä, että on olemassa kaksi tai useampiakin kansainvälisiä järjestöjä. Yhtenäinen kansainvälinen ammattiyhdistysliike voisi muodostaa nykyistä paljon tehokkaamman suojan kansainvälisiä suuryhtiöitä ja kansainvälistä pääomaa vastaan, mutta vähintään pitäisi pyrkiä näiden kansainvälisten järjestöjen pysyvään ja läheiseen yhteistyöhön.

SAK:n periaateohjelmassa hiukan epäillään, pystyykö ammattiyhdistysliike vastaamaan siihen haasteeseen, minkä nopea kehitys ja kan-

sainvälistyminen tuo tullessaan. Varmaankin se pystyy, jos se sitä todella haluaa ja tekee tarvittavat johtopäätökset.

Välttämätöntä kuitenkin on, että kansainvälisten yhteyksien ja valtuuskuntien vaihdon suhteen päästään nykyisestä eteenpäin ja saadaan ammattiosastoihin ja työpaikoille tietoja valtuuskuntien matkojen tuloksista. Pitäisi päästä siihen, että valtuuskunnan vierailun jälkeen julkaistaisiin vaikkapa lyhytkin selostus, jossa kerrotaan yhdestä tai kahdesta ko. maan ammattiyhdistysliikkeen saavutuksesta ja ongelmasta. Nykyisin kyllä valtuuskuntia matkustelee paljon edestakaisin ja jatkuvasti ovat samatkin henkilöt matkoilla, mutta työpaikoilla tiedetään eri maiden työläisten asemasta ja saavutuksista yhtä vähän kuin ennenkin.

Valtuuskuntien matkojen tarkoitus pitäisi nähtävästi tarkemmin määritellä ja antaa tehtäviä tutustua asioihin, kerätä aineistoa, kääntää sitä suomen kielelle ja julkaista. Turistimatkat voi jokainen tehdä omilla rahoillaan. Matkojen tehokkuus koko ammattiyhdistysliikkeen edun ja hyödyn kannalta on koetettava saada nykyistä korkeammalle tasolle.

Hyvin tärkeä ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisen toiminnan ala on tavoite pyrkiä vaikuttamaan maamme kansainvälisiin taloudellisiin suhteisiin. Tärkein asia tässä suhteessa on voimakkaan, jatkuvan kamppailun järjestäminen kaupan ja taloudellisen kanssakäymisen lisäämisestä Neuvostoliiton kanssa. Tämä on koko maan talouselämän kehityksen ja tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeä. Oikeistopiirit koettavat jarruttaa kaupan laajentamista Neuvostoliiton kanssa ja ammattiyhdistysliikkeen voimat on keskitettävä tämän jarrutuksen torjumiseen.

Kaupan laajentamisella Neuvostoliiton ja, muiden sosialististen maiden kanssa on koko talouselämää lujittava vaikutus ja sillä torjuttaisiin tehokkaasti suuria ja nopeita suhdanneheilahteluja, joita yksipuolinen sidonnaisuus kapitalistisiin maihin ja niiden kanssa käytävään kauppaan tuo tullessaan. Meillä pyritään oikeiston taholta liittämään Suomi kansainvälisen suurpääoman omistamaan EEC-nimiseen järjestöön. Ammattiyhdistysliikkeen on syytä todella painavin sanoin ilmaista, ettei minäkäänlainen sidonnaisuus mainittuun järjestöön saa tulla kyseeseen, koska sellainen ei vastaa maamme etuja.

Kokonaisuutena SAK:n kansainväliset suhteet ja kansainvälinen asia ovat nyky maailmassa sitä suuruusluokkaa olevia asioita, että niille on pantava riittävä paino. Kansainvälisiä suhteita on hoidettava huolella ja taidolla, järjestelmällisesti ja tasapainoisesti. Se vastaa maamme kansainvälistä asemaa.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Puhemiesneuvostolla on ilmoitettavana, että Suomen TV tulee suorittamaan kuvauksia kello 21.05 alkaen 15 minuutin ajan. Edustajia kehoitetaan olemaan silloin paikalla.

Pauli Uitto (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Eheytyneen SAK:n niin kansallinen kuin kansainvälinenkin arvovalta on kuluneina kahtena vuotena voimakkaasti lisääntynyt. Kansainvälinen arvonnanto, jota eri maiden ammattiyhdistykset ja kansainväliset järjestöt ovat osoittaneet SAK:lle, velvoittaa meitä entistä enemmän tukemaan eri maiden ammattiliittojen pyrkimyksiä kansainvälisen toiminnan tehostamiseksi.

Maamme geopolittisesta asemasta johtuen meillä on poikkeuksellisen suuri vastuu ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisten yhteyksien parantamisessa ja lujittamisessa. SAK:n jäsenyys VAKL:ssa ja toisaalta kiinteät ja ystävälliset suhteet Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden ammattiliittoihin luo SAK:lle edellytykset toimia rakentavassa yhteistyössä maailman kaikkien ammattiliittojen kesken.

Tehtävänämmä on rakentaa siltoja erilaisissa yhteiskuntamuodoissa toimivien ammattijärjestöjen välille, kasvattaa luottamusta ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta maailman kaikkien työläisten keskuudessa, kannustaa ja tukea niitä ammattijärjestöjä ja työläisiä, joiden toiminnan monopolikapitalistit eräissä maissa ovat tukahduttaneet tai pyrkivät tukahduttamaan. Kansainvälistä kapitalistista yhdentymistä vastaan voimme kamppailla vain lujittamalla ay-liikkeen kansainvälisiä siteitä, havahduttamalla laajat kansalaispiirit eri maissa toteamaan, että ay-liike pyrkii kaikkialla niin taloudellisen kuin yhteiskunnallisenkin demokration laajentamiseen ja voimistamiseen. 70-luvulla kansainvälinen ay-toiminta ei enää saa jäädä yksinomaan valtuuskuntien muodolliseen vaihtamiseen, vaan on pyrittävä aikaisempaa suuremmassa määrin ratkaisemaan niitä pulmia, jotka liittyvät tavallisten työläisten jokapäiväisiin työolosuhteisiin ja oikeuksiin työpaikoilla.

Käsitykseni mukaan sosialististen maiden ammattiliitot ovat valmiit luovuttamaan meille arvokkaita ja hyödyllisiä kokemuksia mm. työpaikkademokratian kehittämisestä, työpaikkaterveydenhuollon soveltamisesta käytäntöön, ammattiinkouluttamisesta sekä monista muista työelämään liittyvistä käytännön kysymyksistä.

Tämä vuosikymmen tulee kaikkialla maailmassa muuttamaan työväestön olosuhteita työpaikoilla. Teknillis-tieteellinen kehitys tulee muuttamaan tuotantoon liittyvien olosuhteiden luonnetta, mikä välittömästi vaikuttaa työntekijöiden mahdollisuuksiin joko hyödyllisesti tai haitallisesti. Tästä seikasta johtuen kansainväliset yhteydet ammattijärjestöjen kesken muodostuvat aikaisempaa merkityksellisemmiksi.

Työelämään liittyvien erilaisten tutkimusten, tilastojen ja ennusteiden antamia tietoja pitäisi käsitellä aikaisempaa enemmän eri maiden ammattijärjestöjen asiantuntijain muodostamissa seminaareissa ja neuvottelutilaisuuksissa, jotta ammattiyhdistysliike puolustaussaana jäsenistönsä etuja olisi mahdollisimman perusteellisesti tietoinen kulloinkin vallitsevasta tilanteesta ja pystyisi siten varautumaan odotettavissa oleviin muutoksiin.

Suomen ammattiyhdistysliikkeen eräs tärkeimmistä tavoitteista on tällä hetkellä myötävaikuttaa Suomen ja Neuvostoliiton sekä muiden sosialististen maiden kanssa tapahtuvaan taloudelliseen yhteistoimintaan. Konkreettisen esimerkin taloudellisen yhteistyön hyödyllisyydestä Neuvostoliiton kanssa ovat kokeneet sadat suomalaiset rakennustyöläiset, jotka viime vuosina ovat työskennelleet upeissa rakennuskohteissa Neuvostoliiton alueella. Niinpä Rakennustyöläisten Liitto ponnistelee edelleen samantapaisten työkohteiden avautumiseksi Neuvostoliiton alueella, koska se on maallemme taloudellisesti hyödyllistä ja viime vuodet toisaalta ovat osoittaneet, että maamme rakennustyöläiset ovat joutuneet eniten' kärsimään työttömyydestä.

Rakennustyöläisten Liitto on VAKL:iin kuuluvan SAK:n jäsen ja on toiminut aktiivisesti sen eheytymiseksi sekä kansainvälisten suhteiden monipuolistamiseksi ja lujittamiseksi. Liittomme on myös MAL:ään kuuluvan Rakennusaine ja Puutyöväen Liiton jäsen, vieläpä perustajajäsen. Olemme toimineet aktiivisesti mainitussa liitossa. Edustajamme ovat monissa liiton komissioissa, hallinnollisessa komiteassa ja puhemiehistössä. Kannatamme vielä jakautuneena olevan kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen mahdollisimman monipuolista kanssakäymistä ja toivomme, että SAK onnistuu osaltaan sillanrakentajan tehtävässään. Suomessa olemme yksimielisiä kansallisen eheytyksen hyvistä tuloksista. Pääomien kansainvälistyessä ja ylikansallisten talousliittoutumien syntyessä ammattiyhdistysliikkeen kansainvälinen toimintayhtenäisyys tulee entistä välttämättömämmäksi.

Lopuksi korostaisin kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen keskeisim-

pänä tehtävän olevan pysyvän rauhantilan saavuttaminen koko maailmassa, sillä vain rauhan vallitessa meillä on mahdollisuus kamppailla demokratian laajentumisen ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta.

Viljo Sinisalo (Suomen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Tämä puheenvuoroni on jäänyt näin myöhään. Tarkoitukseni oli pitää tämä ennen virkailijoiden valintaa SAK:lle, mutta nyt täytyy tästä huolimatta käyttää ainakin osa tästä puheenvuorostani.

Täällä kokouksessa on hyvin paljon puhuttu SAK:n suuruudesta ja sen voimasta, niin kuin varmaa onkin, että SAK on voimakkaampi tällä kertaa kuin aikaisemmin. Mutta onko SAK:n voimaa käytetty työväenluokan etujen puolustamiseen? Tämä on taas toinen kysymys. SAK:n voima nimittäin mitataan ainoastaan taistelussa työväenluokan etujen puolesta, työläisten palkka- ja työehtosopimusten paremmuuden puolesta. Työläiset työpaikoilla ja ammattiosastoissa ovat viimeisien vuosien aikana arvostelleet ja olleet tyytymättömiä SAK:n johdon noudattamaan palkka- ja työehtosopimuspolitiikkaan. Liinamaa I ja II, niin kuin näitä vakauttamissopimuksia yleisesti sanotaan, antoivat työläisille vain yhteensä 40 pennin korotuksen palkkoihin, Liinamaa I 16 penniä ja Liinamaa II 18 penniä sekä järjestelyprosentin. Tämä ei tyydyttänyt työläisiä, ja niinpä jo vuoden 1970 aikana esiintyi voimakkaita vaatimuksia palkkojen korottamisen puolesta vähintään 1 markalla tunnilta. SAK ei kuitenkaan yhtynyt tähän työväestön joukkomielipiteeseen, vaan lähti UKK-sopimuksen hyväksymisen linjalle, joka oli isku koko Suomen työläisjoukolle. Työläiset saivat UKK-sopimuksen mukaisen korotuksen, mutta meille työläisille on kantautunut tieto, että SAK:n johtajien palkkoja on korotettu niin, että puheenjohtajan palkkaa on korotettu 1 300 markalla ja varapuheenjohtajan palkka 1 000 markalla. Oliko tämä UKK-sopimuksen mukainen korotus?

Vakauttamisratkaisut ja keskitetty UKK-ratkaisu olivat työväenluokan etujen vastaisia ratkaisuja, joiden tarkoituksaan ei ollut korvata työläisille kohonneita elinkustannuksia, vaan ainoastaan korvata osa tuottavuuden noususta ja syyttää ylijäämät suurpääomalle, että se pystyisi muka järjestämään tuotantoa näiden varojen avulla. Niinpä kapitalistien voitot samana aikana, kun työläisten palkat oli pantu pakkopäitaan, kohosivat noin 90—93 prosenttia. Tällainen tulonsiirto suurpääomalle oli mahdollista vain SAK:n suostumuksella, mitä työläiset eivät ole jaksaneet sulattaa, vaan arvostelevat tätä SAK:n noudattamaa palkkapolitiikkaa ja ovat sitä mieltä, että SAK:n voimaa on käytettävä työläisen etujen puolustamiseen eikä sopuiluun suurpääoman kanssa, kuten tapahtui näissä aikaisemmissa sopimuksissa, Liinamaa I:ta ja II:ta ja UKK-sopimusta hyväksyttäessä. Työehtosopimusten solmimisen jälkeen tapahtuneet hintojen, maksujen, korkojen ja verojen korotukset ovat jo tänä päivänä mitätöineet tähän mennessä UKK-sopimuksen mukaisen palkkojen korotuksen. Niin sanottu maksutasepaketti korotti hintoja ja maksuja niin paljon, että ei ole jäljellä enää mitään siitä, minkä me saimme UKK-sopimuksen mukaan, mutta SAK ei kuitenkaan ole ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. Puheenjohtaja Hämäläinen on päinvastoin kehoittanut työläisiä vain tuollaiseen rauhallisuuteen, että sopimuskaudella ei saisi mitään vaatimuksia esitellä. Enteileekö tämä sitä, että viedään läpi laki, jonka avulla pakotetaan työläiset hyväksymään aina ne sopimukset, mitä täällä ylhäällä tehdään, ja joukoille ei anneta mitään mahdollisuutta sopimuksen parantamiseen ja taisteluun paremman sopimuksen puolesta. Virkaehtolain hyväksyminen viime vuoden lokakuussa antoi hyvän alun tällaiselle kehitykselle, niin että nyt näistä oppia ottaen pyritään varmaan viemään läpi tuollainen pak-

kosovintolaki, joka velvoittaa työntekijöitä olemaan hiljaisina sopimuskaudella.

Kun maksutasepaketti oli eduskunnassa käsiteltävänä, olisi SAK:n tullut asennoitua koko yhtenäisellä voimallaan sen hyväksymistä vastaan. Mutta kun näin ei tehty siinä vaiheessa, niin nyt vihdoinkin on korkea aika tarttua asiaan ja vaatia korvaus hintojen korotuksista työntekijäin palkkoihin viimeistään 1. 9. 1971 tapahtuvan palkankorotuksen yhteydessä, ja täällä onkin Rakennustyöläisten Liiton Turun edustaja Nurmi tehnyt ehdotuksen, että tällöin korotetaan palkkoja 35 pennillä entisten jo sovittujen lisäksi, ja tällä mitataan ulos tämän maksutasepaketin tuomat hintojen korotukset. Minä yhdyn kannattamaan tätä Nurmen tekemää ehdotusta.

Lisäksi minulle on annettu eväänä mukaan vetoamus SAK:n edustajakokoukselle. Jos puheenjohtaja sallii, niin saanen tämän lukea:

"Vetoamus SAK:n edustajakokoukselle. Työehtosopimusten solmimisten jälkeen tapahtuneiden hintojen, maksujen, korkojen ja verojen korotusten kansalle vahingolliset seuraukset elinkustannuksiin on korvattava palkkoihin ja sosiaaliturvaan. SAK:n yhtenäistä voimaa on käytettävä työväestön etujen puolustamiseen eikä sopuuluun suurpääoman kanssa, kuten tapahtui mm. Liinamaa I:tä ja II:tä sekä näiden jatkoa UKK-sopimusta hyväksyttäessä. Näiden sopimusten seuraukset hintojen ja maksujen korotuksiin palvelevat porvariston kulutuskysynnän rajoittamissuunnitelmia, mikä on samaa kuin kansantulon jakaminen vielä enemmän kapitalistien eduksi, mikä merkitsee että työnantajakapitalistien annetaan yksin jakaa yhteinen leipä, josta hän työmiehelle antaa vain pienen palan. Nyt on korkea aika SAK:n tarttua leipäveitsen kahvaan, sillä käytännössä on mitätöity jo UKK-sopimukseen pohjautuvat palkkojen korotukset. Kapitalistisessa talousjärjestelmässä kansantulon jakaminen on luokkataistelua, jossa työläisten ammattiliitot ja SAK ovat avainasemassa. SKP:n piirikomitea vetoaa kaikkiin SAK:n edustajakokoukseen valittuihin edustajiin, että SAK:n voimat keskitettäisiin työläisille vahingollisiksi osoittautuneiden sopuilaratkaisujen sijasta rehtiin työväenluokan etujen puolustamiseen, johon tarkoitukseen työläiset ovat järjestönsä rakentaneetkin. SAK:n johtoon tulee valita henkilöitä, jotka toimivat työläisten eivätkä kapitalistien toiveiden mukaan. SKP:n Kuopion piirijärjestö r.y., piirikomitea".

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Eirkoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Tämä paksu lunttini ei ole oma lunttini, vaan siinä ovat puheenjohtaja Niilo Hämäläisen katsaus, työjärjestys ja esitykset.

Kun äskeinen toveri poistui ja sanoi, että hänellä on piirikomitean kanta esillä, niin minä voin esittää, että minulla ei ole piirikomitean kantaa, vaan ainoastaan niiden 900 jäsenen kanta, jotka ovat minut tähän edustajakokoukseen valinneet. Mutta toivoisin, että tämän toverin, joka toi piirikomitean esityksen ja näiden työläistoverien, jotka ovat ovat valinneet minut, kanta yhtyisi ja kantaisi hedelmän työväenliikkeen hyväksi ja tämän edustajakokouksen onneksi.

SAK:n puheenjohtaja Niilo Hämäläinen aika pitkässä katsauksessaan kosketteli talouspolitiikkaa sekä myöskin niitä näkymiä, jotka ovat meille kaikille edustajille erittäin tärkeitä. Minä esitin aikaisennjimmassa vaiheessa, että tämä SAK:n puheenjohtajan kannanmäärittely ja puheenvuoro jätettäisiin ryhmien keskusteltavaksi ja tuotaisiin vasta huomispäivänä tähän kokoukseen päättämistä varten. Täällä puheenjohtajisto on päättänyt toisin. Se on sanonut, että nyt puhukaa taikka sitten kaikki on ali right.

SAK:n puheenjohtajan katsaus sekä SAK:n hallituksen kannanotot ta-

louspoliittiseen ohjelmaan sellaisenaan kytkeytyvät tämän maan talouselämässä kapitalistisen järjestelmän tukemiseen ja sen ylläpitämiseen. Ammattiyhdistysliikkeen ihmisinä me olemme monta kertaa omissa työpaikoissamme kuin myös kaikkialla muualla nähneet sen että me emme salli omien järjestöjemme emmekä järjestöjen jäsenten yhtyä niihin kannanottoihin, jotka pyrkivät muuttamaan tämän yhteiskunnan rakennetta. Minä en käy Hämäläisen puheenvuoroon sellaisenaan kiinni. Minä en pysty, mutta siihen periaatteeseen minä pystyn käymään kiinni.

SAK:n ensimmäisen puheenjohtajan puheenvuoro kokonaisuudessaan ei tähtää siihen, että tätä kapitalistista järjestelmää muutetaan, vaan siihen että me olemme tukemassa sen hyvinvointia ja ottamassa siitä osuutemme kansantulon kakusta, ja tähän minä en yhdy. Minulla ei ole piirijärjestöjä eikä muitakaan takanani enkä haluakaan. Mutta silloin, kun puhutaan SAK:n talouspolitiikasta, silloin kun puhutaan ammattiyhdistysliikkeestä, minä haluan sanani sanoa, ja kun SAK:n puheenjohtaja sanoi, että meidän pitäisi saada itsellemme ideologinen selkäranka, hänen puheensa ainoa ideologinen selkäranka oli vain kapitalistinen selkäranka ja tätä minä en hyväksy. Jos me haluamme rakentaa tämän maan ammattiyhdistysliikettä, jos me haluamme katsoa maamme tuotannon ja pääoman voittoa, meidän on pystyttävä tänä päivänä katsomaan millä tavalla me voitamme osuutemme siitä. Tämä on periaatteellinen linja, joka tämän kokouksen pitää ratkaista: olemmeko me niitä, jotka hyssyttelemme edelleen julkilausumien varassa, vai olemmeko me niitä työläistovereita, jotka ajattelevat että yhteiskuntapolitiikkaa on muutettava ja tulonjakopolitiikka on rakennettava toiseksi kuin tähän saakka on ohjattu. Allekirjoittanut on niitä. En sano kielteisesti teille toverit mutta sanon että olen valmis nostamaan tämänkin talon katolle punalipun sen takia, että aatteellisesti meidän täytyy tämä ideologinen selkäranka vahvistaa ja katsoa, mistä on kysymys. Ei ole penneistä kysymys vaan tulonjakopolitiikasta sillä tavalla että palkanansaitsija tässä maassa saa osuutensa kansantulosta ja kansantulon kakusta. Minä jouduin puuttumaan monta kertaa tähän täällä puheenvuorossani. En puutu sen takia, niin kuin Pohjolan Erkki sanoo, että" minä haluan aplodeja. En halua niitä. Mutta teillä on valta ja teillä on vastuu, kannetaan yhteisesti vastuu ja jaetaan tämän maan kansan tulon kakku sillä tavalla, että palkanansaitsija työpaikalla tuntee että hänellä on oikeat edustajat. (Suosionosoituksia).

Tauno Ilen (Suomen Lasi- ja Posliinityöväep liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Haluaisin puuttua eräiden henkilöiden käsityksiin ja esityksiin toveri Hämäläisen katsauksen pohjalta.-Valitettavasti tämä minun puheenvuoroni tulee näin myöhään, kun tämä on tietääkseni toiseksi viimeinen. Tämä olisi sisällöltään paremmin sopinut sinne alkupäähän mutta sanotaan se nyt kuitenkin.

Tältä paikalta ovat eräät henkilöt ulkoa lukeeneet valmiiksi painettuja monisteita arvostellen SAK:n tekemiä ratkaisuja. En kiellä, ettei siihen olisi aihetta ja siihen löytyy aina aihetta, olivat asioista päättämässä ketkä tahansa, vaikka nämä asianomaiset lunttien lukijat. Arvostelua on helppo suorittaa, siihen pystyy kuka tahansa. Olisin odottanut, että kyseiset lunttien kirjoittajat olisivat esittäneet joitakin toteuttamiskelpoisia ehdotuksia • eikä vain pelkkää propagandaa siksi verhottuna. Jos näin järeästi arvostellaan, olisi myös esitettävä keinoja, joilla asiantila saadaan korjatuksi. Meidän tulee antaa tuki nyt tälle valitulle SAK:n uudelle johdolle sen pyrkimyksissä niiden tavoitteiden täyttämiseksi, joita me tässä kokouksessa sille asetamme. Sillä kenttä tarvitsee, niin osastoissa osastojen henkilöt, liitoissa liittojen johtohenkilöt tai muut johto-

elimet, tukea pyrkimyksissään niiden päämäärien toteuttamiseksi, joita me heille viittaamme.

Sitten on eräs toinen asia, joka ei liity tähän mutta josta haluaisin mielelläni sanan sanoa, että se tulisi pöytäkirjaan kirjoitetuksi. Sinisalo kysyi äsken, että onko SAK käyttänyt voimansa työväenluokan hyväksi. Minä kysyisin, ovatko ne toverit käyttäneet voimansa työväenliikkeen hyväksi, jotka mieluummin istuvat salin ulkopuolella viskilasien ääressä kuin täyttävät sen vellvollisuuden, jota varten heidät on tähän kokoukseen valittu. (Suosionosoituksia). Tämä on mielestäni törkeää työväen asian häpäisemistä. Ja sitten näille vielä maksetaan tästä ryypäämisestä sama palkka kuin niille, jotka tunnollisesti täyttävät sen työn, jota varten he ovat tänne tulleet. Kiitos. (Suosionosoituksia).

Ebba Keskinen (Liiketoimintajien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! /Tässä tavallaan edellisen puheenvuoron käyttäjä vei minun puheenvuoroni, sillä kun minä oien^ katsellut tätä, niin ajattelin että poissa olosta puhutaan silloin, kun eduskunta usein nähdään tyhjänä, kun sieltä televisioidaan. Mutta siellä istutaan joka vuosi suunnilleen 200 päivää, kun taas SAK:n edustajakokous kestää joka viides vuosi muutaman päivän. Toisaalta taas näyttää siltä, että palkkaa on jo liikaakin, koska pussissa on painetta tuonne viinamäen pöytään.

Sitten muutama sana asiaakin. UKK-sopimusta on täällä pidetty yksinomaan virheratkaisuna. En lähde kiistämään, että se olisi ollut ammatillisesti järjestäytyneen teollisuustyövoiman kannalta paras ratkaisu. Totuuden nimessä: enemmän solidaarisuutta. Ei pidä unohtaa siihen sisältyvää minimipalkkaehtoa, joka tarttui tiukin ottein palvelualojen ja naisvaltaisten alojen riistotyövoimaa käyttäviin työnantajiin. Ei ole unohtettava sitä työläisjoukkoa, jolle ratkaisu toi yli 2 000 markan vuosiansion ja samalla velvoitti järjestäytymättömänkin työnantajan turvaamaan alan sopimuksenmukaisen ansion työntekijälle tasoitteen kilpailukykyä, mikä koituu vähitellen järjestäytyneen työntekijäjoukon eduksi.

Täällä puheenjohtaja Hämäläinen totesi, että eräillä aloilla alkaa järjestäytymisasteen katto olla saavutettu. Teollisuudessa ei ole varsinaisesti työntekijöiden lukumäärä lisääntynyt. Rationalisointi ja automaatio vähentää työntekijäin määrää. Työvoimavaltaisilla palveluun liittyvillä aloilla sitä vastoin työntekijöiden ja toimihenkilöiden lukumäärä lisääntyy voimakkaasti. Voidakseen lisätä määrällisesti voimaansa tulisi SAK:n kiinnittää entistä suurempaa huomiota näillä aloilla järjestäytymistyötä hoitaviin liittoihin. Tähän saakka on aivan ymmärrettävistä syistä SAK:n toiminnan tavoitteen painopiste määräytynyt teollisuusliittojen esitysten ja vaatimusten mukaisesti. Päätökset on usein saneltu ottamatta huomioon naisvaltaisten palvelualojen liittojen kannanmäärittelyä. Toivottavasti seuraavana viisivuotiskautena saadaan asiaan parannus, sillä tällainen muutos yhdessä työvoimarakenteen kanssa on SAK:n kasvun edellytys.

Me palveluammateissa työskentelevät luotamme siihen, että SAK:hon kuulumalla voimme saavuttaa ne tavoitteet, jotka jäsenistömme on asettanut järjestäytymiselleen. Uskomme myös, että yhteisessä keskusjärjestössä halutaan antaa näille työvoimavaltaisille aloille se asema, joka niille kuuluu yhdessä ammattiyhdistysperheessä. Naisvaltaisten alojen työ kunniaan: siinä on tie oikeudenmukaiseen palkkaan. (Suosionosoituksia).

Sulo Penttilä (SAK:n hallitus): Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Puheenjohtajan katsaus vuosien 1966—1971 toimintaan oli ymmärrettävistä syistä laaja ja sisältörikas. Yksityiskohtiin puuttumatta voi-

daan todeta, että niihin sisältyy ihmiskeskeinen kehitys, jota meidän on kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla edistettävä.

Edustajakokoukseksemme mennessä päättyi ammattiyhdistysliikkeemme historian kolmas ja samalla laajin hajanaisuuden vaihe. Asiallisesti katsoen kolme eri aikakautena vaikuttanutta sukupolvea oli joutunut kokemaan samat haitat, joita järjestöjen pirstomisesta on aiheutunut. Ei siis ihme, vaikka järjestöjen kokoamisvaiheessa on esitettykin kysymyksiä, emmekö osaa toimia siten että hajanaisuus olisi vältettävissä, ja onko välttämätöntä kokoontua joka toisen vuosikymmenen kuluttua päättämään ammattiyhdistysliikkeen eheyttämistoimenpiteistä. Vastausta tähän kysymykseen ei löydetty järjestöjen suuruudesta, poliittisista voimasuhteista tai siitä, että toinen sukupolvi olisi toista parempi tai huonompi. Järjestöjen jakautumista on esiintynyt pienissä ja suurissa järjestöissä, puolueiden omassakin keskuudessa ja aivan samanlaisten ihmisten tekijöiden sävyttämänä yhtä hyvin nuorisojärjestöissä kuin veteraanien ja eläkeläisten järjestöjenkin keskuudessa.

Ammattiyhdistysliikkeen eheyttäminen ei olisi ollut kokonaisratkaisu, ellei siihen olisi sisältynyt myös toiminnallisia uudelleenarviointoja. Niinpä on mm. nähtävä edelleen vaivaa ja tehtävä työtä tiettyjen toiminnallisten realiteettien tunnustamiseksi. Kun kysymyksessä ovat joukkojärjestöt, joiden taloudelliset tavoitteet ovat lähimmin samanlaiset, eivät käsitykset tällä alueella voi sanottavammin poiketa toisistaan. Tämän edellytyksenä kuitenkin on, että ammattiyhdistysliikkeellä on lähes samanlainen käsitys tulonjakoperusteista sekä niistä menettelytavoista, joita tavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan. Järjestöjen välisessä kilpailussa on tahdottu joskus palkanrotusesityksillä leimata toinen järjestö, ryhmä tai toimihenkilö työmiehen asian vastustajaksi vain sen takia, että heillä on erilainen käsitys toteuttamiskelpoisista ehdotuksista ja palkan-saajain kokonaisedusta. Nämä asiat vaativat uudelleen arviointoja, joihin meidän on ennakoluulottomasti paneuduttava kokoontuessamme seuraavan kerran ehjän ja ehkä 800 000—900 000 jäsentä käsittävän ammatillisen keskusjärjestömme kokoukseen.

Kun täällä on keskustelun kuluessa viitattu vuonna 1968 SAK:n hyväksymään Liinamaa-I sopimukseen, on kokonaan unohdettu ne taustatekijät, jotka olivat vaikuttamassa devalvaation lisäksi tämän sopimuksen syntymiseen. Me muistamme, että tähän aikaan oli maassa vallalla poikkeuksellisen suuri työttömyys, joka uhkasi entisestään laajentua. Eräänä esimerkkinä on aihetta todeta, että Metallityöväen Liiton työttömyyskassa maksoi vuoden 1967 päättyessä työttömyysavustusta 6500 jäsenelle, kun vastaavasti tällä hetkellä voimme todeta, että alalla vallitsee varsinakin ammattityövoimasta pula joka ennen kaikkea tuntuu Etelä-Suomen teollisuusalueilla.

On niinkään väitetty, että tässä ratkaisussa ei olisi tulonjakoperusteiden osalta puututtu sellaisiin pääomakysymyksiin, jotka koskevat esim. maan rahapolitiikkaa. Jos me muistamme indeksisidonnaisuuksien purkamisen yleensä, ei kysymys ollut suinkaan ainoastaan indeksijärjestelmän poistamisesta palkoista, vaan ennen kaikkea rahoitusjärjestelmästä, jonka vaikutukset tuntuivat myöskin asumiskustannuksissa riippumatta siitä, oliko kysymys omistus- vai vuokra-asunnoista.

Samaan aikaan ensimmäisen kerran toteutettiin laajemmalla pohjalta pennimääräinen palkankorotus, jonka ensisijaisena tarkoituksena oli herättää keskustelu tulonjakoperusteista ja palkkaeroihin liittyvistä ongelmista, jotka tuntuvat tänä päivänä palkkapolitiikassa. Niinkään samassa yhteydessä parannettu erorahajärjestelmä, vapaa-ajan vakuutus sekä eläkejärjestelmien parantaminen liittyvät sen sopimuksen ns. sosiaalipakettiin. On valitettavaa, että näin arvovaltaisessa kokouksessa kuin edustajakokouksessa on kokonaan unohdettu yksi ammattiyhdistysvoi-

man ja -kehityksen kannalta tärkeimpiä tekijöitä, joka ratkaistiin tässä yhteydessä. Jokainen meistä tietää, että samassa yhteydessä sovittiin ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksujen uudesta perintäjärjestelmästä palkanmaksun yhteydessä sekä myöskin näiden jäsenmaksujen verovapauskysymyksestä. Minä luulen, että ammattiyhdistysliikkeellä on aiheutettava todeta se, että tämä järjestelmä on eheyttämisen, ohella ollut eräs tärkein peruste jäsenmääriemme kasvamiseen niin ammattiliitoissa kuin SAK:n piirissä.

Puheenjohtajan katsauksessa on laajasti käsitelty sosiaalipoliittikkaa ja luonnollisesti niitä tulo- ja tulonjakopoliittisia kysymyksiä, jotka välittömästi liittyvät ammattiyhdistysliikkeen tehtäväkenttään. Samassa yhteydessä on todettu myös se, että kehitys on sisältänyt vinosuuntauksen muotoja.

Puheenjohtaja on puuttunut aivan oikein katsauksessaan myöskin työ sopimuslain "syntymisen yhteydessä tulleisiin epäkohtiin, jotka osittain ovat seurauksena siitä, että poliittisen työväenliikkeen ja ennenkaikkea eduskunnan työväenryhmien ja ammattiyhdistysliikkeen välillä ei ole esiintynyt riittävän hyvää yhteistyötä niissä yksityiskohdissa, joita lain täydentäminen olisi vaatinut. Me tiedämme, että niiden 13 epäkohdan lisäksi, jotka työ sopimuslaissamme esiintyvät, mm. siinä muodossa, että työ sopimuksen purkamisedellytykset ovat irtisanomiseen nähden muodostuneet erilaiseen suhteeseen aikaisempaan järjestelmään verrattuna, laki sisältää paljon muita heikkouksia, joihin ammattiyhdistysliikkeen ja toivottavasti myös työväen eduskuntaryhmien kanssa yhteistyössä on mahdollisuus puuttua. Me tiedämme sekä työ sopimuslain että irtisanomissuojasopimuksel perusteella esiintyvän ongelmia, jotka ovat työoikeudellisia kysymyksiä mutta myös työelämän tasavertaisuuskysymyksiä. Luulen niin, että sekä SAK:n edustajakokouksen että SAK:n hallituksen on lähitulevaisuudessa paneuduttava mm. siihen kysymykseen, onko meillä aihetta puhua molemminpuolisesta samaan ajanjaksoon rajoittuvasta irtisanomisajasta. Otaksun, että työntekijä irtisanoessaan itsensä työstä voi kylläkin sen parin viikon irtisanomisajan kuluessa hankkia, ja useimmiten hänelle on hankittu, uuden työpaikan, mutta jos työnantaja irtisanoa työntekijän, voidaan todeta, että tällöin työntekijä on epäilemättä heikommassa asemassa, ja valitettavan usein käy niin, että kahden kuukaudenkaan irtisanomisaika ei tähän riittäisi. Meidän on myöskin kehitystä suunniteltaessa paneuduttava siihen kysymykseen, ja luullakseni myöskin ammattiyhdistysliikkeessä aktiivisesti toimiva nuoriso sen hyväksyy, että ikääntyneille työssä oleville ryhmille on saatava turvatuksi tavallista irtisanomisaikaa pitemmät irtisanomisajat joko lakisääteisesti tai keskusliittojen välisillä sopimuksilla.

Esko Rantakaulio (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Arvoisat kokousedustajatoverit! Yhdyn kannattamaan Ahti Liljanderin tekemää ehdotusta, että työväenlehti jokaiseen SAK-laiseen perheeseen.

Kaarlo Värinen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Ammattiyhdistysliikkeen ja maamme koko työväenliikkeen hajanaisuuden ja voimattomuuden kautena ja sen seurauksena sai porvaristo rahänvaltansa turvin täydellisen hegemonian tiedotustoiminnan alalla. Tämä näkyy selvästi maamme lehdistössä, joka lähes 90-prosenttisesti levikiltään on heidän käsissään. Mutta nimellisestä puolueettomuudesta huolimatta tilanne oli sama myös yleisradiossa, jossa täydellisesti tukahdutettiin työväenhenkiset näytelmät, laulut ja muut kulttuurit. Työväenliikkeen toimintojen kuvaaminen oli kauheaa teatteria, samoin yhteiskunnallisten ja työväestölle läheisten ongelmien esille tuo-

minen jne. Kun tähän edistyskellisen sivistysneiston heräämisen myötä muutama vuosi sitten saatiin käännettä, oli se porvaristolle todellinen kauhun paikka. Se osoittaa, kuinka tärkeäksi barrikaadin tuolla puolen arvostetaan tiedotusvälineet. Oikeisto on todella pannut kaikki voimansa liikkeelle saadakseen palautetuksi radioon ja televisioon entisen heran rauhan ja pimennyksen, jossa ei työmiehen parstä näy eikä ääntä kuulu.

Kyllä kai meidän ammattiyhdistysliikkeenä on myös korkea aika nähdä, kuinka suuret sekä taloudelliset että yhteiskunnalliset menetykset siitä aikaa myöten työmiehille aiheutuvat, kun heidänkin kodeissaan päivästä päivään ja viikosta viikkoon kuuluu vain porvarillisen radion ja työväenliikkeen vastainen tai muuten yhteiskunnallisen toimettomuuden sävyttämä ääni. Vaikkakin se pennitappelu meille luonnollisesti on tärkein, me olemme kuitenkin sokeita ellemmme näe sitä, että siinä menevät pennit ja markatkin, jos annamme vastustajan näin suvereenisti hallita tiedotustoiminnan alalla.

Näen erittäin myönteisenä sen, että työväen lehdistön tukemisessa on nyt vihdoin päästy aktiiviseen työhön. Sitä on hoidettava eteenkinpäin. Myönteistä on sekin, että SAK:hon on perustettu radio- ja televisiotoimikunta, vaikka se ei liiemmästi ole antanutkaan vielä itsestään kuulua. Mutta siinä on jo vakavaa heikkoutta kun sallimme porvariston nenämme edessä suorittaa nykyistä yleisradion puhdistustyötä. Emme saa väkeämme sellaiseen toimintaan, joka todella tuntuisi, ellemmme yhdessä ryhdy todella panemaan kovaa kovaa vastaan ja sano, että tämä meininki nyt viimeinkin riittää. Tämä olisi tehtävä viimeistään nyt, kun aloitettiin tämä juonnettujen radion musiikkiohjelmien suurpuhdistus. Sehän tähtää niin röyhkeästi työväenläheisten ja muiden yhteiskunnallisia ongelmia kuvaavien ohjelmien poistamiseen radion ohjelmista. Tämän hyökkäyksen laajuutta kuvaa se, että nyt lakkautusuhan alla on yli 20 tällaista ohjelmasarjaa, jotka lopetetaan kaikki, jos kokoomus ja kepu tahtovat toteuttaa ennakkopäätöksensä. Näissä kysymyksissä on koko maan työväestön ja siihen läheisesti liittyvän ammattiyhdistysliikkeen entistä selvemmin ja voimakkaammin otettava kantaa ja tämänkin edustajakokouksen on annettava siinä oma panoksensa.

Ehdotankin, että tämä edustajakokous jossain muodossa velvoittaisi SAK:n toimiston valvomaan sitä, ettei ammattiyhdistysliikkeen kannalta tärkeimpiä ohjelmia poistettaisi, vaan että "perunat", "rokulit" ja muut jatkuvat ja että tätä yleisradion porvarillisenemmistöisen hallintoneuvoston pakkopäätöstä siten ratkaisevasti tullaan työväen kannalta katsoen lieventämään. Tämä on suuren luokan kysymys ja vaatii erittäin nopeita otteita, sillä koko tuo järjestysprosessi määrärahasupistuksen vuoksi tulee tapahtumaan nyt jo lähiviikkojen aikana. Tehtävän suorittaminen edellyttää tietenkin valvonnan lisäksi myös selvää ohjetta siitä, että ammattiyhdistysliike ryhtyy omiin vakaviin vastavetoihinsa, jos se mielipidettään ei nyt saa näissä ohjelmajärjestelyissä kuulluksi. Painostusmahdollisuuksissamme lähden siitä, että niitä nyt käytetään viimeistään tämän kaltaisissa tilanteissa, joissa porvarilliset piirit pientä enemmistöään radion hallintoelimissä hyväksi käyttäen leikkivät suorastaan hävyttömästi, vähentävät demokratiaa ja käyttävät valtaansa väärin. Tällä päätöksellä olisi linjoitettava myös SAK:n ja koko ammattiyhdistysliikkeen lähitoiminta siihen, ettei sallittaisi yleisradion ohjelmistossa myöskään muita tämänkaltaisia sensuuritoimia.

Sillä varmaa on, että niitä on runsaasti silmiemme edessä, jos ei niille toisaalta aseteta vakavaa estettä, vaan porvarillisten puolueiden edustajat saavat työläisistä sellaisen kuvan, etteivät ne kuitenkaan mihinkään ryhdy, korkeintaan pitävät vain pientä murinaa.

Esitän myös, että SAK:n taholta, mahdollisesti yhteisvoimin työväen

radiojärjestöjen kanssa, tehtäisiin lähiaikoina selkeä radiopoliittinen vaatimusohjelma, jonka puolesta esitettäisiin kamppailu ja jonka toteuttamisella radio- ja TV-ohjelmat saataisiin parannetuiksi. Pitäisi vaatia ohjelmia mm. seuraavista työläisten pahimmista ongelmista: tapaturmat, työturvallisuus, työttömyys, asuntokysymykset jne. Vaadittaisiin myös radion kautta ajoissa riittävästi huomioitavaksi eri aikoina työskentelevien ihmisten kuuntelu- ja katselutarve, vaadittaisiin näille ohjelmille työväen ongelmia sekä ammattiyhdistysliikettä jonkin verran tuntevia tekijöitä ja heille myös riittävästi aikaa kunnan ohjelmien tekemiseen jne.

Tulokset tällä tärkeällä tiedotustoiminta-alalla yleiseen mielipiteeseen vaikuttamisessa ovat tulevaisuudessa varmaan aivan toisenlaiset, kun ammattiyhdistysliikkeen voimin tartumme siihen voimakkaasti ja selkeästi. Silloin se myös edellyttää jonkinlaista ohjelmointia. Siihen siis esitän tämänkin kokouksen velvoitusta.

Keskustelu 12 §:stä julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Keskustelun aikana on käytetty 37 puheenvuoroa. Puheenvuoroissa tehdyt esitykset on täällä kirjattu ja jätetään asianomaisten valiokuntien käsiteltäviksi, minkä jälkeen asiaan palataan edustajakokouksen yleisistunnossa.

Selonteko myönnettiin oikeaksi ja puheenjohtajan ehdotus hyväksyttiin.

16 §

Liittojen esitykset

Puheenjohtaja: Seuraavana käsittelemme esityslistan 16. kohtaa, liittojen esityksiä.

Pyydän ottamaan esille tämän siniharmaan TYÖJÄRJESTYS JA ESI-
TYKSET-nimisen kirjasen.

TALOUS- JA TYÖEHTOSOPIMUSPOLIITTISET ESITYKSET

Puheenjohtaja: Aloitamme talous- ja työehtosopimuspoliittisilla esityksillä, joista ensimmäisenä:

"Esitys n:o 1

Lähiajan talous- ja työehtosopimuspolitiikan suuntaviivoista

Ammattiyhdistysliikkeen talouspoliittisena perusvaatimuksena on mahdollisimman korkean työllisyysasteen saavuttaminen. Se antaa parhaat taloudelliset edellytykset ja taistelumahdollisuudet työläisten reaalityö-
palkkojen ja elintason kohottamiselle. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi SAK:n edustajakokouspäätöksissä esitämme huomioitavaksi mm. seuraa-
vaa.